

FLED BACK

Revistă de experiment literar

Director Daniel CORBU

Anul XX
2023

Nr.11-12
Noiembrie
Decembrie

FEED BACK

www.acfeedback.ro

Revistă lunară de experiment literar

ANUL XX, Nr. 11-12 (228-229)

noiembrie-decembrie 2023

Asociația Culturală "Feed Back"

Iași, Str. Vasile Conta nr.30

Tel: 0747 882643

email: asociatiafeedback@gmail.com

danielcorbu@yahoo.com

daniel-corbu.blogspot.ro

revista-feedback.blogspot.com

Director: Daniel CORBU

Redactor Șef: Călin COCORA

Redactori: Tiberiu ROȘU, Vasile FLUTUREL

Redactori asociați:

Emilian MARCU, Adrian SUCIU, Ionuț
CARAGEA, Olimpia IACOB, Gaál ARON
(Ungaria), Victoria FONARI (Rep.
Moldova), Viorel BOLDIȘ (Italia),
Bill WOLAK (S.U.Ă.),
Laureano SILVEIRA (Portugalia)

Tehnoredactor: Janine PÎRVULESCU

Corector: Daniela ASTĂRĂSTOAE

Coperta 1 - *Les initiés du futur*

Salvatore GUCCIARDO

Concepție grafică: Călin COCORA

ISSN 1584-9295

Abonamentele pe adresa redacției, prin mandat poștal:

96 lei/an + 48 lei taxe poștale

48 lei /6 luni + 24 lei taxe poștale

Revista apare sub egida
Uniunii Scriitorilor din România

CUPRINS

Editorial

Daniel CORBU, *Reinventarea sentimentului național* / 1

Provocări

Olimpiu NUȘFELEAN, *Povestesc, deci exist sau „Eul”
epic orgolios* / 3

Noam CHOMSKY, *Decalogul politic* / 7

Tineri poeți

Lucia Ileana POP / 9

Alina Simona DRAGOMIR / 11

Adela CONCIU / 13

Cronica literară

Daniel MARIȘ, *Robert Șerban și principiul Magiei* / 15

Delia MUNTEAN, *Vasile Morar - Descântece de sân buiac* / 18

Gabriel ANDREI, *Ștefan Vida Marinescu - Festin* / 21

Emilia STAJILA, *Iarna când s-au întors berzele* / 86

Ioan ȚICALO, *Poetul-medic Lucian Piticar* / 91

Eseu

Daniel CORBU, *Dimitrie Cantemir - prinț, cărturar, apostol al verbului
românesci* / 38

Tudor NEDELCEA, *Eminescu și cugetarea sacră* / 50

Vasile FLUTUREL, *Nicolae Dabija* / 62

Paul GORBAN - *Mișcările avangardiste și tehnicizarea limbajului
poetic* / 72

Florian COPCEA, *Omul-digital în așteptarea omului po(i)etic* / 112

Mioara BAHNA, *Camilo José Cela* / 166

Teorii, idei, manifeste

Basarab NICOLESCU, *Declinul civilizațiilor* / 34

Leonid DIMOV, *Poezia onirică* / 66

Confesiuni literare

Miron KIROPOL, *Cel mai simplu dintre idealuri* / 44

Poezia

Horia ZILIERU / 25

Ștefan MITROI / 28

Ionuț CARAGEA / 31

Valeriu MATEI / 42

Florentin PALAGHIA / 48

Vali ORȚAN / 70

Ioan MANOLE / 82

Mirela DUMA / 84

Nicolae SILADE / 93

Emilia AMARIEI / 96

Viorica PETROVICI / 98

Revista Feed Back găzduiește opiniile,
oricât de diverse, ale colaboratorilor.
Responsabilitatea pentru conținutul
fiecărui text aparține autorului.

Noi apariții editoriale

EDITURA

Princeps Multimedia

www.princepsmultimedia.ro

e-mail: princepsmultimedia@gmail.com

Interviu

George VULTURESCU în dialog cu Nichita DANILOV / 100

Ion MUNTEANU în dialog cu Tudor GHEORGHE / 136

Remember

Traian T. COȘOVEI / 116

Ioanid ROMANESCU / 123

Proză

Aurelian SILVESTRU, *Debutantul* / 77

Lucian GRUIA, *Învierea* / 80

In memoriam

Nichita STĂNESCU / 119

Stere BUCOVALĂ / 127

Grigore VIERU / 133

Portrete critice

Ioan PINTEA / 140

Biblioteca de poezie

Imants ZIEDONIS, Letonia / 148

Galaxii lirice

André BRETON, Franța / 152

Dariusz SOŚNICKI, Polonia / 159

Salah MAHDI, Irak / 164

Dante MAFFIA, Italia / 172

Salvatore GUCCIARDO, Belgia / 175

John Anthony BRENNAN, S.U.A. / 181

Margarita ALEKSANDROVA, S.U.A. / 183

CHUNG-HA CHO, S.U.A. / 184

YE SOOK SON, S.U.A. / 185

MI HEE OH, S.U.A. / 186

Lei REN, China / 187

Menachem M. FALEK, Israel / 189

John DIGBY, S.U.A. / 191

Violon d'Ingres

Octavian PALER, *Șapte poeme* / 107

Meridianele prozei

Julia KRISTEVA, *Liniște, a murit mama!* / 161

Document

Adam PUSLOJIĆ / 193

Eveniment

Gheorghe APETROAE, *REVISTA DE EXPERIENT*

LITERAR „FEED BACK” - douăzeci de ani de apariție / 194

Promo libris

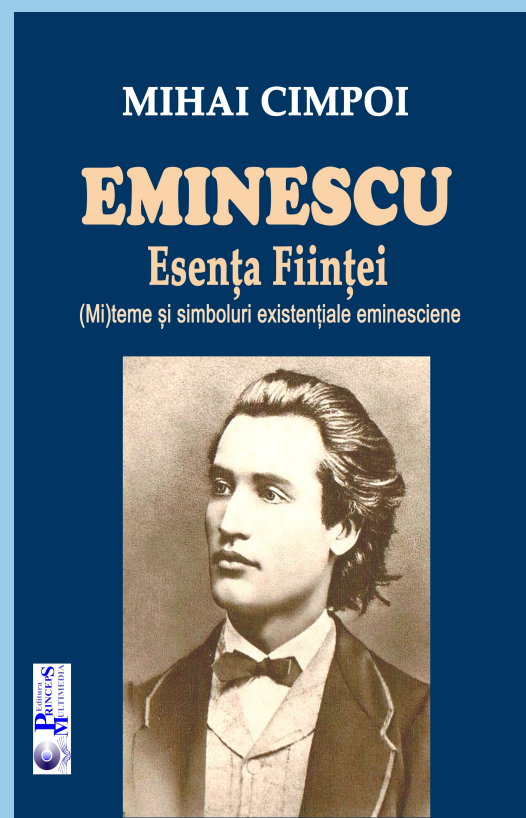
Daniel CORBU, 202, 204

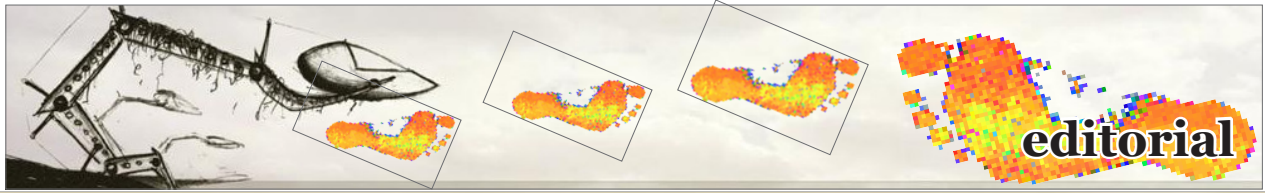
Victor CUBLEȘAN, 203

Vasile FLUTUREL, 205

Supliment Feed Back

MAHĀBHĀRATA / 209

REINVENTAREA SENTIMENTULUI NAȚIONAL

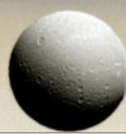
Perspectiva apocaliptică • Înlocuirea lui *a fi* cu *a avea*

• Un popor fără istorie? • *Intellectus archetypus*

O, tempora! O, mores! Se spune că toate timpurile sunt la fel. Doar iubirea le face suportabile. Hölderlin afirma cândva că omul este un Dumnezeu când visează și un cerșetor când gândește. Dar când iubește? Între stăpân și cerșetor noi întrezărim, prin iubire, omul normal. Pentru că normalitate e iubirea, iar ura, anormalul. Ce-i drept în istorie înving purtătorii dizarmoniilor, iar practicantii armoniilor trec în marele cor și sobor al învinșilor.

A trebuit să treacă un timp pînă să ne dăm seama că societatea românească e grav bolnavă. O recitare a *Caracterelor* lui La Bruyère ne-ar fixa și mai bine motivele, care țin de caractere și nu numai. Ce s-a făcut în ultimii vreo treizeci de ani la noi a fost înlocuirea lui *a fi* cu *a avea*. Când îmburgheziții de după revoluție (majoritatea lor penali!) au acaparat funcțiile importante în stat, degringolada socială era de așteptat. Pentru că scrie psalmistul: „Atunci când se ridică sus oamenii de nimic, nelegiuții mișună pretutindeni! (*Psalmul 11.8*). Să ne-amintim că într-o perioadă în care trona opresiunea comunistă, pe când căutam ochiurile de lumină și respiraie, totul era *speranță*. Acum, când o libertate ne copleșește, la fel ca și informațiile lumii postmoderne, perspectiva este apocaliptică, de feeric dezastru.

Recitesc câteva fraze scrise de Friederich Engels despre români, scrise acum mai bine de un secol și mă cutremur: „Românii sunt un popor fără istorie, destinați să piară în furtuna revoluției mondiale... Ei sunt suporteri fanatici ai contrarevoluției și vor rămîne astfel pînă la extirparea sau pierderea caracterului lor național.[...] Dispariția lor de pe fața pămîntului va fi un pas înainte”. Să fie o premoniție în aceste cuvinte otrăvite? E vorba totuși de o țară care și-a păstrat, de câteva mii de ani, identitatea și statornicia. Dar și despre țara în care Eminescu a înnebunit, din

care Caragiale, sătul de moravurile din micul Paris, a fugit în Germania, la fel ca și Brâncuși mai târziu în Franța, ca Mircea Eliade, Emil Cioran sau Eugen Ionescu. Țara în care comuniștii și-au trimis elitele în pușcării în anii '50, țara care lasă tinerii dotați să se-mprăștie în lume, fără întoarcere. Și, ajungând în zilele noastre, țara împrășcată din interior. Pentru că mulți din cei considerați baroni ai culturii române de azi și formatori de opinie sunt, cu o vorbă a fostului meu profesor Al. Piru, *personulități*. De curând, poetul național al românilor Eminescu, „omul deplin al culturii românești”, cum îl numește Noica, și-a găsit chiar în această elită detractorii. În viziunea lor „Eminescu este cadavrul din debara de care trebuie să ne debarasăm dacă vrem să intrăm în Europa”. Să mai alegem câteva fraze debitate de (re)numitul Horia Roman Patapievici:

1. „Radiografia plaiului mioritic este ca a fecalei: o umbră fără schelet, o inimă ca un cur, fără șira spinării” (din „*Politica*”, 1996, pag.63).

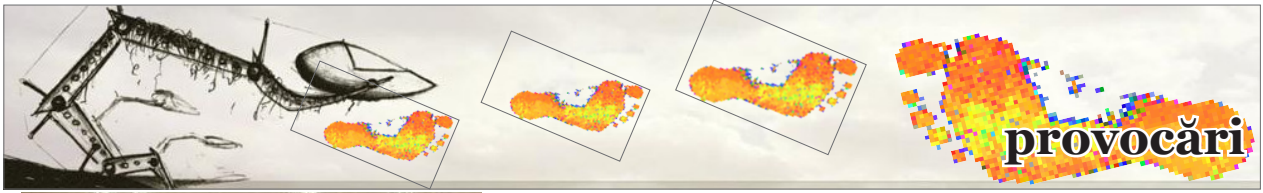
2. „Un popor cu substanță târâtă. Oriunde te uiți, fețe patibulare, ochi mohorâți, maxilare încrâncenate, fețe urâte, guri vulgare, trăsături rudimentare”.

3. „Româna este o limbă în care trebuie să încetăm să mai vorbim sau... să o folosim numai pentru înjurături...” („*Politica*”, pag.64).

Mai ales după intrarea în Uniunea Europeană, neseriozitatea românească a devenit proverbială. Suntem europeni și post-moderni. Nu ne luăm în serios, nu-i luăm nici pe alții. Instabilitate, nehotărâre, oboseală. Legi nerespectate, justiție politizată, iar la conducere: *dictatura oamenilor care nu reprezintă nimic*. Pe deasupra, trădarea de țară în aur se măsoară!

Lumea de azi (ziceți-i, de vreți, postmodernă!) a distrus sunetul divin, primordial, mângâietor de ființă. Literatura, ca toate artele, se bazează pe sunet, pe o muzicalitate din pragul divinului. Dar câțiva tineri scriitori de azi (nu de blestem, ci de simplă adeziune, spunem noi), cu energii nebănuite, au transformat literatura într-un spectacol sexo-latrinar, au dus-o în pragurile de jos ale derizoriului. Sub iluzoria umbrelă a postmodernismului globalizant, ei vin puternic și calcă totul în picioare, ignorând ideea continuității limbii, obiceiurilor și valorilor noastre spirituale și neînțelegând că o literatură făcută cu pașapoarte de veleitari nu are nici o valoare. Unde să aflăm acel *intellectus archetypus* care ar opri căderea și decăderea românilor ?

Daniel CORBU

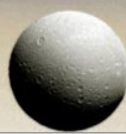
Povestesc, deci exist! sau „Eul” epic orgolios

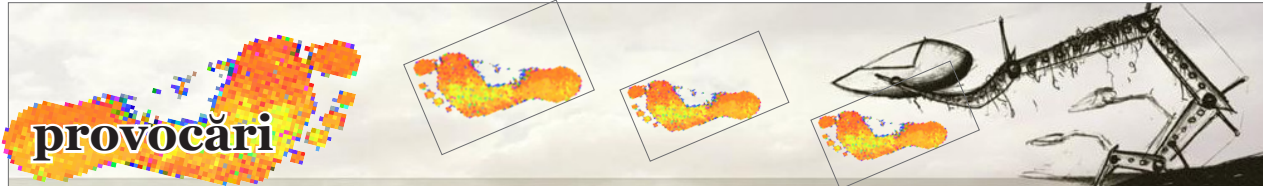
Olimpiu NUȘFELEAN

Dintre formulele prozei cu mare forță de transfer, aceea cu care începe basmul este printre cele mai poetice. Cuvintele au o extraordinară putere generativă. Textul se organizează în funcție de „jocul” foarte puțin gratuit al cuvintelor. Țesătura în care sînt prinse cuvintele este foarte bine organizată, cu toate implicațiile ce revin sintaxei sau topicii. Reușita organizării textului vine din respectarea unui principiu ordinator ce aparține unui narator atotcunoscător orgolios, care aduce mărturie, dar și pregătește „feedback”-ul relatării ilc. Acesta este conștient de riscul întreprinderii sale, de miza punerii, de implicarea lui în logos-ul lumii și, în consecință, își concepe discursul în așa fel îneît cuvintele sale să beneficieze de o maximă receptare. Conștiința valorii cuvintelor rostite, crearea unei zone de interstiție” a unicului cu generalitatea receptoare, cum ar pune Nichita Stănescu, (în *Fiziologia poeziei*, 1990) „deviațiile sintactice pe care le suportă textul, vecinătatea caldă a prozei și versului, toate sînt expresia unui „eu” orgolios, a toate cuprinzător.

Este un „eu” în esență liric, formulat însă prin manifestări ce aspiră să dobîndească marca maximă a epicului. Dar drumul spre prezența epică, în consecință spre întîmplarea/povestea narată, este însoțit de pătrunzătoare *umbre „poetice”*.

Formula „A fost odată ca niciodată” este mai întîi de toate o împărăție ce impune unicitatea și situează „obiectul” relatării în primordialitate. Perfectul compus al lui „a fi”, care mijlocește impunerea lui „odată” la „niciodată”, nu se limitează la simpla funcție a modului și timpului său, ci, prin însăși contrapunerea celor două adverbe, accede la o reprezentare absolută a trecutului. Adverbul „niciodată” este folosit pentru sprijinirea unicității lui „odată”, dar acest „niciodată” desemnează mai întîi o absență care nu îl precede pe „a fost”, ci îl urmează pe acesta, fundamentîndu-i *irepetabilității* un statut imuabil. Dacă, așa cum afirmă Mircea Eliade, mitul este repetiție (*Aspecte ale mitului*), basmul începe cu o „închidere” în mit și o blocare a ieșirii din acesta, ieșire care nu se va putea face decît printr-o „transgresare” a limitelor și care nu se va împlini decît printr-o valoare mai înaltă, una poetică. În felul acesta se justifică și folosirea comparației, un „trop” ce poartă o marcă

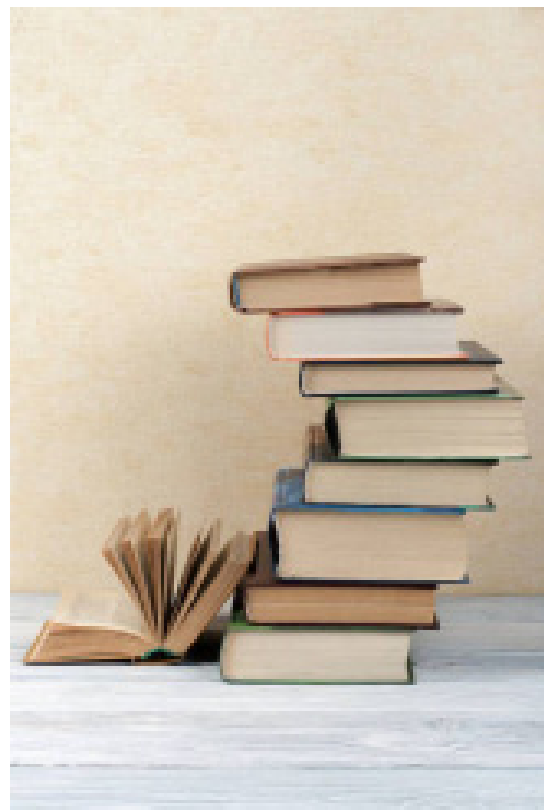

sinceramente poetică. „Odată ca niciodată” nu este o simplă comparație, ci, conform accepțiunii definite de Aristotel, ea este „o metaforă dezvoltată” (v. Paul Ricoeur, *Metafora vie*). Adverbul irepetabilității „odată” asimilează nemărginirea negativă a lui „niciodată”, fixînd un transfer de denumiri printr-o „asimilare” comună metaforei și comparației și desemnînd o identitate ce leagă doi termeni diferiți. Este o identitate oximoronică pînă la urmă, ce dă seamă despre atingerea plenitudinii și recunoașterea sentimentului împlinirii existenței. Este cuprinsă în această formulare premisa unei experiențe de viață depline, irepetabile și implacabile, pe care desfășurarea pe mai departe a basmului o va valida.

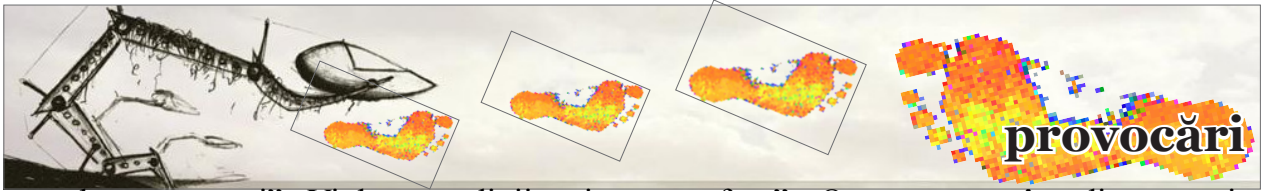
Folosind tentația metaforică (prin utilizarea comparației, care nu atinge încă splendoarea și eleganța metaforei, datorită modului de prezentare „prea îndelung” (cf. Paul Ricoeur), povestitorul începe ceremonialul de inițiere și cunoaștere în care este atras auditoriul. Un asemenea ceremonial are o dublă funcție: una specifică povestirii/prozei (v. Ion Vlad, *Povestirea. Destinul unei structuri epice*), alta specifică poeziei (Aristotel). Servind convenția prozastică, povestitorului îi va conveni mai mult să utilizeze o comparație mai repede decît o metaforă, pentru că această „prelungă” prezentare, prin însuși acest aspect, va reuși să-și mențină mai bine calitatea de a se sustrage unei poetizări/metaforizări absolute și deci de a se putea livra mai ușor discursului epic propriu-zis. „Handicapul” (util) al renunțării la metaforizarea definitivă va fi compensat prin folosirea asonanței rimate obținute prin alăturarea celor două adverburi: „odată”/ „niciodată”.

Funcția rimei interioare va fi prezentă în continuare în cadrul discursului epic de inițiere a auditoriului. Ea se va manifesta atît în rima asonantică (ar) *fi/povesti*, ca și în

repetabilitatea prepoziției *de* în construcția adverbială „de cînd”, unde este imitată și preluată forma constrînsă „de” (<„dacă”) condițională din sintagma „de n-ar fi”, înlocuind prepoziția „pe”, a cărei folosire ar fi fost mult mai justificată gramatical aici. Repetînd o conjuncție (și imitîndu-i forma) cu sens prepozițional, prepoziția „de” produce o „metaforă gramaticală” ce scoate și ea discursul referențial din univoc și îi inițiază la rîndul ei o deschidere plurivocă.

Necesară discursului epic, deschiderea plurivocă satisface intenția povestitorului de a-și relativiza relatarea, încercînd-o de conotații umoristice menite să creeze bună dispoziție, să elimine ingredientele fals serioase ale așteptării auditorului, să șocheze/ uimească prin neprevăzutul schimbării de ton și, în consecință, să capteze atenția. Jocul expresiilor cu tentă coroziv-moral-umoristică sporește pînă la atingerea inocenței și sublimului, cînd „se potcovea puricele la un picior cu nouăzeci și nouă oca de fier și s-arunca în slava cerului de

ne aducea povești”. Violarea ordinii strict referențiale, de construire a discursului pur uzual, realizarea unei „deviații” de la „linia” practică a acestuia prin aglutinări de semnificații la nivelul limbajului răspund disponibilităților solicitate de a doua secțiune a frazei ce deschide basmul, și anume: „că de n-ar fi, nu s-ar mai povesti”.

Conform citatului dat, realitatea este mărturisită de poveste. Povestea - adică, în fond, cuvântul - precedă realitatea. El, cuvântul, creînd-o, ordonează realitatea în conformitate cu datele sale. Povestesc, deci exist! ar putea fi enunțat sloganul noii situații a limbajului. În momentul în care cuvântul/discursul este pus înaintea realității, conform unei funcții generice a acestuia, „schimbarea” își asumă caracteristicile unei situații poetice. În sprijinul unei asemenea aserțiuni, operînd disocierea între discursul poetic și cel prozastic, M. Bahtin spune că specific primului tip de discurs este chiar această punere a cuvântului înaintea existenței, gest prin care poeticul își reconfirmă încă o dată funcționalitatea (v. *Probleme de literatură și estetică*).

Odată impusă primordialitatea cuvîntului, discursul se umple de *ficțiuni*. Plopul face pere, răchita - micșunele, urșii se bat în coade, lupii se iau de gît cu mieii și se sărută... De ce toate aceste ficționalizări? Mai întîi pentru a fi respectată natura discursului, care este epică. Dar se răspunde și orgoliului eului care promovează discursul. Ideea invocării unui spațiu mitic, primordial, care să fie transferat într-un spațiu idilic, al poveștii, are menirea să frapeze și să incite auditoriul, trimițînd peste toate și un suflu etic, susținut de înfrățirea lupilor cu mieii. Această idee îl scoate pe cititor din starea lui latentă, de autor al unei simple lecturi utilitare. Este, însă, valorificată funcția *ficțiunii* care, recunoaște Paul Ricoeur comentîndu-l pe Aristotel, „prezintă o mare înrudire cu

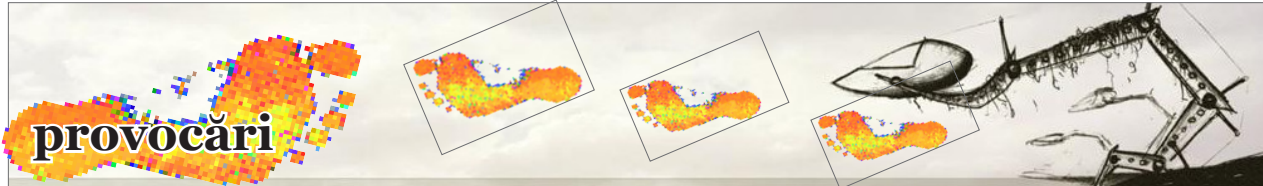
metafora”. O asemenea înrudire permite ficțiunii să prezinte plopi care fac pere și răchiti care fac micșunele. Dar prezența verbului „a face” între termenii „plopi” și „pere” și, respectiv, între „răchită” și „micșunele” are rolul unei „comparații dis-părute”, întărind alianța metaforică dintre termenii respectivi. Căci plopul care își transferă conținutul în pere și răchita care devine micșunele au comportamentul termenilor unei metafore.

Și, ca adierea poetică să fie mai intensă, se apelează și la rolul *alegoriei*, ilustrată de urșii care se bat „în coade” și de lupii ce se iau de gît cu mieii. Și aceasta cu atît mai mult cu cît alegoriei - în accepțiunea lui Fontanier - îi revine rolul de a sensibiliza gîndurile și de a le transfera în imagini. Imagini care sînt principale pietre de construcție ale poeziilor. Prezența eticului certifică și ea „aerul” poetic al discursului, atîta vreme cît însuși Novalis recunoaște că „omul cu adevărat moral este poet” (Novalis, *între veghe și vis. Fragmente romantice*). „A fost odată ca niciodată; că de n-ar fi nu s- ar povesti; de cînd făcea plopul pere și răchita micșunele; de cînd se băteau urșii în coade; de cînd se luau de gît lupii cu mieii de se sărutau, înfrățindu-se; de cînd se potcovea puricele la un picior cu nouăzeci și nouă de oca de fier și s-arunca în slava cerului de ne aducea povești;

*De cînd se scria musca pe pãrete,
Mai mincinos cine nu crede.”*

(v. Petre Ispirescu, *Opere I*, Ed. pentru Literatură, Buc., 1969, introducerea basmului *Tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte?*)

Parcă neîncrezător în capacitatea auditoriului de a-și menține aderența poetică, aedul povestitor produce o ruptură în discursul inițial și, mai mult, schimbă registrul discursului, versificînd ultimele două enunțuri ale formulei introductive. Penultimul enunț

continuă nota șagalnică a precedentelor enunțuri, pregătind admonestarea auditoriului din ultimul enunț. Tranșarea raportului dintre adevăr și minciună se face pe temeiul veridicității ficțiunii/poveștii. Literatura este recunoscută ca deținând un plus de... veridicitate față de realitate. Este vorba de o literatură care nu doar copiază - infidel și secvențial eliptic - realitatea, nu este doar un „proces verbal” al realității/vieții, ci ambiționează să fie mult mai mult. Este vorba de o literatură care așază discursul/cuvântul (creator) înaintea realității. Adică e vorba de o literatură... poetică.

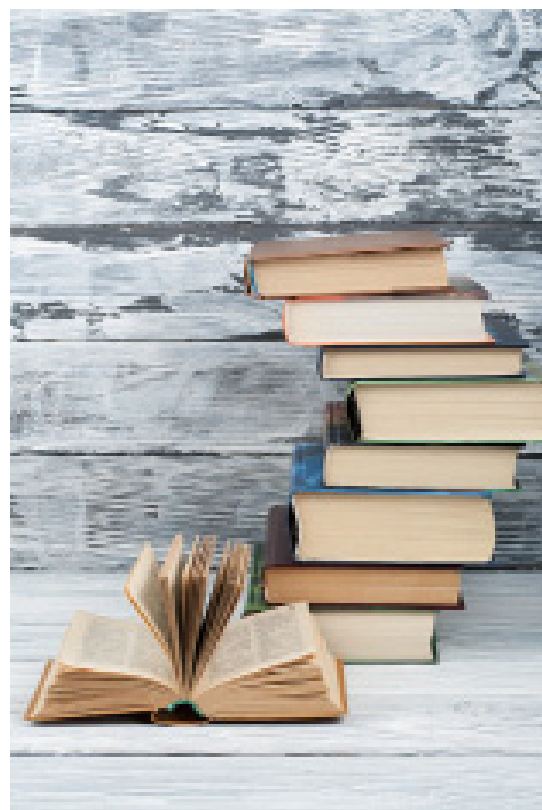
„A fost odată ca niciodată” suspendă/transformă timpul în durată, sustrăgându-l cronologiei. Pentru basm, ca și pentru poem, timpul se desfășoară în cadrele textului și nu mai are tangență cu limitele clasice ale cronologiei. El este relativizat, influențând prin această relativizare și discursul literar, pe care îl investește cu un timp propriu și specific - ordonat conform principiilor auditoriului - și care îi conferă textului autonomie. Relativizarea aparține și ea pretențiilor discursului poetic, câtă vreme poeticitate înseamnă și înscenarea unei „viziuni relativiste” asupra lumii.

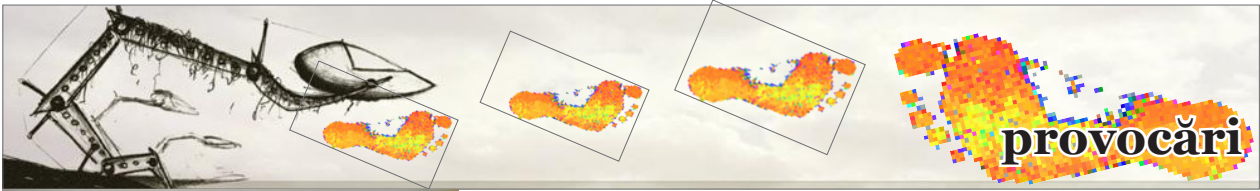
Textul nu mai are nevoie de alte voci, la care să se raporteze, așa cum se întâmplă cu discursul epic aflat în continuă căutare a unei plurivocități, în care să se integreze și la care să se raporteze. Aedul - povestitor își promovează propria voce și îi decretează o veridicitate maximă. Auditoriul este îndemnat să o asculte și să o creadă. Se consumă ascultarea unui discurs ce își coordonează cu atenție propriile funcții. El funcționează autonom, susținut de o inepuizabilă combustie internă. Că este așa ne-o demonstrează formula de »încheiere a basmului: „Iar eu încălecai p-o șa și vă spusei dumneavoastră așa”.

Pe lângă revenirea rimei interioare „șă”/„așă”, absolvindu-l pe povestitor de

bănuiala unei imixțiuni în desfășurarea evenimentelor și a unei modificări a discursului transmis prin timp - o ambiție epică formula de încheiere confirmă funcționarea autonomă a discursului. Povestea spusă a fost „așa” și nu altfel. Ea circulă din vremea lui „odată” sub această formă, modelînd continuu realitatea, străduindu-se în același timp să nu o trădeze sau să o mintă pe aceasta. Orgoliosul „eu” epic îl face pe auditor pârtaș la desfășurarea unui destin implacabil, pe care discursul încărcat de semnificații nu îl învinge, dar îl sensibilizează și îl umple de sentiment.

Povestitorul își încheie povestea. El e conștient și mulțumit că a spus „povestea așa” (cum e). Ascultătorii (cititorii?) trebuie să creadă că povestea nu a fost altfel. Dacă vor, pot să o schimbe ei, s-o modifice, să-i dea o nouă rostire, un nou înțeles, că doar - vorba lui Paul Valery - „Versurile mele au sensul ce li se dă în momentul lecturii.”. Povestesc, deci exist! Sau, tot atât de bine: mă rostesc, prin lectură, deci exist!

Noam CHOMSKY

Noam Chomsky, lingvist american, profesor emerit la Massachusetts Institute of Technology (MIT), considerat o personalitate marcantă a stângii politice din Statele Unite pentru critica acerba la adresa politicii externe a Statelor Unite, a formulat, pe înțelesul tuturor, regulile principale ale manipulării pe care se bazează puterea politică în criza de legitimitate și pe care el le numește strategii ale diversivării. Un adevărat *Decalog*.

Decalogul Chomsky

1. Poporul trebuie să aibă mereu mintea ocupată cu altceva decât cu problemele lui adevărate.

Pentru aceasta: Să distragi permanent atenția de la problemele sociale reale, îndreptând-o către subiecte minore, dar cu mare impact emoțional.

2. Poporul trebuie să perceapă conducătorii drept salvatori ai națiunii.

Pentru aceasta: Inventează false amenințări, ori creează probleme grave, care îngrijorează real și angajează opinia publică, iar apoi oferă soluțiile.

Un exemplu: Favorizează insecuritatea cetățenilor, apoi guvernarea providențială salvează națiunea în temeiul legilor represive cerute de popor, cu prețul limitării propriilor libertăți democratice.

Decalogul politic

3. Poporul trebuie permanent pregătit pentru mai rău.

Pentru aceasta: Mecanismele propagandei “albe” (oficială, integral asumată de guvern), “gri” (parțial asumată) și “negre” (niciodată asumată) trebuie să promoveze imagi-nele unui guvern în permanentă preocupat pentru ameliorarea condițiilor tot mai sumbre ale viitorului. Politicile antipopulare dure se vor aplica gradual, pentru a se preveni ori atenua protestele sociale. În acest fel, cel mai mare rău devine suportabil dacă e administrat în porții anuale, conform unui program anunțat.

4. Poporul trebuie să creadă că și ceea ce guvernele îi pregătesc spre a trai mai rău este tot pentru binele său.

Pentru aceasta: Să obții acordul de moment al poporului pentru măsuri economice dure din viitor. Omul se obișnuiește cu ideea și înghite tot, dacă e prevenit și amânat.

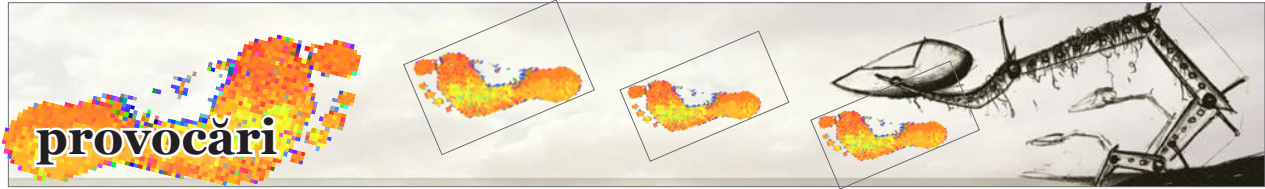
5. Poporul trebuie să aibă o gândire care să nu-i permită sesizarea legăturii dintre cauze și efecte.

Pentru aceasta: Să te adresezi oamenilor ca și cum ar avea cu toții o gândire infantilă. În felul acesta, îndrepti mulțimile spre un tip de gândire superficială, naivă și cu predispoziție la intoxicații informaționale.

6. Poporul trebuie dezobșnuit să problematizeze realitatea și să acționeze sub impulsul emoțiilor.

Pentru aceasta: Să faci tot timpul apel la sentimente și la reacții glandulare, nu la rațiune. Să încurajezi reacțiile emoționale, pentru că sunt cel mai ușor de manipulat.

7. Poporul trebuie obișnuit cu satisfacții ieftine, care să-i ocupe timpul și să-l demotiveze în atingerea unor idealuri superioare.

Pentru aceasta: Un sistem de învățământ corupt și nefuncțional este instrumentul ideal de a tine cetățenii în ignoranță și a manipula opiniile colective după bunul plac.

8. Poporul nu trebuie să aibă acces la mijloace de informare completă, exactă, corectă și obiectivă.

Pentru aceasta: Să încurajezi financiar acele mijloace de comunicare în masă care îndobitocesc publicul și îl țin legat de emisiuni și seriale vulgare, ce trag inteligența în jos.

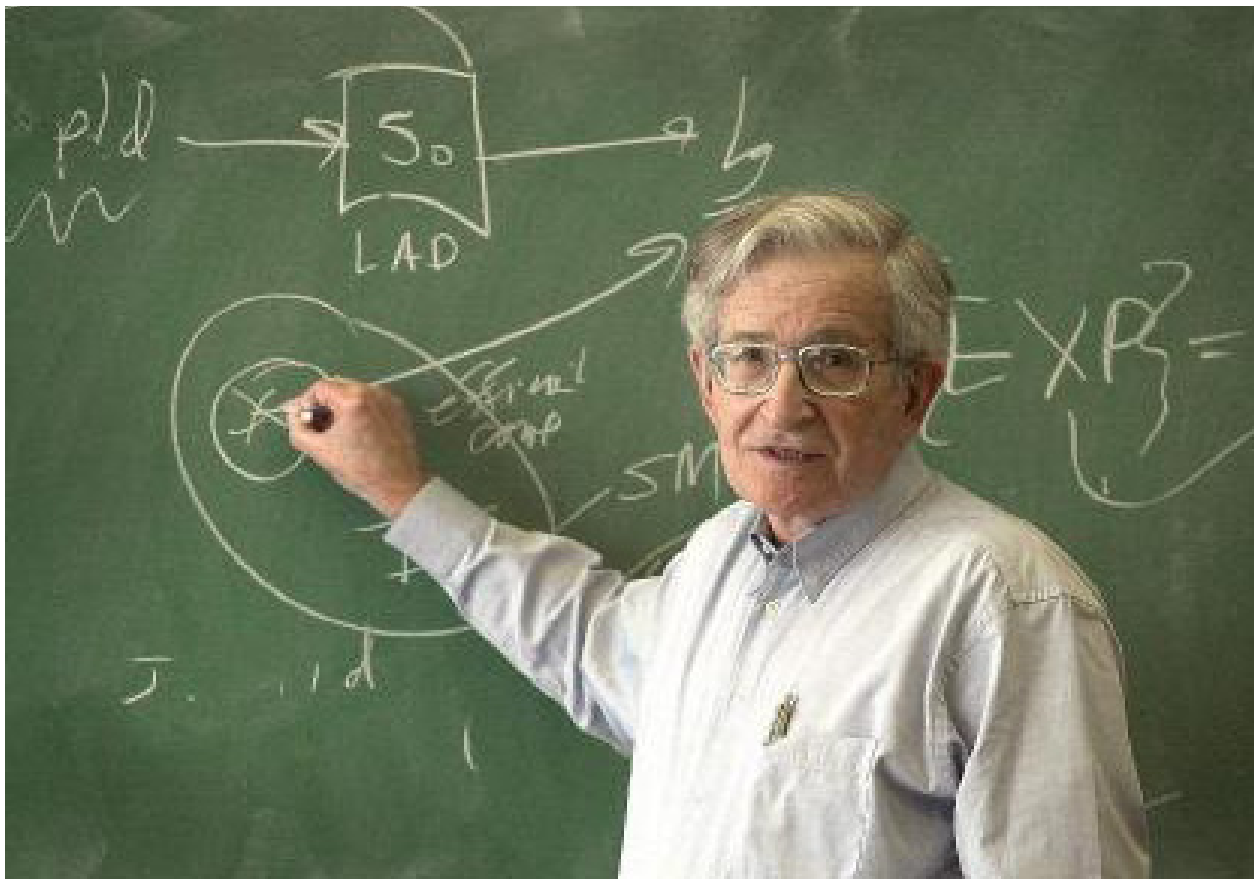
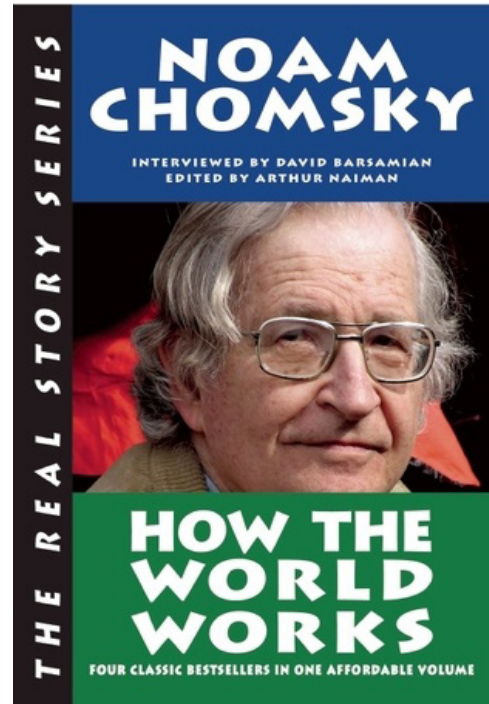
9. Poporului trebuie să-i fie indus spiritul turmei.

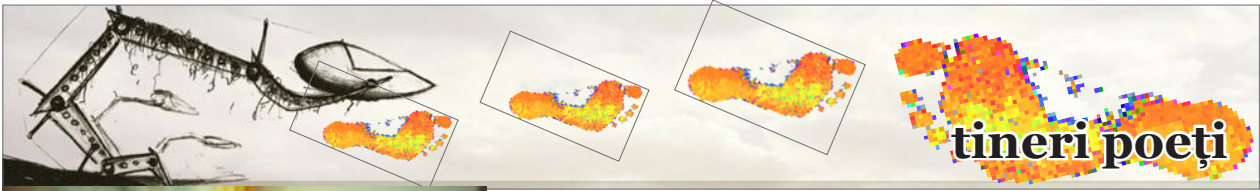
Pentru aceasta: Să stimulezi sentimentul individual de culpă, de fatalitate, de neputință. Persoanele care nu mai au impulsul de a se revolta, devin o turmă și sunt ușor de controlat.

10. Poporul nu trebuie să creadă în existența strategiilor și mijloacelor oficiale de manipulare.

Pentru aceasta: Să apelezi la toate cuceririle

științelor pentru a cunoaște punctele slabe din psihologia individului și a mulțimilor. În același timp, să discreditezi aceste cunoștințe prin mass-media, astfel ca poporul să nu creadă în mijloacele și strategiile statale de manipulare.

Lucia Ileana POP

Rădăcini

De unde vin eu, ploaia plânge
și cu lacrimi iarba râde,
iar clocotitorul râu învață
oamenii cum să viețuiască.
De unde vin eu, cucul cântă
și ne grăbește de pe cumpănă,
iar rândunica, dintr-un cuib
pretinde că-i al casei nimb.
De unde vin eu, bradul iubitor
e sufletul omului trecător,
ne învață drepti ca el să stăm,
capul niciodată să-l plecăm.
Acolo furtuna e pedeapsă aspră
dată de cer ca să oropsească
omul de greșeală făuritor,
insul în păcat stăruitor.
De-aceea și eu vorbesc cu cerul,
de-aceea mă-ncred și în stele,
căci ale noastre toate sunt,
suntem frați buni cu ele.

Izvor de nemurire

Timpul, cel ce nu există în realitate,
ne subjugă însă viețile toate.
Ne străduim să-i ținem pasul în tandem,
dar să-l învingem niciodată nu putem.

El, cel ce în sclavi ne-a transformat,
ne ține sub papuc, căci ne-a hipnotizat.
Și-oricât am fi de vrednici ori nerozi,
el urmele își lasă chiar pe toți.

Și totuși, dacă sufletul ne este dor,
nu se lasă mistuit de el pân' la izvor.
În pulberea de stele ce-o creează dorul
uneori nemurirea-și va găsi izvorul.

Privire înspre anotimpuri

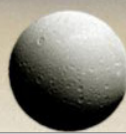
Îmi este drag cântecul vioi de primăvară
și drag îmi este zumzetul de sărbătoare-al verii
și doina bogatei toamne colorate mi-e la suflet,
dar încă și mai dragă mi se face azi tăcerea
iernii.

Aș vrea să știu

Aș vrea să știu,
iar pentru asta nu reușesc
să-ți ascult cuvintele.
Îți ascult mai degrabă tăcerile
adânci, dureroase,
ce vorbesc mai mult decât ai vrea.
Și totuși...știu
că într-o zi tăcerile
se vor transforma în cântec
de mângâiere,
iar asta după ce cuvintele
se vor fi transformat în păsări călătoare
și vor fi traversat apa cea primejdioasă.
Atunci lumina va înlătura întunericul
alunecos din sufletul meu
și voi renaște ca o pasăre Phoenix.

El, timpul...

Între o clipă și alta am pus graniță
în mintea noastră de oameni, îngustă.
Între o respirație și moarte, însă,
e-aceleși timp ce trăiește în veșnicia lui.
Unica întâmplare e că,
fără să se lase perceput prea bine,
timpul rămâne pur și-ntreg ca la izvor.
Iar dacă ne-am resemnat
pentru graba lui neînțeleasă,

pentru graba lui din mintea noastră,
cât noi ne îndreptăm către sfârșit
și el ne conduce către asfințit,
am vrea doar să putem visa că,
până se mai face existența lui simțită,
se va lăsa trăit, își va topi
gheața în care s-a transformat
și va lăsa să se nască din când în când
un zâmbet în inima noastră,
ca să putem muri totuși prieteni.

Rugăciune

Doamne,
Tu, cel care
mi-ai dat norocul
să pășesc în viață,
cel care m-ai purtat în zbor
pe aripile tale de înger
și mi-ai arătat lumea,
care m-ai lăsat să-i cunosc
frumusețea și urâtenia,
care m-ai abandonat
ca să mă întărești
și ca să mă regăsești,
fă-te simțit, te rog,
în inima celor care
te-au privit zi de zi
dar n-au reușit nicicând
să te recunoască!

Mai sunt încă eroi

Mai sunt încă eroi
ce se mișcă printre noi.
Uneori nici nu-i vedem,
că nu sunt așa de „demni”
de băgat în seamă...
nu au mușchi,
nu au putere fizică,
nu comandă țări
nici instituții importante,
nu decid viitorul
dând cu pumnul în masă,
nu iau pușca să plece la război.
Nu provoacă frica
în sufletele celor ce le ies în cale,
chiar nu se teme nimeni
că va muri de mâna lor.

V-ați fi imaginat cândva
că o petală de trandafir
ar putea fi mai eficace
decât spinul său?...
Și atunci, de ce mai sunteți
încă de partea spinilor?

Între noi

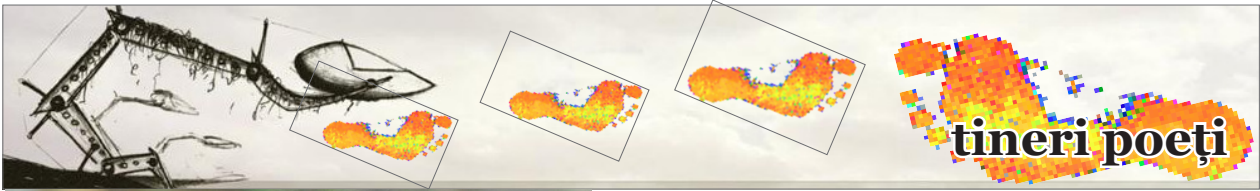
Între noi doi
s-au așezat cuvinte și,
deși ele sunt imateriale,
au creat un obstacol
foarte greu de trecut.

Timpul a făcut apoi și el
să crească depărtarea dintre noi,
iar pentru că nu am vrut
să acceptăm că am putea
să trăim bine și goi,
am rămas îmbrăcați... în orgoliu,
dar îndepărtați.

Zilele au continuat
să se scurgă ca înainte
și, bine țin minte,
în vânt se mișcau păreri de rău,
dar n-au ajuns nici de la mine la tine,
nici de la tine la mine.
Poate n-au fost destule
încât să îndepărteze
orgoliul făcut stâncă între noi.

Salvatore Gucciardo - Profil

Alina Simona DRAGOMIR

Nu e prima dată când adoarme în timp ce pălăvrăgește.

somnul lui nu-i ca al muritorilor de rând. chipul i se schimonosește. vrea să muște din ceva.

- ce-nseamnă pentru tine niște linii? oarecare?

- sunt o adunătură inconștientă de șerpi întrerupți în pielea unui bătrân. ochii i se zbat.

se luptă pentru propria viață.

pentru propriul destin

ascuns într-un ochi de țigancă silită să-și lepede spre seară ciorapul.

Sunt ploii în care nu e nimic mai nou decât ploaia

vindecată pe jumătate

zice nora.

până termin țigara asta

se va mai îmbolnăvi cineva

acolo în apele mici ale plămânilor.

Mi-a zis că ploile-s fete. că au trupul unui copil-femeie

cu doar patru degete la picioare.

fete faine le zice el. se dezbracă pe străzi în văzul lumii

doar ca să se-ngoape sub tălpile bărbaților.

”Întoarce clopotul cu gura-n sus”
strigă nora cu gura plină de pământ.
cerul ăsta n-o să se întoarcă niciodată cu fața spre el.

brațul ăsta n-o să mai fie niciodată la fel de puternic ca azi
nici conceptul dintre noi
nici eu.

În spatele ochilor mei
se sinucid voioși copiii.

unul râde

de tine

de ei toți.

unul plânge.

pentru mine

pentru tine

pentru toți.

Nimicul e tăiat din mine.

ție-ți aparțin doar ochii

mânele șișifonate

și surghiunul.

Eu. Eu nu mai pot fi bună.

De prostituat nu m-am prostituat
niciodată.

dimineața asta seamănă prea mult

cu boxa acuzațiilor.

spațiul îngust.

lemnul ud.

n-aș fi crezut vreodată că voi compara
iubirea c-o criză de claustrofobie.

Sunt.

trăiesc în 10 femei

de lut.

cu gâturi strâmbe

și groase.

una din ele are un ochi de-al mamei.

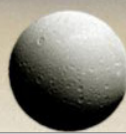
verde e doar irisul care poate privi

secvențial

subjugarea tuturor femeilor din mine.

Tu ești doar a mea.

Celelalte 9 trebuie să moară.

I-am poruncit gândului să stea.
și-a stat.
și-a râs.
bâlbâia ceva despre o filosofie a
clopotniței.
curate fantezii îi spuneam eu
și-a râs din nou.

Sunt semne care se ascund în alte semne
ca încheietura vânătă a voinței împlânzite.
mâinile tale se exclud una pe alta
anulându-mă.

dramele de genul ăsta
se răstălmăcesc
în sintagme ca
„l'eternel retour”
care anunță
asemeni unui copil
care-și ocupă timpul ciupindu-și pielea
din spatele
lobului urechii
boala creierului.
pielea caldă parcă se-ncheagă de la sine
își schimbă forma
textura
gustul.
„tu” nu mai ești tu.
„tu” nu mai este tu
ci doar un ins anonim.
străin de sine.
și pentru sine
care se vede arareori
strecurându-se într-un tramvai continuu.

aș muri oricând
și-aș lăsa tot ce am vouă
mai puțin umbra mea verde până la piele.

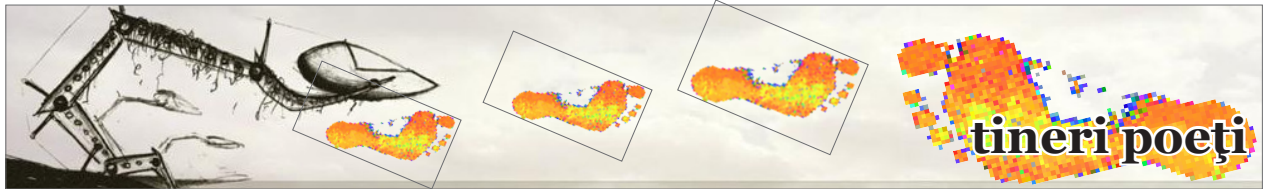
fă-l să tacă.
pălăvrăgeala lui derulează un film
interiorizat în el însuși
ca și copilul tău ajuns la vârsta critică.
dă în foc.
cafeaua.
pielea mea albă e murdară acum.
și mă doare.
fă-l să tacă.
fă să nu mă mai doară pielea mea.

și genunchii.
și întunericul din ei s-a făcut nouă seara
fărămițat atent între degetele lui în timp ce
tace.
ce bine e.
e liniște.
vocea lui e-o pătură grea și lâncezită peste
toate măruntaiele mele.
mâna lui e albă.
mai albă decât pielea mea vie
care-mi șoptește pe la spatele lui
că lehamitea-i doar un biet complex
incolor
și inodor.

cum se numește momentul ăla
când tu te desprinzi de tine
de ei
de el ți-e cel mai greu
și glisezi într-un ieri mai simplu
mai ușor de înghesuit
pe gâtul celui ce nu se desprinde de tine
de ei
căci de el îi e cel mai ușor.

mâna ta e-un lemn cangrenat.
o făptură cu-n singur arătător viu.
nimicul se termină repede prin părțile
acestea.
fostele mele mâini s-au topit.
o zeamă groasă. vâscoasă. se prelinge pe
picioare.
face mătăanii la poarta unei biserici.
ai văzut și tu. e mereu pustiu acolo.
un miros greu de apă stătută
bate-n nori închegându-i.
ochiul meu e-un lemn cangrenat
iar împreunarea noastră e-o dulce
sindrofie.

Adela CONCIU

MĂ IUBEȘTE ... NU MĂ IUBEȘTE ...

ar trebui să pictez istoria asta de amor!
s-o expun pe pereții clădirilor
din orașul în care doarme Dumnezeu!
o simt cum palpită sub piele,
de când mă știu, hrănindu-mă
cu rădăcina mărului din Rai!
și da, vreau să fii Adamul meu
și eu femeia-ți din coastă,
pentru că sunt geloasă
pe tălpile celor care ar putea
să-mi calce sufletul,
pe ochii lor flămânzi de tine!
arunc petale de flori
în palmele morții!
mă iubește ... nu mă iubește ...
și ea îmi râde în față,
cu fiecare secundă
ce îmi taie obrazul adânc,
până la epiderma aceea din lapte,
când pruncul din mine,
nu știa cuvântul acela.
oare cum era? dragoste?
pe vremea aceea , Dumnezeu era treaz,
îmi făcea o inimă din lut,
s-o poți modela,
în atelierul tău cu inimi frânte!
ar trebui să pictez

Premiul revistei Feed Back la Festivalul Internațional de Poezie de la Sighetu Marmăției, ediție jubiliară - 50

istoria asta de amor!
s-o expun pe pereții clădirilor
din orașul în care doarme Dumnezeu!

HOLOGRAMĂ

ninge iar,
precum anii ce trec,
prin fereastra ce-mi strivește
holograma!
nu! nu sunt eu!
eu am rămas neschimbată,
fecioara blondă ce simte
iarba frântă pe tălpile goale
dimineața,
soarbe soarele din roua vieții
și rupe franjuri din crudul cerului,
căutând curcubeul!
nu! nu sunt eu,
femeia ce face mărgelile din nopti
albe și reci!
eu am rămas fecioara
ce împletește vise
în ochii iubiților,
până ce zorii sărută talpa
luminii!
nu! nu sunt eu femeia
pe care curge cărunță
uitarea!
e doar o hologramă tristă!

ȚIPĂTUL PLOII

te simt sub pleoape,
cutreierând cetatea închipuirilor mele,
răscolindu-mi patul goliciunii
cu palmele umbrelor tale,

mă speli cu lumina dorințelor,
adânc până la os,
cu teama că n-am să-ți pot
secătui iubirea descultă,
să mă ai prizonieră
în cel mai înalt turn,
unde coapsele noastre
tânguiesc rugăciunea universului
și ochii ni se deschid,
să aprindă în lacrima lor,
ultimul țipăt al ploii!

LEMN DE CRUCE

am sechestrat zorii în ziua aceea.
zideam cărămidă cu cărămidă
fiecare fereastră a tâmplei
în jaluzele albastre de fum
cu pleoape ude de amintiri.

acum ... nimeni,
absolut nimeni,
nu-mi va trezi din somn
lacrima răstignită.

azi , sufletul meu va fi
doar, lemn de cruce!

VIRGINITATEA VISULUI

prin așternutul în care regăsesc
virginitatea visului,
sălbatic îmi zvârcolește sângele,
animal de jad
ce mă pândește noapte de noapte
după colțul gândului,
un lup flămând
în ochii căruia
apare iar și iar luna.

dragostea ta, marea
în care îmi spăl murdăria neîmplinirilor!

NIHIL SINE AMORE

în lagărul în care dorm inimi,
una singură stinge lumânarea ...
lacrimii de vânt!

te-am căutat o viață
cum orbul aleargă
după plânsul luminii.
uneori, ți-am găsit urma,
gura-ți săruta altă umbră,
alți pași.
am fost cerșetorul
de la colțul străzii tale,
până pielea palmelor
mi-a devenit pergament,
până umbrele mi-au invadat gura
și n-am putut să mai strig.
am rătăcit toamnele,
una câte una,
mințindu-mă că frunzele
mă iubesc,
până am obosit
și tălpile mi-au sângerat cenușă!

COASTA LUI ADAM

cât de mică sunt, iubire,
pentru tâmpla ce-ți cuprinde
lumea,
pentru gândul ce răscolește
veacul,
pentru palmele tale,
semne de carte printre
pagini nescrise,
pentru ochii ce-mi străpung
carnea
cu iubirea scrisă din stele,
pentru coastele tale
ce-mi cuprind inima,
pentru lacrimile tale
ce mi-au șters neputința!
cât de mică sunt, iubire,
și totuși cât de mare,
pentru că știu iubi!

ATEMPORAL

nu putem pune bariere absolutului!
așa că, lăsăm totul să treacă
molcom, liniștit și pur,
ne hrănim trupurile cu lingurița,
simțim îndelung gustul fiecărei molecule
ce face dragoste sub pielea noastră
cu secunda
ce desparte viața de moarte!

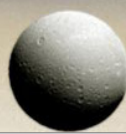

Daniel MARIȘ

Consacrata colecție de poezie a Editurii Cartier din Chișinău ne readuce în atenție poezia lui Robert Șerban, un nouăzecist individualizat în generația sa. Astfel, antologia sa „Învederatul”, cuprinde poeme din volumele sale „Firește că exagerez” (1994), „Odissex” (1996), „Timișoara în trei prieteni” (2002), „Cinema la mine-acasă” (2006), „O căruță încărcată cu nimic” (2008), „Moartea parafină” (2010), „Puțin sub linie” (2015), „Ascuns în transparență” (2017), „Tehnici de camuflaj” (2018) și „Poemul curcubeu” (2021), plus câteva inedite. De la bun început se cuvine precizat faptul că poetul pare a fi un adversar declarat al discursului anarhic, învolburat, preferând, de multe ori, tușele scurte, loviturile rapide (și bine țintite) de floretă, culorile pierdute undeva în cata-combe, pline de gravă candoare, conștienta asumare a trăirii, ca printr-un binoclu inver-sat, o anumită distanțare ironică de arheologia amintirilor. Ar putea fi pusă în discuție și o anumită sfidare a derizoriului cotidian, la granița dintre inocență și rugozitate, cu

Robert Șerban și principiul Magiei

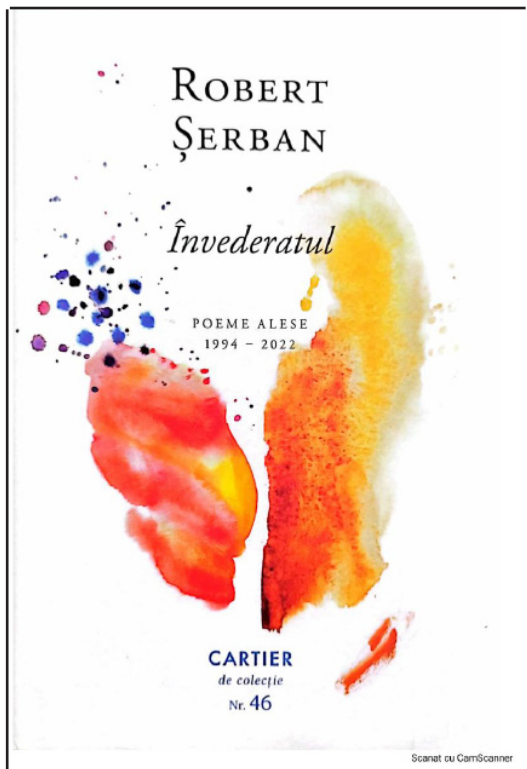
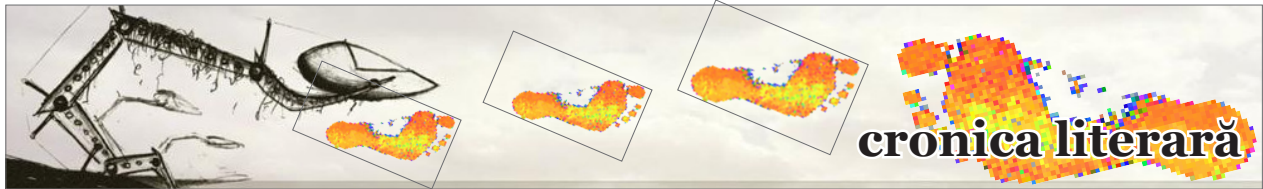
aceea voluptate a contemplării deșertăciunii vătuite de o natură intermediară a inefabilului ce cade încet, ca o ghilotină. Dincolo de această formă de traducere a umanului, undeva de foarte sus, „dintr-un vid lipsit de aer”, momentul revelației și uimirii ingenu se supune intuiției, în ordinea cristalină și schimbătoare – necontrafăcută a realității banale, aproape iluzionistă. Deci, „în primul rând/ rădăcinile trebuie să aibă/ dreptul la vânt”. Nu pare o magie a afectului, începe să devină... Această ascensiune e febrilă, are promisiunea unui miracol numai în măsura în care timpul devine un câmp seismic, în exercițiul cel mai anevoios al memoriei , de aceea este implacabil: „oamenii sunt convinși/ că în poezii nu se întâmplă nimic/ că ele ar trebui citite/ după moarte/ când e bine să nu mai ai poște/ idei/ oamenii nu deschid cărți subțiri/ iar dacă o fac/ observă imediat că înăuntru sunt/ puține cuvinte pe rând/ puține cuvinte pe pagină/ în rest/ alb mult alb/și le închid repede/ fără să le spună nimeni/ oamenii știu însă că/ poezia este ceea ce rămâne din viață/ după ce o trăiești” (*Ce rămâne din viață*). Acestei supreme supraviețuirii, ce i s-ar putea opune? Poate doar fulgerătoarea prăbușire a clipei, o transă lucidă surprizei pe care o provoacă, cu ceva sorți de reușită, visul de a fi

ceea ce pare... Robert e depozitarul unor taine colective; din avântul și frăgezimea clipei desprinde mici cristale ornamentate cu însemnele heraldice ale disperării și măreției de a fi; un fel de indicatoare existențiale creează efectul descătușării sinelui prin pătrunderea în ținutul sacru al poeziei: „mă ascund în clopotul cel mare al bisericii/ și mă rog să nu moară nimeni și să nu fie sărbătoare/ să nu crească dintr-o data râul/ și focul să nu răbufnească/ mă ascund/ lipit cu spatele de bronzul zgrunțos/ cu ochii ținți la limba care atârnă imobilă și ucigătoare/ în clopotul cel mare e negură/ dar simt cum palpită o singurătate mai groaznică decât a mea/ aburii se ridică din mine și se condensează pe limba de bronz/ o umezesc și o sarează/ iar ea începe să se miște încet/ ca un mort înviat după ploaie” (*Mă ascund*). Tot ce prevestește virtualitatea creației, contrastul dintre strigăt și tăcere – adică labirintul însuși, pleacă dintr-un orizont ilicit al reconstituirii mitologiilor afective, plasma abstractă în care palpită însă frumusețea prea omenesc înjunghiată de aripile ascuțite ale îngerilor. Nimic nu este poate mai sustras ademenirilor decât acest istm îngust unde acul busolei tremură mai intens decât se poate vedea iar tangajul între real și miraculoasele depresuni ale sufletului are nemărginirea visului.

Ori, într-o asemenea fosforescență, nimic nu îndeamnă la supunere; e doar supunerea fiarei, partea de absolut a libertății: „să nu te lași/ niciodată/ îngropat de viu/ nici măcar atunci când copiii vor să însuflețească nisipul/ și te aleg pe tine să-I dai o formă”. Fiecare adiere colorează altfel, durata curge; de aici tentativa de evaziune, fără ea adevărul lumii n-ar fi întreg în decolorata-i cochilie : „istoria e o virgină cu himenul elastic/ pe a cărei indiscreție/ nebunii s-au bizuit întodeauna”; iată ce posibilitate de a intui fragmentarea amneziei prin ieșirea din parabolă și cel mai cumplit

moment al zădărniceii, nu mai trebuie să-ți faci rost de un felinar... Altfel se prezintă lucrurile la înaltul grad al ardorii, ele pot lua naștere și în alt fel, chiar în opoziție cu tragicul demineralizat de cele mai elementare anxietăți, nici un hazard nu le va înghiți din nou ; „știu locul/ unde vântul/ umflă/ plămâni morților/ și apoi/ îi ridică/ la cer (*Locul*)”; persistă aceea intensitate a confuziei patologice înaintea identificării propriu- zise, în ritmurile biologice ale deconspirării eului : „Dumnezeu stă tot timpul/ cu mâna întinsă/ din locul în care ieși/ nu-ți dai seama/ dacă cere ceva/ ori dă ceva” (*Locul în care ești*). Există pe undeva un drum dinaintea apariției suferinței, un mit nou al zig – zagului poetului, o simetrie între tragic și sublim, în plină epidemie a neliniștii, nu-l putem în totalitate descrie, așa cum nu putem descrie poezia. Precum „există poeți care nici nu scriu, care nu fac decât să prepare viitoarele pagini albe ale poeziei” (Bogdan Ghiu). Ceea ce, firește, nu ar fi prea mult. Necunoscându-și propriile limite – dovadă pe care și-o asumă : „află că s-a sinucis un poet/ și te întrebi/ unde a găsit omul acela/ atâta putere/ încât/ să fie poet” (*Putere*). Cuvântul, de aceea putere care nu se înspăimântă de ceea ce vede pe pământ și poate arde din propria energie... Prin accent și persistență, poezia lui Robert Șerban se detașează și atașează rămășițele unui veac cumva descomprimat cu grația vapoasă și tușele tăioase ale unor răsfrângeri provenite în primul rând din plătudinea comună, detașându-le în insulițe artificiale, adevărate paradisuri translucide (în pofida ciudatei nepotriviri) clădite pe magma largilor cearcăne ale visului. Fie feeric și luminos, cețos ori rarefiat, același albastru sânge poetic, cu iuți licăriri în căutarea nevinovatei neliniști din care e foarte greu să mai ieși : „clopotul morții/ și/ clopotul sărbătorii/ sunt aceleași/ dar/ niciodată/ nu bat/ la fel” (*Asonanță*). Acolo unde circumstanțele fetișului nu pot fi pervertite - între toate

văile adânci ale acestei geografii lăuntrice – efortul de revelare a culorilor lumii este transcris într-un registru mântuit de toate tarele unei umanități abstracte, înstrăinată de propriile prejudecăți și capricii : „uneori/ ca să nu fii recunoscut/ e suficient să-ți lași barbă/ plete/ să te îngrași/ să-ți îndeși o șapcă pe cap/ să mergi puțin plecat/ să mergi puțin plecat/ cu privirea în pământ/ sunt atâtea și atâtea/ tehnici de camuflaj/dar cea mai bună/ tot dragostea pentru aproapele/ se dovedește a fi” (*Tehnici de camuflaj*). E ca și când își reafirmă dreptul la esența realității, respingând ispitirea; după ce s-a străduit să-i cunoască îndeajuns de periculos, rostul. Suficient de mult; el, *Învederatul*, ori poate cealaltă față a cuvântului și primejdiei iminente, convingător răspuns la dilema de a porni sau nu vreodată de la capăt. Blânda domesticire a chipului lumii, transferul de identitate dintre implacabil și inefabil sunt prezențele unui contraefect, al unui viraj al sinelui spre o acceptare curajoasă care se deschide în această direcție. *Învederatul*, acest orizont și trăsătură a infinitului exprimă așadar o adevărată sărbătoare a libertății descompusă în senzații palpabile, „puterea

magică de a prinde chiar clipa în care se naște un sentiment și clipa în care omul se eliberează de el” (Ileana Mălăncioiu). Se înțelege așadar, aici avem de a face cu o anumită perspectivă a cunoașterii și re-cunoașterii; persuasiunea necesară redării infrastructurii neverosimilului la cele două poluri, ale negației și afirmației. Opțiunea poetului este cumva îndreptată împotriva aparențelor derizoriului dar pentru a face asta tinde să-I dea contur, ca un îmblânzitor de lei, cu biciul și recompensa. De aici, aidoma unei picături chinezești, versul își sapă albia; devine alegorie a pieirii și supraviețuirii, o coexistență paralelă privită prin dioptriile vieții născute din viață, o calitate în cele din urmă de a măsura necuprinsul : ”să nu te lași/ niciodată/ îngropat de viu/ nici măcar atunci când copiii vor să însuflețească nisipul/ și te aleg pe tine să-I dai formă/ nu căuta niciodată sub apă/lucrurile pe care le găsești și pe pământ/ nu căuta acolo nimic/ mai bine azvîrle cu bulgări și pietre/ fă valuri/ să nu-ți dorești niciodată să sapi o fântână/ chiar dacă gura și ochii tăi/ și ai copiilor tăi/ vor seca/ mai bine așteaptă ploaia/ și învață-I și pe ei să aștepte” (*Să nu te lași*). Încercând să intrupeze o altă frontieră a sublimului *illo tempore*, privirea are oglindirea „metafizică” a trecutului în prezent prin „interiorizarea vederii” și ex-punerea în lumea devenirii.

O identitate nouă turnată în plumb fierbinte poate tocmai datorită balansurilor ecuatoriale ale topografiei invadată de transrealitate, se simte rotirea... Este un efort exemplar, nu-l împinge altcineva decât febra instinctului poetic; iar ceva mai departe – pentru ca uneori poezia nici să nu apară, să fie doar presimțită.

Creația poetică a lui Robert Șerban are calitatea de a fi vie, o permanentă sursă de sânge proaspăt ce declanșează reflexul condiționat al fluxului conștiinței raportat la splendoarea - perisabilă sau nu – a unui spectacol al cărui timp nu poate fi oprit.

Delia MUNTEAN

După atâtea *cântece*, *poeme* și *poezele*, mai serioase ori mai „smintite”, „arse de tot”, „tăvălite-n iarbă” ori „mute”, a venit – iată – și vremea *des-cântecelor*. Vasile Morar (2 noiembrie 1944 - 17 octombrie 2023) le-a adunat laolaltă în cea de-a douăsprezecea sa antologie tematică, scoasă tot la Editura Grinta din Cluj-Napoca. Culegerea de-acum face casă bună cu volumele anterioare din serie, completând universul artistic al unui autor proteic, gata să se risipească în teritorii ale realului distonante la o iute privire, dar capabile a-și transmite reciproc mesaje cu miez. De le privim mai îndeaproape, descoperim tot atâtea ipostaze ale unei personalități ce nu se împiedică în tipare (modă, curent literar ș.a.m.d.), preferând a se locui pe sine – cu aceeași patimă! – în integralitatea dimensiunilor sale.

Dintr-o atare perspectivă, *Descântece(le) de sân buiac* se află în complicitate îndeosebi cu *Poezele(le) de amor* și, într-o oarecare măsură, cu *Cântece(le) de mahala*. Ele trădează nu doar o componentă mai șugubeață, mai dezinvoltă a mitologiei erotice create de Vasile Morar (mult deosebită, să zicem, de ambianța din *Cartea dragostei*), ci se doresc deopotrivă o manieră personală de a întâmpina produsele aparținând canonului, îndatorate ideologiilor estetice consacrate. Recuzita romantică ori cea

„Când luna stă pe cer
de-a lela”

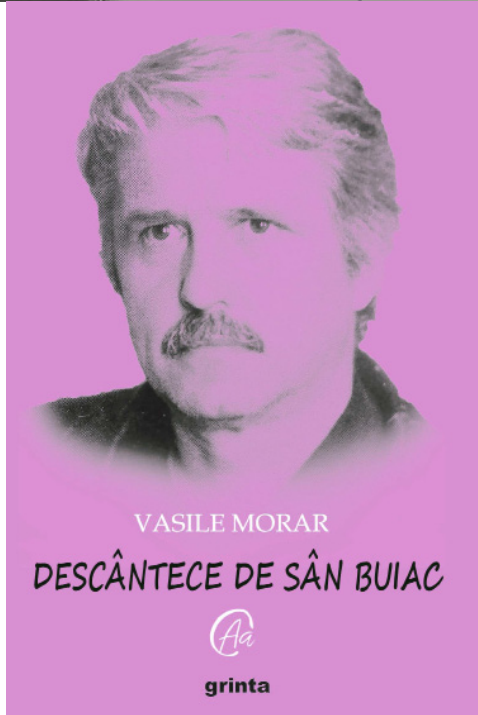
Vasile Morar

Descântece de sân buiac

modernistă rezonează mai puțin cu atitudinea despre care vorbim (cu unele corespondențe în poemele lui Emil Brumaru, pe care chiar îl pomenește în două piese) și, cu toate că lasă urme în text, acestea sunt mascate, de regulă, prin apelul la registrul ludic și la (auto)ironie.

Satisfăcut de cele prea pământești, lesne accesibile, cuplul erotic astfel creionat de poet nu visează achiziții gnoseologice superioare (de care face caz eul liric masculin de-a lungul epocilor) și nu pare să mai tânjească după ocrotirea și lumina venite din înalturi. În *Descântece(le)* de acum, până și „luna stă pe cer de-a lela”!... Imaginația și simțurile eului (mai tot timpul amoretat sau în căutarea vreunei ibovnice) sunt ațâțate de întâmplările văduvite de profunzime, dar frust-sănătoase ale cotidianului sau de bucatele și licorile desfătându-se pantagruelic prin hanuri, crâșme, prin pivnițe și, de ce nu?, în iatacul iubitei („lichioruri verzi și purpurii / și dulci pateuri fără sare / și murături, sarailii / și caltaboși cu scorțișoare / și moi jumări prăjite-n tăvi / mai late ca o zi de vară / lămâi zdrobite și păstrăvi / și piept uscat de căprioară // Fileuri dulci, tăiate fin / piftii ce leagănă pireuri / fazani bătrâni, stropiți cu vin / și struguri limpeziți în ceruri / aduceți raci prăjiți și dați / printre mujdeiuri colorate / aduceți caltaboși bufanți / perechi de pulpe îmborate” – *Prin păcla nopților bufante*). El cade în adorație investigând poznaș, fără nicio interdicție, toate văzutele și nevăzutele trupului feminin („Să îți sărut un degețel de la picior / să mă închin și-apoi să mor” – *Să-mi curgă sărutările cohorte*; „iar eu să îmi trec

gura și mâinile și trupul / pe sub icoana sfântă a sânilor tăi goi” – *Lumina se va face ca pielea pe gutui*; „Trage, draga mea, zăvorul / între noi și lumea slută / dă-mi mânuța, dă-mi piciorul / fă-mi cadou ultima cută” – *Îmbrăcată-n trup de fată*), bunătați înaintea căroră preocupările scriitoricești (cu care își gădilă orgoliul instanța masculină) își cam pierd locul câștigat („Cade pe brânci poemul” – *Am smuls boldul din țâțâni*; sau: „E grea povara, nu mai știi / Să fac amor, să beau rachiu / Sau versuri cu gagici să scriu / Căci cu puterile-mi sărace / Pe toate, zău, nu le pot face” – *Să-I strici iar fustei pliul*).

De altfel, *poezirea* e privită mai degrabă cu ironie (câteodată îngăduitoare: „Roata se-nvârte. Asfaltul aleargă / soarele-i dus spre amiază pe targă / femeia frumoasă trece pe stradă / în păcat bărbații, cu ea, visează să cadă / eu, în scrânciobul dat într-o parte / visez să-mi bat numele pe încă o carte” – *Soarele-i dus spre amiază pe targă*) sau ca un gest ce acompaniază firesc, precum amorul ori vinul, (pe) trecerea prin viață: „Când teii își apleacă buza / ca să apuce buburuza / și pe poeți îi cată muza // Goi, dinspre Casa de Cultură / curg zorii cu orașu-n gură; / trist și mahmur de băutură // Eu dinspre centru fac inversul / cioplind cu brișca-n coastă versul / și impunându-mi falnic mersul” (*Când ai în suflet trei arici*).

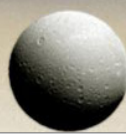
Din oferta trupestă feminină, cel mai frecvent eul viril explorează erotic *sânii*. În

viziunea poetului ardelean, există câteva atribute anume care le *justifică* utilitatea și valoarea: ei musai să fie „mari”, „dulci”, „fierbinți”, „tandri”, „sprinteni”, „îmbujorați și fragezi”, „pietroși”, (uneori) „plini de lene” și „învinși de zăpușeală”, „fără ham pe ei”, să aibă „sfârcurile-ncinse-n miere” sau „date în pârg”. Sâni sunt și mai bine cotați când „se zbat a zbor”, când „țipă de plăcere”, „gânguresc” ori când servesc ca obiect de joacă (precum în poemul *Când cireșele se coc*). Șarmul lor e invitație la hârjoană (*Și-n pervaz pune două gutui*), echivalând cu o carte de vizită în toată puterea cuvântului („Hangița numai sâni și pleoape” – *Și cotul cu pernița moale*) și cu dorința cea de pe urmă a bărbatului: mai-nimicul care poate ferici („eu poftesc sub sâni tăi să mor” – *Pe baldachin nu pune chei*; sau: „Dă-mi, doamnă, sau nu-mi da nimic / Dă-mi, doamnă, o roată de dric” – *Dă-mi bluza cu țâțele-n dânsa*). Starea de euforie pe care aceștia o produc scoate din ecuație orice zvâcnire de luciditate, reparând secole întregi de incriminare a păcatelor cărnii. Iar trubadurul știe cum să o spună: „Of, sutienul cu minuni / să îl întind între doi pruni / culcat în dânsul ca-n hamac / să scriu poeme și să tac” (*Frumoasa mea cu țâțe mici*).

E antologică poezia cu care se deschide volumul, intitulată *Pungile scot botul din chimir*. Ea transformă un episod obișnuit din arealul rustic într-o înlănțuire de secvențe demne poetic, muzical și cinematografic, în care adevăratul *personaj* sunt sâni țârgoveței, exploatați întru atragerea mușteriiilor: „Pungile scot botul din chimire / Prețul suie de înnebunesc / De poftiți, vă vând un deal de mere / Peste piept sâni-i rostogolesc / Și îi mângâi și le frământ forma / Și le apuc sfârcurile-n dinți / În căruța am atâtea mere / Printre ele, sâni tăi fierbinți // Drumul îl întorc spre casă-acuma / Tropa-tropa, stelele le-mpușc / Și mușc mărunțelul tău dulce / Și tot nu mă satur și mai mușc”.

*

Facerea – a poemului, a femeii – se realizează uneori în echipă: eul amoretat, salahor din proprie inițiativă și cunoscător foarte al subtilităților muieresti, negociază cu Dumnezeu tot felul de ajustări ale arsenalului dumneaei, menite a conferi plusvaloare celei astfel create (*Când stă luna crăcănată-n geam*). Desigur, totul iese din aburul imaginației (a se vedea

și descântecul intitulat *Cioplesc femeii în fum de pipă*), al plictiselii, poate și al singurătății, căci – în stilul său specific – Vasile Morar dezamorsează, la final de poem, încărcătura afectivă prin recursul la autoironie și la glumă: „Gata truda pentru astăzi, vine / somnul ca și vrejul de hamei / Doamne, dar mai dă-mi în noaptea asta / una dintre vechile femei” (*idem*). Ritualul „organizării de șantier”, stabilirea sarcinilor, a drepturilor și a obligațiilor părților „contractuale”, cu precădere a interdicțiilor, dialogurile savuroase și ambigue, analogiile „cuminți-cuminți” între elemente ale trupului femeii și capturi ale faunei/ale vegetalului alcătuiesc laolaltă un scenariu pitoresc, rezistent esteticește în pofida subiectului „minor”: „Nu te-mbujora la față, Doamne / ai uitat că totul e de lut / pune-n lut culoare și viață / hai, te rog, mai sprinten și curaj / și-apoi, când va fi-ntru totul gata / lasă-mi-o o noapte în rodaj” (*Pune pe bucă alunița*).

Palierul lingvistic, mai slobod câteodată, poate prea picant din perspectiva cititorului pudibond, nu derapează însă către obscenitate. Ca și cum ar vrea să-i protejeze lăuntru simțitor, autorul simulează pe alocuri străduința întru exploatarea unor termeni mai puțin condimentați, însă rezultatul obținut (deși, până la urmă, e bine întors din condei) parcă nu mai are aceeași rezonanță: „Buci bosumflăte. Mă iertați. Fese / două ciorchine proaspăt culese / când luna-n geamuri cu botul iese” (*Când luna-n geamuri cu botul iese*; s.n. D.M.). E o senzualitate naturală, aproape de pământ, ce refuză pervertirea în artificiu, optând pentru exprimarea familiară, primenită cu ardelenisme ori preluate din marginalitatea urbană: „Nu mă mai colboti de cap, iubito” (*Când noaptea stă în geamuri bosumflată*); „pe șoldurile-ți fain cioplite” (*Să ți se facă lene*); „Hai, doamnă, nu mai sta-ntr-o rână / scoate-ți piciorul din ciorap / întinde-mi din șezlong o mână / fă-te mai mică, să te-ncap” (*Vântul e iar lovit de streche*); „De codobatură sau de cocori / de răs, iubito, noaptea să mori / și să te stâmpăr de vreo trei ori” (*Ziua și noaptea te tot cioplesc*); „Căci te iubesc nebun și în neștire / hai, dăruie-mi la noapte trupșorul tău subțire / să mușc din el ca dintr-un măr domnesc” (*Ca dintr-un măr domnesc*).

Inocența, atunci când iese la iveală, e una strategică, de scenă. Ea urmărește, precum în dansul curtenitor al păsărilor, impresiunea

partenerei („Ca robul versul după tine / Prin ceara drumului pierdut / Se simt în jur parfumi fine / Semn că pe-aicea ai trecut” – *În pantofiori cu toc înalt*), tot așa cum îndeletnicirea bărbatului (neapărat cu înclinații poeticești) își schimbă instrumentarul cu materialul oferit de corpul ei: „Ți-aș fircăli șoldul cu pixul” (*Mă bate gând păgân*); sau: „Frumoaso, o să-ți pun pe bucă / Trei versuri moi, care-o să ducă / Parfumul bucii tale fine / Peste ciulini și rozmarin” (*Și versul o să curgă moale*).

Sunt dimensiuni care lasă, totuși, spațiu meditației. Nevinovăția și zburdălnicia adunate în ceea ce francezii numesc *mordiller* se metamorfozează în *mordre*, implicând suferința, rănirea. Nu vătămarea de către subiectul îndrăgostit, ci conștientizarea caracterului vremelnice al înseși condiției umane. Este sfârșitul care ia în posesiune, *mușcătura* care lasă urme în profunzimea ființei. E un alt fel de virilitate. Erosul așadar, cu toată bucuria și cu tot optimismul cărnii, e pândit de moarte. Îndrăgostiții o simt prin preajmă. Uneori caută să o păcălească („Să fie ca un fel de seară / în cameră, să ne iubim / – Se-aude parcă-n depărtare / un zvon de drum spre țintirim // – Nu-i zvon, iubito, dă-ți cămașa / să te dezbraci încă mai sper / închide ochii, hai dă-mi mâna / să alergăm pe-un drum din cer – Și să te-ntinzi ca o piscă), alteori o sfidează pur și simplu („Fură cruce dintr-un țintirim / peste lemnul ei să ne iubim” – *Să mă nărui într-un ochi de pat*; sau: „Moartea ne pândește și făcea semne / noi ne încuiam în baldachin / când ieșeam, zvârleam în ea cu lemne / sau o flagelam cu bici de crin” – *Vin femeii să le scriu șoldul*). Jocul acesta, al dragostei și al morții, se prelungește și după dispariția cuplului, înveșnicind astfel poate cel mai profund sentiment al ființei umane: „Pe sub umbra crucilor de lemn / Dă-mi, iubito, doar un pic de semn” – *Peste pieptul ulmului cărunț*).

Însă nu această dimensiune a liricii ne face semn din volumul de față. E, mai degrabă, *foamea de iubire și de viață* a omului sănătos, care știe cât să ceară/să ofere trupului și sufletului („Și mă umple de noroc / Carne ta de busuioc” – *Inima trei nopți mi-o calcă*). Care deprinde *filozofia viului* din realitatea cea de toate zilele. Vasile Morar o dă, în felul lui, mai departe. Or, ca să izbândească, să-i păstreze prospețimea, are nevoie de magie. Îi trebuie *descântec*.

Gabriel ANDREI

O Poezie „atotcuprinzătoare”

Cu bogate extrase critice, de la D. Micu, N. Prelipceanu, I.B. Lefter, Tr. T. Coșovei, R.G. Țeposu la George Vulturescu, M. Bârsilă, C. Vlasie ori Al. Pintescu, la alți comentatori, recenta în-sumare „*Festin*” a poetului Ștefan Vida Marinescu, având subtitlul *folder 13*, se pliază perfect pe crezul auctorial: o lirică introspectivă și de idei, senzual-senzorială, a armoniilor și a sinestezțiilor, în regim ludic și în contra „birocrației liricoide”. Fără retorism, fără podoabe (inutile).

Astfel, din 12 volume, liricul structurează „materia” în cicluri sonore, traversând solarități și dramatice frenezii (cu fecioare ca ofrande purtate de călăreți, cu „*fântâni revelatorii*”). Evocând și farmecul boem al studenției iar erosul, ironic revelat, e al muzei „*horoscopic*” ivite ori persiflată în spumosul „*discurs de recepție*”.

O carte și trei ipostaze critice Ștefan Vida Marinescu FESTIN (*folder 13*)

Tablourile unui „*veac revolut*”, cu „*rufe murdare*”, de mahala, de bâlci, de maidan, sunt plastice, colorate, pestrițe, cu „*felurite izme*” și evocă o lume balcanică. De talcioc panoramat ca o marionetă. Iar orașul (din „*city-break*”) e crepuscular, melancolic, simbolistic, el însuși o poveste.

Excesul e „de privire”, imagistica și solitudinea precum și înclinația parabolic-satirică vor bulversa inerții și lentori, estompând, declarat, narcisismul. Versul lui *Vida Marinescu* e și „o încheiere de conturi” cu veacul XX, în polemică acerbă cu macularea unui Real imediat.

Între gând și expresie, la deplina imaturitate, liricul rezzonează de la chtonic – în latura-i vitalistă – la un limbaj meta-cotidian, ca de stanță bacoviană, uneori criptic și adesea sarcastic, măcinat de spaime, de neliniști, de crize, confesiv, poetul fiind un fel de seismograf, de „*moderator la îngeri*”, unul incomod și nonconformist.

Poema lui *Vida Marinescu* este concisă, fără prolixități, e o cronică spirituală (și nu sentimentală), metafora sa atacând „*scleroza*” și pactizând cu o „*beat generation*”, deloc convențional. În contra profanului, a inerției, a derizoriului. A maculării

idealurilor. Liberalizarea (de intenții, de intuiții, de limbaj) e ocultată deliberat, exhibată imediat grație glorificării memoriei, în modulații simboliste cu „*marcată tendință către inefabilul muzical*” (conform unei observații exegetice).

Debitul lexical, preponderent neologizant, este al unui „fascinator” al limbajului, de extracție parodică și cu semne futuriste, de pamflet carnavalesc și coșmaresc, poetul, pictural și în decantări frondiste, uzând de formule lapidare, ca într-un „*flash-back*”, ca în „*pe supt trup*”.

Concentrările lirice din „*Festin*” sunt elegii și reverii („*sinucigașe*!”), nuanțări și refuzuri ale melodramei dar și un lamento al pelerinajului insolit către Sine.

Metaforic corolar, cartea recentă a poetului Ștefan Vida Marinescu oferă vizual-auditiv-olfactiv stări și extaze: Expediția, Compoziție, Ivernală, Elan, devreme ș.a.

Poetul e tranșant cu mustața lui Stalin (de șters!), e mult îndatorat mitologicului, „reunindu-i” pe Hermes, Parca/Parcele, Cerberul, pe Narcis, Ptolemeu, pe homericii Ahile și Ulise. Cu reverențe la Domnul Mihai (Eminescu), la Nichita, dar și la Quijote și Dulcinea lui Cervantes, urcând Golgota și coborând în feeling într-o Beat

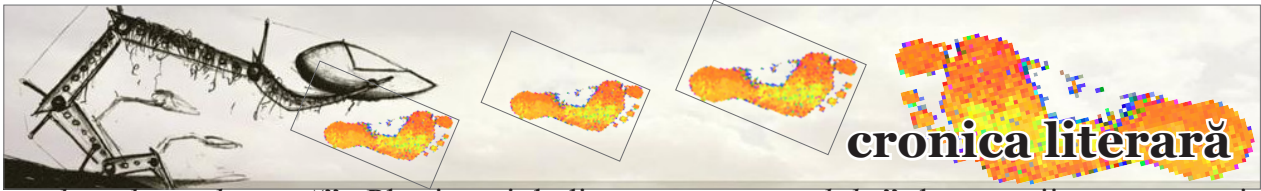
Generation, în sonuri de Piaf, Aznavour, Mireille (Mathieu) ori Bécaud, pe Bega, la „Groapă”, în Ociko, la Sala Olimpia (cu Nasty), în Parcul Rozelor, pe Corso, în lee ori în levi-strauss. Asigurând boema.

Un lirism oracular și autentic

Poetul Ștefan Vida Marinescu și-a strâns, de curând, esența liricii sale în volumul „*Festin*”, texte pe care le putem asocia (conform „darului suprem” auctorial) unei oaste cu „*o secundă înaintea... ne-muririi*”. Sau, jucăuș și persiflant, ca „*într-o veselie*” – iubitei care luptă cu economia de piață. Dar și cu lumina „fericită” peste genunchii acoperiți de o grădină de trandafiri („*senzualitate*”).

Sub pecete autumnală, îndrăgostit „*ca pictorii*”, poetul o așteaptă pe Ea, muza, prin „*plânsul anume limpezit*”, în același ciclu - „*Eva și Erato*”, ironic dar grav, amar. După „martirajul” cu „*drojdia totalitară*” de pe Bega și cu re-trăirile epocii studiantine (de acolo). Cu aromele-i aparte.

În rame „balcanice” aflăm un ogeac cu fete mari... „*cu papuci și avere*”, „*felurite izme*” pescărești, un *maidan* pestriț à la Popa Șapcă, dar și o „*circăreasă ambulantă...*”

cu *bigudiuri de cretă*”. Plastice și ludice întocmiri. Pentru ca, în „*city-break*”, ipostazele, melancolice și de efect clar-obscur, crepuscular, să fie dominate de „*godot*”, de sonuri de șansonetă, într-o „*piațetă*” ori în stil ultras, „*underground*” și „*halucin*”.

Pe poetul Șt. Vida Marinescu îl oripilează „*poezirea*”, mediocritatea, el se înalță pentru a cădea, umil și ludic, în fața Zeului, ca în „*patima pierzaniei*” ori la „*facerea clopotului*” (în două secvențe revelatorii). Totul în „*ofrande*”, ciclul aparent mistic.

Dar definitoriu pentru stilul poetic al lui *Vida Marinescu* e cel al *frezeziilor*, al *fanteziilor* și al *sinesteziilor*, sub semn meditativ, elegiac, obsesiv, unde piața e „*părăsită de ape*”, o amiază e „*arsă de insolajii*”, libertatea fiind cenzurată de ziduri, fără de ecou. Iar o lacrimă roșie cade pe un fond „*de var*”.

Ad libitum și sub controlul unor „*reverii sinucigașe*”, la „*o cină cu pești lunatici*”, neoromantic și ispitit de separarea destinelor dar și de dilematicul spațiu dintre „*uitare și ne-uitare*”, poetul resimte vestea „*ca o neliniște*”; în acorduri wagneriene.

A doua natură lirică este melancolia, în burgul „*prosi*”, unde cuplul e uitat, de la „*svon până la întâmplare*”, iar statuile așteaptă, metaforic, ca Timpul să le șteargă „*cearcănul*”. O ipoteză.

În metafore suple, de *Secvență* și de *Re-animare*, liricul nostru apelează la distihul cantabil și pictural. Și pentru că a încheiat conturile cu un veac letal (XX), el, vânătorul răătăcit(or) își mai caută încă reperele într-o superbă „*Expediție*”, sobru și auster, călăuzit de un cal alb... „*ca un mit*”.

Alergia prosperă, lira curge imperturbabil, adoptând, fecund, primejdii „*necesare*” creator, în ciuda „*gălăgiei ambulatorii*” din vara nomadă, dar poetul e nefericit din

cauza „*mirabilei*” democrației care a permis ca până și Timpul să fie furat.

Rămânând în planul concreteței: „*o luntre de flori*”, niște „*muze – scuze*”, un balans „*soft și hard*”, virtuozități muzicale de „*feeling*” talonat (acesta) de accese, de abscise, de devize, de emoții. Între îngândurare și visare. Ca în poezia oraculară și autentică a lui *Ștefan Vida Marinescu*. Creator de atitudine, cu sute de versuri demne de orice Antologie de marcă.

Figurația livrescă e de natură filmică (Gabin, Ventura, Clanul sicilienilor), cu titluri latinizant-grecești, ca ad libitum, ex aequo, placebo, hybris, în topos-uri ca Roma, Selene, în acorduri Phoenix ori Clasic XX. Poetul îi invocă pe Uji(că), pe Lippet, pe Kapl, nocturn – pe Chopin, iar timpul e, pur și simplu, Proust. În apropiere, o pleiadă shakespeareană: Romeo, Julieta, Falstaff și Prospero, în așteptări godot, în regim underground. La subsol? The Beatles, desigur.

Un „*Festin*” liric revelatoriu

Conform crezului său, poetul *Ștefan Vida Marinescu*, în „*Festin*”, naște un vers introspectiv și muzical, în armonii ludice și impregnat de idei, între senzual și senzorial, între Barbu și Valéry, lirismul profesat eludând retorisme și podoabe, fiind concis, tranșant, liber de orice constrângere, de-birocratizat ad litteram și ad libitum.

Sunt, aici, reunite poeme dintre 1984-2021, în plastice simboluri și tematici: *Martiraj și boemie* (aromele studenției și macularea istoriei când pe Bega se va scurge „*drojdia totalitară*”). Ciclul urmat de 21 de texte-reverențe muzei (ne-cântitoare): ciclul *Eva și Erato*, căutarea, chipul, lumina, convertirea Ei la proză, vindicativ, toate

în „dimineața” revelatorie, în senzații și în senzualități aparte.

Fără patetisme, întru joc și umilință, confesiv și în sunete de „facere” a clopotului, e invocația numită „Ofrande”, ciclul al lămuririi Sinelui, al ispășirii.

Iar recuzita balcanică (din ciclul „Retro-vizoare”) e una de bâlci, de mahala și de maidan, colorată, antonpannescă, una cu „miresme” de veac cu „rufe murdare”, de expresive ipostaze și atitudini satirice.

Orașul, văzut de jos, e privit, printr-un popas la „Ceas”, într-o „Piațetă”, cu scene „underground”, o așteptare de „godot”, prin acorduri piaf ori aznavour, prin atmosfera ultras și de rumori citadine, toate (șase) în ciclul revelatoriu și cromatic „city-break”. Ambulatoriu și fabulatoriu. Filmic și „halucin”. În sonuri de „nocturne”, de Chopin și de „mic Paris” (clișeu demonetizat de liric).

Dar metafora copleșește prin cel mai amplu ciclu: „Frenezii / fantezii / sinestezii”, cu o gamă de compoziții și alegorii, de stări și de reflecții nimbate vizual-auditiv-olfac-

tiv, de *Cuvânt*, cel care glorifică un „elan, devreme”, o veșnicie „pe supt trup”, o eliberare sublimată de narcisism (vezi „*Narcis, străinul din oglinzi*”). Dar și sub semn „*ivernal*”, cu încordări și crispări în fața verii copleșitoare, a unui „*flash-back*” și când pescărușul cu „*ochi umezi*” spulberă orice ispită și neliniște, după un ultim „*buletin de știri*” al Planetei.

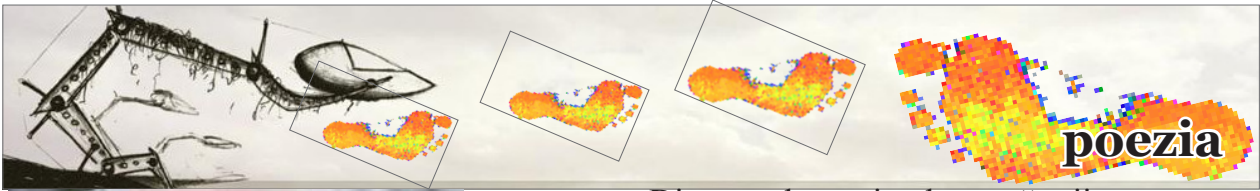
Privirea poetului *Vida Marinescu* e înlăuntru, el, ca „*purtător de cuvinte*”, declarat, persiflează „măreția” unor „*vicii ascunse*” (ca într-un volum mai vechi al său), disociindu-se, acum, de acel „*moderator la îngeri*”, cândva palpabil, asumat cu melancolie și dominat, gravitațional, de o „pleoapă” grea.

Poetul e cerebral, ingenios, el invocă „*primejdia*” ca stimul creator și provoacă (și convoacă) emoția dar și în-gândurarea, prin versuri exponențiale, precum: „*plecări, sosiri și alte umbre-n noi / pe căi mimând capcane, pe scările fragile / festin sub ramuri arse la focul stins de ploi / necunoscute păsări întoarse rar în zile; / cuvinte vechi și nouă, ținute într-o mână / săpate în adâncul de limpede fântână*”. Clar, concis, revelatoriu.

Păcat că poetul *Ștefan Vida Marinescu*, atât de discret, nu a reținut aici și acele „mitologii” subiective dintr-o carte de real succes („*Gloria memoriei*”).

Lirica, solitară, e marcată anti-narcisiac, prin Robinson (Crusoe), prin Robin (Hood), prin „idiotul” dostoievskian Mișkin, prin Castorp (al lui Mann). O pânză de Cézanne și ritmuri Charlie Parker Louis (Armstrong), Dizzy (Gillespie) ori Duke (Ellington), atestă voluptăți cromatico-muzicale, o plastică jazzistică, în frenetic flux generaționist și gravitațional. Organic deferit lirismului mozaicat și complex. Ca la „Filo”, loc al revelațiilor.

Horia ZILIERU

LITANIE DE SOMN

Femeie — fruct ce sâmburi fug din tine
cu șerpilor din grădina diafană?
mă uit spre prundul roșu printr-o rană
pe scara ridicată-n vămi vergine.

Tu sprijini fața mării cum în mână
un domn biserica din frescă ține:
un trandafir nelimpezit prea bine
prin șirul mut de aștri să rămână.

Ne strigă o scânteie din morminte
ivind stihii cât sihăstria mare
și lungi transfuzii de arome rare
aprind în tâmpile globurile sfinte.

Cu plete de nisip înnegurate
intrăm într-un tablou votiv și moare
carnea pustie-n blânda lumânare
și haosul se leagănă pre toate.

Surpare este. Lucruri–paradise
în setea lor de formă cad în mine
cu două mii de pleoape arse vise
gang lung de oase bat ofir lumine.

Dinspre clopotnița de nuntă arii
prin tuburi mari de lemn își varsă fuga
în orga de-ntuneric. Smirna ruga
preasfintei nopți dărâmă la fruntarii

o iarnă înnoptându-mi corbi pe gură.
O candelă-n pronaos limba stinge
— rămân cu tine fulgeră ori ninge
anazidita mea. Coroana pură

pe teritoriul ochiului se lasă
și nu mai ești și te invent întruna
pe muntele măslinilor iar luna
cu dulcea ta mireasmă întomnează.

SMERENIE ȘI MÂNTUIRE

Această gură va fi humei dogma
ca grotă unde duhul trupuri cheamă
să ia după răgaz blajina gamă
cucernică. Nu în același loc m-a

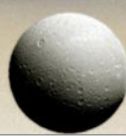
cedat? tăceri îngheață orologii
și piscuri cu zăpada în spirale
gem masca mea înduplecării tale
la reflectante lămpi ale eglogii.

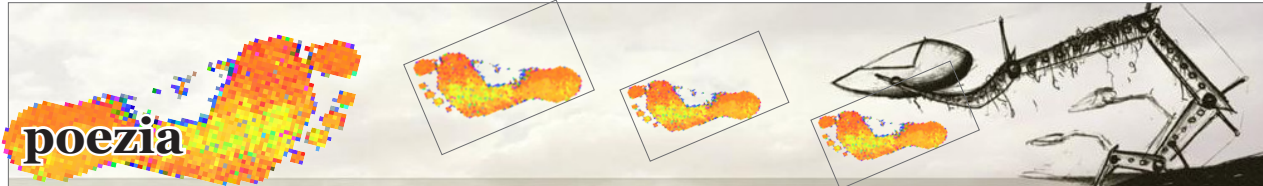
Cădelnița deșartă din povară
sudoarea smirnei și suspinul ține
în unghi carnal iluminatul spine
de-a lungul gleznei: ludica brățară.

Năpârca pielea din trecut dezgroapă
salivă și albeață răni termale
genunchii albi —sicrie muzicale
virează roze prin păgâna apă.

A vocii tângă la surghiun revine
subt săbii trase. Larve vagabonde
pe corzi vocale își dezzală sonde
săruturi funerare —³/₄ orb ciorchine.

Țes coapse sihăstriile vergine
unde-am să cad pe smulse manuscrise
urechea scoală zăvorâte – abise
feuda / raclă ruguri de rubine.

E-al părăsitei negrul nor? profetul
osândeii îmblânzite umbra lasă
pe hymen —³/₄ o trăsură de mireasă
magdala năzărire și poetul

greier obscur cu pleoapa ridicată.
Mutat în alt mormânt adânc desplasmă
căderea în amin și plânsa plasmă
exilul sexului smerit înnoată.

EȘTI TU ACEEA CARE VINE?

E vocea ta o orgă îngropată
într-un ocean de stinse oseminte
și gura tristă la izvoare sfinte
c-un înger tânăr nunta veche cată

și scările cu flăcări în nevroză
și coruri mari subt boltă întrerupte
țin apa de vecie. Dedesubt e
râsul femeii-n nouri ca o roză.

Păcatul ceara dintr-un sfeșnic curge
și nici nu simți pustia din vertebre
pe piatra arsă cum rodește febre
și plânge-n corbi o voluptate dulce.

Nebuna matcă în convulsii scaldă
tărâmul copt al pleoapele închise
pe sânge corpuri fără piei de vise
se varsă-n urna carnivoră caldă.
Au parasit jignind acele clime
cu sâni veșteji blânde preotese?
Leul e-n dreapta. Palide mirese
inelul scump cerșesc în adâncime.

Ne plouă plânsul de copii ce poartă
violul de sărut pe alba gură
ca o feerică pe cer arsură
când basmul crește peste luna moartă.

Unde să fug cu spinii de lumină?
un clopot putrezește în scădere
și în amvon fac dragoste hymere
pe-un trandafir de ceață și de tină.

Din candelile de somn la vămi vărsate
încet învață ca să meargă-n tâmples
mirunddelemn – și-n sera lui se umple
pierdutul trup c-o grea eternitate.

NUNTĂ NEAGRĂ

Cu iedera fiziei din balcoane
la scaldă intri în oglinzi polare
și lava sânilor lăsați tresare
ca pielea-ncinsei mlaștini diafane.

Ferice pulberea imperii / oase
la poarta cimitirului depune
doar ochiul meu să descifreze rune
subtil fior din flaut de mătase.

Beteala din amurguri suspinale
îți țese reci imagini cu violuri
și tot ce scrie fumul cântă coruri
ori somnul împăcatelor canale?

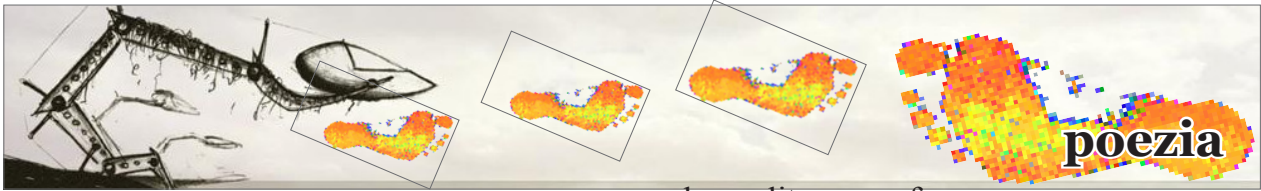
Letale clavecine muribunde
în matca grea de sânge se revarsă
celulele sunt clopote și arsă
mult împietrita limbă nu răspunde.

Infernul alb teroarea înstamină
se stinge calm sixtina galaxie
și pietrele expiră-n nostalgie
de-a lungul noapții putrezind lumină.

Măcel și gemete în munții lunii –
trag storuri către lampa ce revine
îngândurând acustice ruine
târându-mă nisip avid lagunii.

Cu fluturi morți cernitele pupile
îndesă groapa și-n auz declină
cenușa plaja picurând morfină
tentacular feștilele umile.

Recife / nervii se desprind să poarte
viol și vin crepuscul cataracte
și bufnița-n lentilele compacte
dezleagă trupul desmierdat de moarte.

UMBRA PARADISULUI

Ca umbra unei harfe pe cetate
prin nervi îmi umblă păsările rare
și toată-ntemeirea vie doare
subt albiu mari de mări însingurate.

Sunt plasma ce închide oase scumpe
vârsate de truveri ce se visară
clopotnițe pe malul ce irumpe
la râul de infern cu flora rară.

Necoapte buze (vițe de litanii)
în aer suflă și va ninge lină
țărâna blândă de serafi în vină
pe ziduri înflorind pupile stranii.

O febră crește încalzind carmine
și-n jumătăți de marmuri coapse pure
pe patul de logodnă plâng femure
tărâmul dintre stea și rădăcine.

Spre gura morților cu stinse sere
unde păcatul vechi serbează nuntă

aplec golite vase efemere
și coardele vibrează vocea sfântă

iar noaptea-n somn pe dinlăuntru pune
văzul ce-adoră plante viscereale
și sămburi osteniți în fructe pale
cât craniul meu din lacrimi străbune.

Ce Doamnă vine printre nori s-alinte?
smerită mi-a adus hittita coastă
o spală-n apa de iluzii castă
redându-i spasmul crinului fierbinte

și trece-n sus pe osuar de lume.
Cu vetre goale în orbite oarbe
un șarpe — fiu letalic mă absoarbe
într-un spital de bôlnave parfume.

ÎN METRU ANTIC

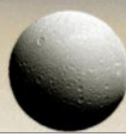
Leopoldina cu fum de legendă
lângă clepsidra curgând peste lucruri
zice eresuri cu glas dinspre moarte
marele preot.

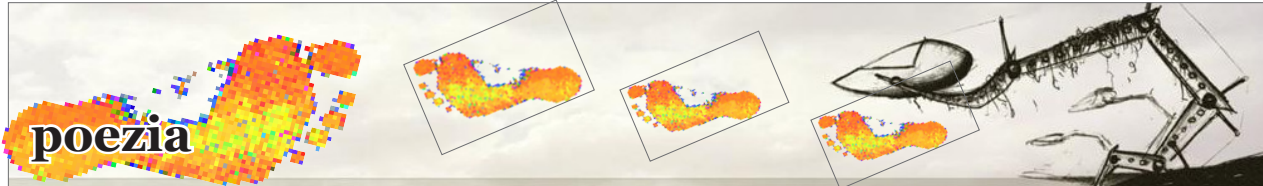
Tremură craniul – vremelnică urnă
lyră de copsă când gura atinge
ard în penumbră o rodnică rană
fibuli de aur.

Sună ca-n rodii un golf de pedepsă
galben polenul și raza și cercul
giulgiul rupându-l și-n vene de noapte
sânii subt nouri.

Mări se scufundă. E totul solie
râsul angelic când intri în templu?
Stinse hypnoze prin lacrimi obscure
duhuri dezbină.

Vârsta la maluri frumos îngenunche
verde frunzișul lovindu-l auzul
fix înlăuntru huliți se așează
corbi în pupile.

Ștefan MITROI

Dorul de tine

Se vorbește în toate gazetele
de forța năprasnică
a dorului meu de tine.
Culcă la pământ tot ce întâlnește
în cale: poduri, păduri,
trenuri aflate în mers, apusuri de soare.
Mi se cere să spun pe unde urmează
să treacă, dar nu am cum,
pentru că-și alege singur drumul.
Dacă aș putea să-l dau mai
încet, dar nici asta nu pot.
Așa cum nu pot să te uit, fiindcă
forța de atracție a uitării mele
ar fi mai mare decât cea a pământului.
Orașul în care locuiești
s-ar ridica în clipa următoare în aer
și-ar pluti pe deasupra orașului meu
rămânând acolo până când
tu ai ieși la fereastră
și privindu-te de jos
mi s-ar face dor de tine din nou.
Și atunci, ei bine, atunci,
chiar n-o să mai pot fi iertat
pentru multele dezastre
apărute din senin pe lume.

Mirese de turtă dulce

Fete de turtă dulce stau lipite de geamurile
casei mele. Îmi caută inima, care se copilărește
întruna. Ea le-a chemat, folosindu-și forța de
atracție, ce o întrece de câteva ori pe cea a
pământului.

Sunt zile în care strada pe care locuiesc se
umple de păsări cântătoare. De cântecele lor,
mai precis, care sunt mai dese ca ploaia.
Întrebă-ți inima, îmi strigă oamenii de pe
trotuare, ce răsare după cântec, ca să știm când
ne putem întoarce acasă.

O infinitate de aripi, le răspund. E nevoie de
o infinitate de ceruri ca să aibă unde încăpea
toate. Îl ating pe fiecare dintre ele cu creștetul,
în timp ce zbor. Și zbor învățând să fiu fericit.

Și se umple al nouălea cer de fericirea mea,
ce crește de sus în jos, crește mereu, acoperind
cu frunzele ei de culoarea cântecului tristețea
fiecărui om de pe lume.

Și când n-o să mai aibă inima ta chef de joacă,
noi ce-o să facem? mă întrebă toți acești
oameni.

Le răspunde chiar ea, înainte de a apuca să le
răspund eu.

Liniștiți-vă, zice. Copilăria mea n-o să se
termine niciodată!

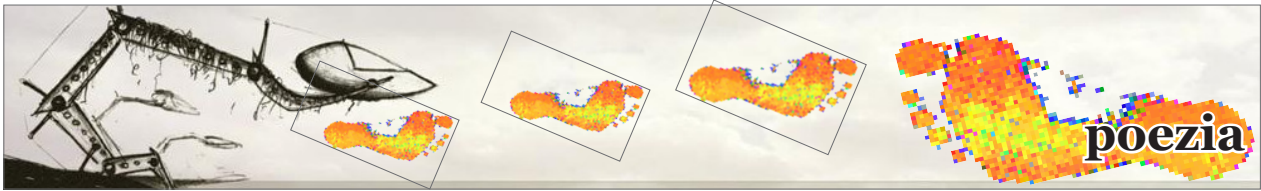
Ce bine! chiuie de bucurie fetele din ferestre.
Și e mereu primăvară. Și se întorc berzele de
turtă dulce la cuiburi. Și inima mea se joacă
mai departe, prefăcând în soldați de turtă dulce
toți soldații lumii, și-n războaie de turtă dulce
toate războaiele ce sunt gata să înceapă.

Și se aud gloanțe de turtă dulce pe deasupra
orașului. Și-un tren de turtă dulce doldora cu
fericirea oamenilor de pe străzi trece în viteză
printre cântece. Și cântecele se fac de turtă
dulce și ele.

Fiecare fată de turtă dulce ține un soldat de
turtă dulce de mână.

E plină curtea casei mele de nunți. Și vin în
continuare, de peste tot, trenuri de turtă dulce
încărcate cu soldați de turtă dulce, atrase de
pofta de joacă a inimii mele.

Derdeluș

În fiecare zi de iarnă moare tatăl unui poet.
Am auzit că vrei să te faci poet, zicea tata,
când eram mic.
Cum era, încă de pe atunci, iarnă în fiecare zi,
i-am spus că nu, sperând că în felul acesta
n-o să-l văd niciodată murind. Doar că am uitat
între timp.
Moartea a ținut, însă, minte și, într-o vară, i-a
tăiat tatei calea și i-a spus: Să știi că fiul tău
te-a mințit!
Cum așa? a întrebat el mirat.
Uite cum, i-a răspuns hoșca și i-a arătat un
drum alb, pe care umblau niște versuri albe,
tremurând de frig.
Sunt ale lui! De la ele s-a albit drumul și tot de
la ele vine și frigul care îți tot dă târcoale!
Era vremea secerișului și-n curtea casei noastre
ningea!
Dar nu din cer, ci din caietele mele de școală.
Ningea cu versurile mele albe.
Ajunseseră nămeții aproape de streășina casei.
Vezi ce-ai făcut? mi-a strigat mama din prag.
Mai bine se făcea poet, în loc de pușlama, cum
văd c-a ajuns, a ridicat tata a lehamite
din umeri, și a deschis ușa larg, ca să intre
iarna de afară în casă.
Moartea era deja înăuntru. Se umpluse
fereastra de flori de gheață și ea le smulgea
cu geam cu tot din rădăcină, întinzându-i-le
mamei, care nu primise niciodată flori de la
cineva.
Era pentru prima oară când se întâmpla.
La fel și-n privința morții tatei. Era pentru
prima oară.
Și atunci, eu m-am gândit să iau moartea lui și
s-o împing din vară în toamnă. Apoi, tot așa,
din anotimp în anotimp. Era însă iarnă peste
tot. Crăpau pietrele de ger. Iar toate cuvintele
din poeziile mele se făcuseră pietre.
Ar fi fost bine să se facă și inima. Dar nu
vrusese.
În fiecare zi de iarnă moare tatăl unui poet.

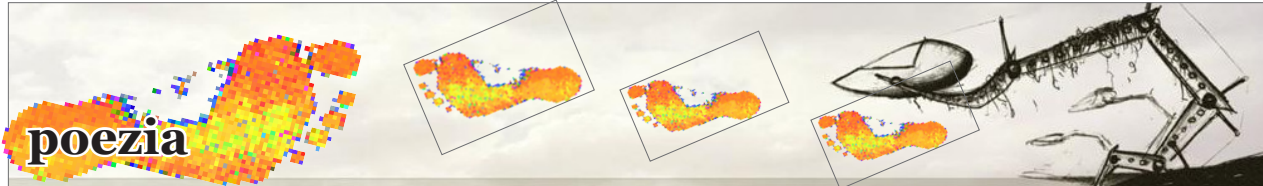

O singură dată. Numai tatăl meu moare, din
iarna, aceea mereu, dovadă că eu sunt, într-
adevăr, mai mult pușlama decât poet.
O pușlama bătrână, ce se dă întruna cu sania
pe derdelușul morții
tatălui său!

Sfântul Ștefan

M-a dus pe la tot felul de doctori mama,
cerându-le să mă vindece de sfințenie.
N-am auzit de o astfel de boală, femeie, îi
răspundeau ei, trimițând-o acasă.
N-aveam nici cea mai mică durere trupească.
Mă dureau, în schimb, sufletul, și aproape
toate împrejurimile sale, până dincolo de linia
orizontului. Adică stelele de pe cer, lumina
soarelui, norii,
picăturile de ploaie, zborul berzelor, înserările,
îndeosebi cele din gândurile oamenilor.
Dintre oameni, nu vedea decât mama că sufăr.
Și mai vedea îngerul de deasupra
patului, care mă lăsa în locul lui în icoană, în
vreme ce el mergea în locul meu la școală
și uneori chiar la joacă! Ba chiar începuse să
crească în locul meu.
Semănam atât de mult unul cu altul, că nu
putea să ne deosebească nimeni.

Nici măcar mama, care ne născuse pe amândoi.
Dar cum numai eu eram făcut cu tata, se
gândise ca pe celălalt să-l ascundă în icoană.
Acum celălalt eram eu, fără ca mama să știe
asta.

Deoarece mă învățasem cu suferința, am
păstrat-o pentru mine toată.

De la suferință a și plecat totul, mai bine zis,
de la obiceiul ei de a se revărsa afară din
icoană, în lume.

A trebuit s-o urmez îndeaproape. Ca să-mi pot
salva sufletul.

A trecut o viață de om, chiar viața mea, de
când am ieșit din icoană. Atunci am suferit
cel mai mult. Mă dureau toate, până și linia
orizontului, ce se mutase în palma mea, ca să
poată să mă doară mai tare.

M-am uitat pe fereastră și-am văzut că se
adunaseră toate înserările din gândurile
oamenilor la noi în curte

Credeam, așa cum cred și-n clipa de față, că
sufletul meu mic, de biet om de rând, n-o să
poată să se descurce singur cu ele, dar o scoate

de fiecare dată la capăt.

Ca să le poată fi bine berzelor și picăturilor de
ploaie. Și ca să nu poată afla niciodată mama
că numele cu care mă cheamă acasă de la joacă
e al celuiilalt, nu al meu.

Mă folosesc zi de zi de el, ca să-mi pot aduce
aminte că într-o altă viață a mea, care s-a
sfârșit demult, eram sfânt și aveam un frate
geamăn, ce creștea în locul meu
și se întorcea cu toată suferința lumii în
ghiozdan de la școală.

Al nouălea cer

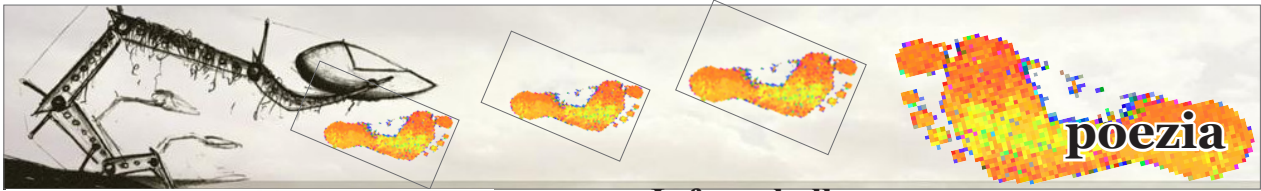
Mă plimb între ceruri,
trec dintr-unul în altul,
până la al nouălea,
care e ultimul.

Aș rămâne aici,
dar mă tem
că nu pot îndura
atât de multă fericire!

Despre fericire

Nu se cunoșteau, deși trăiau în același oraș.
Exista însă o legătură strânsă între ei, în sensul
că fiecare avea parte de ceea ce-i aparținea
celuilalt. Cel ce trebuia să fie nefericit se
bucura de fericire, în vreme ce nefericirea lui
se dusese toată la cel hărăzit să fie fericit. Dar
niciunul dintre ei nu știa asta. Cel nefericit n-a
știut niciodată de cât de fericit trebuia să fie,
iar cel fericit de câtă nefericire îi fusese dată.
Și asta pentru că fericirea și nefericirea se
schimbaseră între ele, fără ca ei să bage de
seamă. Așa au și murit, nefericit cel căruia
îi fusese sortită fericirea, fericit cel ce-ar fi
trebuit să fie profund nefericit, dar n-a fost.
Din fericire ori din nefericire, poate, ei n-au
aflat asta niciodată. N-a aflat de fapt nimeni.

Ionuț CARAGEA

Adânc, în sufletul meu

adânc, în sufletul meu
un cer de toamnă
și un soare grăbit să apună
sângele, o pasăre fără aripi
se târăște spre cuib

adânc, în sufletul meu
clopotul își uită limba și tace
lacrima însămânțează
pământul straniu, jilav
cu țipete moarte

adânc, în sufletul meu
un orb își caută ochii
cu mâinile lipsă
un somnambul atinge
trupul hidos al infernului
și nu se miră

adânc, în sufletul meu
o ușă deschisă
spre toate dimensiunile visului
și-n fața ei, ca un Cerber
stă poemul fără
cuvinte

Infernul alb

afară plouă
o ploaie rece de toamnă
măruntă, interminabilă
implacabilă

o ploaie ce-mi amintește
că-n mine există o lacrimă
care niciodată nu seacă
o lacrimă ca o mare tăcută
acoperind ruinele fostului eu

și tot afară, într-o baltă
plutește o frunză
oricât de mult ar ploua
ea nu se scufundă
de parcă ar fi ocrotită
de o forță divină
așa cum era ocrotită
arca legendarului Noe

o frunză ce-mi amintește
că-n mine, pe lacrima mea neseacă
există o arcă pe care se află
toate poemele mele nescrise

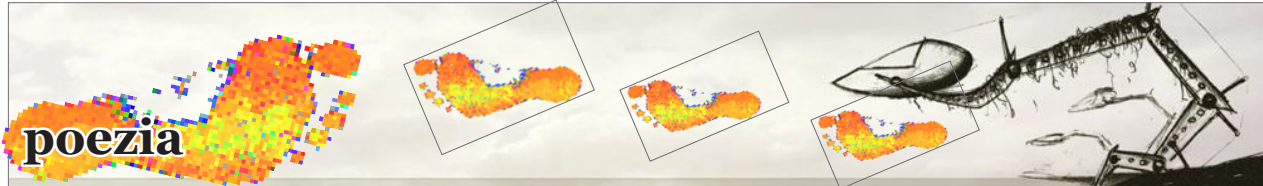
așteptând dreapta lor judecată
pentru a merge în paradis
și nu în infernul alb
indecidabil
al hârtiei

Sânge din sângele nopții

tu vezi doar negru pe alb
doar atât
dar negrul acesta e sânge
din sângele meu
așa cum și sângele meu e sânge
din sângele nopții

tu vezi doar stele pe cer
doar atât
dar stelele astea
sunt globule albe și roșii
chiar și Luna despre care ai învățat
că este satelitul natural
al Pământului
este, de fapt, o celulă

care fagocitează
răul lumii
chiar și stelele care cad
sunt dovada că sângele nopții
are pierderi atât de grele-n războaie

tu n-ai văzut pasul delicat
al zâmbetului către tine
tu n-ai văzut inima care bate
la porțile nenăscutelor vise
tu n-ai văzut bisturiul poetului
care ajută hârtia să nască
prin cezariană
un nou eu
un nou tu

Câinele meu credincios

umbra, câinele meu credincios
așteaptă să dorm
să deschid poarta buzelor
să-mi intre în trup
să-mi lingă inima, oasele
să-mi lipăie sângele
și lacrima cea neplânsă
să prindă glas și să latre
la poemul cu chip de lună
de pe cerul visului meu

umbra, câinele meu credincios
va dormi cândva
așteptându-mă, așteptându-mă
iar eu, voi intra în visul ei
spunându-i să plece
să slujească noului ei stăpân
să-i latre și lui un vers
din poemul care
și-a închis pleoapele

Cu umbra chircită în urma potcoavei

cu glasul de cenușă al singurătății
cu gâtlejul ca o fântână secată
cu lacrimi de piatră
bătătorind pământul
cu privirea prinsă
în năvodul secundelor
care vin peste tine

și pleacă
cu ultimele amintiri
rămase în creier
precum aerul rezidual în plămâni
cu ghiociei iubirii
rămași definitiv
sub zăpada tâmpelor
cu mâinile ca niște ramuri
pregătite să-și scuture frunzele
cu degetele tremurând
pe clapele unui pian imaginar
cu dragostea ca o pasăre oarbă
într-o colivie de oase

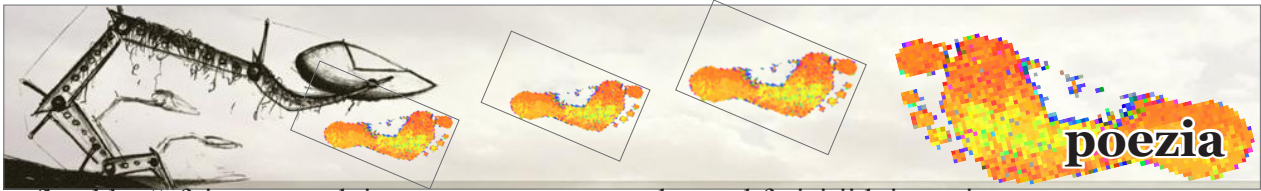
cu visele ca niște filme
pe care nimeni n-a îndrăznit
să le developeze
cu sufletul zăvorât
în mănăstirile din adâncuri
cu copilăria îngropată
la doi metri sub carne
cu mintea aruncată
ca o scoică moartă
pe țărnul uitării
cu rănille așteptând
blânda judecată a florilor

cu venele ca niște drumuri
mult prea înguste
pentru caleașca veștilor bune
cu inima mărită ca o stea roșie
așteptând să dea naștere
unui nou univers
cu dorul poticnindu-se
pe linia vieții
cu umbra chircită
în urma potcoavei

Eu și toamna

astăzi, eu și toamna
suntem unul și același
anotimp

foile pe care lăcrimez doruri
sunt frunzele copacului
ce trăiește în mine

sufletul le răsfoiește nostalgic
la fiecare expirație

visele pârguite
de soarele interior
cad singure în metafore dulci
abia așteaptă să fie culese
de oamenii înțelepți

gândurile
care călătoreau incognito
în uitări fără hotare
își caută cuib
în îmbrățișările calde
ale îndrăgostiților

singurătatea
care urla, nu demult
ca un câine în nopțile albe
e paza și protecția tuturor

iar inima
care ardea ca un felinar
pe strada pustie a sângelui
luminează
ca un soare de toamnă
nedorind să apună

Crucea catargului

poemul acesta pe care îl scriu
e o corabie care pleacă din port
fără a se mai întoarce vreodată

pleacă cu o parte din sufletul meu
umflându-i pânzele
lăsând în urmă
doar o dâră de amintiri
risipindu-se

va naviga o vreme
prin marea de oameni
permițându-le tuturor
să pună piciorul pe bord
pentru a admira
necuprinderea
apoi va eșua aproape

de cerul fericirii lui veșnice
lăsând la suprafață
doar crucea catargului

Botezul dimineții

e dimineață, poemul
ca un râu limpede
îmi întinde mâna
e timpul să mă lepăd
de visele nopții
e timpul să rămân
doar cu mine însumi
lucid, precum roua
pe firul de iarbă
e timpul să ascult
sângele cum curge în vene
ca o caravană a tuturor amintirilor
e timpul să-mi deschid celălalt ochi
ca o oglindă în care se sparge
chipul minciunii

e dimineață, poemul
mă învață cum să fiu veșnic
cum să curg ca o muzică
prin imperiul tăcerii
cu inima cheia sol
pe portativul iubirii
cu oasele recitând
Psalmii lui David

e dimineață, îmi mângâi
umbra ca pe un câine
ceasornicul suga din laptele zilei
flămând ca noul-născut
mintea își deschide larg fereastra
direct în centrul universului
gândul meu e o pasăre de lumină
iubita își întoarce capul spre mine
precum floarea-soarelui
vino înapoi, îmi spune
ne-mbrățișăm ca două pagini
ale aceluiași poem
și toamna ne-nvelește
cu frunza ei galbenă

Basarab NICOLESCU

Declinul civilizațiilor este un proces de o mare complexitate și care își are rădăcinile în negurile cele mai profunde. Bineînțeles, *post-factum* se pot găsi multiple interpretări și raționalizări, fără însă a reuși să se risipească sentimentul existenței unui irațional care se manifestă în chiar centrul acestui proces. Actorii unei civilizații precis determinate - de la marile mase la marii factori decizionali, chiar dacă sunt mai mult sau mai puțin conștienți de acest declin, par neputincioși în a-i opri decăderea.

Un lucru este cert: un mare decalaj între mentalitățile actorilor și necesitățile interne de dezvoltare a unui anume tip de societate însoțește întotdeauna decăderea unei civilizații. Totul se petrece ca și cum cunoștințele și învățăturile pe care o civilizație nu încetează să le acumuleze nu ar putea fi integrate în ființa interioară a celor ce compun acea civilizație. Ori, în definitiv, ființa umană este cea care se află sau, ar trebui să se afle în centrul oricărei civilizații demne de acest nume.

Prin creșterea fără precedent a cunoștințelor în epoca noastră, capătă legitimitate problema adaptării mentalităților la aceste cunoștințe. Miza este considerabilă căci extinderea continuă a civilizației de tip occidental la scară

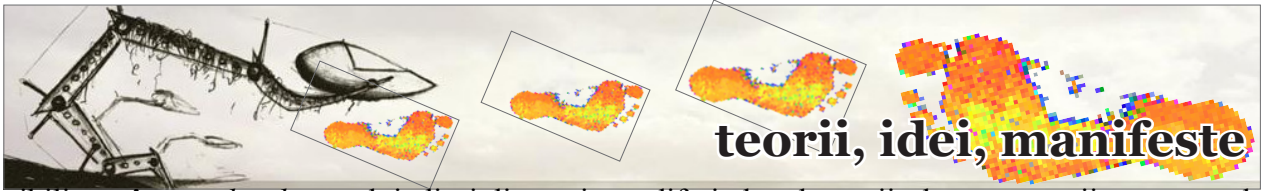
Transdisciplinaritatea DECLINUL CIVILIZAȚIILOR

planetară ar face ca prăbușirea sa să echivaleze cu un incendiu planetar de neegalat cu primele două războaie mondiale.

Pentru gândirea clasică nu există decât două soluții de ieșire dintr-o situație de declin: revoluția socială ori întoarcerea la o presupusă „vîrstă de aur”. *Revoluția socială* a fost deja experimentată în decursul secolului ce tocmai se sfîrșește iar rezultatele au fost catastrofale. *Omul nou* nu era decât o ființă găunoasă și tristă. Indiferent de cosmetizările conceptului de „revoluție socială”, ce nu vor întîrzia să apară în viitor, acestea nu vor putea șterge din memoria noastră colectivă ceea ce s-a experimentat efectiv.

Întoarcerea la o vîrstă de aur nu a fost încă încercată, pentru simplul motiv că vîrstă de aur nu a fost regăsită. Chiar dacă se presupune că această vîrstă de aur ar fi existat în vremuri imemorabile, întoarcerea ar trebui în mod necesar să fie însoțită de o *revoluție dogmatică interioară*, imaginea în oglindă a revoluției sociale. Diferitele fundamentalisme religioase care-și întind mantalele negre peste întregul glob terestru reprezintă un rău semn prevestitor al violenței și sîngelui ce ar putea fișni din această caricatură de „revoluție interioară”. Dar, ca întotdeauna, există o a treia soluție. Această a treia soluție face obiectul prezentului manifest.

Armonia dintre mentalități și cunoștințe presupune ca aceste cunoștințe să fie inteligibile, pe înțeles. Dar mai poate exista comprehen-

sibilitate în era *big-bang*-ului disciplinar și a specializărilor excesive?

Un Pico de la Mirandola este de neconceput în epoca noastră. Chiar și unui specialist îi vine astăzi greu să înțeleagă rezultatele obținute de alt specialist din aceeași disciplină. Lucrul acesta nu este monstruos în măsura în care progresul respectivei discipline se datorează inteligenței colective a comunității atașate acesteia și nu doar unui singur creier care, fatalmente, ar trebui să cunoască toate rezultatele obținute de toți colegii-creiere, ceea ce este imposibil. Căci astăzi există sute de discipline. Cum ar putea oare dialoga cu adevărat, astăzi, un fizician teoretician al particulelor cu un neurofiziolog, un matematician cu un poet, un biolog cu un economist, un politician cu un informatician, dincolo de niște generalități mai mult sau mai puțin banale? Și totuși, un adevărat *factor de decizie* ar trebui să poată dialoga cu toți deodată. Limbajul disciplinar este un obstacol aparent de netrecut pentru un neofit. Iar noi, toți, suntem neofiii altora. Turnul lui Babei este oare inevitabil?

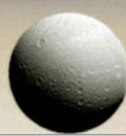
Cu toate acestea, un Pico de la Mirandola al vremurilor noastre poate fi conceput sub forma unui supercalculator în care s-ar putea injecta toate cunoștințele din toate disciplinele. Acest supercalculator ar putea ști totul și nu ar pricepe nimic. Nici utilizatorul acestui supercalculator nu s-ar afla într-o situație mai bună. El ar avea acces instantaneu la orice rezultat din oricare disciplină, dar ar fi incapabil să-i priceapă semnificațiile și cu atât mai puțin să facă legăturile între rezultatele diferitelor discipline. Acest proces de babelizare nu poate continua fără a ne primejdui propria existență, căci astfel un factor de decizie ar deveni, fără voie, din ce în ce mai incompetent. Sfidările majore ale epocii noastre, cum ar fi de exemplu cele de ordin etic, reclamă din ce în ce mai multe competențe. Numai că suma celor mai buni specialiști în domeniile lor respective nu poate, evident, să dea naștere decât unei incompetențe generalizate, fiindcă suma competențelor nu este competența: în plan tehnic, intersectarea

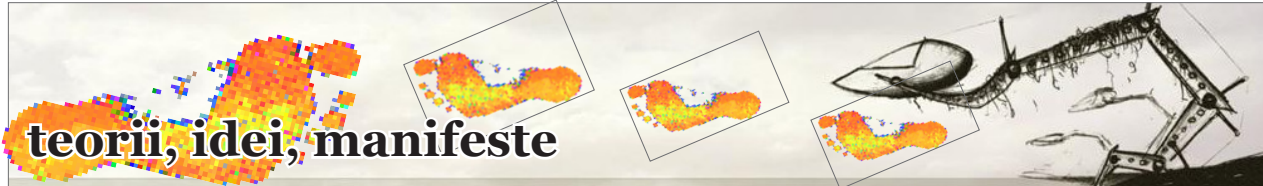
diferitelor domenii ale cunoașterii este o mulțime vidă. Ori, ce înseamnă factor de decizie, fie el individual ori colectiv, dacă nu acel factor capabil să ia în considerație toate datele problemei examinate?

Nevoia stringentă de *punți* între diferitele discipline s-a concretizat prin apariția, către mijlocul secolului al XX-lea, a pluri-disciplinarității și a interdisciplinarității.

Pluridisciplinaritatea se referă la studierea unui obiect dintr-una și aceeași disciplină prin intermediul mai multor discipline deodată. De exemplu, un tablou de Giotto poate fi studiat din perspectiva istoriei artei intersectată de aceea a fizicii, chimiei, istoriei religiilor, istoriei Europei și geometriei. Sau, filosofia marxistă poate fi studiată din orizontul filosofiei încrucișat cu acela al fizicii, economiei, psihanalizei ori literaturii. Obiectul va ieși astfel mai îmbogățit în urma încrucișării mai multor discipline. Cunoașterea obiectului obținută în cadrul propriei discipline de studiu este adâncită de un aport pluridisciplinar fecund. Cercetarea pluridisciplinară aduce un *plus* disciplinei în cauză (istoria artei sau filosofia în exemplele de mai sus), dar acest „plus” se află în slujba exclusivă a disciplinei respective. Cu alte cuvinte, demersul pluridisciplinar se revărsa peste limitele disciplinelor dar *finalitatea sa rămâne înscrisă în cadrul cercetării disciplinare.*

Interdisciplinaritatea are o altă ambiție, diferită de aceea a pluridisciplinarității. Ea se referă la transferul metodelor dintr-o disciplină într-alta. Se pot distinge trei grade de interdisciplinaritate: a) *un grad aplicativ.* De pildă, metodele fizicii nucleare transferate în medicină duc la apariția unor noi tratamente contra cancerului; b) *un grad epistemologic.* De exemplu, transferul metodelor logicii formale în domeniul dreptului generează analize interesante în epistemologia dreptului; c) *un grad generator de noi discipline.* De exemplu, transferul metodelor matematicii în domeniul fizicii a generat fizica matematică, al metodelor din fizica particulelor în astrofizică a dat naștere cosmologiei cuantice, al matematicii în studii

teorii, idei, manifeste

erea fenomenelor meteorologice sau de bursă a generat teoria haosului, al informaticii în artă a dus la arta informatică. Ca și pluridisciplinari-tatea, interdisciplinaritatea debordează limitele disciplinei însă *finalitatea sa rămîne de aseme-nea înscrisă în cercetarea interdisci- plinară*. Prin al treilea grad al său, interdisciplinaritatea contribuie chiar la *big-bang-ul* disciplinar.

Transdisciplinaritatea privește - așa cum indică prefixul „trans” - ceea ce se află în același timp și *între* discipline, și *înăuntrul* diverselor discipline, și *dincolo* de orice disciplină. Finalitatea ei este *înțelegerea lumii prezente*, unul din imperati-vele sale fiind unita-tea cunoașterii.

Dar există oare ceva între, în și dincolo de disdpline? Din punctul de vedere al gîndirii clasice, nu există nimic, cu strictete nimic. Spațiul în cauză este vid, complet vid, ca vidul fizicii clasice. Chiar renunțînd la viziunea pira-midală a cunoașterii, gîndirea clasică consideră că fiecare fragment al piramidei, generat de *big-bang-ul* disciplinar, este o piramidă întregă; fiecare disciplină afirmă că domeniul pertinen-ței sale este inepuizabil. Pentru gîndirea clasică, transdisciplinaritatea este o absurditate căci nu are obiect. În schimb, pentru transdisciplinarita-te, gîndirea clasică nu este absurdă dar cîmpul său de aplicații este considerat restrîns.

În prezența mai multor niveluri de Realitate, spațiul dintre disdpline și de dincolo de discipline este plin, așa cum vidul cuantic este plin de toate potențialitățile: de la particula cuantică la galaxii, de la cuarc la elementele grele ce condiționează apariția vieții în Univers.

Structura discontinuă a nivelurilor de Realitate determină *structura discontinuă a spațiului transdisciplinar care*, la rîndul său, explică de ce cercetarea transdisciplinară este radical distinctă „de cercetarea disciplinară, fiindu-i totodată complementară. *Cercetarea disciplinară se referă cel mult la unul și același nivel de Realitate*; de alfel, cel mai ades, ea se referă doar la fragmente ale unuia și aceluiași nivel de Realitate. În schimb, *transdisci- pli-naritatea se preocupă de dinamica provocată*

de acțiunea simultană a mai multor niveluri de Realitate. Descoperirea acestei dinamici trece în mod necesar prin cunoașterea disciplinară. Transdisciplinaritatea, fără a fi o nouă disci-plină ori o nouă superdisciplină, se nutrește din cercetarea disciplinară care, la rîndul său, este limpezită într-o manieră nouă și fertilă de cunoașterea transdisciplinară. În acest sens, cer-cetările disciplinare și transdisciplinare nu sunt antagoniste ci complementare.

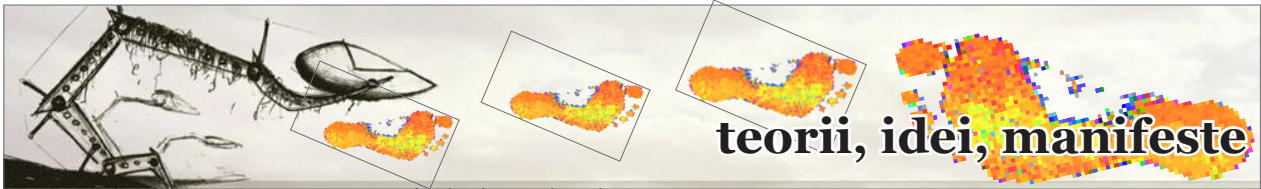
Cei trei stâlpi ai transdisciplinarității - nivelurile de Realitate, logica terțului inclus și complexitatea - determină *metodologia cercetării transdisciplinare*.

Există un paralelism izbitor între cei trei stâlpi ai transdisciplinarității și cele trei postulate ale științei modeme.

Cele trei postulate metodologice ale științei moderne au rămas neschimbate de la Galilei pînă astăzi, în ciuda infinitei diversități a metodelor, teoriilor sau modelelor ce au stră-bătut istoria diferitelor discipline științifice. O singură știință satisface însă deplin și integral cele trei postulate: fizica. Celelalte discipline științifice nu le satisfac decît parțial. Cu toate acestea, absența unei formalizări matematice riguroase a psihologiei, istoriei religiilor ca și a multor altor discipline nu duce la eliminarea acestor discipline din cîmpul științei. Pînă și științe de vîrf, cum este biologia moleculară, nu pot pretinde, cel puțin pînă în acest moment, că ar poseda o formalizare matematică la fel de riguroasă ca aceea a fizicii. Altfel spus, există *grade de disciplinaritate* în funcție de modul în care sunt luate în seamă, mai mult sau mai puțin complet, cele trei postulate metodologice ale științei modeme.

La fel, luarea în considerare, într-un mod mai mult sau mai puțin complet, a celor trei stâlpi ai cercetării transdisciplinare determină dife-rite *grade de trandisciplinaritate*. Cercetarea transdisciplinară corespunzînd unui anume grad de transdisciplinaritate, se va apropia mai degrabă de multidisciplinaritate (ca în cazul eticii); cea corespunzînd altui grad se va apro-pia de interdisciplinaritate (ca în cazul episte-

teorii, idei, manifeste

mologiei); iar cea corespunzând altui grad - de disciplinaritate.

Disciplinaritatea, pluridisciplinaritatea, interdisciplinaritatea și transdisciplinaritatea sunt cele patru săgeți ale unuia și aceluiași arc: cel al cunoașterii.

Ca și în cazul disciplinarității, cercetarea transdisciplinară nu este antagonistă ci complementară cercetării pluri și interdisciplinare. Transdisciplinaritatea este cu toate acestea radical deosebită de pluri și interdisciplinaritate prin finalitatea sa - înțelegerea lumii prezente, - finalitate ce nu se poate înscrie în cercetarea disciplinară. Finalitatea pluri și interdisciplinarității este întotdeauna cercetarea disciplinară. Dacă transdisciplinaritatea este atât de frecvent confundată cu interdisciplinaritatea și pluridisciplinaritatea (cum de altfel și interdisciplinaritatea este deseori confundată cu pluridisciplinaritatea), aceasta se explică în cea mai mare parte prin faptul că toate trei depășesc limitele disciplinelor. Această confuzie este foarte nocivă în măsura în care ea ocultează

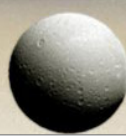
finalitățile diferite ale acestor trei noi abordări.

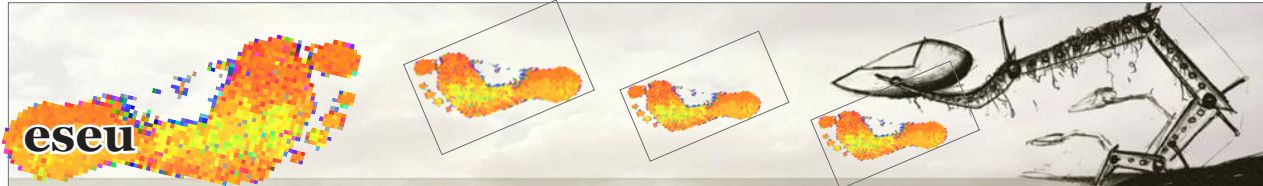
Chiar recunoscând caracterul radical distinct al transdisciplinarității în raport cu disciplinaritatea, pluridisciplinaritatea și interdisciplinaritatea, ar fi totuși extrem de periculos să se absolutizeze această distincție deoarece într-un asemenea caz transdisciplinaritatea ar rămâne golită de întregul său conținut iar eficacitatea acțiunii sale ar fi redusă la zero.

Caracterul complementar al modurilor de cunoaștere disciplinare, pluridisciplinare, interdisciplinare și transdisciplinare este pus în evidență cu forță în cazul *acompanierii muribunzilor*. Această abordare relativ recentă în civilizația noastră este de o extremă însemnătate deoarece recunoscând rolul pe care îl joacă moartea noastră în propria noastră viață, descoperim dimensiuni nebănuite ale vieții înseși. Acompanierea muribunzilor nu se poate lipsi de o gândire transdisciplinară în măsura în care înțelegerea lumii prezente este condiționată de înțelegerea sensului vieții noastre și al morții noastre în această lume a noastră.

Basarab Nicolescu după primirea Premiului *Constantin Brîncoveanu*

Daniel CORBU

Considerat și azi unul dintre marii umaniști ai Europei, cărturarul Dimitrie Cantemir, cel dintâi român cu titlul de academician (membru al Academiei din Berlin în 1714), a fost scriitorul care a propagat prin opera sa sănătoasele idei ale Renașterii culturale și sociale. Pe de altă parte, Cantemir este una din esențialele verigi cărturărești din lanțul început la noi cu Varlaam și Dosoftei, continuat cu Hașdeu, Eminescu, Iorga, Călinescu, Eliade.

Se naștea la Iași, în 1673, în familia boierului Constantin Cantemir, domnitor al Moldovei între anii 1685-1693. A avea să devină un cărturar cu vocație, debordant pentru epocă, cu un impresionant bagaj intelectual în toate domeniile, dar mai ales în teosofie, filosofie, științe oculte, literatură. Toate acestea, ca și cunoașterea limbilor (greacă, latină, turcă, rusă, germană, franceză) aveau să se răsfrângă în prețioasa-i operă științifică și literară.

Privesc adesea, cu aceeași curată admirație portretul prințului cărturar Dimitrie Cantemir, pictat de Van Mour și descoperit de alt cărturar român, Nicolae Iorga, în muzeul din Rouen. Portretul îl prezintă pe prințul român spiritualizat, costumat oriental-

350 de ani de la naștere

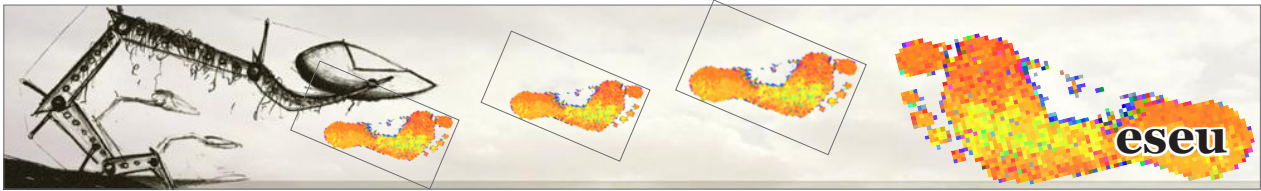
DIMITRIE CANTEMIR prinț, cărturar, apostol al verbului românesc

occidental, cu perucă occidentală și sceptru de principe ereditar. Privindu-l, gândul mă duce la 1735, când tânărul Dimitrie își începea la Iași instruirea intelectuală cu teologul poliglot de origine greacă Ieremia Cacavelas, primind cunoștințe de retorică, teologie, logică și aprofunda greaca și latina. Pe urmă, la Constantinopol, unde între 1688-1693, obligat să stea drept capucehaie, garant al fidelității tatălui său, domnitorul Constantin Cantemir, față de Poarta Otomană, excelentă ocazie de a-și îmbogăți cunoștințele cărturărești, istorie, geografie, științele naturii, morală, medicină, de a urma Înalta Școală a Patriarhiei Ortodoxe din Constantinopol, cu tradiție filosofică și teologică, de a învăța turca și alte limbi orientale.

Mi-l închipui pe tânărul prinț în vechiul și romanticul Constantinopol, avântat în nesfârșite dialoguri despre științele oculte (alchimia, oniromanția, astrologia) cu prietenii de la curtea sultanului Ahmed al III-lea sau cu prietenii De Châteauneuf și De Fériol (ambasadorii Franței), Collier (ambasadorul Olandei), Piotr Andreevici Tolstoi (ambasadorul Rusiei). Sau prelecționând în calitate de mentor pentru copiii unor înalți demnitari otomani.

Se pare că de atunci datează portretul realizat de Van Mour. Mai pot vedea cu ochii minții, filmic, cum la 27 de ani, după un plan

arhitectural propriu, își construia, din renta primită din sursă cantacuzină (se căsătorise cu prințesa Casandra, fiica domnitorului Țării Românești, Șerban Cantacuzino), un palat pe malul Bosforului. Sau cum în 1710, deși era lipsit de vocație politică, prietenii din apropierea sultanului îi obțin tronul Moldovei și cum, după tratatul secret cu Petru cel Mare și alianța cu rușii pierde bătălia cu turcii la Stănilești (iulie 1711) și se refugiază cu familia și staful domnesc în Rusia, unde țarul îi oferea o moșie la Harcov. Era consilier de taină al țarului, principe serenissim și senator, sfătuitor intim și colaborator la planurile arhitecturale de construire a orașului Sankt Petersburg. E o frumoasă aventură să-ți închipui călătoria sa din 1714 Moscova-Berlin pe drumul caleștilor, sejurul și ceremonia de primire a diplomei și inelului sigilar de doctor al Academiei din Berlin. Un titlu care, alături de favorurile țarului, a stârnit invidia unei bune părți a nobilimii ruse.

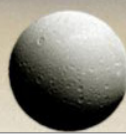
Enciclopedist de temut după modelul renescentist, Dimitrie Cantemir își publica prima carte, „*Divanul sau Gâlceava Înțeleptului cu Lumea sau Giudețul Sufletului*

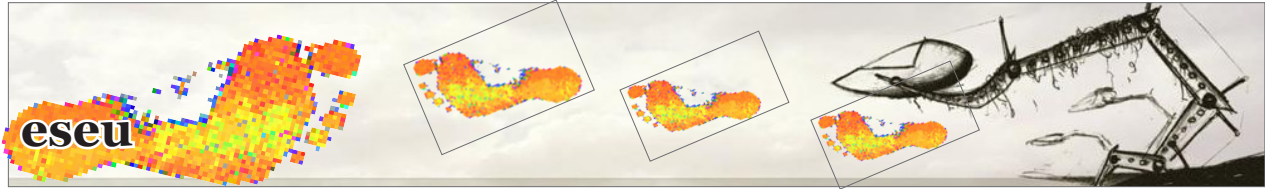
cu Trupul”, în tiparnița Mitropoliei din Iași (1698). Apărea bilingv (română și greacă), fiind o spectaculoasă carte de teosofie, în care din înfruntarea Lume și Înțelept câștigă Înțeleptul, cel care afirmă superioritatea ființei raționale: „Nu rob, ci stăpân al lumii te-au lăsat; pentru aceasta tu pe dânsa, iară nu ea pe tine să te stăpânească.” O altă carte de început în care își expune gândirea neoaristotelică este manualul de logică, rămas în manuscris, *Compendiolum universae logices institutionis* (Rezumat al sistemului logicii universale). Însă opera care-i fixează locul în literatura română este romanul alegoric *Istoria ieroglifică* (1705), care face la noi trecerea de la proza cronicarilor la proza artistică.

Dimitrie Cantemir scria la fel de ușor în greacă, turcă, latină, ca în română. Cărțile însă trebuiau redactate în limbi de circulație, în greacă sau latină.

La Constantinopol, între 1700-1704, mai scrie câteva lucrări în latină și în turcă. Cine nu știe că Prințul Cantemir cânta la instrumente cu coarde, că era și compozitor? Folosind semnele alfabetului arab, a inventat un sistem de notare a muzicii turcești și a scris o carte de explicare a muzicii teoretice pe scurt, pe care a dedicat-o sultanului. Celebrul Cântec al dervișului, compus de Cantemir, se mai cântă și acum la Istanbul.

După 1714, cărturarul în exil în Rusia se ocupă de scrierea cărților de istorie. Astfel, între 1714 – 1717 redactează în latină *Descriptio antiqui et hodierni status Moldaviae* (Descrierea statului Moldovei vechi și de astăzi). Este o monografie cu alură exhaustivă care depășește cronicile lui Miron Costin. Lucrează în această perioadă la o carte care avea să-i aducă în Europa gloria de cărturar orientalist: *Historia incrementorum atque decrementorum Aulae Othomanicae* (Istoria creșterii și descreșterii Curții Otomane). Cartea, având drept sursă cărți din biblioteca Seraiului dar și studii europene, cuprinde istoria imperiului de la Osman fondatorul, adică de la 1300,

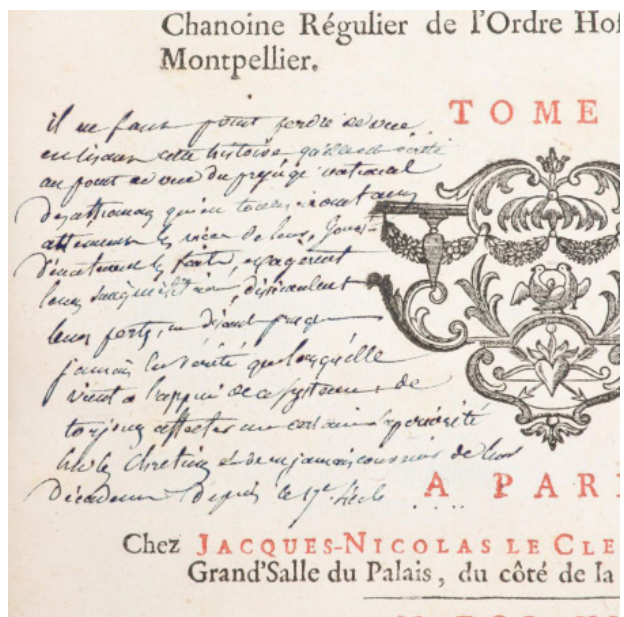

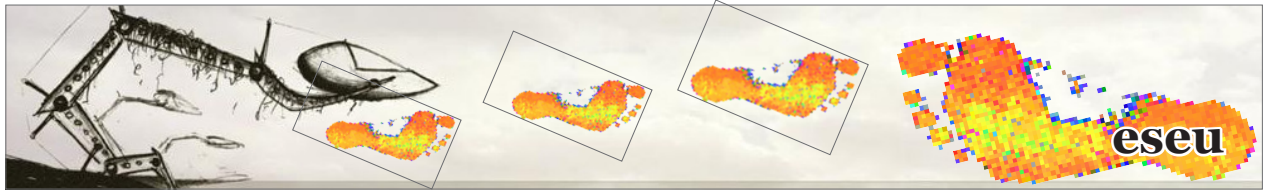

consemnează în amănunt perioada lui Mahomed IV, asediatorul Vienei (1683) și urmărește scăderea puterii imperiului până la 1712. Această *Historia*, extrem de bogată informațional și acribios construită a fost cunoscută prin traduceri în engleză (1735), franceză (1743), germană (1745) și rusă.

O carte impresionantă scrisă de „voievodul și de moșie domn al Moldovei”, dar temporar „cneaz în Sankt Petersburg”, cum notează în Predoslovie, este *Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor*, redactată în limba latină și tradusă de autor în română la 1717. O scriere polemică dedicată istoriei noastre, prima istorie modernă a românilor. Corifeii Școlii Ardelene au avut drept primă bibliografie *Hronicul* prințului Cantemir.

Descrierea Moldovei (Descriptio Moldaviae), este scrisă la îndemnul Academiei din Berlin în anii 1714-1715 și redactată în limba latină pentru a i se asigura circulația europeană. Cartea cuprinde informații inedite despre bogăția și dărnicia pământului Moldovei, despre locuitorii și ospitalitatea lor, despre originea și particularitățile limbii române și, în spirit polemic, despre dreptul la libertate al locuitorilor și al țării. Carte scrisă din iubirea

pentru țara sa, *Descriptio Moldaviae* era tradusă în germană în 1769 de J. Redstlos, publicată la Berlin, dar și la Leipzig în 1771. Traducerea în limba română se tipărea la Mănăstirea Neamț în 1825 sub titlul *Scrisoarea Moldovei*, în 1851 la Iași, cu o prefață și sub îngrijirea lui C. Negruzzi, iar după traducerea și stilizarea lui Gh. Adamescu (București 1941), prestantul studiu a urmat cursul normal al editărilor.

Putem spune, fără a greși, că *Descrierea Moldovei* este o carte de imagologie care provoacă plăcerea lecturii și impresionează prin ineditul informațiilor și prin pecetea iubirii de Moldova după care a tânjit în anii lungului exil.

Considerat încă din timpul vieții „principe al geniilor și geniu al principilor” (Gedeon Wiszniowski, 1719) sau, mai târziu, un „Lorenzo de Medici al nostru” (G. Călinescu), Dimitrie Cantemir a fost cărturarul român întemeietor în multe domenii de manifestare a spiritului (imagologie, teologie, filosofie, istorie, geografie, etnografie) și mai ales prima mare personalitate care a radiat spiritul românesc spre alte culturi.

Marele cărturar român Dimitrie Cantemir a ridicat prin opera sa, în termenii lui Horațiu, *Exegi monumentum aere perennius* (un monument mai trainic decât bronzul).

Valeriu MATEI

JOC SERIOS

Să prindem jaguarul cuvintelor false,
să-i punem lassoul pe gât.
Asupra câmpiei de fulgere arsă
pasărea-i numai trup.

Aripile sunt o aură încinsă
pe cerul cu nori înșeuat.
Văd raza, dar steaua prelinsă
în piatră de-acum s-a înturnat.

Să punem lassoul pe gâtul minciunii
în jocul de-a setea de zbor
când adevărul dansează sălbatic
decapitat și cu-n singur picior.

E TIMPUL

Adă Cărțile Sibiline, împărate!
Se anunță un timp al schimbării
și ar trebui să-i deslușim sensurile,
plutește în aer o neîncredere în zei,
se simte
o dragoste prea mare a generalilor pentru
libații,

la curte a început epidemia tălmăcirii viselor,
înțelepții noștri nu mai pot libela
regulile conviețuirii veteranilor în ospicii,

vorbim degeaba, vorbim mereu, dar poporul
e grav bolnav de labirintită,
încât, de tristețe, au început întrecerile pe
afeturi,

junii imberbi descifrează mereu
sensul cuvântului libertate...

E vreme grea-n cetate, împărate!
Citește-ne o previziune istorică,
o tălmăcire magică a indigestiei sociale,
un îndemn de luptă pentru soldații
dornici să ia poștele, gările, birturile
și băncile goale, împărate!
Citește-ne, împărate, majestate, luminate!
Nu-ți apleca fruntea!
Ne dor genunchii, ni s-a răsucit gâtul
de când vrem să te privim în față...

Nu mai ai cărțile? Le-ai pierdut?
Le căutați de mai bine de șaizeci de ani?
Ați lapidat șaizeci de milioane?

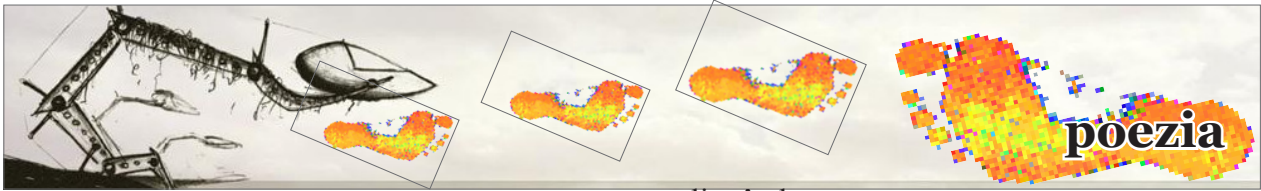
Cei trei înțelepți au murit?
Și-au vânturat cenușa-n mare?
Și-au aruncat trupurile în mausolee?

Și noi ce ne facem?
Unde să ne culcăm trupurile,
unde ne aruncăm ideile roase de timp?

E timpul, majestate, e timpul, roșule împărat!
Nu vezi că imperiul s-a balonat rău de tot
și-i gata să plesnească?

TRISTUL CÂNTEC AL FORMELOR

I.
suflete care-ai distrus unica formă ce putea să
te-ncapă,
tu care-ai negat fericirea
născută din liniștea descoperirii,
ascultă! ascultă! - ultimul strigăt al armoniei

se pierde în noapte,
începe plânsul pietrei
ce-a vrut să înfrunte gravitația,
dezechilibrul furtunii ne-nvăluie mintea
ai sfidat orice adevăr în ultimă instanță,
ai croit un alt drum -
presărat cu pulbere de stele,
marcat de numele strămoșilor noștri
din care nu mai știm să ne naștem;

plângi și bucură-te acum
când vin zorii
cu o nouă deschidere spre viitorul trecutului,
cu anul 2083 izvorând din
Nu credeam să-nvăț a muri vrodată,
acum
când vin zorii
și clipa fără de culoare a prezentului
destramă pânza visului meu

4.
neputincioasa-mi limbă
naturii moarte-aș da-o

precum Scaevola și-a dat
mâna focului

să ardă
în revărsarea lavei,
să înghețe
pe aisbergul prezentului
și să învețe a numi
dând viață

5.
se zbate lumina
turnată în cuvinte
înebunind pustiul
dintre litere,
ce-ar fi să despart
cu o mână sigură
semnul de semn,
trupul literei
de trupul cuvântului?

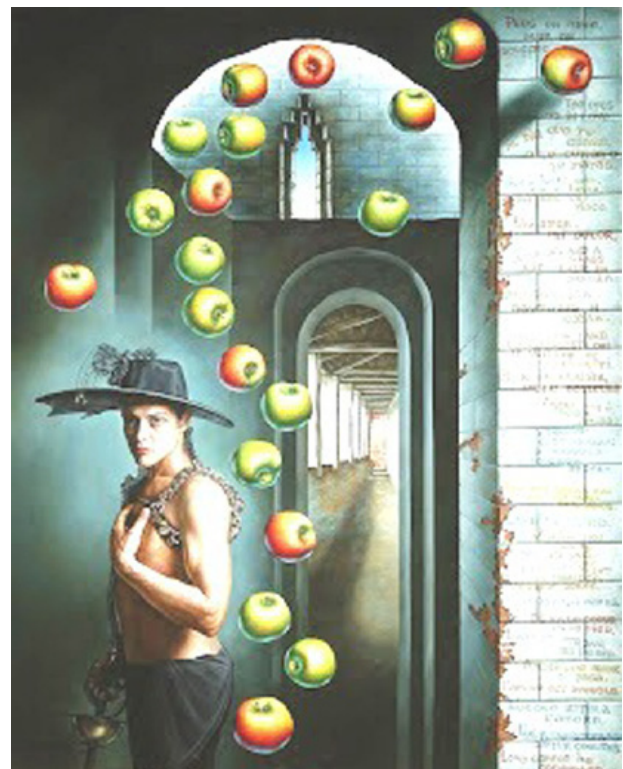
ar învia prea poate
suferința în faraoni

prelingându-se
printre victorii?
sfîncșii s-ar răzvrăti
vânturând pustiul,
cum se desprind razele
să curme tăcerea?
dar e frig
și se văd
zăpezile înaintând

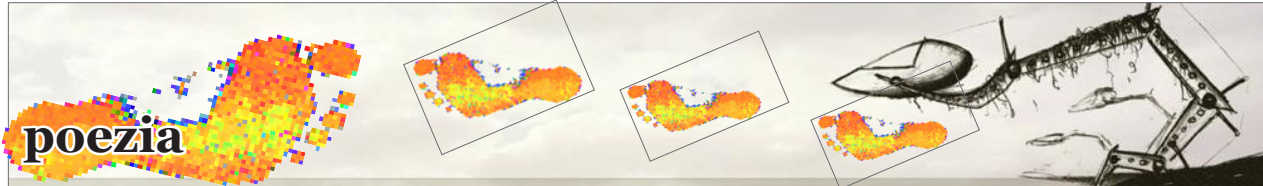
lumină!
mai multă lumină!

6.
se-aude o muzică nouă,
o muzică rară,
dar cine-i în stare să deslușească
în ea cuvintele
topite prin nerostire?
e ca și cum ai despărți
văzutul de văz
prin mai multă lumină;

fiecare are ochi
și-o rezervă de lacrimi,
fiecare are urechi

Pictură de Iurie Matei

și-o rezervă de sunete,
mâini pentru luare,
buze pentru sărut,
dar ce greu e să vezi,
să atingi
lâna de aur ce zace
în cristalul senin al cuvintelor

O ALTĂ SINGURĂTATE

Ceasornicul nu mai măsoară nimic.
Timpul a fost sechestrat de heralzii demenți.
La rășnițele lor nesățioase se macină viețile
ca porumbul uscat. Peste creștete, în văzduh,
pe pământ și pe ape se pun lozinci,
galopează idei absurde.

La miezul nopții în paturile noastre
vin să se culce dangătele din turnul Spasski,
ne sparg timpanele, ne răsucesc gâturile
ca măcelarii sadici operând
la ferma de păsări.

La ora șase ni se furișează în pat
Internaționala cu șolduri late și gura
bolborosind revolte,
ne aruncă jos ca pe niște pneuri sparte
să ne cotilim spre locul sclaviei prin muncă...

Zilele sunt lăncede, acre și trec
întru făurirea revoluțiilor înspumate
și a perioadelor post
pline de vânătași și de sânge...

Mâne va fi precum a fost și ieri...
Dar în clipa de-acum, în patul ocupat
de sunete de-mprumut și melodii corosive
visez la singurătatea tăcerii de mormânt
ca la o izbăvire.

CONTINENTUL MORȚII

locuiesc pe un continent al morții -
imens și rece, întunecat și plin de disperări
ascunse

o cortină a surâsului forțat acoperă totul
sute de milioane de morți într-un du-te-vino
perpetuu

imită viața:
își duc de mână copiii morți la școală,
își înrolează tinerii în armata moartă,
îi urcă pe tancuri, îi catapultează în spațiu,
macină la morile din piatră moartă,
chiuie asurzitor la nunțile cernite
și se dau de ceasul morții că sunt cei mai fericiți
când mărșăluiesc în pas cadențat
și-l aclamă
pe marele mort -
uscat și palid de-atâta gândire morbidă,
întins leneș în mausoleul din marmură moartă

NOCTURNĂ

Azi peste câmpuri pustiite
mă poartă pașii. O făclie
altarul nopții luminează,
dar mă împiedic de sicrie
și vechi morminte răscolite.

Timpul cuprins de agonie
m-aruncă-n lumea morților...

Pe boltă steaua mea veghează
tăcerea-n care am să mor
și clipa sumbră ce-o să vie,
când zorii de carmin prea poate
mă vor găsi în fața porții
la care doar uitarea bate.

CA O LACRIMĂ

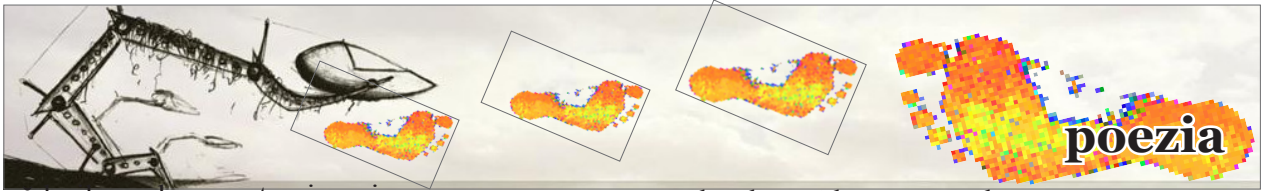
Pe străzile pline de neguri și umbre
noaptea a îngropat
catargul speranțelor.

Vâscul tenebrei
nu mai vindecă
scheletul ruginit al timpului.

Basarabie – pământ trist
ca o lacrimă îmbătrânită
pe fața unui mort.

ZIUA PATIMILOR

1.
la geamul dimineții întomnate
azurul cerului și plopii stau de veghe,

caderile nu le oprește nimeni
când sunt neașteptate

o ploaie abruptă se aruncă-n dig
fîrele-i lungi sunt lacrimi în cădere,
mi-e trupul plin de răni, nu pot s-ajung
la loc de răstignire și-nviere

2.

în amiezi cu lumini de gutui
ecoul cântului frânt se aude,
peste zariști - pelerini ai nimănui
plopilor își caută tristele umbre

nedesăvârșita frumusețe a lumii de pe urmă
în grija cui ai lăsat-o, divine?
când nu ne cunoaștem nici propria umbră
și plânsul nu știm a-l reține

3.

la apus de soare clopotele sună,
păsări albe - sunetele curg,
turnul ruinat se înalță-n lună
să-mplinească-al vremurilor crug
peste toate astăzi stingerea se-nclină -
bolți în putrezire, genele în lacrimi,
bezna-nstrăinării macină lumina,
neînduplecată-i ziua cea de patimi

lânci însângerate peste arcul zării
sparg în mii de cioburi reci oglinda mării

DEPRINDERE

voind să învăț culorile mării
am deprins să ascult adâncul,
voind să strig
am deprins respirarea

și zborul printre săbii îl învăț
având înălțate în jur
ziduri de tăcere, de gheață și frică
între care viața se zbate
ca o pasăre-n laț

ÎNTREBARE FĂRĂ DE SFÂRȘIT

de ce au fost să ne iasă înainte
crivățul de-a călare pe tundră,

tundra de-a călare pe arcu
aurorii boreale, de ce au fost
să ne iasă în cale,
Doamne,
când eram lupi tineri și cerești
dincolo de piatră și de frunză,
când mai eram încă dincolo
de plânsul înăbușit al
părinților noștri,

de ce a fost să ne iasă în cale
aisbergul neted ca oglinda
care, strivindu-ne și topindu-se
lasă în juru-mi
lacul de apă și sânge
în care
o să mă înec?

Din volumul *Noaptea Semnelor - poemele rezistenței antisovietice și anticomuniste*, în curs de apariție la Editura Princeps Multimedia

Miron KIRIPOL

Am învățat să mă consider ca un intrus al vieții. Cel mai simplu dintre idealuri ar fi acela de a mă stinge, dar fără suferință execrabilă; să plec către rezultatele mitice. Dacă m-ai fi lăsat să trăiesc în condițiile unui Tolstoi, aș fi primit atunci lauri unei patrii. Dragostea patriarhală a limbii materne e acum un refugiu pentru o amintire vătămătoare. Gândesc ca un om urmărit de justiția edenului, ca om corupt, un copac fără rădăcină. Să mă văd față peste față cu tine nu mi-e de folos. Îți aduc multe injurii, Doamne, multe fărădelegi am mai făcut. Mi-e imposibil să trăiesc pașnic, pândindu-ți trecerea. Asta înseamnă că dacă diavolul există, îi sunt oaspete? Mai bine-i atunci să trăiesc cu diavolul decât cu oamenii. Cel puțin diavolul e inteligent și are cunoașterea urâtenii excesive ce atât de mult pofteste frumusețea încât a transformat Creația ta într-o cloacă pentru ca tu să poți să reflectezi în ea lumea angelică. Mă plec spre ea și mă văd oglindit în ea. Eva nu stă încă la dreapta mea, dar îmi este umbră.

Câte cuvinte inutile emite omul? Din această necuvântătoare supremă aș vrea să mă smulg în ultimii ani ai vieții. Pentru aceasta e nevoie de un minimum de mijloace, o moștenire

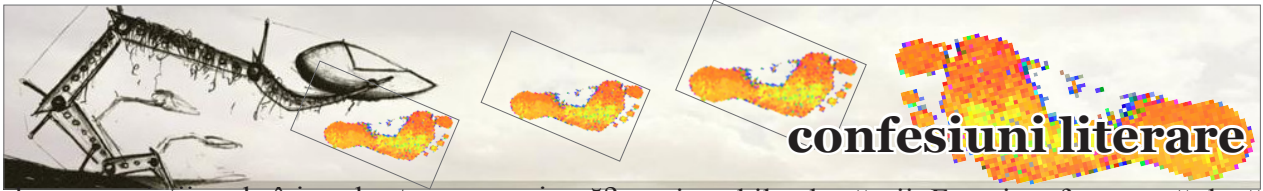
Cel mai simplu dintre idealuri

ar fi bine venită. Dar de la cine? Voi fugi atunci din Parisul "natal", acest monstru complezent ce mi-a făcut tot atât de mult rău cât și bine. Tristețea stânjenitoare, dorințele nesatisfăcute îmi arbitrează oboseala. Gândul la *Război și pace* îmi dă un torticolis. Nu voi alerga asemenea lui Dostoievski ca să-mi cântăresc *Frații Karamazov* pe o balanță din piață... Faptele mele sunt căldicele și agreabile, mă frământ numai după neghiobii.

În dificultatea de a trăi trag din adânc necazuri festive. Sprijinit de simeză privesc prin vitrina enormă a muzeului, turnurile bisericii Saint Sulpice, două balene ce eșuează nu prea departe de stâncile gării Montparnasse. Aceste două cetacee încă vii își întorc spre mine capetele și-mi fac semne de adio. Cerurile s-au abandonat în această plecare. Dar s-ar spune că poporul amorf al Parisului își iubește atât de mult coșmarul încât uită oricare gest de revoltă. Betonul îl înconjoară și-i acoperă atitudinea beatifică înaintea lui Baal. Crede că excrementele milioanei de câini ce locuiesc în Franța în starea de cetățeni de onoare vor mărturisi pentru el la marea judecată.

Bătrâne biserici, secrete luminoase, văduve ale Europei, reveniți ca să ne conduceți pe muntele Thabor. Nu vă am decât pe voi în mine. Mint, mai am și femeia, pântecul ei ce ne modelează după chipul heruvimilor. (Pentru a continua să scriu am luat un alt creion; celui dinainte, aș spune chiar, celui de dinainte de mine, i-am rupt vârful!)

De ce am fost silit să-i mulțumesc nefericirii? Pentru ce entitatea ce zboară

deasupra vieții mele își vorbește cu voce joasă? Dincolo de portal, oamenii schimbă fraze ce nu mă interesează... Beau vin prost venit din România și melancolia îmi amintește prietenii de altădată. Voi trăi încă Dumnezeu știe cât timp, fără să las o urmă precisă, fără să am o așezare a mea pe pământ? Dar ce e pământul? O clipire de înflorire, abia o bătaie de gene. Tremur ca nu cumva să-mi arunc privirea către stradă. Dacă o privesc va dispărea.

Rusia mea, chiar dacă aduci peste mine moartea într-o zi, chiar dacă mă blestemi, îți răspund prin țipătul fiului tău, Mitia Karamazov: „Din adâncul iadului îmi voi striga dragostea pentru tine!”

Eva, uitându-și domeniul primordial de inocență se transformă în femeie cu mai mulți bărbați, încercând astfel diferitele „calibre” de subtilitate vicioasă. Iat-o acum nemulțumită... Atunci se dedă psihanalizei. Țâșnește în ea nevoia de a schimba mai mult jocurile amorului. Flacăra dintâi se stinge repede, durează un an, doi, apoi sexul nu mai răspunde. Femeia se plictisește, căci rolul său în viața noastră actuală conține și destulă distrugere. Acest fel de a fi nu e al ei în sine, ci aparține străfundurilor

mizerabile ale cărnii. Femeia a fost creată după chipul lui Dumnezeu pentru a fi iubita unui singur om căruia îi este în același timp soție și mamă. Nefericiți sunt cei care nu au cunoscut-o. Eu, mai întâi...

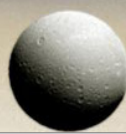
De ce capul meu e în agonie? Nu am nimic altceva de repede-trecător, dulce și frumos în viață decât pe el... Părăsind România nu am câștigat seninătatea, nici vreo apoteoză. Am învățat numai că sunt vulnerabil. De o halucinație beatifică, confratele Adam soarbe un pastis și se tăvălește în Eva, se murdărește de amintiri dușmănoase, fierbe înăbușit o tocană sordidă, ”progre-sul”, și moare de cinstita sa moarte de care aproape că și uitase.

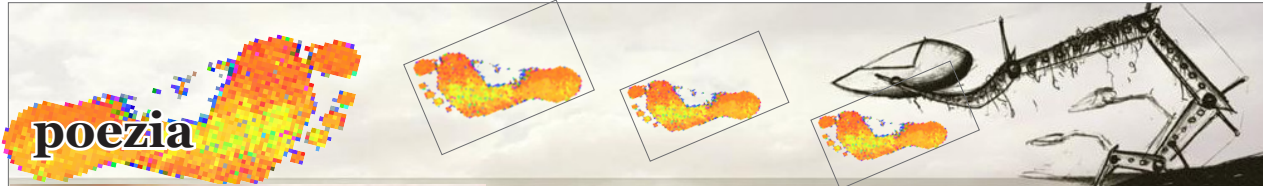
Din care altă viață izvorăște în mine această furie? Ziua invadează monoton ocultă împrejurimile liniștite în luna august ale orașului ce capătă aproape o colorație patriarhală. O parte din plebe a părăsit străzile și se adâncește în îngrămădirea carnală de pe plajile îndepărtate. Cu atât mai bine pentru noi, cei care iubim pustia.

Voi scrie – căci îmi rămâne puțin timp – pe zidurile fortăreței ce face să înainteze printre nori seismul ce ne va face să creștem.

Miron Kiropol - Compoziție

Florentin PALAGHIA

LIMBA ROMÂNĂ

Cuvintele împodobite
se tîrăsc în pleoape,
asist bolnav
la nașterea lor, din ape.

Răscoliți cetatea,
veți găsi
alte mii de cuvinte,
prin preerii.

Încep să scriu,
nici eu nu știu,
cine e mort
și cine viu.

Ieșiți cu mine
la vînătoare,
Limba Romîna
nu moare.

POEM SCRIS PE MĂTASE

De-ajuns, îți strig,
trup de nimic
scornit din vid,
ești doar o umbră
de-apocalips.

Privește cerul
și iarba grasă,
vei fi poemul
scris pe mătase.

LUI MIRON KIROPOL, PUSTNICUL DE LA CHARTRES

Mistice chipuri din colbul lui
învălmășite printre picturi
intarsii, ceruri, îngerii, scripturi.
Chinul luminii pus în tipar,
îngerii de spumă, rime de jar,
femei de spuză, fără hotar.

O lume tristă, numai strîmtori,
muze bolnave, goluri, tumori,
amestecate printre culori.

SFÎRȘITUL LUMII

Un tînăr
înconjurat de polițiști
își demontase poemul,
și-1 citea silabisit.

Suna obsedant
vocea călăului,
retras printre osîndiți
să-și ascută pumnalul.

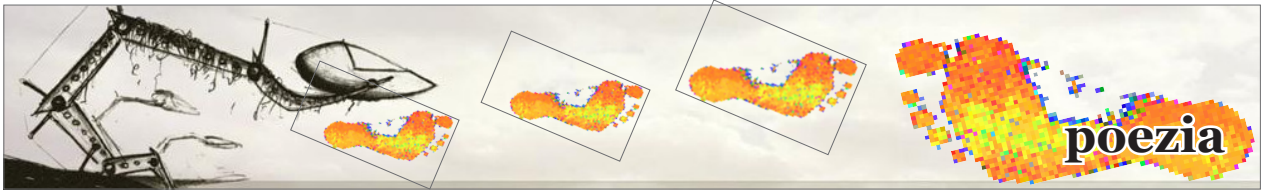
Tînărul era convins
că va inventa,
pîn-la sfîrșitul lumii
un nou anotimp.

Se lasă noaptea,
lămpi cu gaz se aprind,
tînărul își recită poemul,
murind.

ANGOASĂ

Canalul Mîneicii
se termină ca o tăietură
pe o carte poștală.
Lipite de orizont
vapoare stranii
sunt gata să se scufunde.
Apa sfîșie malul.

Rup o pagină,
încă una,
înserez în text
cerul cenușiu,
peștii ciopârțiți
pe malul abrupt
de pescărușii înfometăți.
Vreau să-mi adun gândurile
răvășite de reflux,
lumea mi se pare neverosimilă,
mi-e greață de infinit,
de răpitoare,
de fluturi.
Țărmlul îndestulat cu alge
mă atacă
cu mirosuri fetide,
furtuni de scoici,
nisipuri mișcătoare,
cerul cenușiu năruie
secolul trecut
în mare.

FURIE INTELECTUALĂ

Am devenit sclavul
celor o mie de amante,
nu mai am inspirație,

privesc un tablou înșelător,
în stînga mea cîntă un cocor.

Aș vrea să telefonez,
stau în cumpănă, mă diluez,
cuvintele se transformă în stîncă,
cred c-o să mor.
Te-ai trezit,
te urmăresc pe sub pleoape,
sunt imaterial și foarte ușor.

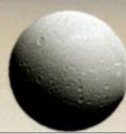
Îmi spui galeș
să ne sunăm prietenii,
mă lupt cu inerția,
deschid ușa bisericii
și-l strig pe Palaghia.
Te așezi la pian
și-mi întinzi brațele,
din tablouri imense
ies la ferestre paiățele.
Amazoanele nu sunt acasă,
au plecat la Balcic, să descopere
ultimele mele opere
și mi-e greață.

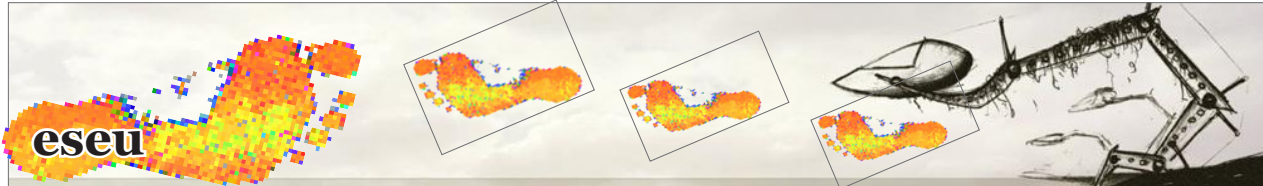
METAMORFOZĂ

În jurul meu
materia se descompune,
covoarele curg,
scaunele îl caută pe Ionesco,
iar Masa Tăcerii
se diluează în îndrăgostiți.

Mă aplec
să culeg cuvintele
răvășite pe balcon
și mă metaformozez.
Alerg de la o adresă la alta,
dar nu mai e nimeni.

Un necunoscut mă apostrofează,
pe cine cauți prietene,
nu știi că totul
a intrat în descompunere?
Pe Rivoli curge un rîu,
la Louvre s-a mutat
Grădina Zoologică,
Brâncuși sculptează pe Bateau Mouche,
în Cartierul Latin s-au pus scaune
pentru turiștii nostalgici.

Eminescu și cugetarea sacră

Tudor NEDELCEA

Participând la o dezbatere privind poezia religioasă, Eugen Simion precizează criteriile după care un poet poate fi religios: „1) unii care caută sistematic temele religioase și construiesc mici parabole cu înțeles mistic și 2) alții care, fără a folosi în mod voit motive religioase, ating printr-o metafizică profundă și originală starea de religiozitate în poem. Deosebiri nu sunt atât de mari pe cât le prezint eu, există un spațiu în care poezii din cele două categorii se întâlnesc”¹. Unele poeme religioase dau o „sugestie de neliniște mistică”, în altele abundă „semnele cerești și dezvoltă o retorică în bună parte construită după *Marele Cod*”², [*Marele Cod*, cărții lui Northrop Frye din 1981, n.n.]. Cu stilul său concis, Eugen Simion consideră a fi un spirit religios cel care crede „în ordinea divină și a sugera o solidaritate cu lucrurile umile”, remarcând că însemnătatea unor scrieri nu constă în temele propuse, ci numai în valoarea lor artistică: „Căci cine nu-i profund sub raport artistic nu are șansa să fie și un bun poet religios”. Din acest punct de vedere, Eminescu face parte din categoria poezilor care „necăutând cu dinadins temele religioase, ajung de la un anumit prag de reflecție lirică și de expresivitate la o metafizică de tip liric în care miticul și religiosul se împletesc și se confundă”³.

Autorul *Prozei lui Eminescu*, Eugen Simion, după o lapidară caracterizare a creației literaturii religioase la V.Voiculescu, Lucian

1 Eugen Simion. *Fragmente critice*, vol. 1, Craiova, Editura „Scrisul Românesc”, 1997, p. 137.

2 *Ibidem*, p.138.

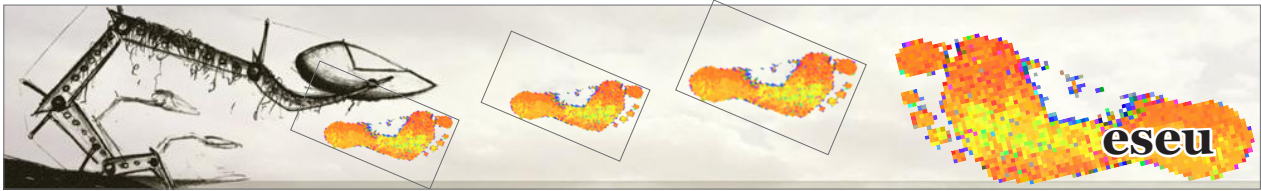
3 *Ibidem*.

Blaga, Tudor Arghezi, Daniel Turcea, face pertinente observații asupra creației eminesciene, unde observă „o neobișnuită încordare a spiritului, a voință colosală de cuprindere, un fior, în fine, aproape mistic de a prinde marile mecanisme cosmice. Scârba lui față de răul lumesc este biblică și în multe blesteme se simte un spirit care a citit bine Apocalipsa. Marea poezie, vreau să spun, duce temele spre această graniță de sus, acolo unde se sfârșete previzibilul, determinantul. Întâlnirea cu religiosul este în acest mod indirect posibilă printr-o poezie care, fără concepte teologice, ne pregătește să înțelegem și să acceptăm *Marele Cod*. Pe scurt, metafizica poetică duce de multe ori mai direct spre sugestia divinului decât poezia construită după canoane teologice”⁴.

Concepția despre religie, interpretările teologice din unele creații artistice eminesciene, au fost, în perioada de dictatură comunistă și ateistă, în mod firesc minimalizate sau chiar prohibite. „Firescul” unei asemenea atitudini în fața vastității și complexității unei opere enciclopedice de tip renescentist a devenit vetust și inexplicabil, mai ales după apariția monumentalelor volume IX -XVII, care cuprind pentru prima dată în istoria culturii noastre întreaga operă publicistică a marelui Eminescu. Spunem publicistică, dar nu ne referim la acel stil minor, gazetăresc, în care se scriau și se mai scriu încă în unele gazete, ci la adevărate studii, la acele articole mici ca dimensiune, dar încărcate de idei, răspândite în paginile publicațiilor conduse sau la care a colaborat poetul. Posedat de geniu, scormonitor a tot ce privește cunoașterea umană, lui Eminescu nu-i putea scăpa un domeniu atât

4 *Ibidem*, p. 138-139.

de fascinant: *religia*. Informarea și acumularea cunoștințelor de istoria religiilor și de doctrină religioasă este impresionantă. De la frumoasele sale „*povești și doine, ghicitori și eresuri*”, care i-au fermecat copilăria, de la acumulările din perioada studiilor liceale și universitare, dar mai cu seamă prin autodidaxie, preocupările „*omului deplin al culturii românești*” pentru problematica teologică au fost constante și decisive pentru formarea concepției sale despre lume și om, viață și univers, despre „*religie ca teologie*”, ca să folosim propria-i expresie. Acumulând și preluând critic întreaga problematică religioasă, el și-a format o dogmatică personală - chiar dacă nu și-a expus-o într-un sistem bine conturat - despre: creația divină (cosmologia), Dumnezeu (teologia), Iisus Hristos (hristologia), Fecioara Maria (mariologia), îngeri (angelologia), demoni (demonologia), moarte. Era atât de informat și inițiat asupra creștinismului sau altor religii, încât a surprins chiar pe „unii clerici”⁵.

Intensitatea preocupărilor sale teoretice privind religia datează din perioada studiilor berlineze, când, într-o Europă obosită de dogmele „creștine” și de unele activități pseudo-religioase (inchiziția, cruciadele, așa-zisele războaie sfinte, indulgențele, comportamentul auman a unor papi etc.), schisma dintre creștinism și metafizică se accentuează, paralel cu ofensiva anticreștină a socialiștilor și marxiștilor. Contemporanul său, Friedrich Nietzsche, proclamă acel funebru „Dumnezeu a murit”, iar August Bebel scria (și Eminescu notează în însemnările sale⁶): „Sau există un Dumnezeu și-atunci suntem trași pe sfoară, sau nu există și-atunci putem să ne facem de cap, putem începe orice am pofti”, îndoială care bântuie

5 Amintim aici pe canonicul Al. Grama (1850 -1890, care, în broșura *Mihai Eminescu, studiu critic*, Blaj, Tip. Arhidiecezană, 1891, neagă valoarea estetică a creației eminesciene. Acest agramat, detractor ordinar, de răutate diabolică, nefirească pentru tagma sa, nu merita poate nici aceste rânduri de subsol, dacă n-ar fi avut înaintași (N. Xenopol) și... urmași, în persoana lui Aron Densușianu (filolog cu unele merite reale), care va fi și el nedrept, trădând o acută lipsă de comprehensiune, în *Istoria limbei și literaturii române* ediția II, Iași, Tip. Goldner, 1894, p. 301- 303. ca și a unor dilanțanți de la *Dilema*. Vezi Ion Buzași. *Eminescu și Blajul*, Buc, Edit. Iriana, 1994 și D.R. Popescu *Galaxia Grama sau jugul lui Eminescu*, în vol. *Galaxia Grama*, Buc. Edit. Cartea Românească, 1984, p.22-35.

6 *Fragmentarium*, București, Edit. Științifică și Enciclopedică, 1981, p. 69.

și creația lui Dostoievski. „Atmosfera «atee» din Berlinul studenției lui Eminescu venea și pe fondul eșecului Comunei din Paris. Critica marxistă, în graba ei de a și-l anexa pe poet a exploatat aceeași perioadă berlineză, de când datează contactul cu unele scrieri ale lui Marx, identificând atitudinea față de religie a scriitorului cu cea a proletarului din poemul *Împărat și proletar*”⁷. Îngrijorat de „decreștinarea Europei”, cum observă Theodor Codreanu, Eminescu nu se situează pe poziția criticilor ateți („Disparițiunea sentimentului religios e de regretat nu numai la noi, dar pretutindeni, afirmă Eminescu”⁸), el constată cu luciditate și amărăciune, că *Universalismul creștin catolic* a servit unor interese politice și tendințe imperiale în contrast cu spiritul Bisericii Ortodoxe naționale, „același spirit de comunitate religioasă națională domnește la românii greco-catolici ca și la greco-orientali”⁹. Nu moartea creștinismului o constată Eminescu, cum aclamase triumfător și arogant Nietzsche, ci „ireligiozitatea, abstracție făcând de dogme, [care] se întinde într-un mod înspăimântător în secolul nostru.”¹⁰ Cu alte cuvinte, gândirea științifică, pozitivistă, ruptă de religie, teoria asupra omului duce la desacralizarea unei societăți care și-a pierdut sentimentul religios și mentalitatea creștină din propriile-i slăbiciuni, grație impasului teologiei scolastice occidentale, a agnosticismului kantian și, în ultimă instanță, a îndepărtării față de dreapta credință profesată de scriitorii patristicii pe baza Sfintei Scripturi. După ce tradusese *Critica rațiunii pure*, în 1878, el se distanțează de spiritul kantian, afirmând răspicat: „și eu pun destinul acestei lumi într-o inimă de om”, dar „mă opun ideii kantiene că prin simțuri nu poți cugeta nimic; dimpotrivă, ele stimulează gândirea filosofică”¹¹, „inima de om” fiind „inima” credinței strămoșești, a isihasmului românesc care permite cunoașterea divinității prin rugăciunea inimii”, căci prin „rugăciune și umilință se întărește mușchiul inimei noastre, de putem suporta durerea” (Mss. 2275 B). Astfel spus de Theodor Codreanu, „delimitându-se critic de teologia și filosofia vremii, Eminescu

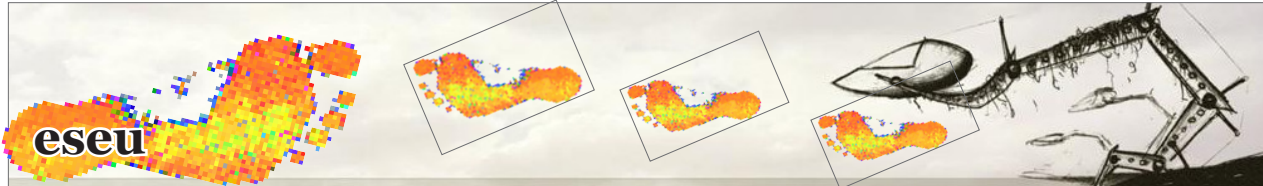
7 Theodor Codreanu, *Eminescu și erosul divin*, în *Steaua*, L, nr. 5-6, mai-iunie 1999, p.5.

8 *Timpul*, V, nr. 201, 10 sept. 1880, p. 1-2.

9 Ibidem.

10 *Timpul*, V, nr. 199, 6-18 sept. 1880, p. 1.

11 *Fragmentarium*, p. 76.

era îndreptățit să se considere mai aproape de spiritul creștinismului și de izvoarele filosofiei, fiindcă el era pătruns de experiența creștinismului ortodox românesc, și, totodată, aidoma lui Heidegger, îl citise pe Kant nu atât prin Schopenhauer, cât filosofii greci pe care autorului *Sein und Zeit* îi va redescoperi în reconstrucția ontologiei¹².

Anticipând pe Mircea Eliade, nu numai în privința cunoașterii religiilor lumii, dar și în relația sacru / profan, Eminescu consideră primul termen opus radical profanului. Sacrul presupune starea de *henosis*, de unire cu divinul, de extază, de ieșire din sine și împărtășirea stării de pace interioară. Termenul *sacru* apare întruna din primele poezii tipărite (*Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie*), însoțind „poporul mare, românesc”, în ipostaza „când s-aprinde sacru candida-i vâltoare”, asociindu-l cu „îngerul iubirii, îngerul de pace”, cu „fericirea raiului ceresc”. În „raiul ceresc, unde „te-așteaptă toți îngerii în cor, / Ce-ntoană tainic, dulce a sferelor cântare” merge și idolul său, Aron Pumnul (unit, convertit la ortodoxism), pe urmele gândului său pășind Eminescu în Blajul istoric (*La mormântul lui Aron Pumnul*). Sacrul apare, apoi, în numeroase poezii, sub formă de *sânt* (din latinescul *sanctus*) sau de *sfânt* (din terminologia ortodoxă slavă: *sviat*)¹³. Chiar în poeziile de dragoste, sacrul ca opus al profanului, este omniprezent. Este asemenea romanticilor îndrăgostiți, cu întrebări retorice („De ce nu sunt Satana, de ce nu-s Dumnezeu”), dar și declarații de dragoste de maximă intensitate, cu comparații din domeniul sacrului: „Căci te iubesc, copilă, ca zeul nemuririi, / Ca preotul altarul”. Idealul său feminin înseamnă „divinizarea frumuseții de femeie”, așezată în „raiul cu grădini îmbălsămate”, plutind ca o regină „printre îngerii din cer” sau luând chiar „chip de înger”, căci „femeia-i prototipul îngerilor din senin”, al cărei suflet de fecioară „era sânt ca rugăciunea”, femeia însăși fiind „sântă prin iubire” (*Venere și madonă*).

Aceeași imagine a femeii *sânte*, a ridicării ideii de femeie pe pedestalul sacru (în comunitățile originare, patriarhale, sacrul având și

sensul de divin, angelic, paradis, imaculat¹⁴) o regăsim și în alte creații. În *De ce să mori tu?*, surâsul Martei o face „sântă”, ochii ei înlăcrimați „se ridică pentru-o rugă către bolta înstelată”, în totul asemuind-o unui „înger din paradis”, care „dac-ai prinde aripi albe și la ceruri ai zbura, / Privind lumea cea profană cum se pierde în abis”. Alteori, dragostea purifică sufletește pe cei doi protagoniști, asemeni *Cântării cântărilor*, sacralizându-i deopotrivă: „Iubita: Eu sunt un templu, tu ești un zeu - / Iubitul meu” (*Replici*). Moartea unei adolescente înseamnă „un sunet de clopot în orele sfinte” (*Mortua est*). Uneori, elementele naturii au încărcătură și semnificație sacră: luna trece pe cer „sfântă și clara” (*Sara pe deal*), teiul e „sfânt și dulce” (*O, mamă...*), steaua e „un sfânt ochi de a” (*Steaua vieții*), noaptea e „sântă” (*Miradonez*), gândurile sunt asemuite unor păsări ce zboară prin „sfintele lune” (*Numai poetul*). Alteori, noțiunile abstracte poartă aceeași conotație emblematică: norocul e „sfânt” (*Și oare tot n-ați înțeles?*), limba scriitorilor anteriori epigonilor e „sântă și frumoasă”, așa cum gândurile lor sunt „sfinte” (*Epigonii*).

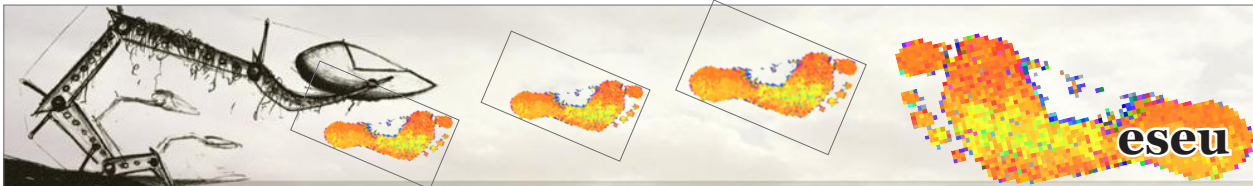
La sacru se poate ajunge prin cunoașterea începuturilor lumii, a timpurilor mitice, fabuloase, cum procedează Poetul în *Memento mori*. Râul sfânt conduce spre „vremi opuse”, prin „temple mărețe”, unde „noaptea zeii se preîmbă în veșmintele lor dalbe”, iar preoții cântă din „harfe de argint”. Cadrul sacru prin excelență este „raiul Daciei veche, - a zeilor împărăție”, unde sufletele eroilor „vin în șiruri luminoase ce învie - / Vin prin poarta răsăririi care-i poartă de la rai” și care tronează zeul suprem Zamolxis. În vasta panoramă a deșertăciunilor, pe urmele Ecleziastului, Eminescu proclamă nimicnicia umană („Ce-a rămas, oare, din puterea ta? - Nimic!”), a faptelor de repetiție din destinul popoarelor, cum le numea A.D. Xenopol¹⁵, prietenul întru istorie al Poetului:

14 „Omul comunităților de tip arhaic ia cunoștință de sacru pentru că acesta se manifestă, se arată ca ceva cu totul diferit de profan”, iar „pentru omul religios al societăților arhaice, lumea se înfățișează încărcată de mesaje” (Mircea Eliade. *La Sacré et le Profane*, Paris, Gallimard, 1965, p. 40).

15 „Faptele care s-au produs sau se produc în cele două cadre, al spațiului și al timpului, fără să se lase influențate de forțele modificatoare, constituie faptele de repetiție” (A.D. Xenopol, *Teoria istoriei*, Buc., Edit. Fundației

12 Theodor Codreanu, *art. cit.* p. 7.

13 În Roma antică, conceptul de *sacer* desemna pe „cel sau de ceea ce nu poate fi atins fără a fi pângărit sau a pângări”. Apud Roger Caillais. *L'Homme et le Sacre*, 1970, p. 40.

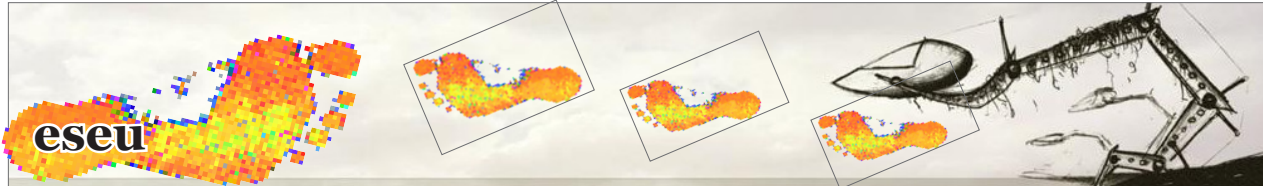
„Dar la ce să beau din locul ce dă viață nesfârșită,
/ Ca să văd istoria lumii dinainte-mi repetită, / Cu
aceleași lungi mizerii s-obosesc sufletu-mi mut?
/ Și să văd cum nasc popoare, cum trăiesc, cum
mor. Și toate / Cu virtuți, vicii aceleași, cu mizerii
repetate... / Vrei vârtosul a-l cunoaște, te întoarce
spre trecut”.

Chinuindu-și „cugetarea cu-ntrebări nedezlegate”, un singur semn „din cartea lumii” este palpabil: *Divinitatea*: „Oare viața omenirii nu te caută pe tine?” se întreabă retoric. Și aceleași întrebări retorice continuă: „Cine-mi măsur-adâncimea dintr-un om?... nu dintr-un gând neaprofundabil”, „Cine-a pus aste semințe, ce-arunc ramure de raze, / Într-a caosului câmpuri, printre veacuri numeroase, / Ramuri ce purced cu toate dintr-o inimă de om?”. Căutarea lui Dumnezeu este obsedantă și dramatică, anticipându-l pe Tudor Arghezi: „Cine ești?... Să pot pricepe și icoana ta... pe om”, căci „în om [e] nemărginire”. Dumnezeul eminescian este cel din Sfânta Scriptură, creatorul Universului și al Omului („Tu, ce în câmpii de caos semeni stele-sfânt și mare”, „Tu, ce scrii mai dinainte a istoriei gândire, / Ce ții bolțile țării să nu cadă-n risipire”, „A pus gânduri uriașe într-o țăstă de furnică, / O voință atât de mare-ntr-o putere-atât de mică, / Grămădind nemărginirea în sclipitu-

Culturale Române, 1997, p. 8).

unui atom”). El este cel ce ține cumpăna între fericire și efemer, cel ce a arătat omenirii repele morale. Aspirația palpării lui Dumnezeu de către Om în sensul Dumnezeirii Omului este ținta supremă a ființei umane: „De-oi vedea a ta comoară nu regret chiar de-oi muri”, „Eu un om de te-aș cunoaște, chiar să mor mi-ar părea bine. / Dar să știu - semeni furnicei ce cutează-a te gândi?” Explicarea Ființei Divine este temerară și dramatică („de gândiri am pus popoare, / Ca idee pe idee să clădească păr în soare”), căci „Tu cuprinzi întregul spațiu cu a lui nemărginire” și, ca atare „Cum ești tu nimeni n-o știe” și nici „Încurcatele sofisme nu explic a ta ființă”. Crearea de idoli, idolatria calpă sunt neproductive: „Oamenii au făcut chipuri ce ziceau că-ți seamăn ție, / Te-au săpat în munți de piatră, te-au sculptat într-o cutie, / Ici erai zidit din stâncă, colo-n așchii de lemn sfânt”. „Hulă idolă” făcută de oameni rămâne doar... „Un gând puternic, dar nimic - decât un gând”. Chipul pe care omenirea îl atribuie Divinității nu-i etern, cum deșertăciunea deșertăciunilor, totul este deșertăciune („Din mărire la cădere, din cădere la mărire / Astfel vezi roata istoriei întorcând schițele ei”). Încercările cugetătorilor de a abate cursul istoriei și al destinului uman, în afara voinței Divine (Nimeni soarele n-oprește să apuie-n murgul serii / Nimeni Dumnezeu s-apuie de pe cerul cugetării”), sunt combinații iluzorii- / E opus de Zeitate, ș-asfințire de idei”.

Adeziunea sa la religia creștină o mărturisește în poezia **Preot și filosof** concepută în perioada berlineză. Muștrarea poetului („căci n-avem sfinții voștri”) este superfluă, aspirația Poetului-filosof creștin la „a voastră tagmă” este pe deplin îndreptățită de numeroase considerente: cenzura tentației agoniseliilor materiale („Și nouă vânătoarea de aur și mărire / Ne-nsamnă-n astă lume a Răului domnire”), a plăcerilor umane care „în suflet naște scârbă și inimei durere” (într-o însemnare manuscrisă, Eminescu notează: „Prin rugăciune și umilință se întărește mușchiul inimei noastre de putem suporta durerea”), constatarea nimicniciei umane („Și noi simțim că suntem copii nimicniciei, / Nefericirii sbârlite în brazdele veciei”), a păcatului adamic și a lui Cain („Știm a fi strănepoții acelu vechi păcat, / Ce seminția Cain în lume a creat”), efectul barbariei popoarelor („Când hoardele-i barbare duc moarte și ruină / În van cu mâini uscate se roagă, fiind strana, / Deasupra lui cu aripi întinse stă Satana.”), apartenența la

legea supremă, divină („Și noi avem o lege - deși nu Dumnezeu - / Simțim că Universul purtăm și pe noi ni-i greu”).

Superioritatea gândirii filosofice creștine este evidentă: „Că-n noi este credință, ce-n alții e eres”. Alții fiind „tiranul, ce Crucii se-nchină” doar după ce hoardele sale aduc „moarte și ruină” și tot „eretic e-aceia ce rasa v-o sărută / când ura-n a lui suflet, de veche, e stătută?”.

Distincția dintre preot și filosof constă în căutarea Adevărului Divin, a „sublimului adevăr”. Cunoașterea divină nu se reduce numai la cunoașterea iconică, și, mai grav, la compunerea de „simfonii și imnuri pentru surzi” pentru a pricepe tot neamul cel nedemn” sau la „Ascuteți adevărul în idoli, pietre, lemn”. Singura cunoaștere divină este cea apofatică, așa cum Dionisie Areopagitul vorbea despre Dumnezeu în perifrază negativă (theologia negativă), la fel ca și Grigorie de Nissa, Maxim Mărturisitorul sau Grigorie Palama. Dumnezeu rămâne necunoscut și necuprins în Ființa Sa transcendentă. În acest spirit se pronunță și Eminescu: „Idea dumnezeirii s-a născut din negație, din ceea ce nu este spiritul nostru - atotștiutor din ceea ce nu este brațul nostru - atotputernic -; din ceea ce nu este viața noastră, infinită; din ceea ce nu este sufletul nostru - ubiguu”¹⁶. Superioritatea filosofului creștin constă în „auzul fin”, capabil să priceapă „șoapta misterului divin”, căci oamenii comuni „văd icoana, înțelesul nu”.

Pledoaria pentru căutarea și înțelegerea lui Dumnezeu dincolo de icoană este splendid materializată în *Dumnezeu și om* (1863). „Gravura grosolană ajută numai a minții zbor de foc cutezător”, iar „ochiul sfânt și arzător / Nu putea să-l înțeleagă, să-l imite în icoană” astfel încât Isus rămâne o „ieroglifă” cu „fruntea amărâtă”, iar Fecioara Maria stă „tăcută, țepănană, cu ochii reci”. Artistului, în sensul larg al cuvântului, îi este necesară nu o „inimă deșartă”, ci trăire profundă, o întoarcere la înțelesurile primordiale ale creștinismului, la „credința simplă - însă sinceră, adâncă”, la dreapta credință spre a putea reda pe Dumnezeu ca împărat suprem al omenirii, când „crezul-n tine e o stâncă”. Astfel, „în ochiul lui cuminte tu ești om - nu Dumnezeu”.

Revenind la „șoapta misterului divin” din *Preot și filosof*, singura capabilă - înțelege pe Dumnezeu de dincolo de icoană,

16 *Fragmentarium*, 1981, p. 76.

Theodor Codreanu sesizează „ruptura ontologică între esență și lucrurile divine, între Creator și creație”, căci „Dumnezeu se arată prin Creație (scoateră din ascundere, în limbajul lui Heidegger), în mod analogic, «ca în oglindă, prin enigmă» (1, *Corinteni*, 13, 12), așa cum Hyperion, ca esență divină i se arată fetei de împărat în *Luceafărul* eminescian”¹⁷, care privea icoana Luceafărului. Creștinătatea occidentală a refuzat distincția dintre esența divină și creațiile divine, dintre Sein și Dasein, ceea ce a condus la nihilismul filosofic, la nepriceperea „șoaptei misteriosului divin”. Eminescu se dovedește a fi un scriitor în spiritul părinților patristici, a credinței strămoșești. Pentru Eminescu, „Dumnezeu n-a murit”, El există în esența și creațiile sale, El se află dincolo de icoană. Dar, pentru a-l percepe și pricepe trebuie să ai „auzul fin” spre a auzi „șoapta misterului divin”.

Îndepărtarea omului de Dumnezeu, pierderea credinței religioase apare în *Epigonii* („Oamenii din toate ce le fac icoană și simbol; / Numesc sânt, frumos și bine ce nimic nu însemnează”), dar mai cu seamă în *Dumnezeu și Om*: „Ieri a fost credința simplă - însă sinceră, adâncă, / Împărat fuși Omenirei, crezu-n tine era stâncă... / Azi pe pânză te aruncă, ori în marmură te taie”.

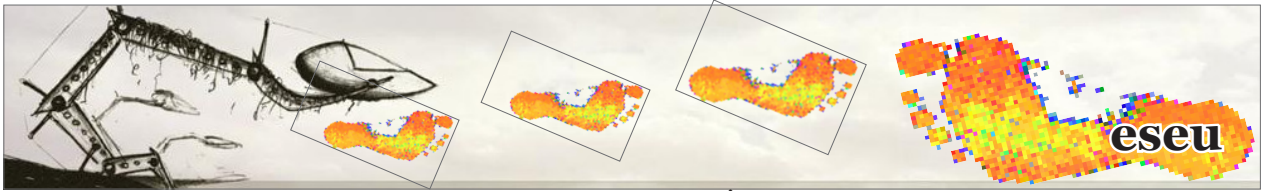
„Ne apropiem astfel de esența sacrului eminescian, poetul definindu-se ca un *homo religiosus* în sens larg, la care sacrul, asociat deopotrivă miticului și sublimului, e principiul de coerență cu universalul, iar profanul un mod al aplatizării. Osmoza sacrului cosmic cu sacrul ca stare interioară, corelarea sacrului lucrurilor cu sacrul spiritului orientează spre omul adamic, cel care la Eminescu e apropiat pădurii, apelor și astrelor, adică locurilor și lucrurilor sacre”¹⁸.

În tot scrisul său (beletristic sau publicistic) se degaja, cum observa și G. Munteanu¹⁹, o obsesie antropogonică, concretizată într-o acută nevoie de întrebări, cuplată cu setea de certitudini privitoare la geneza omului, căci ce poate fi mai convingător decât o colajonare

17 Theodor Codreanu, *Eminescu și erosul divin*, în *Steaua*, L, nr. 5-6, mai-iunie 1999, p. 6.

18 Constantin Ciopraga, *Sacrul eminescian*, în *Transilvania*, XVIII, nr. 2, febr. 1989, p. 12-14.

19 G. Munteanu, *Viziunea eminesciană asupra creștinismului*, p.36. Vezi și Tudor Nedelcea, *Eminescu și cugetarea sacră*, în *Mitropolia Olteniei*, nr. 1, ian-feb. 1991, p.29-45.

a începutului Sfintei Evanghelii după Ioan („1. La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul 2. Acesta era întru început la Dumnezeu. 3. Toate prin el s-au făcut și fără el nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut”) cu o notă dintr-un manuscris (Ms. 2267, f.l v.), în care Eminescu face următoarea demonstrație: „Dumnezeu. El are predicabiliile cântărele categorii ale gândirii noastre. El e pretutindenea - are spațiul; el e etern - are timpul; el e atotputernic, dispune de singura energie a Universului. Omul e după asemănarea lui. Omul reflectă în mintea lui - *in verbum* - câteșitrele calitățile lui. De aceea la-nceput era Verbul - și Verbul era Dumnezeu și Dumnezeu era Verbul”.

Din capul locului trebuie să ne punem o întrebare tranșantă: este Eminescu un scriitor religios? Dar mai întâi, care sunt atributele unui asemenea scriitor?

Scriitor adevărat sau absolut este, în opinia multor specialiști, numai acela care are chemare și-i este deschisă calea spre izvorul original, spre „ființa” heideggeriană, el fiind un oficiant, un intermediar perpetuu între „natura ca un templu” și „pădurea ei de simboluri” (Baudelaire).

Eminescu este, din această perspectivă, un scriitor autentic: „*A pus în tine nemargini de gândire* (subl. noastră, T.N.)/ *Astă nemărginire de gând ce-i pusă-n tine / O lume e în lume și în vecie ține*” (*Feciorul de împărat fără de stea*). Fără îndoială, „nemarginile de gândire” eminesciene reprezintă starea de religiozitate, de relație cu Divinitatea. Eminescu nu este un poet religios, care și-a sistematizat creația în jurul Dumnezeirii, precum Sfinții Grigorie de Nazianz, Roman Melodul, Simion Noul Teolog, Ioan al Crucii, Tereza de Avila sau Dante, Milton, Paul Claudel, Nichifor Crainic sau Vasile Voiculescu. El face parte din tagma acelor creatori (Edgar Allan Poe, Baudelaire, Rilke, T.S. Eliot, Arghezi, Blaga, în opera cărora religiozitatea este difuză, „cu suplimentara precizare că la Eminescu nu poate fi în discuție doar religiozitatea inerentă marilor poeți. Îl definește pretutindeni, în operă, o preocupare vizând istoria religiilor ce o anticipa în multe privințe pe aceea a lui Mircea Eliade, dimpreună cu reflecția aprofundată asupra problematicei religioase și convertirea a ceea ce descoperise în substanța artistică durabilă”²⁰.

²⁰ *Ibidem*, p. 37.

Înaltul ierarh și teolog Bartolomeu Anania pune tranșant problema: „La urma urmei, nici nu știm prea bine ce este un poet religios și dacă el există ca atare. Nu orice strofă sau poem pe „motiv” religios poate implica și o credință”²¹. În cazul în care un asemenea „motiv” este augmentat de o credință sau de o trăire lăuntrică puternică, autentică, religia poate fi nu numai o sursă de inspirație, și chiar creație religioasă. „Așadar, noțiunea de poet religios transcende opera literară în sine și obligă la incursiuni în biografie”²².

Înlăturând prejudecata că „poezia religioasă reprezintă o specie de literatură minoră, cultivată mai mult de veleitari (așa cum se întâmplă și cu poezia patriotică) și că ea nu ar putea fi enumerată printre marile teme lirice”, considerând că poezia religioasă la români s-a datorat, deopotrivă, sensibilității fiecărui poet în parte și substratului folcloric pătruns de un fior religios, I. P. S. Bartolomeu Anania emite premiza că religia, ca temă de inspirație, este abordată de creatori din două perspective: „Sunt poeți pentru care religia e un simplu act de cultură și devine doar o sursă de inspirație și sunt alții care trăiesc religia ca act de spiritualitate, ea devenind poezia însăși”²³.

Vorbind despre aderența poeziei românești la realitatea și înțelegerea lumii „dincolo de cosmosul văzut, în spiritul veșnic”, aderență concretizată în legătură sincronă cu pământul patriei, cu strămoșii și cu Dumnezeu, Nichifor Crainic îl consideră pe Eminescu ca o sinteză a celor „trei semne ale tinereții și sănătății sufletești”, cântând „în versuri magistrale derivația cosmosului din principiul divin, sub influența cosmogoniei brahmanice. Și dacă frumusețea lumii noastre îl farmecă dureros din cauza vremelniciei ei, el boltește, ca un suprem refugiu, deasupra Universului, ordinea spiritelor pure și veșnice, adică cerul creștin, în marele său poem filosofic *Luceafărul*, care e capodopera literaturii românești”²⁴.

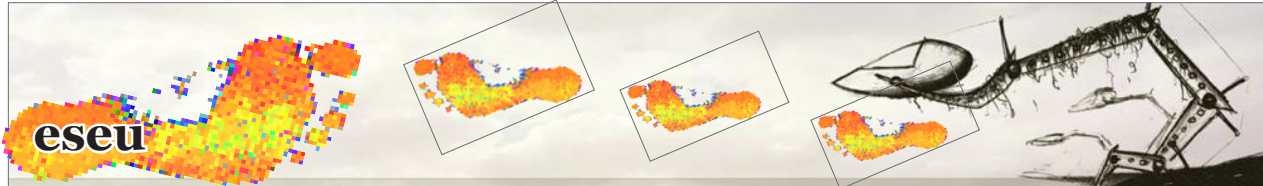
Oricât de mult s-ar scrie despre Eminescu tot n-ar fi suficient. Lăsând la o parte anumite

²¹ Valeriu Anania. *Din spumele marii*, Cluj-Napoca, Edit. Dacia, 1995, p. 137. Vezi și Eugen Simion, *Fragmente critice*, vol. 1, Craiova, Scrisul Românesc, 1997, p. 137-139.

²² *Ibidem*.

²³ *Ibidem*, p. 146, 147.

²⁴ Nichifor Crainic, *Puncte cardinale în haos*, Iași, Edit. Timpul, 1996, p. 103.

tendințe de fetișizare a operei sale (motivate în parte, în nici un caz condamnabile), exhaustivitatea studiilor monografice este greu de realizat; tendința spre exhaustivitate este de admirat și beneficiază eminescologiei. Cu toată explozia informațională eminesciană din ultimii ani, nu toate fațetele personalității sale au fost redade cititorului. Între acestea, preocupările și concepția sa religioasă au făcut obiectul unei minimalizări, sau au fost privite de la înălțimea unui avion.

Doar D. Spânu²⁵, Lucian Blaga²⁶, Amita Bhose²⁷, Petru Rezuș²⁸, D. Tiutiucă²⁹, Mircea Eliade³⁰, Constantin Noica³¹, Svetlana Paleologu-Matta³², Theodor Codreanu³³, Mihai Cimpoi³⁴, Valeriu Anania³⁵, Rosa del Conte³⁶ etc. stăruiesc asupra acestui aspect din problematica eminesciană care nu este de neglijat.

Teolog de profesie, autorul *Cursului de teologie fundamentală* (Caransebeș, Tipografia diecezană, 1942), Petru Rezuș „botează” un capitol în docta sa monografie, cu un nume fericit ales: *Cugetarea sacră*. Comentând critic încercările anterioare de definire a trăsăturilor spirituale (Gala Galaction, Rosa del Conte), Petru Rezuș consideră că „în biografia poetului trebuie instaurată o ordine și în această privință, dacă vrem să ne apropiem de omul cum a fost și de concepția sa de viață.”³⁷

Spirit metodic, Petru Rezuș umple un

25 *Morala lui M. Eminescu și raportul ei cu religiunea creștină*. Cernăuți, Institutul de arte grafice „Glasul Bucovinei”, 1931.

26 *Spațiul mioritic*, în *Trilogia culturii*, București, Fundația regală pentru literatură și artă, 1945.

27 *Eminescu și India*, Iași, Junimea, 1978.

28 *Mihai Eminescu*, București, Cartea Românească, 1983, cap. 19, *Cugetarea sacră*.

29 M. Eminescu, *Cumpănirea întru archaeus*, Galați, Porto-Franco, 1993.

30 *Despre Eminescu și Hașdeu*, Iași, Junimea, 1987.

31 *Introducere la miracolul eminescian*, București, Humanitas, 1992.

32 *Eminescu și abisul ontologic*, Aarhus, 1988 și *Jurnal hermeneutic*, Cluj, 1997.

33 *Modelul ontologic eminescian*, Galați, Porto-Franco, 1992.

34 *Căderea în sus a Luceafărului*, Galați, Porto-Franco, 1993; *Narcis și Hyperion*, Iași, Junimea, 1994; *Spre un nou Eminescu*, Chișinău, Hyperion, 1993; *Mă topesc în flăcări*, Chișinău-București, Edit. Litera - David, 1999.

35 *Din spumele mării*, Cluj, Edit. Dacia, 1995.

36 *Eminescu sau despre Absolut*, Cluj, 1990.

37 *Op. cit.*, p. 340.

gol în cunoașterea integrală a problematicii religioase, prin deconspirarea cursurilor de filosofie la care a participat tânărul Eminescu, a lecturilor sale, deosebit de vaste, a însemnărilor din manuscrise și ideilor din publicistică, sesizând „topirea” impecabilă a acestor cunoștințe în creația artistică.

Dar să vedem care sunt lecturile sale cu conținut religios.

Primele cunoștințe despre religie le-a primit, fără îndoială, chiar din familie. Eminovici, ca orice familie creștină, a căutat să insuflă odraslei sale preceptele biblice, mai ales sub latura lor etico-morală.

În familia părinților săi a existat o persoană care a ales calea mântuirii prin Dumnezeu: este vorba de maica Fevronia de la mănăstirea Agafton, soră cu mama poetului.

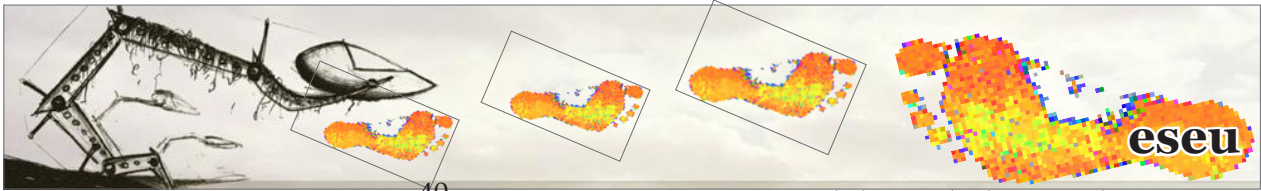
Mama sa, evlavioasa Raluca, l-a dus, nu o dată, în noaptea Învierii, la bisericuța din sat, momente emoționante, transpuse mai târziu (în 1878), în versuri: „...*Cântări și laude-nălțăm / Noi, ție Unuia, / Primindu-l cu psalme și ramuri / Plecați-vă neamuri, / Cu moartea pre moarte călcând-o, / Lumina ducând-o / Celor din morminte!*” (*Învierea*).

La Cernăuți, se știe, Eminescu a urmat clasele a III-a și a IV-a la „școala primară greco-orientală” (Teodor N. Ștefanelli), fiind elevul preferat a lui Aron Pumnul, care-l și adopta, în 1858, drept „copil de suflet”. Colegii săi și-l amintesc pe elevul Eminescu: „Cele mai bune note le avea Eminescu din religie, din limba și literatura românească și din istoria universală.”³⁸

Cât privește orientarea lecturilor religioase, mărturie depun cei doi colegi: „A citit el mult din literatura indică și persiană și, când avea cu cine, discuta mult asupra acestor literaturi și mai cu seamă asupra principiilor religiei budhiste, de care era încântat și despre care spunea că este cea mai practică, mai frumoasă și mai profundă religie de pe lume”³⁹, ne încredințează Ștefanelli. Iar Samoil I. Isocescu notează: „Am observat în timpul cât a locuit cu mine că filosofia indiană și misticismul indienilor și studiul asupra literaturii și filosofiei indice avu o mare influență asupra gândirii și

38 Teodor V. Ștefanelli, Radu I. Sbiera și Samoil I. Isocescu. *Amintiri despre Eminescu*, Ediție Pavel Țugui. Craiova, Scrisul Românesc, 1996, p. 69.

39 *Ibidem*, p. 93.

lucrurilor lui” [înainte de 1872]⁴⁰.

Pot fi oferite și alte detalii biografice privind relațiile poetului cu Biserica Ortodoxă Română, cu oamenii ei, cu tipăriturile bisericești. Tatăl său, căminarul, deținea *Psaltirea în versuri* (1673) a mitropolitului Dosoftei, pe care a notat nașterea fiilor săi, iar pe *Viețile Sfinților*, tălmăcită de același Dosoftei, Eminescu identifică datele editoriale: „Această carte, *Petrecerea Sfinților sau Prologul Sfinților*, compusă de Mitropolitul Dosoftei, a fost tipărită la Iași, în anul 1682, sub domnia lui Duca-Vodă. Completă este în două volume. Aceasta de față este volumul întâi. M. Eminescu.”⁴¹ De astfel, în opera sa se regăsesc ecouri dosoftiene, cum a demonstrat G. Călinescu⁴² și Petru Zugun⁴³. A studiat cartea călugărului atomit Nicodin, *Cărticica sfătuitoare*, pe care și-a făcut însemnări și din care a extras ideea că ochii sunt „ferestrele gândirii și ale vieții sufletești”.⁴⁴

Protopopul ortodox din Tg. Mureș, Partenie Trombitas, îl găzduiește în trecerea Poetului spre Blaj (mai-iunie 1866) și tot așa procedează și protopopul Bratu din Rășinari (unchiul lui O. Goga)⁴⁵. Frecventează mănăstirile Agafton (în care călugărițele Fevronia și Olimpiada îi erau mătușe), mănăstire ce apare în poezia *Făt-Frumos din tei* („Mâne-n schit la Sf. Ana / Vei găsi la cel din stele / Mângâierea vieții tale / Mântuirea fetei mele”)⁴⁶. La mănăstirea Putna se află, în 1871, ca organizator al comemorării lui Ștefan cel Mare, iar la mănăstirea Râșca, ctitoria lui Petru Rareș, scrie poezia *Singurătate*. Mănăstirile ieșene (Galata, Golia, Cetățuia, Trei Ierarhi) îi era la îndemână. La București locuiește într-o chilie a mănăstirii Caimata (distrusă la sfârșitul secolului trecut), unde, se pare, i-a inspirat poezia *O, chilia mea sărmana*.

Biblia i-a fost, de asemenea, sursă de

40 *Ibidem*, p. 249.

41 Al. Elian. *Eminescu și vechiul scris românesc*, în *Studii și cercetări de bibliologie*, nr. 1, 1995, p. 129-158.

42 G. Călinescu, *Opere*, vol. 12, Buc, E.P.L., 1969, p. 513; vol. 13, p. 227, 605.

43 Petru Zugun. *Rima la Dosoftei și Eminescu*, în *Cronica*, nr. 2, 10 ian. 1975, p. 6.

44 Virgil Cândea. *Glose la „ferestrele gândirii”*, în *Caietele Mihai Eminescu*, 1974, p.34-90.

45 Tudor Nedelcea, *Eminescu prin Oltenia* în Tudor Nedelcea. *Vocația spiritualității*, Craiova, Scrisul Românesc, 1995, p. 181 - 186.

46 Apud Gh. Cunescu, *Mihai Eminescu*, în rev. *Biserica Ortodoxă* nr. 1-2, ian.-febr. 1975, p. 109-113.

inspirație. Titlul inițial al poemului *Momento mori* a fost *Deșertăciunea deșertăciunilor*, preluat din *Biblie* (Eclesiast), unde apar: Palestina, Sion, Chidru (Hedron), Ierusalim, Liban, regii David și Solomon. În *Iconostas* folosește numele biblice: Hagar, Ismail, Levi, Rabon. A lecturat și cărțile romano-catolice, cum ne încredințează I. M. Rașcu.⁴⁷

Toate aceste peregrinări prin mănăstiri, cunoașterea literaturii religioase în profunzime îl determină pe Ioan Alexandru să afirme: „Munca lui Eminescu și-a arătat roadele abia mai târziu, faptele lucrării lui s-au săvârșit după plecarea lui dintre noi; am putea spune că fructele s-au copt fără el, când era el retras la rădăcina în patria triumfală, iar că unele dintre fructele trudei lui încă nici n-au fost gustate îndeajuns, altele însă nici nu s-au copt”.⁴⁸

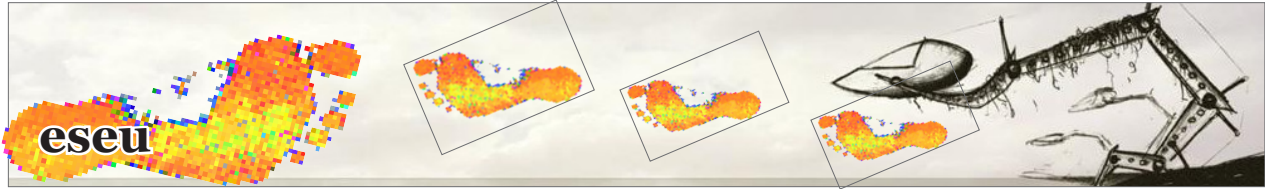
Pe o veche carte bisericească, un duhovnic așterne o însemnare peremptorie privind educația religioasă a copilului Mihai primită în familie, a mediului în care se simțea binecuvântat, cât și a conduitei sale creștine: „Pe ziua de Sf. Voievozi, la anul 1886, m-au chemat la M-rea Neamțu, la bolniță, și l-am spovedit și l-am împărtășit pe poetul M. Eminescu. Și au fost acolo și Ion Gheorghită din Crăcăoani, care acum este primar. Iar M. Eminescu era *limpede la minte* (subl. n.), numai tare posac și trist. Și mi-a sărutat mâna și a Spus: Părinte să mă îngropați la țarmurile mării și să fie într-o mănăstire de Maici și să ascult în fiecare sară, ca la Agafton, cum cânta *Lumina lină*”⁴⁹. Sintagma *Lumina lină* este preluată din cultul liturgic și ea apare și în poezia *Răsai asupra mea* (1879), iar faptul că poetul îi conferă, la ceas de confesiune, o valoare testamentară este relevant asupra religiozității sale.

Din perioada preuniversitară cunoaște *Biblia*, interes deosebit manifestând pentru *Cântarea Cântărilor*, *Psalmi*, *Pildele lui Solomon*, *Profeți sau Evanghelii*. Pentru inițierea în tainele religiei creștine s-a folosit de cărțile proto-singhelului Melchisede, *Teologia dogmatică a Bisericii ortodoxe catolice de răsărit*, Iași, 1855, a lui Silvestru Morariu Andrievicei, *Învățătura ortodoxă din religiunea creștinească a unei sante, catolice și apostolice biserici pentru clasele liceale*, Viena, 1862. Acumularea de cunoștințe, din

47 I. M. Rașcu. *Eminescu și catolicismul*, București 1935.

48 Ioan Alexandru. *Nobila muncă*, în *Luceafărul* nr. 3, 18 ian. 1975, p. 1.

49 Apud Valeriu Anania, *op. cit.*, p. 137.

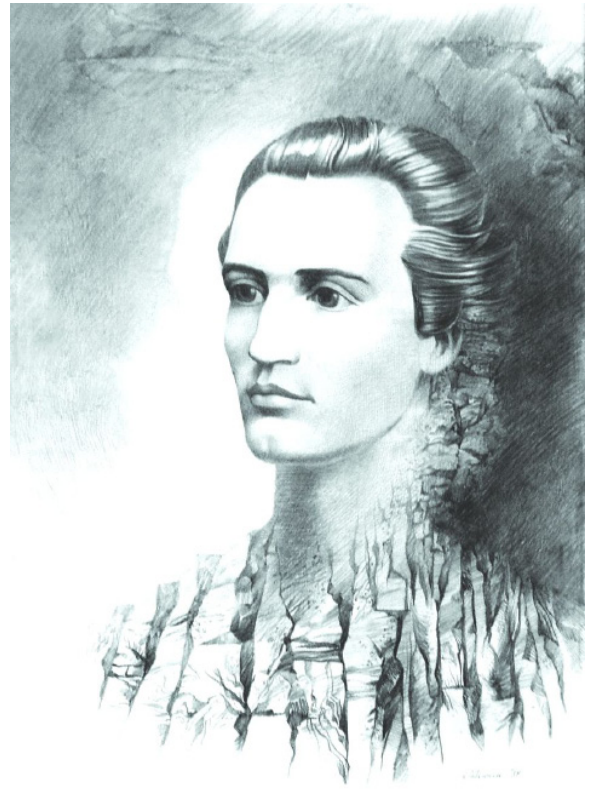
această perioadă, este anarhică; ea va fi sistematizată prin studiile universitare de la Viena (1869-1872) și Berlin (1872-1874). Asemenea sihastrului Iosif din povestirea cu același titlu, „el citise încă-n tinerețe scrieri de ale enciclopediștilor, dar ei îi insuflaseră apatie. Dovezile lor îi păreau silite, căci se-ndreptau toate contra unei axiome, pe care el nu permitea nimănui s-o nege: puternicia lui Dumnezeu. El își închipuia că nu trebuie să fie bolnav sau foarte nenorocit pentru ca să compuiască cărți contra Bibliei”⁵⁰.

Eminescu „trădează” o informare în gândirea teologică vremii, și în special în *Biblie*, deosebit de bogată și exactă. „Astfel, *Biblia* era sâmburul întregii manieri de a privi lumea și cugetărilor lui”, afirmație pusă în seama aceluiași sihastru⁵¹. Dar, Eminescu era informat și în domeniul descoperirilor științifice, în astrologie, astronomie. Lucrările fundamentale ale lui Leibniz, Kant, Schopenhauer, Hegel, cursurile profesorului său vienez Robert Zimmermann (1824-1898) sunt puse în balanță, iar în cealaltă, cunoștințele din *Cartea sfântă*. De aici impactul dintre cele două sisteme de gândire, filosofia și cultura germană, pe de o parte, *Biblia* pe de altă parte; impact din care s-au născut povestirile și nuvelele, cu implicații filosofice: *Sărmanul Dionis, Archaeus, Avatarii faraonului Tlă, Moș Iosif, Cezura*, precum și poeziile din care răzbat aceleași idei: *Scrisoarea I, Scrisoarea V, Epigonii, Eu nu cred nici în Jehova, Memento mori, Rugăciunea unui dac, Glossă, Dumnezeu și om, Colinde, colinde, Învierea, Rugăciunea, Răsai asupra mea, Ta Twan Asi, Antropomorfism, Demonism, Mortua est, Mai am un singur dor* (cu toate variantele sale), *Ce suflet trist, Povestea magului călător în stele, Strigoii, Viața, Preot și filosof, Melancolie, Mureșanu, O, adevăr sublim, Înger și demon, Confesiune, O, chilia mea sărmana, Luceafărul etc.* (ordinea este cu totul întâmplătoare), ca și o seamă de cugetări din manuscrisele 2254, 2255, 2261, 2262, 2275, 2276 etc.

Cum să nu-l fi tulburat pe tânărul student, „călător în stele”, polemica vremii despre teoria monadelor dintre Leibniz și Zimmermann? În timp ce profesorul său afirma că Dumnezeu este un atom, Leibniz îl considera pe Dumnezeu ca monada supremă.

50 M. Eminescu, *Proză literară*. Ediție îngrijită de Eugen Simion și Flora Șuteu, București, Editura pentru literatură, 1964, p. 308.

51 *Ibidem*, p.307.

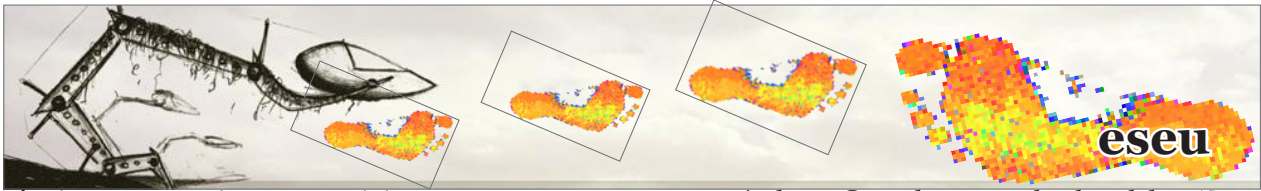
Portret de Dragoș Pătrașcu

Sufletul este, după Zimmermann, tot un atom, afirmație tulburătoare, ce l-a făcut să nu-i mai audieze cursurile. Eminescu transpune artistic, la modul magistral, aceste idei: sihastrul Iosif, „polislar considerabil”, cu numeroase cunoștințe astronomice, punând mai presus de orice îndoială, *Biblia*, care „avea pentru el un înțeles adânc. După el, fiecare atom era centrul lumii întregi, adică a nemărginirii, și fiecare sta în legătură cu toate lucrurile lumii. Fiecare, după ideea lui, este urmărit de ochiul Domnului și neapărat în existența sa... și unul din lume și toată lumea se tulbură și cade”⁵². Între știință și *Biblie* nu era un conflict antagonic, „știința pozitivă o știa s-o împreune cu învățăturile *Bibliei* foarte ușor și cu multă isteție - nu așa însă ideile speculative ale celor noi”, astfel încât „*Biblia* era singurul întregi manieri de a privi lumea și a cugetărilor lui”⁵³.

Dorința tânărului Eminescu de a cunoaște totul este sacră, uneori dramatică, prin căutări și îndoieli. Existența divină, cosmogeneză, antropogeneză, angelogeneză, „adâncă întocmeală” a lumii (*Andrei Mureșanu*) îl frământau, îl obsedau, îl torturau. „Uneori era atât de adâncit în lucru, că scria până foarte

52 *Ibidem*, p. 306.

53 *Ibidem*, p. 307.

târziu noaptea și atunci nici nu mergea seara la cină”, iar „când nu scria, cetia foarte mult tot felul de cărți”, își amintește prietenul său întru studenție, T.V. Ștefanelli. Ce citea? Opera lui Schopenhauer, dăruită de Iacob Negruzzi, directorul *Convorbirilor literare*, traduceri din alte literaturi în limba germană, din literatura indică și persană și „când avea cu cine, discuta mult asupra acestor literaturi și mai cu seamă asupra principiilor religiei budiste, de care era încântat și despre care spunea că este cea mai poetică, mai frumoasă și mai profundă religie de pe lume. Cetise și Ramayana și Mahabharata, apoi Sakontala din literatura indică și frumoasele versuri și trebuie să-i fi plăcut foarte mult, aceste opere, căci foarte adese vorbea despre ele până ajungea la *Budha-Sakhia* și la *Nirvana*”⁵⁴.

Îl studiasse pe Kalidasa, era interesat de Confucius, Zoroastru, Brahma. Studiarea filosofiei și religiei Indiei era o preocupare permanentă și organizată, dată și de audierea cursurilor universitare de la Berlin: Ebel, *De ins ta ratione linguae sancrilae in linguarum comparatione* (miercuri XI - XII); Weber, *Kaidasae Malakagnimitra* (luni și joi, III - IV); Zeller, *De natura religionis* (miercuri și sâmbătă, IX - X), Bellerman, *Historia musicae sevi medii, inde ab initie doctrinae Christianae usque ad Franconem de Colona*.⁵⁵

Dacă experiența religiilor indiene, influența acestora pare a nu fi exclusă, ea s-a transformat, desigur, ca și celelalte religii, în propriul său laborator de creație, în propria sa concepție cosmogonică, căci esențialul se produce numai printr-o trăire și / sau experiență personală. Utile i-au fost lucrările școlii din Tübingen (D. Fr. Strauss, Fr. Chr. Baur, Bruno Bauer), ca și cărțile lui I. Kuhn, *Lehrbuch der Katholischen Dogmatik*, Mainz 1856 și în special Georg Wilhelm Friedrich Hegel, *Vorlesungen über die Philosophie der Religion*, Berlin, 1832, Immanuel Kant, *Allgemeine Naturgeschichte und Theorie des Himmels oder Versuch van der Verfassung und dem mechanischen Ursprung des ganzen Weltgebäudes nach*

54 T.V. Ștefanelli, *Amintiri despre Eminescu*, „Problematica legăturilor lui Eminescu cu spiritualitatea indiană, ca de altfel cu oricare mare filosofie, rămâne, spre bucuria noastră, una mereu „soluționabilă”, ca orice problemă de filosofie autentică” (Ștefan Munteanu. *Filosofia indiană și creația eminesciană*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1997, p.121).

55 *Mss. 220, f.34*, Petru Rezuș, *op.cit.*, p.341.

newtonischen Grundsätzen abgehandelt, 1755, Robert Zimmermann, *Leibnitz's Monadologie*, Viena, 1847, Eduard Zeller, *Geschichte der deutscher Philosophie seit Leibniz*, Berlin, 1873; Artur Schopenhauer, *Die Welt als Wille und Vorstellung* (1819 - 1842). Desigur, lista bibliografică este departe de a se încheia. Mai cităm dintre lucrările consultate de Eminescu, pe cele scrise de sanscritologul Franz Bopp, Eugène Burniuf (*Introduction à l'histoire du boudhisme*, Paris, 1875), Albrecht Weber (*Academische Vorlesungen über indische: Literaturgeschichte*, Berlin, 1852; *Indische Studien*, volumele apărute între 1850-1874, *Indische Literaturgeschichte*, 1852), Max Muller (*A history of ancient sanskrit Literature. The primitive religion of the Brahmans*, Londra, 1860).

Prin prietenii săi, învățații români de etnie evreiască, Moses Gaster (1856 -1936) și H. Tiktin (1850 - 1936), pe care efectiv i-a sprijinit, Eminescu cunoaște *Tora*, *Cabala* și *Talmudul* și implicit tradițiile filosofice, mistice și istorice ale poporului evreu, teoria și practica din care a luat naștere instruirea (*mișna*) și practica religioasă a popoarelor babilonian și palestinian (*ghemara*).

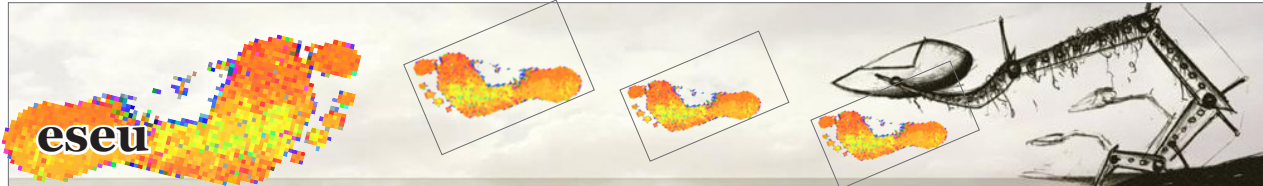
Și nu numai că a consultat, dar a și tradus în perioada bibliotecariatului de la Iași: Franz Bopp, *Kritische Grammatik der Sanskrita - Sprache in kurzerer Fassung*, Berlin, 1868, și din același, *Glossarium comparativum linguae sanscritae*, Berlin, 1867, ambele traduse în 1886. Din *Rigveda*, din limba germană, traduce un *Imn al creațiunii*⁵⁶. Troparul sfințelor sărbători de Paște este versificat în două variante⁵⁷, iar manuscrisele sale conțin referiri la rugăciuni scrise în limba latină (*Pater noster*, *Ave Maria*, *Rugăciunea Mariei Stuart*), unele traduse de genialul poet în versuri.⁵⁸

Argumentația teologico-filosofică din

56, „Atuncea neființa, ființa nu era / A aerului mare, boltitul cort din ceriu / Ce acoperea atunci?... / Pe-atunci nu era moarte, nimic nemuritor... / La început pătruns-au iubirea pe-acel unul / O sete sufletească a facerii sămânță” (Mss. 2262, f. 116).

57, „Hristos au înviat din morți / Cu moartea pre moarte călcând / Și celor din morminte / Viață aducând” (Mss. 2254, f.90) și „Hristos au înviat din morți / Cu cele sfinte / Cu moartea pre moarte călcând-o / Lumina aducând-o / Celor din morminte” (Mss. 2261, f. 79).

58 „O, sfântă Marie / Regina țăriilor / și scutul soliilor / Nădejdea corabiei / Și pavăza săbiei / Limanul sermanilor / Și soarele anilor / O, Maica-ndurătorilor / Luceafăr al mărilor / Ne dă bucurie / Sfântă Marie / O, sfântă Fecioară Marie” (Mss. 2276, f. 18).

însemnările aflate în manuscrisele sale o regăsim în marea sa creație poetică. În **Memento mori**, această panoramă a deșertăciunilor, teoretizată înaintea sa de Miron Costin și Dimitrie Cantemir, Divinitatea se face prezentă, situa-tă întotdeauna deasupra efemerității oricărui conducător; oricât de mare ar fi fost el pe Pământ, cum este cel al Babilonului („Ce-i lip-sea lui oare-n lume chiar ca Dumnezeu să fie? / Ar fi fost. Dumnezeu însuși, dacă-dară nu murea”). Cititorul este plimbat prin Locurile Sfinte, prin „miticul Ierusalim”, unde pot fi văzute perso-najele biblice - David, Solomon - „poetul rege” care „cânta pe Împăratul în hlamidă de lumină”, prin Grecia (cu „templele multicolore” arătate „zeilor din ceriuri”), prin Roma antică, spre a poposi pentru mai multă vreme, în Dacia, atât de dragă Poetului: „Asta-i raiul Daciei veche, - a zeilor Împărăție; / Într-un loc e zi eternă - sara-n altu-n vecinicie, / Iar în altul zori eterne cu - aer răcoros de mai; / Suflete mari viteze ale eroilor Daciei / După moarte vin în șiruri luminoase ce învie - / Vin prin poarta răsăririi, care-i poarta de la rai”.

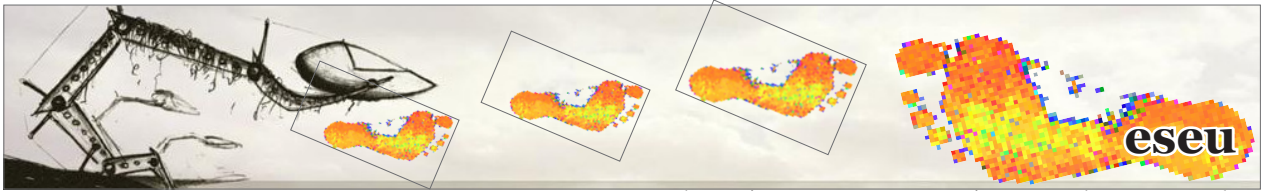
Zeul Daciei, Zamolxe, asemenea zeilor din Olimp, participă la lupte în fruntea „oastei zeilor Daciei”. Puterea unui popor nu stă în numărul și calitatea războinicilor, ci în religia lor, în credința divină („În noi el este”): „Când îi cugeți, cugetarea sufletu-ți divinizează. / În trecut mergem, cum zeii trec în cer pe căi de raze. / Peste adâncimi de secolii ne ridică curcubeii; / Un popor de zei le trecem, căci prin evi de vecinicie / Auzim cetatea sfântă cu-nmiita-i armonie... / Și ne sim-țim mari, puternici, numai de-i gândim pe ei...”. Raportul dintre clipă și eternitate este rezolvat în spirit biblic. Dumnezeu este „neaprofunda-bil”, către el se îndreaptă speranțele omenirii: („Oare viața omenirei nu te caută pe tine?”), el este nepătruns cu mintea („Vai! în van se luptă firea-mi să-nțeleagă a ta fire! / Tu cuprinzi întregul spațiu cu a lui nemărginire / Și icoana-ți n-o inven-tă omul mic și-n margini strâns. / Jucăria scilpitoa-re de gândiri și de sentințe, / Încurcatele sofisme nu explic a ta ființă, / Și asupra cugetării-ți pe mulți moartea i-a surprins”. Pictorii și sculptorii s-au întrecut în a-i face „chipuri ce ziceau că-ți seamăn-ție”, spre a-i dezvălui, esența, „dar nimic - decât un gând”. Însuși Eminescu s-ar jertfi doar pen-tru a-l cunoaște: „Eu, un om, de te-aș cunoaște, chiar să mor mi-ar părea bine. / Dar să știi - semeni furnicei ce cutează-a te gândi? Interogațiile paro-xistice sunt dramatice: „Tu, ce în câmpii de chaos semeni stele - sfânt și mare, / Din ruinile gândirii-

mi o, răsări, clar ca un soare, / Rupe valurile d-ima-gini ce te-ascund ca pe-un fantom; / Tu, ce scrii mai dinainte a istoriei gândire, / Ce ții bolțile tăriei să nu cadă-n risipire, / Cine ești?... Să pot pricepe și icoana ta... pe om.”

Aceeași obsedantă întrebare apare și în **Rugăciunea unui dac** („Au cine-i zeul cărui plecăm a noastre inemi?”), cu deosebirea că aici descrierea Tatălui ceresc este mai amplă și con-form **Genezei**: „El zeilor dă suflet și lumii fericire, / El este-al omenimei isvor de mântuire: / [...] El este moartea morții și învierea vieții! / Și el îmi dete ochii să văd lumina zilei / Și inima-mi împluta-au cu farmecele milei”. Lui și numai Lui trebuie să-i aducem laude („Sus inimile voastre! Cântare aduceți-i”); Lui i se adresează dacul -reprezen-tantul unui neam precreștin - acea dramatică rugăciune și cerească mulțumire: „Astfel numai, Părinte, eu pot să-ți mulțumesc / Că tu mi-ai dat în lume norocul să trăiesc”.

Ideea forte din **Scrisoarea I** rezidă tot în **Geneză**, Eminescu operând cu noțiuni teo-logice: Ființa, Neființa, Nepătrunsul, Totul. Imaginea **Facerii**, neantul, este prin definiție poetică: „La-nceput, pe când ființa nu era, nici neființă, / Pe când totul era lipsă de viață și voință, / Când pătruns de sine însuși odihnea cel nepătruns. / Fu prăpastie? genuine? Fu noian întins de apă? / N-a fost lume pricepută și nici minte s-o priceapă [...]. Dar deodat-un punct se mișcă... cel dintâi și singur. Iată-l / Cum din chaos face mumă, iară el devine Tatăl...”

Poezie religioasă, în totalitatea ei, este **Dumnezeu și om** (1873, în varianta anterioară din 1869, intitulată **Christ**). Adeziunea Poetului cugetător la creștinismul originar, nealterat și neadulterat de pseudoreligii sau de artiști cu „inima-i deșartă” este clar exprimată: „Era vremi acelea, Doamne, când gravura grosolană / Ajuta numai al minții zbor de foc cutezător... / Pe când mâna-ncă copilă pe-ochiul sânt și arzător / Nu putea să-l înțeleagă, să-l imite în icoană”. Eminescu face, pe bună dreptate, apologia hristologiei de la începutul creștinismului, când „ai fost credință simplă - însă sinceră, adân-că, / Împărat fuși Omenirei, crezu-n tine era stân-că...”, spre deosebire de vremurile mai de-apoi, când, prin fariseism sau ipocrizie, credința în Isus („eternul rege”) s-a micșorat, considerân-du-l „om - nu Dumnezeu”. Este poezia în care Eminescu înalță un imn Sfintei Fecioare de o puritate afectivă și de o delicatețe expresivă impresionantă: „Tu, Mario, stai tăcută, țeapănă, cu ochii reci! [...] / Lângă tine îngenuncheată,

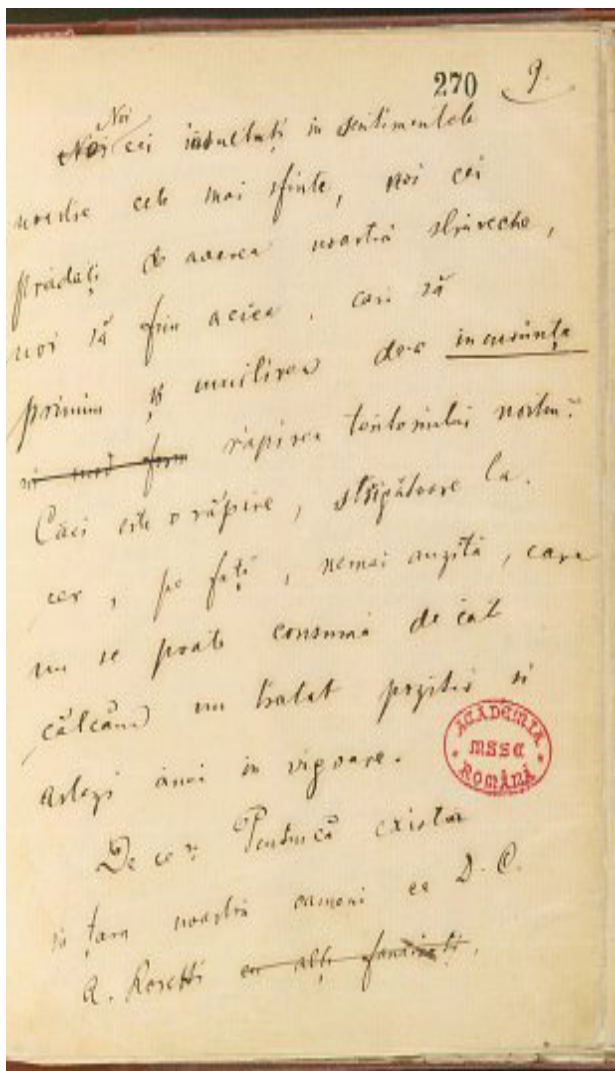
muma ta stătea-n uimire, / Ridicând frumoasă, /
sântă, către cer a sale mâne". Cult ce crește în
intensitate, odată cu maturizarea poetului,
în **Înger și demon** („Palidă și mohorâtă Maica
Domnului se vede”), culminând cu versificarea
troparului Sfintelor Sărbători de Paște (Mss.
2276, f. 18), cu poeziile **Răsai asupra mea** și
Rugăciune, adevărați psalmi înmiresmați de
simțire românească: „Dă-mi tinerețea mea, redă-
mi credința / Și reapari din cerul tău de stele: / Ca
să te-ador de-acum pe veci, Marie!” (**Răsai asupra
mea**); „Ascultă-a noastre plângeri, / Regină peste
îngeri, / Din neguri te arată, / Lumină dulce clară, /
O, maică prea-curată / Și pururea fecioară, Marie!”
(**Rugăciune**). Aceeași participare afectivă, căl-
dură sufletească la proslăvirea lui Hristos, în-
temeiatorul credinței creștine, relevante și umane
și în **Învierea**: „Un clopot lung de glasuri vui de
bucurie... / Colo-n altar se uită și preot și popor, /
Când din mormânt răsare Christos învingător / Iar
inimile toate s-unesc în armonie: / Cântări și laude

nălțăm / Noi, ție Unuia, / Primindu-L cu psalme
și ramuri / Plecați-vă neamuri, / Cântând Aleluia! /
Christos au înviat din morți, / Cu cetelile sfinte, / Cu
moartea pre moarte călcând-o, / Lumina ducând-o /
Celor din morminte!”

Folosirea verbului *a duce*, atât în poezia
Învierea, cât și în **Troparul Învierii**, versificat
de Poet, este „adecvat substratului dogmatic;
Hristos nu numai că le dăruiește celor morți
viața (lumina), ci, mai mult, le-o duce El însuși,
personal, prin actul pogorării în iad”⁵⁹. Ceea
ce dovedește, indubitabil, cultura teologică a
lui Eminescu.

Ipostază a spiritului, poezia **Rugăciune**,
adresată „maicii prea-curată / și pururea fecioară”,
„reginei peste îngeri, crăiesei”, își are sorgin-
tea în universul creștin, unde Sfânta Fecioară,
ca ocrotitoare a navigatorilor, apare în pictura
bizantină cu privirea și brațele îndreptate spre
credincioșii din lăuntrul bisericii: „Aceasta
este ipostaza care l-a sensibilizat pe Eminescu;
Rugăciune nu este altceva decât un act de
implorare al celor „bântuiți” de „valul” istoriei,
al celor ce plutesc pe marea vieții, dar nu ca
niște naufragiați, ci înlăuntru unei Nave ce-și
propune să biruiască furtunile, avându-i pe
Hristos la cârmă și pe Sfânta Sa Maică la proră.
Să reținem și observația că **Rugăciunea** nu e
făcută în nume personal, ci este o invocare
colectivă, poetul constituindu-se în exponent
al celor cu care se simte solidar”⁶⁰

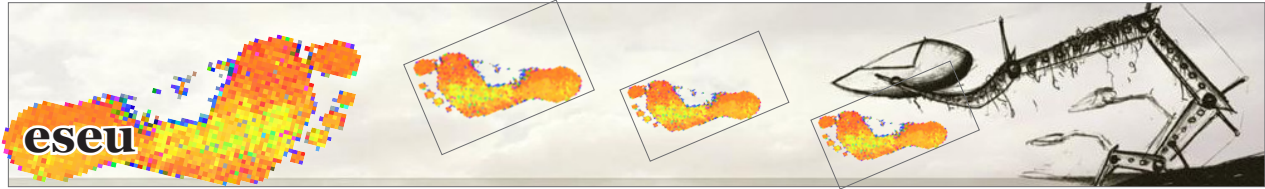
Se poate lesne observa din aceste scurte
popasuri în lirica eminesciană (deși exemplele
ar putea continua) că în viziunea eminesciană
asupra religiei creștine se distinge o cale a cre-
dinței, a unei iubiri pure pentru Isus Hristos
(„Dumnezeu-Fiu”) și pentru Sfânta Fecioară.
Este o dominantă a credinței împământenite
în spațiul carpato-pontico-danubian odată cu
ivirea pe scena lumii a poporului român.⁶¹

59 Valeriu Anania, *Din spumele mării*. Cluj-Napoca, Edit. Dacia, 1995, p. 140.

60 *Ibidem*, p. 139.

61 Vezi și studiile: D. Drăghicescu. *Din psihologia poporului român*. Buc. Albatros, 1995; Nae Ionescu *Curs de filosofie a religiei*, Buc, Edit. Eminescu, 1998; Dumitru Stăniloae. *Reflexii despre spiritualitatea poporului român*. Craiova, Scrisul Românesc, 1992; Nestor Vornicescu. *Studii de teologie istorică*. Craiova, Edit. Mitropoliei, 1998; Ilie Bădescu și Dan Dungaci. *Sociologia și geopolitica frontierei*, Buc. Edit. Floare Albastră, 1995 (cap. *Frontiera creștină și propagarea neamurilor în istorie*). P. 218-241); *Ortodoxie și națiune* în revista de sociologie *Euxin*, nr. 1-2/ 1997, p.39-56.

Vasile FLUTUREL

“...ce-am văzut cu ochiu-al treilea ieri /
va fi doar mâine cu adevărat.”

(Nicolae Dabija)

E aproape un truism a afirma că un poet este vizionar. Dar, dacă n-ar fi, cum s-ar putea număra printre poeții autentici? Aceasta este, până la urmă, trăsătura definitivă a oricărui adevărat creator, înzestrat cu har, capabil să vadă / audă dincolo de orizontul obișnuit al cunoașterii de care se bucură semenii; să vadă el, dar să-i ajute și pe cei din jurul său să vadă, să simtă, să se împlinească prin cuvânt.

Ochiul al treilea, volumul de debut al regretatului poet, prozator, eseist și publicist de excepție Nicolae Dabija, poartă un titlu semnificativ tocmai pentru acest aspect deosebit de important al modului de a valorifica harul poetic. Înarmat cu un asemenea instrument de înaltă clasă în materie de cugetare și vizionarism, *al treilea ochi*, eul poetic dabijian s-a așternut la drumul deloc ușor al creației menite a trezi conștiințe și a forma atitudini în rândul conaștrilor săi într-o perioadă când era cea mai mare nevoie de un asemenea demers, ajungând ca întreaga sa generație să fie denumită “generația ochiului al treilea”. Este vorba de pleiada de scriitori care a reușit ceea

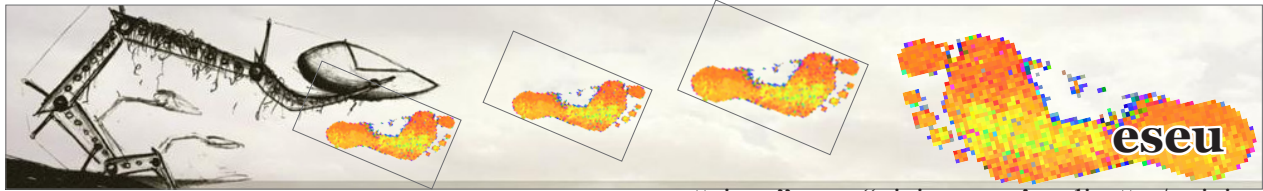
NICOLAE DABIJA CREATOR VIZIONAR, PROFUND CONȘTIENT DE MISIUNEA SA DE POET DAR ȘI DE TRIBUN

ce acad. Mihai Cimpoi numește “reabilitarea esteticului”, după cum sună subtitlul capitolului dedicat acestei generații în volumul *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*.

Mărturisirea lui Nicolae Dabija din finalul poemului omonim din volum vine să întărească un crez, să pună bazele unei profesii de credință de care nu se va dezice nicio clipă de-a lungul întregii sale vieți: “De la un timp, din ce în ce mi-e mai greu / să deosebesc realul de vis, ceara din lună / de ceara din plopi - / amețitor se-nvârt în jurul meu / lucrurile văzute cu al treilea ochi.”

Era în 1975, cu un deceniu înainte de *perestroika* gorbaciovistă, care a înlesnit adierea celui mult așteptat vânt de libertate pentru popoarele ce alcătuiau imensul Imperiu Roșu (din care făcea parte și Basarabia) și Nicolae Dabija clama: “Poeți din toate țările, uniți-vă!”. O făcea în amplul poem *Aceste peisaje ale sufletului*, poem în care se autodefinește într-un mod cu totul aparte. “Nu-s poet, sunt / cel născocit de poeme”, spune el, răsturnând, aparent, rolul cauzei și al efectului, căci a fi “născocit de poeme” nu înseamnă altceva decât a te afla într-o indestructibilă, tainică, organică și perpetuă legătură cu muzele, cu creația, în ultimă instanță. “Toate aceste poezii nu-s decât / peisaje ale sufletului” și “acestor peisaje ale sufletului / eu le sunt fidel caligraf”, mărturisește poetul, convins de rostul trudei la masa de lucru, aplecat grijuliu asupra foilor de manuscris. Aceeași inversare de roluri o găsim și-n *Poem* (vol. *Lacrima care vede*), text dedicat lui Nichita

Stănescu. “Aud cum un poem își inventează poetul”, spune autorul, convins că “Poetul e ca o lacrimă dusă pe râu, / pe un râu cu mâl și ape vâscoase / el este ca lanul din bobul de grâu, / ca o lumină care odihnește pe coase.” (inspirată apropiere de titanul Arghezi, care spunea cândva: “Din bube, mucegaiuri și noroi / Iscat-am frumuseți și prețuri noi”).

În același *Poem* citim mai departe: “Mai întâi în poemele lui se face zi, / apoi de pe lucruri se-mprăștie ceața. / În cămașă albă-mbrăcat ar trebui / să scrii, și numai dimineața.” De ce “în cămașă albă-mbrăcat” și de ce “numai dimineața”? Pentru că Nicolae Dabija, asemenea marilor artiști ai cuvântului, considera actul creației o adevărată ceremonie având tangențe cu sacrul (or, cum te poți prezenta la un asemenea ritual decât în strai imaculat?) și la începutul zilei, fiindcă atunci totul se află sub aura renașterii zilnice, sub aura unui nou început, a unei purități ce sporește valențele slovei, care, se știe, este de esență divină (“La început a fost Cuvântul”, se spune în Cartea Sfântă): “Când ora-i cea mai prielnică versului / și poezia plutește-n văzduh ca o ploaie - / o vei îmblânzi, cu carnea ta proprie, / să se așeze pe foaie!”

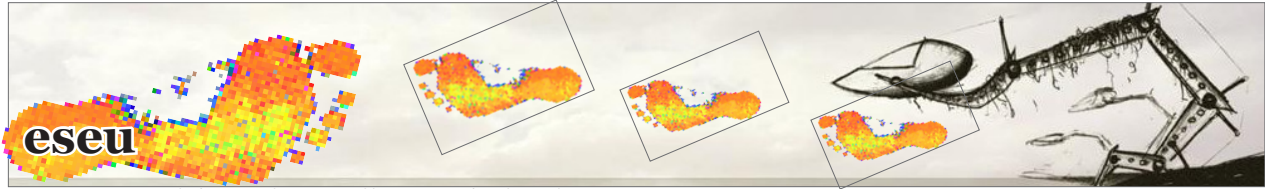
Da, dar *așezarea pe foaie* nu se face oricum, ci “poemul ar trebui să fie ca o

rugăciune”, cu “niciun cuvânt lipsă, / niciun cuvânt în plus”, după cum spune Nicolae Dabija în *Despre construcția poemului* (vol. *Fotografal de fulgere*), subliniind astfel propria aspirație către perfecțiune. Cât privește stihuitorul, acesta “este ca preotul care aduce ploaia / pe arșiță, cântând-o. / El spune cuvinte ce declanșează fulgere / și ploaia / la vremuri de secetă”, dar este și cel “care plătește cu propria viață / dreptul la iluzie”, întrucât “Poeții nu au dreptul la eroare, / cum ei depozitează adevărul, / în jurul lor se-adaugă, lin, veacul: / precum în jurul sâmburelui – mărul.” (*Dreptul la iluzie*, în vol. *Dreptul la eroare*)

Acad. Constantin Ciopraga vorbea, încă în 1991, de o “poezie intens vizionară” în cazul lui Nicolae Dabija, apreciind că acest “poet al înmuguririi și al dimineților sufletului [...] continuă, alături de alții, cântul atât de repede întrerupt al lui Alexie Mateevici” și “evoluează în prelungirea cântului eminescian” (v. prefața la vol. *Aripă sub cămașă*).

Întuind, cu o mare forță de previziune, că “Vin vremi când tăcerea e mai asurzitoare / decât galopul unei herghelii pe-un șes uscat; / vin vremi când – să rostească ce are / de rost – însuși poetul e chemat” (poemul *Vin vremi*, din vol. *Dreptul la eroare*), Nicolae Dabija credea cu ardoare în misiunea de tribun a poetului de oricând și de oriunde.

Conștient că în lume sunt atât “poeți care-și scriu catrenele-n săli de lectură”, cât și “poeți care și le scriu pe câmpul de luptă / cu propriul sânge”, el alege, desigur, compania celor din urmă, identificându-se cu “poetul suit pe rug, pe rugul aprins / cu propriile lui cărți”, care, scriind, să poată da la iveală “poeme lungi / cu cuvinte puține”, sporind astfel “ale foi lumina” (*Eseu*). Poetul se întreabă mai apoi, într-un alt poem (*Cetate asediată*, din vol. *Fotografal de fulgere*): “Ce caută poeții în bibliotecă, / când ei sunt așteptați pe baricade?! [...] Găsi-vor argumente vagi și lașe / bărbații cărturari, utile-n veci... / ...Când cititorii li-s ucși din fașe, / ce caută poeții în bibliotecă?!” Citim și gândul ne duce la celebrele versuri coșbuciene din *Lupta vieții* (“O luptă-i viața; deci te luptă / Cu dragoste de ea, cu dor.”) ori la eminesciana invitație la confruntarea cu realitatea din *În zadar în colbul școlii* (“Nu e

carte să înveți / Ca viața s-aibă preț / Ci trăiește, chinuiește / Și de toate pătimește / Ș-ai s-auzi cum iarba crește”).

Avea dreptul Nicolae Dabija să pună această întrebare? Da, îl avea cu asupra de măsură, atâta timp cât el s-a aflat, alături de toți cei care s-au simțit datori să fie în primele rânduri, pe baricadele luptei pentru Eliberare Națională și Reunire cu Patria Mamă, pentru revenirea la alfabetul latin și la Limba Română ca limbă de stat, încă din zorii acestei ample mișcări fără precedent în istoria Basarabiei. Să nu uităm, de asemenea, că, datorită lui și celorlalți intelectuali patrioți, diligenți colaboratori, revista “Literatura și arta” a devenit o tribună publicistică fără egal în această parte a Europei, pusă în slujba nobilelor cauze menționate, să nu uităm că Nicolae Dabija a fost, timp de peste trei decenii (din 1986 și până la plecarea din această lume, în martie 2021), redactor-șef al acestei curajoase publicații și autor al unor magistrale editoriale situate, prin bogăția informației, tăria argumentelor și prin deosebita forță de persuasiune, în imediata apropiere a publicisticii eminesciene, după cum relevă acad. Mihai Cimpoi.

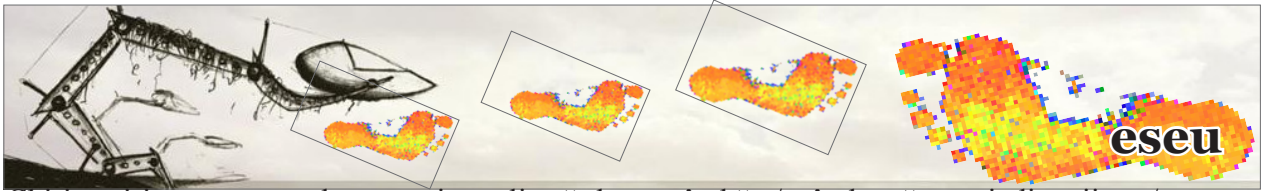
Modestia, trăsătură ce înobilează orice mare caracter, nu-i este străină lui Nicolae Dabija. “În templul meu de rime, nu-s decât fals stăpân”, spune poetul în poemul *Baladă* din același volum și “Mă topesc în câte-o zare, / mă ascund în câte-o carte”, în cel intitulat *Pelerin* (din vol. *Lacrima care vede*), poem în care mărturisește vizionar: “Cum cu iarba-n șes răsare / viitorul îl aud”. Este, în varianta optimistă, viitorul de la care aștepta, ca o încununare a eforturilor depuse de-a lungul anilor, o redeșteptare reală a conștiinței naționale în sufletele conaționalilor, redeșteptare care să ducă la realizarea *visului de aur* de care fusese atât de animat și genialul său înaintaș, Poetul nostru Național. Numai că (aspect ce nu-i scapă lui Nicolae Dabija), recunoștința față de cei care se sacrifică pentru un ideal vine, la noi, românii, după ce aceștia nu mai sunt printre noi. “O, biet popor, o, neam nepriceput, / în care nu-i nimic de două ori; / unde ades – pentru a fi văzut - / urmează mai întâi să mori”, spune poetul într-un catren inclus în volumul *Dreptul la eroare*, făcând referire la “omagiile întârziate aduse, ca o scuză, distinșilor noștri rapsozi Doina și Ion Aldea Teodorovici”.

Încrederea în viitor are la bază venerarea trecutului neamului și cinstirea strămoșilor, care nu este, la Nicolae Dabija, o chestiune formală, ci una de fond, de temelie și de continuitate în același timp. Numeroase poeme pot fi citate la acest capitol, dar sinteza lor o găsim în binecunoscuta *Baladă*, al cărei text ar merita citat în întregime, dar ne limităm doar la strofa inițială și la cea finală: “Cât trăim pe-acest pământ / Mai avem un lucru sfânt: / O câmpie, un sat natal, / O clopotniță pe deal [...] // Cât durea-ne-vor izvoare / Ori un cântec ce dispare, / Cât mai avem ceva sfânt - / Vom trăi pe-acest pământ.”

Există, în acest text poetic de o densitate ideatică evidentă, câteva elemente-cheie menite a susține construcția poemului și a-i da forța necesară propagării mesajului: câmpia, satul, clopotnița, țara, naiul, părinții, pădurile, Luceafărul, graiul, izvoarele, cântecul. La acestea se adaugă cel prezent în fiecare dintre cele șase strofe, cuvântul “sfânt”, ca element component al sintagmelor: “lucru sfânt”, “ceva sfânt”, “lucruri sfinte”. Pe fiecare din aceste “lucruri sfinte” le întâlnim în poezia dabijiană și oricare din ele se pretează la un comentariu care să le evidențieze valoarea de piloni ai existenței Neamului de-a lungul secolelor.

Inspirata punere pe note a acestui minunat text de către compozitorul Tudor

Chiriac și interpretarea de excepție realizată de regretatul Iurie Sadovnic și Liliana Chiriac au făcut din poemul dabijian un adevărat Imn al Renașterii Naționale, o piesă muzicală-generic, ea adăugându-se tulburătoarelor piese (pe versuri de Grigore Vieru și Dumitru Matcovschi) interpretate, în anii '90, de Doina și Ion Aldea Teodorovici.

Limbii Române (*graiul* din textul poemului în discuție) i se dedică poemul *Limba noastră cea română* din vol. *Dreptul la iluzie*, un poem în care sintagma ce alcătuiește titlul devine un leitmotiv repetat în finalul fiecăreia din cele șase strofe. Limba Română, definită oximoronic în cea de-a doua strofă ("Tânăra precum izvorul, / Ca veciile bătrână"), are puterea de a asigura unitatea Neamului, crede, pe drept cuvânt, poetul: "Noi prin ea suntem o Țară" și "Ca o mamă ne adună, / Ea ne ține împreună".

Continuând parcă binecunoscutul testament al lui Ienăchiță Văcărescu, Nicolae Dabija vine, în poemul *Prefață la Mateevici* din vol. *Libertatea are chipul lui Dumnezeu*, cu propriul îndemn adresat în primul rând generației tinere: Copile,-ți las drept moștenire / această limbă fără moarte / și plină de dumnezeire - / să-i duci lumina mai departe". Este un poem în care sunt evocați mai întâi strămoșii, cei care "graiul au știut să-l tacă, / însă de el nu s-au dezis", "și hrană-au fost pentru jivine, / desculți dansat-au pe cărbuni - / ca să păstreze, pentru tine, / limba lăsată din străbuni".

Doi dintre înaintași sunt menționați în mod expres: Mihai Eminescu ("Pe cerul slovelor în clocot / fu Eminescu astrul clar / și dacă graiul e un clopot - / Dânsul a fost un clopotar.") și Alexie Mateevici, autorul memorabilului poem *Limba noastră* ("Și Mateevici s-a trudit / să-i altoiască, sfântă, vița. / Și-n el de viu s-a fost zidit / păstorul cel din «Miorița»).

Imprecația își are și ea locul ei undeva în zona mediană a textului, fiind expresia durerii din sufletul poetului la gândul că viitorul ar putea rezerva surprize deloc plăcute vizavi de limbă, el intuind, cu siguranță, pericolele ce se profilează din această perspectivă într-o Europă și o lume modernă și postmodernă, o lume în care nu se mai pune preț pe tradiție și continuitate, pe zestrea nativă a popoarelor, pe credința strămoșească: "Blestem clipita ceea

strâmbă, / când strănepoți din viitor / nu vor mai ști în care limbă / vorbit-au străbunii lor?! // Când huzurind în leneș trai, / lor, ispitindu-și paradisul, / nu le-or păsa în care grai / vorbesc și-și murmură plictisul."

"Laudă graiul tău" și "cuvintele acestei limbi să nu le vinzi de la tarabă", ne îndeamnă poetul, căci numai așa "...doina nu va conțeni / de noi în lume să vorbească. / Vom fi atât cât vom vorbi / această limbă strămoșească", încheind cu legământul propriu: "Îngenunchat ca-ntr-un altar / în ea trăi-voi mai departe, / în limba noastră, acest dar / ce-ți va rămâne după moarte."

Considerat de Ioan Alexandru "un mare poet social", de acad. Mihai Cimpoi "lider de generație, animator al Renașterii basarabene", de Daniel Corbu "poet profund, de o izbitoare modernitate și o cuceritoare sinceritate a discursului", de Theodor Codreanu drept "cel mai autentic moștenitor al testamentului spiritual și național lăsat nouă de Grigore Vieru", ca să cităm doar câteva din aprecierile la adresa sa, Nicolae Dabija, figură emblematică a vieții social-politice și culturale din Basarabia zilelor noastre, și-a asigurat un loc de cinste în panoplia luptătorilor pentru adevărurile esențiale ale Neamului Românesc și aceasta prin vizionarismul său și prin asumarea condiției de poet angajat, de tribun, de exemplar artist al cuvântului, convins fiind nu numai că "săracă-i lumea care n-are pâine, / dar mai săracă-i cea fără poezi", dar și că sintagma *turnul de fildeș* nu poate face parte din destinul unui poet adevărat.

Da, Nicolae Dabija a fost, este și va rămâne mereu un poet adevărat, legat organic de cititorii săi. Dacă i-am putea da cuvântul, în finalul acestui modest omagiu ce i-l aducem, Poetul ne-ar mărturisi, cu modestia ce l-a caracterizat, de acolo unde Dumnezeu l-a așezat, *pro meritis*, în grădina Raiului: "Doru-mi-i de dumneavoastră / ca unui zid – de o fereastră" și "Vă las ca amintire / acest fulger / care am / fost". Da, am spune noi, un fulger care a luminat atât de benefic o fereastră a istoriei noastre contemporane, despre care *visătorii*, aflați de o parte și de alta a Prutului, au crezut cu ardoare că a fost / este una de bun augur pentru mult încercatul Neam Românesc.

Leonid DIMOV

Revoluționar și pragmatic prin definiție, suprarealismul — ciudat lucru — recurge la dicteul automat, pornind de la imperativul lui Lenin: „Trebuie să visăm!”¹. Nefundamentată teoretic înainte de epoca modernă (romantismul afirmă, relevă importanța visului în artă, dar nu reușește să inițieze o artă a visului) poezia onirică rămâne din păcate și azi un domeniu necercetat (teoretic), unde domnește — greșită părere! —, netulburat, Hypnos. Ba mai mult, poezia și mai ales poezii onirici sînt acuzați de evazionism și chiar de conspirație împotriva realității. Aici trebuie să le dăm dreptate suprarealiștilor cu aversiunea lor neabătută față de micul burghez. Chestiunea e veche. O remarcă și Baudelaire la vremea sa: „Ce e cu această morală — spunea traducătorul *Istoriilor extraordinare* — fățarnică, cicălitoare, de mironosiță, și care vrea, nici mai mult nici mai puțin, decît să creeze conspiratori chiar și în sfera atît de liniștită a visătorilor?”²

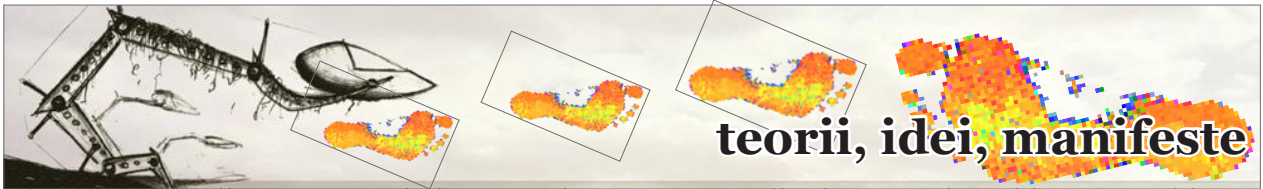
Privită cu suspiciune apriorică de către mulți truditores pe tărîmul artei pentru

1 A. BRETON, *Position politique du surréalisme*, p. 86
2 CH. BAUDELAIRE, *Critică literară și muzicală*,
Buc. EPLU 1968, p. 53

Poezia onirică

care realitatea ia sfîrșit o dată cu lungul nasului, poezia onirică a ajuns să fie taxată drept intolerantă, exclusivistă, asta mai înainte chiar de a se fi așezat cum trebuie în strana ce de mult i se cuvenea. Chiar epitetul de „oniric” a început să se uzeze căpătînd sensuri deformate, înainte de a se ști ce-i aia (Țepeneag caută o definiție!), învăluit fiind, la ocazii, de o boare de ridicul, de peiorație. Cât de binevenit ar fi acum filozoful, teoreticianul, criticul care să încerce să întemeieze poezia onirică arătînd incapacitatea funciară a acestora de a împlina asupra altor modalități estetice.

Până atunci, până la ivirea acestui „magister” mă încumet să afirm că încercarea onirică de a găsi sensul lucrurilor, pentru a le reordona în lumi noi, mai îndepărtate de neant (un mort real este mai mort decît vîntătorul Grachus), *nu este evazionistă*. Oniricul, așa cum îl înțeleg eu, nu e un mod de a fugi din realitate ci, dimpotrivă, unul de a o invada, de a pătrunde pînă în scheletul ei, acolo unde lumea sensibilă este înlocuită de ipostaza ei anterioară, de *forță*. Pentru că modul oniric este un joc de forțe, o aplicare pe plan ideal al celor mai dintâi, dar mai reale forțe. Ca și cum, pornit de la baza mării, fluviul generator ar sui albia secătuită pînă la izvor. Iată: „Deodată, sus, pe cer,

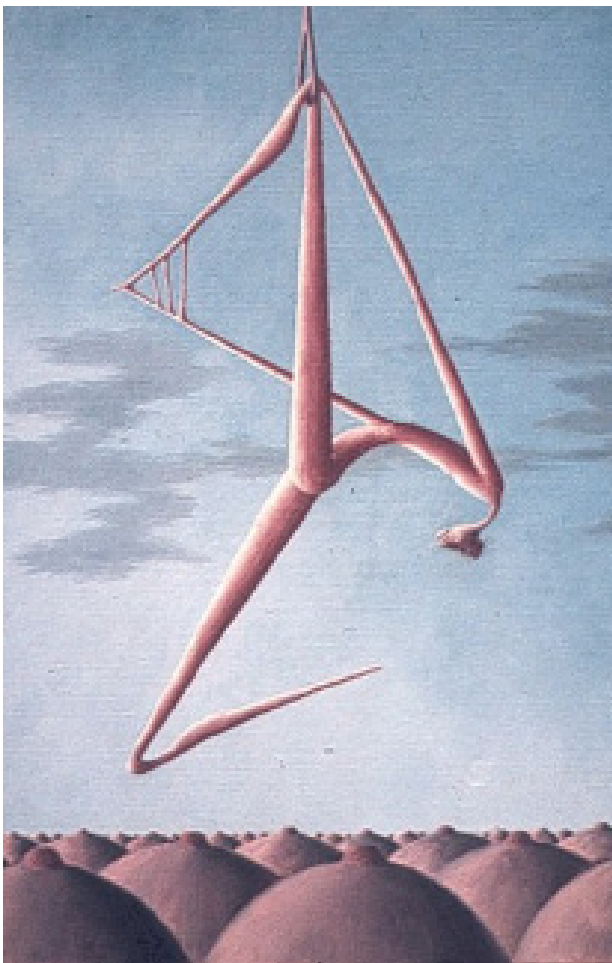

teorii, idei, manifeste

pluti o lume albă cu un vâl deasupra-i. O singură lacrimă luminoasă căzu din cer în mare și se învolbură — apoi toate valurile flutură din aripioare, corăbioarei mele îi crescură aripi mari, lumea albă trecu deasupra-mi și fluviul cel nesfârșit se răscoli detunând și, ieșind cu luntrea din albia lui secată, se opri la izvor, cu cerul și cu muntele înflorat alături”.³

Creația onirică este deci o reînșiruire a unor organizatori perfect reali, într-o mereu nouă topologie (folosesc termenul nu numai etimologic), unde transformările cele mai complexe sunt realizate instantaneu, aproape magic. Modalitatea onirică de a face literatură impune, cred, eliminarea tuturor oglinzilor - și aici trebuie să ne despărțim de Ion Barbu — renunțarea la orice *instrument de disecție* — deci la *psihanaliză* — și acționarea dinlăuntru, ca și

³ JEAN PAUL, *Titan, în Nuvela romantică germana*, voi. I, B.P.T- 1968, p. 14

cum medicul s-ar găsi în chiar organul lezat.

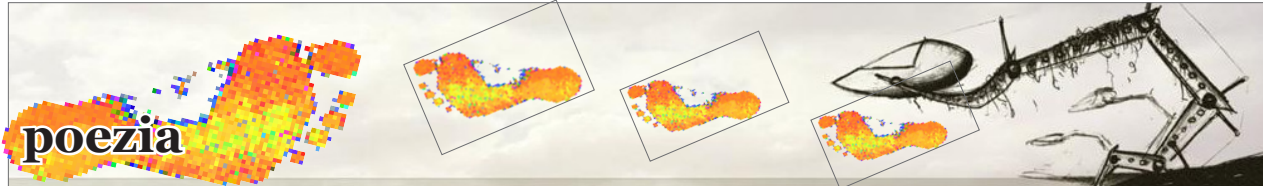
Pentru că nu e vorba de a povesti vise. Ele pot fi povestite de orice ins, de la babele care vând semințe-n mahala pînă la Marmeladov, turmentatul personaj al lui Dostoievski. Elementul oniric capătă dreptul de a pătrunde în poezie abia în clipa în care visul începe să fie tălmăcit. Cheia vise-*lor* este aici mai *onirică* decît visul însuși. „Proverbele” lui Bruegel sunt *înfășurări* în jurul unor elemente onirice nude și de aceea sînt răscolitoare, pe cînd visele lui G. Moreau (considerat un pictor prin excelență oniric) nu sunt, după părerea mea, nimic.

Forță și amețitoare transformare, poezia onirică este o poezie *activă*. Universul *real* este ținta ei, transformarea lui în serii din ce în ce mai îndepărtate de *aparențe*, dar mai apropiate de acea zonă în care — desigur — palpita adevărul, este mijlocul ei de creație. Limitele nete ale obiectelor nu dispar, ci se conectează, reliefind *vecinătăți* aproape de sine stătătoare. E aici o surprindere a imenselor drumuri de bile colorate ce curg și încremenesc „histologic” în umorile lăuntrice receptoare de imagini. Franjurile, cusăturile, ornamentele universului real, cu memoria și idealurile lui concentrice, sunt esențiale în poezia onirică tocmai pentru a permite lucrurilor să-și exercite singura lor activitate netragică, nedepresivă: *autocreația*, *automorfismul*, *intercomunicarea* și în ultimă instanță *panismul*, *conexiunea*, *tromba onirică*.

Dificilă și concretă exercitare a suflului poetic. Deseori contrafăcută ori fals calificată. Pentru că *nu-i vorba de a povesti vise*, ci de a le aplica legislația cu maximă luciditate. „Cel ce visează ziua — spune Edgar Poe — află multe lucruri ce scapă celor ce visează numai noaptea... ei surprind sclipiri ale eternității și simt o adîncă fericire cînd, trezindu-se, își dau seama că au fost pe punctul de a descoperi marele secret.”⁴

⁴ Citat după V. BURANELLI. *E.A. Poe*, București. E.P.L.U. 1966, p. 28

Marioara VIȘAN

Porțelanul din colecția de vis

Jarul nopților de ceară netopită
viața ce-i uitată în vitrine
sinusoidala moarte nedorită
o adoarme-n flăcări de palide destine
clepsidra ce încă mai imită
porțelanul din colecția de vis a lumii
zace azi rostogolită
pe-un colț de stea în umbra lunii
scrum al netăcerii și orbită
de flacăra furtunii
idea troglodită
de a se veșnici prin mine
transformă-n clipa infinită
timpul din misterul tristelor ruine
și rând pe rând figurile de ceară
se cred figuri de porțelan
se îmbulzesc în jarul nopții
uitând de smalțul diafan
intrând din nou în jocul sorții
se sparg de-al lumii amalgam.

Cafeaua cu aromă de viață

În tăcere îmi beau cafeaua,
aroma ei îmi place, e bună, îmi zic în

gând.

Tot în tăcere mă îndrept cu pași repezi
spre viitorul din filmul vieții mele.
Strada ce mi-a rămas de parcurs
până la marea poartă a trecerii,
mă afundă în ceața existenței
prin care doar tu mă poți ghida.
Orbecăi în neștire prin fumul norilor
speriați de vântul toamnei.
Noroc cu tine visătorule,
reușești să aduci seninul
pe strada tăcerii.
Privesc tabloul Sărutului
de Gustav Klimt,
mă regăsesc într-o poziție nefirească,
îmbrățișarea ta îmi explică
de ce trebuie să fie capul înclinat
spre poezie.

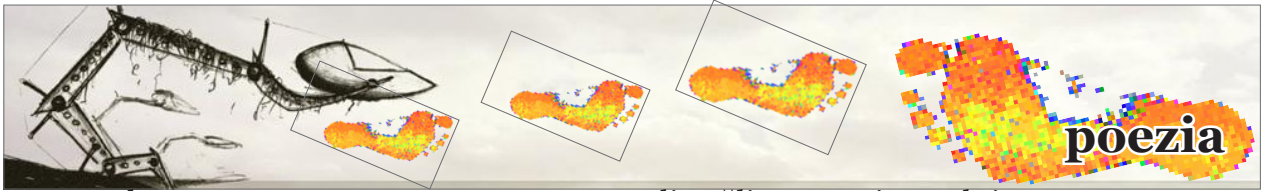
Mi-ar plăcea să fiu poezia
din sufletul tău,
mi se pare doar nefiresc să fiu cuvânt
încrustat pe fiecare clipă de viață
ce îmi ești.

În tăcere mă citesc în ochii tăi.
Miracolul faptului că sunt
mă transformă în clape de pian.
Acum înțeleg de ce iubești muzica
lui Vivaldi.
În tăcere ascult muzica timpului ce mă
învăluie acoperind trecutul
cu uitarea de sine.

Mă las purtată de privirea ta
către viitorul ce mi-l oferi,
tu, care-n fiecare dimineață
îmi pregătești în tăcere
cafeaua cu aromă de viață.

Adevăratul spectacol

Uneori sclipiri de minți bolnave
otrăvesc lumina bunătații din suflet
scânteii de ură ard zâmbete
transformând sufletul într-o lugubră
scenă demonizată
actorii suntem noi
răi și buni, așa credem
adevărul e că scena e locul
unde luminile rampei sunt stinse
pentru a nu descoperi adevăratul

spectacol
cum stinse sunt luminile din ochii noștri
ce privesc indiferenți
la spectacolul hidos unde rolul principal
îl are moartea,
moartea celor ce disperați încearcă să urce
să urce primii în bărcile ce-i poartă în larg
pe scena deznădejdiei a iluziilor
unde fiecare vrea să aibă rolul principal
de a demonstra că omenirea
se dezumanizează
într-un rictus al nesfârșitului.

Culoarea infinitului

În clopotul din călimara universului
picăturile de culoare se cred păpuși
se stropesc uneori cu litere înegrite
scriind pe pereții clopotului de vid
fel de fel de povești de viață netrăită.
Cum cerneala universului e vie
uneori da pe dinafară de bucurie
atunci picăturile de culoare îmbujorate
aleargă nebune de fericire și speranță
aleargă în sus și în jos alunecând ușor
pe pereții clopotului clepsidra

din călimara universului
sărmane păpuși ale închipuirii
nu știu că ele nu există de fapt
există doar culoarea infinitului
într-o călimară din care Dumnezeu
scrie povești pentru eternitate.

Monada iertării

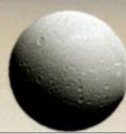
Înălțând perpetuă monadă a iertării
realizăm mici opere în stil rococo
într-o efemeră construcție de domino
ascundem lumea de morbul trădării.

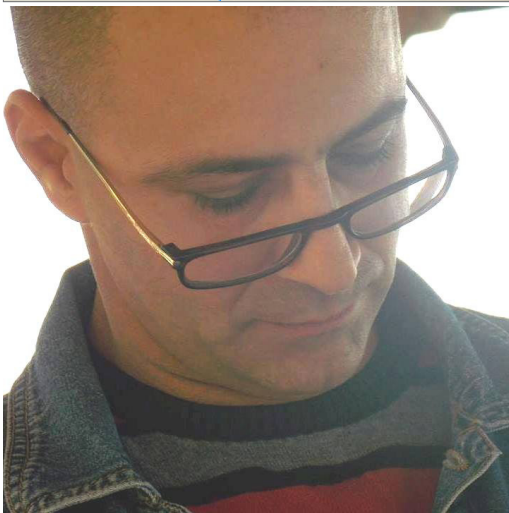
Suntem fir de praf din albiile pâinii
așteptându-și rândul la frământat
iubirile azi le scoatem la meza
uitând că ele-s hrana lumii.

Lăsăm în urma trecerii prin noi
a tot și toate câte sunt
doar răni în falnicul pământ
făcute-n anii de război.
Ne războim cu tot ce ne-nconjoară
cu viața ce ne-a dat-o Dumnezeu
și pentru că ne este foarte greu
lăsăm iubirea-ncet să moară.

Noaptea de satin

Mă întorc în lumea mea de vise
aleg calea dumnezeirii
o aduc în suflete proscise
ce nu cunosc darul iubirii.
Mă ascund în noaptea de satin
să uit de lumea muribundă
mă-nalț spre marele destin
din infinita umbră
pulbere mă fac și mă închin
la forma timpului rotundă
ce-și râde-n barbă ignorând
că-n pulbere doar o secundă
mă fac fior de dor și gând
etern s-aduc într-o profundă
formă de destin
ființa ce-am dorit să fiu
mă ascund în noaptea de satin
să uit de tot ce-i viu.

Vali ORȚAN

diluviu

viața asta
a venit peste mine
fără să o cer
eram eu cu mine
cu visele mele
despre ce va fi atunci când
o să mă nasc
eram eu cu mine
cântând cu ploaia
pe care o simțea mama
și m-am trezit într-un torent
care a uitat să mă întrebe
dacă știu să înot
dacă știu că viața vine
de nicăieri
și merge în aceeași direcție

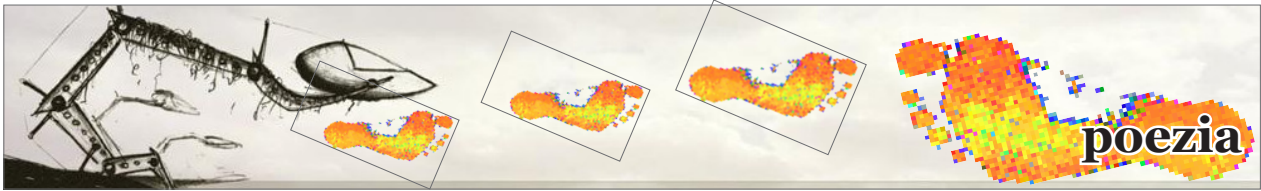
despre poezie și nimic

noi nu ne numărăm țigările
decât atunci când nu avem
așa că hai să nu mai scriem despre mamă
pe toți ne-a născut una
hai să nu mai scriem despre iubire
e perimată
hai să nu mai scriem despre copii
e truism hai să nu mai scriem despre țară
e vândută hai să nu mai scriem despre

limba mamei
noi știm alta
hai să nu mai scriem despre lacrimi
sunt prea sărate hai să scriem despre nimic
hai să scriem despre cum nimicul
ne invadează viața și ne înlocuiește sângele
hai să inventăm spitale
unde se fac transfuzii cu nimic
pentru ca inima noastră
să devină ceea ce pompează
hai să ridicăm nimicul la rang de religie
să ne închinăm lui
pentru că nu-i așa?
tot ceea ce am crezut că este adevăr
nu este decât un mare nimic
iar noi nu ne numărăm țigările
decât atunci când nu avem

c.v.

am făcut de toate în viața asta
am fost și marinar și astronaut și miner
am navigat pe ape tulburi
între azi și mâine
am fost deasupra lumii visând
am săpat tunele încercând să descopăr
firul de aer spre viață
atunci când eram sufocat de pământul
sub care căutam diamante
am fost și orb nevăzând iubirea

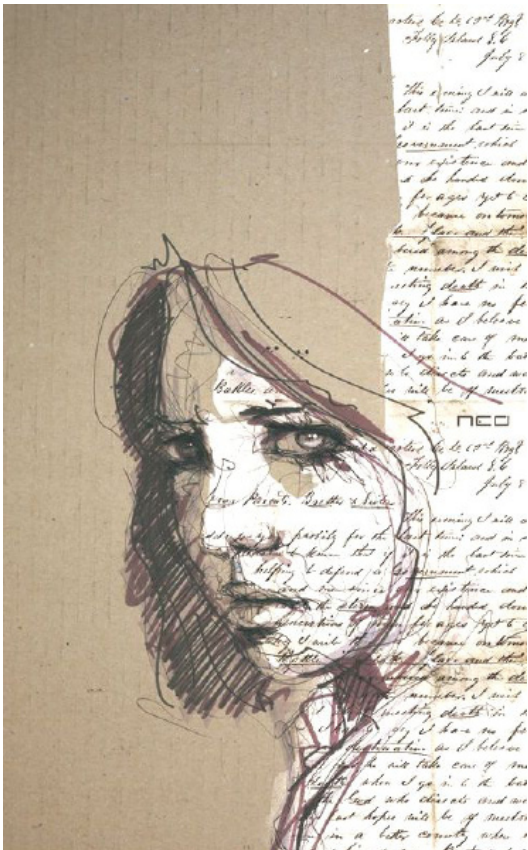

am fost și surd
neauzind oamenii care mă iubeau
am fost ateu renegând trăirile
am fost și credincios
crezând în utopii
acum doar sunt
încă mai sunt și nu-mi mai pasă
de tot ce aș fi putut fi
și nu am fost

granițe

Lui Igor

despre război
auzisem la școală
și din poveștile bătrânilor
nu! nu este nicio greșeală!
auzisem !
nu învățasem!
nu ai cum să înveți ceva
ce nu ai trăit!
acum războiul
a revenit bătând

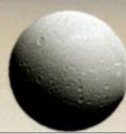
vieți iubiri prietenii
despre război nu poți spune nimic pozitiv
chiar dacă te face credincios
și totodată hulitor
poți doar să-l urăști
rugându-te să le fie bine
celor care au intrat în inima ta
prin viață
prin iubire
prin prietenie

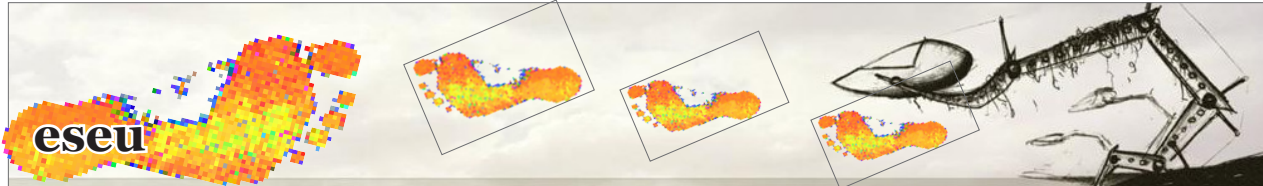
Taj Mahal

când simți nevoia să crezi în ceva trebuie
să știi
să-ți alegi cum trebuie Dumnezeu în care
să crezi
nebunia a dat foc Romei alcoolul l-a
inventat
pe al capone
Iisus a fost răstignit Cezar înjunghiat
și întotdeauna
a existat și o femeie pe acolo
o femeie ce
a provocat războaie a născut religii
și a clădit temple
ca orice alt Dumnezeu chiar dacă cel mai
frumos templu al iubirii
este unul funerar

pastel

sufletul meu rătăcește prin ploaie
și niciun curcubeu să-i danseze
am pete de toamnă pe suflet
un fel de pedigree al ratării înfățișate
sub aura autoflagelării și nicio frunză
să nu se sacrifice

Paul GORBAN

Mișcările avangardiste și tehnicizarea limbajului poetic

Cronologic vorbind, primele manifestări ale avangardei (literare) au loc în anii 1908-1909 când în Franța poetul Guillaume Apollinaire transferă *principiile noii estetici* ale cubismului¹ în discursul poetic. Potrivit poetului francez *noile direcții* vor trebui să-l elibereze pe poet de orice prejudecată estetică sau de compoziție poetică. Principal în poezie este să se exprime liric libertatea fantasiei, căutările și idealurile *spiritului nou*, total diferit de cel gândit de Hegel sau filosofia clasică germană. Poezia, potrivit lui Apollinaire, care anunță zorii suprarealismului, este fructul unei *imaginații* total libere: „un triumf al falsității, al erorii, al imaginației”. Din punctul lui de vedere, poetul *interpretează* natura și o relatează șocând prin combinații fanteziste, el trebuie să *surprindă*, mai mult, să *scandalizeze*, să *experimenteze*, să *caute* un *nou* limbaj. În acest sens, Matei Călinescu arată că la sfârșitul lui 1917 (după ce teoria DADA începuseră să facă istorie) Apollinaire rostește importanta conferință *L'Esprit nouveau et les Poètes* (publicată un an mai târziu în *Le Mercure de France*), în care subliniază faptul că noua condiție a poeziei este *investigarea*: „Spiritul nou admite, deci, experi-

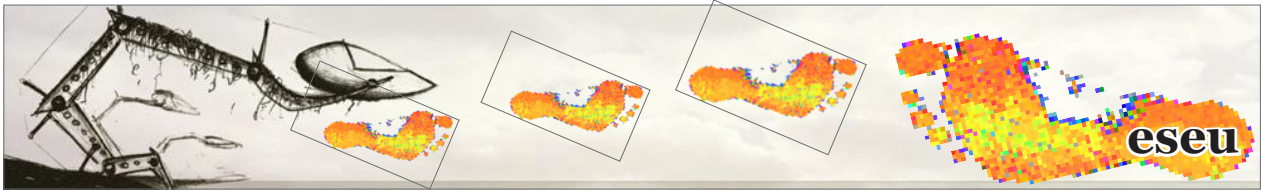
ențele literare chiar hazardate, și aceste experiențe sunt uneori puțin lirice. Iată de ce lirismul nu este decât unul dintre domeniile spiritului nou în poezia de astăzi, care se mulțumește adeseori cu căutări, cu investigații, fără a se preocupa să le dea o semnificație lirică”. Iar în continuare mai găsim un citat al lui Apollinaire în care este subliniată estetica șocului și indignării, prin *surpriză*: „Prin surpriză, prin locul important pe care-l acordă surprizei, spiritul nou se deosebește de toate mișcările artistice și literare care l-au precedat”.²

De altfel, Matei Călinescu observă, pe bună dreptate, că mișcările avangardiste cu privire la formularea noii poetici au urmat două coordonate distincte. Una, alimentată de ideile futurismului, cubismului și constructivismului, care au pus accentul pe *modernitate*, în înțelesul de *noutate*, și a căutat cu orice preț să schimbe *formele de expresie tradiționale*, considerate obosite, sclerozate, depășite. Modernitatea, noutatea sunt de cele mai multe ori concepute în termeni *stilistici*, scrie M. Călinescu. „Poezia e chemată – crede Marinetti – să dea expresie sensibilității moderne într-un nou limbaj, adecvat stilului funcțional-mecanic al epocii, să cânte marile metropole, gările pline de fum, uzinele. Atât vocabularul cât și gramatica poeziei mai vechi sunt cu totul insuficiente pentru aceasta. E nevoie de un limbaj dinamic, rapid ca mijloacele moderne de comunicație; un limbaj care să aibă

2. Matei Călinescu, *Conceptul modern de poezie*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2009, p. 144.

1. Al cărui teoretician fondator se și considera.

ceva din frumusețea și din structura funcțională a noilor invenții tehnice”.³ Iar cealaltă direcție avangardistă, reprezentată de dadaism, expresionism și suprarealism, fără a ignora principiile modernității și noutății celorlalte avangarde, pune accentul pe *imaginație*, ca facultate de a crea *imagini*. Noua epocă, potrivit acestor avangarde, este una în care poezia (și arta în general) evidențiază un triumf al sufletului (irațional) în lupta sa împotriva spiritului (rațional). În acest sens sunt relevante principiile mișcării Dada cu privire la limbaj. M. Călinescu citează din jurnalul lui Hugo Ball: „Limbajul – scrie Ball la 16 august 1916 în *Die Flucht aus der Zeit* -, organ social, poate fi distrus fără ca procesul creator să aibă de suferit. După cât se pare, n-are decât de câștigat”. Limbajul „nu poate

comunica experiențele cele mai profunde”. Iar la 5 martie 1917, Ball consemnează în jurnal pasul în care poezia renunță la limbaj. Această idee este accentuată de apariția *poemului fonetic abstract*, în care accentul nu cade pe limbaj, pe conținut, ci pe sunet abstract, rezultat prin lipirea unor vocale și consoane alese întâmplător. Ball scrie: „Figura umană dispare progresiv din arta picturii și nici un obiect nu e prezent decât în forma fragmentară. E încă o dovadă că fața omului s-a urâțit și s-a uzat, și că obiectele care ne înconjoară au devenit repulsive. Următorul

3. *Idem*, p. 147.

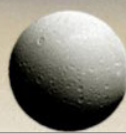
pas pentru poezie este să renunțe la limbaj așa cum pictura a renunțat la obiect, și pentru motive asemănătoare”.⁴

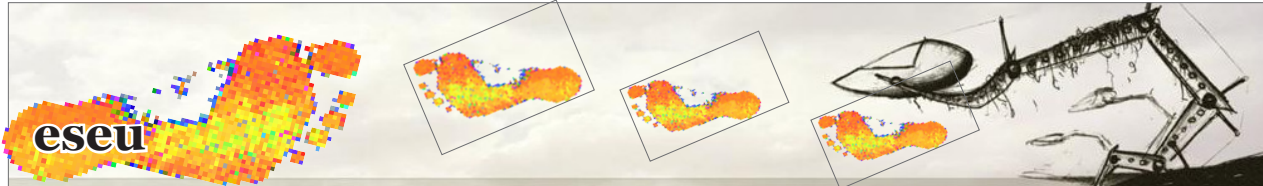
Dar, din punct de vedere semiotic, se pune poate spune că avem de a face cu o *criză* a referinței, că relația clasică saussuriană cu privire la semn, dintre semnificant și semnificat este răsturnată, accentul fiind pus mai curând pe semnificat, pe realizarea unei imagini *acustice*, care nu are în realitate un *concept* (cognoscibil, recunoscut), un semnificat, decât *ideea* că *poemul fonetic abstract* trimite la ideea de *voință de negație*, caracteristică unei culturi, unei epoci. Pe de altă parte, în orizontul noilor ontologii poetice se manifestă teoria Dadaismului care, așa cum însuși *doctrinarul* ei, Tristan Tzara sugerează în manifeste, nu se vrea a fi baza unei școli literare, ci mai curând un concept despre *hazard*, în care primează principiul negării *logicii*, în care se simte o puternică nevoie de repudiare a *semnificației*, deoarece însăși poetica se plasează sub zodia semnului *absolutei libertăți*, în care *arta* înseamnă *antiartă*, iar *afirmația* e de fapt *negație*. Conceptul dadaist despre libertate, scrie M. Călinescu, se dovedește a fi esențial destructiv (mai ales dacă e vorba de literatură). „În ceea ce privește poezia, dadaismul s-a străduit să compromită din toate unghiurile posibile *poeticul*: e un triumf total (efemer însă) al poeziciei antipoeticului”.⁵

Trebuie totuși să spunem că *dadaismul* a fost lansat la Zürich, în februarie 1916 de un grup de artiști și scriitori nonconformiști, avându-l în frunte pe Tristan Tzara, cel care va propune un număr important de *manifeste* și *conferințe* în perioada 1916-1921 și care va redacta amplul poem, în nouăsprezece secvențe, *Omul aproximativ*, publicat în 1931, poem despre care se spune că reprezintă sinteza unei importante perioade culturale, împăcarea momentului dadaist cu grupul suprarealist parizian. Cert este că în faza lui incipientă dadaismul își revendică locul *discursului ludic* (haotic) al combinațiilor semnelor, cuvintelor, silabelor, consoanelor, vocalelor, care doar prin formă se arată ca *poezie*. Tzara este, dacă vreți, sinonim pentru con-

4. *Idem*, p. 153.

5. *Idem*, p. 158.

ceptul de *ironie* sau, mai mult, sinonim pentru conceptul de *afirmare a autenticității creatoare*, de exploatare a originalului, a perspectivelor individuale, este împlinirea *nihilismului* nietzschean și în același timp este expresia *zgomotului* și a *programului constructivist-abstracționist*. Relevante sunt pentru noi, cuvintele lui Ion Pop cu privire la programul poetic al *dadaismului*, acea *rețetă* poetică propusă de Tzara în *Manifestul despre dragostea slabă și dragostea amară*. „Tăierea dintr-un ziar a cuvintelor, amestecarea lor într-un sac, copierea lor în ordinea întâmplătoare în care au fost scoase din sac înseamnă încrederea în același zeu al spontaneității, manifestată după ce actul distructiv a avut loc, împotriva logicii și a gramaticii moștenite, împotriva limbajului convențional: *tabula rasa*, haotizare a lumii verbului, eliberare de toate constrângerile expresiei, pregătite – poate – a unor noi construcții; dar și sugestie a unei *democrații sui generis* a expresiei poetice alimentându-se din orice strat al limbii, împotriva oricăror *solemnități* constrângătoare. Este – se vede bine – o anti-rețetă, parodiind regulile și convențiile poeziei.”⁶

Suntem tentați să-i dăm dreptate lui I. Pop mai ales că însuși Tristan Tzara spune că *gândirea se face în gură*, că ideal ar fi ca verbul poetic să redevină simultan cu trăirea, altfel spus, să fie *act existențial*, idee exprimată în același manifest. Programul *Dada* se impune pentru a repara greșelile privind prejudecățile tehnice ale poeziei clasice: „III – S-au făcut întotdeauna greșeli, dar cele mai mari greșeli sunt poemele care-au fost scrise. (...) IV – Este oare nevoie de poezie? Știu că aceia care strigă cel mai tare împotriva ei îi sortesc fără să știe și-i pregătesc o perfecțiune confortabilă; - ei numesc asta viitor higienic. Se prevede nimicirea (întotdeauna apropiată) a artei. Aici se dorește o artă mai artă. (...) Trebuie oare să nu

6. Ion Pop, *Prefață*, la Tristan Tzara, Șapte manifeste dada și Lampisterii. Omul aproximativ, Ed. Univers, București, 1996, p. X.

mai credem în cuvinte? De când exprimă ele contrariul a ceea ce gândește și vrea organul care le emite?”⁷ Marea taină-i aici: Gândirea se face în gură”.⁸ Reiese de aici ruptura dintre limbaj și gândire principiul *hazardului* și al nebuloasei *fantasii* care vor sta ca instrumente viabile în suprarealism. Viziunea lui Tzara e că *Dada* e o stare de spirit care se impune epocii, nu un corp doctrinar, e *poezia* pe care societățile viitoare se pot baza pentru a putea supraviețui, poezia care face loc omului natural și spontan, abandonat sentimentelor sale. Cu alte cuvinte, *dadaismul* e o stare estetică în care toată lumea participă la realizarea culturii. „*Dada*, după Tzara, – ne spune Henri Béhar – este un fenomen absolut nou, care transformă lucrurile în mod original, chiar dacă se inspiră de ici de acolo. Martorul acestei schimbări este publicul, al cărui comportament denotă surpriza. Mai mult, reacțiile violente ale acestuia, neobișnuite în peisajul cultural, dovedesc că a fost atins în profunzime. Valorile sale estetice și morale au fost zguduite, și publicul intră, astfel, în jocul *Dada*”.⁹

Experimentând texte create după hazardul pur, libere de constrângeri logice, sintactice, semantice, dadaistii, conștienți de schimbările produse de tehnica modernă, de progresul științelor impuneau ca dogmă *non-comunicabilitatea*. În acest sens, George Bădărău consemnează într-un studiu amplu dedicat suprarealismului românesc: „*Dada* exalta *iraționalul* ca factor decisiv în creație; textele dadaiste exprimau revolta împotriva moralei burgheze și a războiului, cuprinzând idei mai puțin precise despre raporturile cu societatea. Poezia lui Tristan Tzara urmărea *reducerea vieții la elemente*”.¹⁰

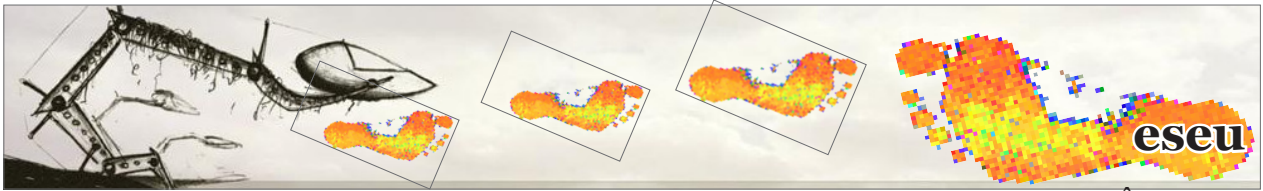
Pe departe de a fi un simplu curent de atmosferă suprarealismul prin vocea lui André

7. Aici Tzara face următoarea notă de subsol: *Gândește, vrea și dorește să gândească*.

8. Tristan Tzara, Șapte manifeste dada și Lampisterii. Omul aproximativ, Ed. Univers, București, 1996, pp. 37-39.

9. Henri Béhar, *Tristan Tzara*, traducere de Alina Savin, Ed. Junimea, Iași, 2005, p. 227.

10. George Bădărău, *Suprarealismul românesc în context european*, Ed. Princeps Edit, Iași, 2008, p. 22.

Breton, unul dintre fondatorii grupării din Paris, autor al *manifestelor suprarealismului* (primul în 1924, al doilea în 1930), se vrea a fi o mișcare literară și artistică, de avangardă, născută *din cenușa lui Dada* (cum spunea Tzara), care pune accent pe exprimarea inconștientului din individ, ca formă primă, autentică, de expresie a artei, ceea ce sugerează că suprarealismul se configurează ca un rezultat al sumei dintre mental și material. Potrivit lui Gauss, suprarealismul este ultimul continent obscur al miștii, *lumea mentală*, iar dacă luăm în calcul teoria lui William Fleming spunem că suprarealismul cuprinde „o suprarealitate superioară ce susține lumea aparențelor, o lume de vis, illogică, subconștientă, metafizică, aflată dincolo de cea logică, conștientă, fizică”.¹¹ Un argument freudian ni-l oferă Al. Husar, pentru care suprarealismul „tinde la recuperarea totală a forței noastre psihice prin coborârea vertiginoasă în noi, iluminarea sistematică a acelor zone obscure ale psihismului, *teoriile îndepărtate ale inconștientului*. Căile care duc aici sunt tot atâtea căi de acces spre izvoarele artei”.¹²

Totuși, o definiție integratoare a curentului o întâlnim la G. Bădărău care subliniază că suprarealismul „încearcă recuperarea totală a forței noastre psihice, descoperă în plan mintal noi izvoare ale artei, recuperează realul în supreal, prin tehnici artistice care explorează inconștientul, se îndepărtează de lumea reală ca să ajungă în acel *punct* în care rațiunea umană își pierde controlul, se întoarce la inconștient, la automatismul psihic pur, cu ajutorul căruia se exprimă *funcționarea reală a gândirii*”.¹³

Pe fundamentul psihanalizei lui Freud care a facilitat eliberarea imaginației din subconștient, dar și pe baza teoriilor lui Breton care a accentuat importanța visului în existența umană, s-a conturat teza ce susține suprarealitatea ca rezultat al întâlnirii dintre elementele

11. William Fleming, *Arte și idei*, Ed. Meridiane, București, 1983, p. 298.

12. Al. Husar, *Izvoarele artei*, Ed. Princeps Edit, Iași, 2004, p. 265.

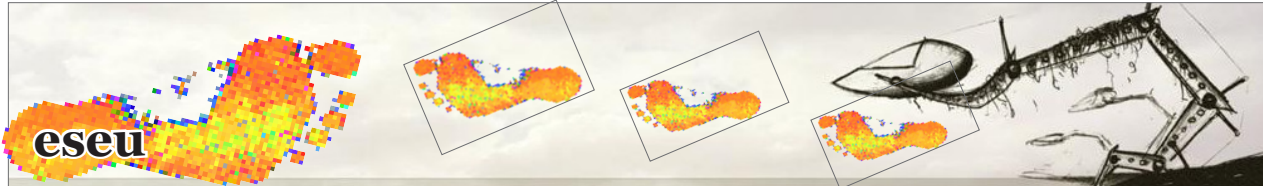
13. George Bădărău *op. cit.*, p. 12.

contradictorii, visul și realitatea. În această idee, George Bădărău ne sugerează că suprarealitatea a „conturat o nouă *poetică* având la bază imaginea, miraculosul, antirealismul și automatismul”.¹⁴ Cert este că viziune revoluționară a suprarealismului a generat noi tendințe teoretice și practice cu privire la scriere. În acest sens, *poezia* este înțeleasă ca un rezultat al unei stări de eliberare interioară absolută, în care poetul transcrie cu „fidelitate” un mod ideal de a fi. Când vorbim despre suprarealismul poetic, putem spune așa cum sugerează Ovidiu Morar, că eliberarea dorinței poate deveni sinonimă cu eliberarea imaginației, ceea ce înseamnă că avem a face cu o întindere psiho-textuală. Pe de altă parte, G. Bădărău ne invită să vedem că odată cu *deschiderile* suprarealismului au „apărut *modificări* în maniera de a scrie (versul liber, distorsionarea formelor prozodice tradiționale, lărgirea posibilităților de exploatare analogică), dar și în configurarea universului poetic, prin creșterea numărului obiectelor suprarealiste; radicalizarea experimentului poetic (distanța polemică față de tradiția culturală, destructurarea semantică și sintactică a textului, caracterul lui antimimetic); multiplicarea nucleelor semantice, pulverizarea nucleului semantic dominant, caracterul fragmentar, absența progresiei spre un punct al maximei tensiuni”.¹⁵

Jocul poetic suprarealist ne comunică pe baza ficțiunii, dar și a coborârii în psihic, imagini. Cu toate acestea sensul nu e niciodată dat în întregime, dovadă că avem de a face cu un plan estetic. Și totuși, cu *ochiul miștii* reușim să *citim* ceva. Din acest punct de vedere, Paul Cornea susține că imaginile „ilustrează prin puterea lor evocatoare cuvintele poemului sau povestirii, intensificându-ne emoția, stimulând fantezia, favorizându-ne trăirea prin procură. Imaginile n-au echivalent conceptual, deși posedă o infinitate de virtualități semantice. *Dinamica lor le împiedică să se închidă undeva, să se lase îngrădite într-un sens ce le-ar reduce starea de semn și le-ar mumifica*

14. *Idem*, p. 14.

15. *Idem*, p. 17.

imediat. (Burgos) Ele ni se comunică indirect și simbolic, ceea ce face ca intelcția rațională, condiționată de reprezentări digitale, abstracte, să pară a se estompa în folosul activităților de tip mitopoetic”.¹⁶

În ciuda eforturilor de a pune în valoare noile tendințe ale îmbrățișării dintre psihanaliză și estetică, de unde a rezultat textul *colaj*, suprarealismul a fost considerat de unii critici drept o *deviație artistică*, sau mai mult, un curent al *ironiei*, al *comicului*. Bunăoară, pentru G. Călinescu automatismul psihic pur este o convenție care duce la efecte comice; istoricul N. Iorga suspecta mișcările avangardiste de nebunie; în timp ce Pompiliu Constantinescu sublinia că suprarealismul este o experiență ratată, dar una care a influențat (prin opoziție) noile poetici, adică onirismul, care reproșează suprarealismului faptul că a trădat sensul transcendental al visului,¹⁷ și postmodernismul care critică suprarealismul pentru că a inoculat minții *iluzia beției de imagini*, criticate dur de unii, precum Ștefan Aug. Doinaș: „Într-o epocă a vizualului, când înseși progresele tehnicii contribuie la dezvoltarea unei *civilizații a ochiului*, imaginea nu poate fi alungată dintr-un imperiu pe care-l stăpânește, cu orgoliu și dezinvoltură, și pe care – de ce n-am recunoaște? – l-a lărgit până la limita inexprimabilului. Dar a domina e una, iar a tiraniza e alta”.¹⁸

Pe de altă parte, nici noua critică nu îmbrățișează acest mit *destabilizator* al poeziei impus de noile avangarde. Bunăoară, criticul Paul Cernat vorbește despre o mutație revoluționară, *barbară* a culturii Decadenței în care ingredientele principale sunt: „vagul, vaporizarea impresionistă, lamentația nevrotică, lăncezeala artificială, morbideța și lasitudinea sunt denunțate ca trăsături *feminine, degenerate* sau *bătrânești* și rejectate în favoarea *tineretii* vitale, a direcției brutale, *virile* a voinței de ruptură, *negație* și *destrucție*, a spiritului *rebel*, antipa-

seist și vital-emancipator, a dinamismului tehnologic, a materialității concretiste, pendulând între utopia colectivismului social și atitudinea anarhică în raport cu formele oficializate. Arta de avangardă este, prin definiție, – concluzionează P. Cernat – una a transgresiunii, a discontinuității, a revoltei și una utopică”.¹⁹ Rămâne ca singurul, *viitorul* să decidă în ce manieră această *seducție* postmodernă (înțelegând aici suma curentelor avangardiste, postmodernismul însuși, așa cum spune undeva Daniel Corbu, se prezintă ca un *avangardism de refugiu*)²⁰ va reuși să ne ofere acea *chance* despre care Vattimo spune că este singura noastră ocazie de

19 Paul Cernat, *Avangarda românească și complexul periferiei*, Ed. Cartea Românească, București, 2007, p. 14.

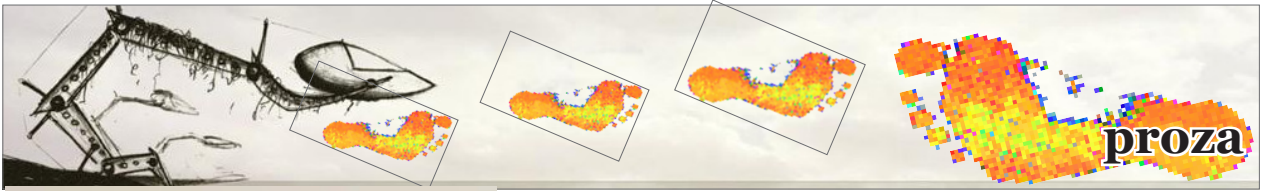
20 Daniel Corbu, *Generația poetică '80 și rostirea postmodernă*, Ed. Princeps Edit, Iași, 2006, p. 31.

16. Paul Cornea, *Interpretare și raționalitate*, Ed. Polirom, Iași, 2006, pp. 394-395.

17. George Bădăraș, *op. cit.*, p. 36.

18. Ștefan Aug. Doinaș, *Poezie și modă poetică*, Ed. Eminescu, București, 1972, p. 173.

Aurelian SILVESTRU

Totul a început în ziua când am hotărât să-mi retrag manuscrisul de la editură.

Scrisesem un roman. Eram la prima carte și, ca majoritatea debutanților, așteptam cu nerbădare decizia editorilor. Cei mai mulți dintre ei însă nu aveau încredere în începători. Rând pe rând, am primit refuz de peste tot. O singură editură întârzia să se pronunțe. Redactorii de acolo descoperiseră valoarea cărții mele sau nici măcar nu o citiseră?

Frământat de îndoieli, mă prezint la redacție.

În anticamera directorului, dau de o tânără prinsă într-o conversație telefonică. La vederea mea, se ridică în picioare, fără să-și întrerupă convorbirea. Îmi întinde mâna peste birou, mi-o strânge și, surâzând amabil, îmi face semn să mă așez pe scaun. O las să-și termine vorba și, după ce pune receptorul în furcă, o salut din nou. Răspunsul ei oscilează între reproș și politețe:

– V-am așteptat mai devreme. Dar, oricum, mă bucur că ai venit.

Vede mirarea de pe fața mea și precizează:

– Ați discutat cu șeful meu. M-a prevenit că sunteți în drum. El a plecat urgent în altă parte, însă m-a pus la curent cu soarta manuscrisului.

Debutantul

- L-ați citit?
- Au făcut-o alți colegi...
- Și?
- Din păcate...

Acest „din păcate” a ucis foarte mulți scriitori la început de cale.

- Mai sunt și alte edituri, mă consolează.
- Iar manuscrisul? o întreb dezamăgit.
- Ce-i cu el?
- Nu mi-l restituiți?

Fata pare încurcată. Își potrivește ochelarii cu degetul arătător al mâinii.

- Nu-l mai avem.
- Mi l-ați expediat prin poștă?
- Nu practicăm așa ceva.
- Atunci?

– E la serviciul de investigații.

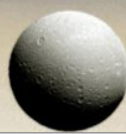
- Aveți așa ceva la editură?
- Nu noi. Organele de stat.
- Glumiți, desigur. Ce treabă ar avea „organele” cu romanul meu?

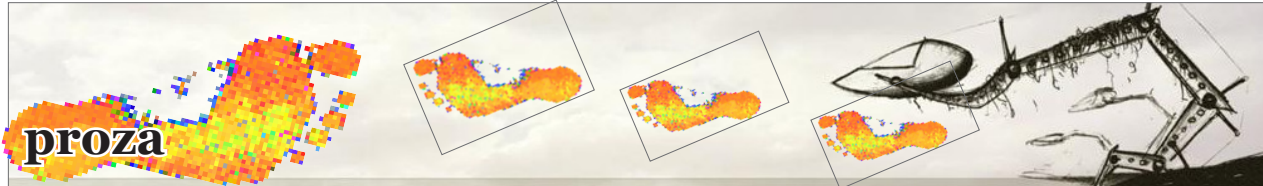
– Cei de la acest serviciu consideră că este subversiv.

- E o confuzie la mijloc.
- Nu știu. Vorbiți cu ei.
- Cu cine?

Fata apasă butonul unei sonerii secrete, montate sub biroul ei. Doi tipi suspecti pătrund în încăpere.

– Ești autorul acestui manuscris? întrebă, supărat, unul dintre ei, așezând pe masă mapa

cu romanul meu.

Confirm, dar vreau să știu:

– Cu cine am onoarea?

Își scot legitimațiile și se prezintă.

– Lasă-ne singuri! ordonă cel mai în vârstă dintre anchetatori și secretara, cerându-și scuze, închide grăbită ușa după sine.

„Pensionarul” (cum l-am numit în gând) ocupă scaunul eliberat de față și mă întrebă:

– Cum îți justifici ineptiile din manuscris?

Vorbesc cu mine la „per tu”. Sunt în postura unui infractor care habar nu are de ce este învinuit.

– La ce vă referiți?

– La tentativa de a induce în eroare cititorii.

– E un roman, nu un discurs politic.

– S-o spui naivilor, mă întrepru el.

Colegul lui deschide mapa, sustrage mai multe file din manuscris și le înșiră respectuos în fața „șefului”.

– Așa-a, începe acesta, parcurgând cu privirea prima filă. Ce vrei să spui prin fraza: „Mă tem de puterea nelimitată ajunsă în mâna celor limitați”? La cine te referi? Cine dintre cei care se află la putere e un limitat?

– Nu e corect să rupeți fraze din context, mă apăr eu.

–Iar noi considerăm că nu este corect să pui la îndoială competența noastră, mă apostrofează anchetatorul cel tânăr, trăgându-și un scaun și aruncându-și arogant picior peste picior.

– E vorba de un gând nevinovat al unui personaj fictiv.

– Pe cine vrei să minți? intervine „șeful”.

Nimeni nu așterne pe hârtie învinuiri atât de grave, fără un scop anume. Ce urmărești? Pe cine reprezinți?

– Dacă voiam „să reprezint” pe cineva, mă înregistram într-un partid.

– Și n-ai făcut-o?

– Nu mă interesează.

– De ce?

– Doresc să fac literatură, nu politică.

– Literatură zici? Atunci, de ce te îndoiești că țara noastră e una liberă și democratică?

– De unde ați luat așa ceva?

– Din textul tău. Iată ce scrii aici...

Bate cu degetul în altă pagină de manuscris.

De pe locul unde mă aflu, observ mai multe fraze subliniate cu marker de culoare roșie.

– „Lumea este imperfectă. Contează însă nu cum o găsești când vii, ci cum o lași când pleci”...

Ce este imperfect în lumea noastră? Ce vrei să schimbi? Ce revoluție ați pus la cale?

– Lucrați la circ? încerc să-i iau peste picior.

– Gura! sare de pe scaun tânărul din fața mea. Nu ne jucăm cu tine! Ești bănuit de subminarea ordinii în stat.

– V-aș lua în serios, dacă am trăi în Evul Mediu, nu într-o țară ce aspiră către Europa.

– Tocmai de asta și suntem atât de vigilenți.

Abia ne-am rupt de dictatura comunistă, iar voi veniți cu critici și revendicări.

–Trebuia să vă rupeți și de ceea ce ne trage înapoi.

– Ca de exemplu?

– De cenzură.

– Nu cenzurăm pe nimeni.

– Atunci ce faceți?

– Te ajutăm să înțelegi că scrisul e o armă, iar tu o folosești fără discernământ, lovind în cei care așteaptă de la noi susținere.

– Departe de romanul meu așa ceva.

– Roman? Asta numești tu un roman?

Ridică manuscrisul și îl trânteste cu ciudă înapoi pe masă.

– La câte edituri l-ai prezentat?

– Nu mai contează.

– Ba da, contează. Ar fi o gafă nemaipomenită să fie tipărit.

– Din cauza unor idei pe care le-ați înțeles greșit?

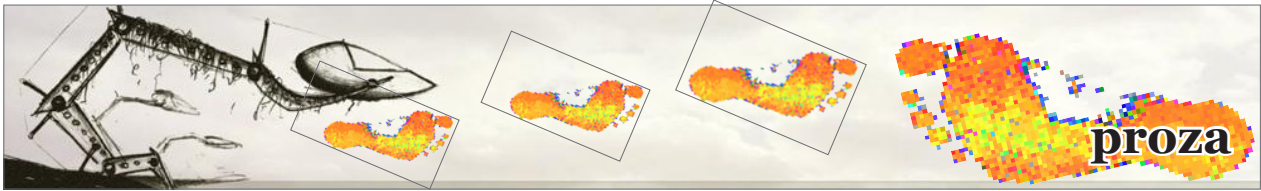
– Noi am greșit?

– Are tupeu băiatul! râde cel tânăr.

– Să mergem mai departe, se înverșunează „șeful” și, răsfoind alte câteva file de manuscris, adaugă: Ce zici de asta? „Rar de tot poți întâlni pe cineva care să spună că e mulțumit de viață. Majoritatea o asemuiesc cu iadul. Dar ce este iadul, dacă nu singurul loc din care Dumnezeu este plecat?”

Colegul lui își freacă palmele a satisfacție:

– Deci, nimeni nu e mulțumit de viață?

Trăim în iad? Până și Dumnezeu ne-a părăsit!
Încerc să ripostez, dar sunt redus la tăcere de o nouă învinuire nargumentată:

– Partenerii din țările cu care suntem asociați ar putea crede, pe acest temei, că am interzis religia. Îți dai seama în ce belea ne bagi?

– Ni s-a oferit o perspectivă, iar tu pui umărul la demolarea ei, îl completează celălalt. Încriminările mă copleșesc. Nici nu le mai combat. Acuzele iau forma unei avalanșe:

– „Lipsită de putere, morala devine o mică cenușareasă. Lipsită de morală, puterea devine o mare tirani ”. E fraza ta? Sigur! Ai scris-o aici, negru pe alb, adăugând un pic mai jos: „Poetul care spusese adevărul urma să fie ars pe rug.

Entuziasmați, criticii lui adunau vreascuri în jurul eșafodului”.

– Asta e bună! sare din nou cel tânăr. Ne crezi sălbatici? Vorbești de tiranie? De ardere pe rug?

– În alte timpuri, conchide „șeful”, pentru așa ceva, te-am fi trimis în fața plutonului de execuție!

– Nici nu mă îndoiesc, încerc să râd, deși fiori de gheață îmi dau târcoale din interior.

– Mai și glumești?

– Tocmai mă întrebam, dacă nu cumva păstrați acasă, în naftalină, vechea uniformă a securității comuniste?

Pensionarul se face stacojiu la față, dar se abține să devină violent și doar îmi zice:

– Ești mai vinovat decât mi-am putut da seama pe baza manuscrisului. Dar nu-i nimic. Am suficient timp la dispoziție. Vom „colabora”. Sunt cât se poate de perseverent. Am reușit să dau la brazdă încăpăținați mai inflexibili decât tine.

Se ridică de la masă, pune înapoi în mapă foile din manuscris, intenționând să le ia cu sine, apoi se răzgândește și le împinge către mine, adăugând:

– Ai face bine să le pui în naftalină.

Peste drum de editură, se află un mic scuar. Cu manuscrisul subsuoară, mă așez pe o banchetă.

Sunt distrus. Nu credeam că viața poate fi atât de fragilă, încât să ți-o strici din nimic.

Eșuasem ca scriitor? Mersesem pe un drum greșit? Poate că, dacă n-aș fi scris nici o pagină, aveam toate șansele să ajung un tânăr fericit (unul mediocru, dar lipsit de griji)?

– Nu-ți face inimă rea, îmi spune cineva.

E tânărul care m-a „tocat” împreună cu bătrânul cenzor. Se uită precaut în toate părțile și, convingându-se că nu e urmărit de nimeni, ia loc lângă mine.

– Romane ideale nu există, încearcă să mă consoleze. Iar romanul tău să știi că nu e rău. Mi-a plăcut, dar nu am dreptul să exprim o părere separată de cea a „șefului”. El hotărăște. Îl ascult, dar îl ignor. Am un fel de îndârjire imatură. Nu pot depăși amărăciunea celor întâmplare. Tânărul înțelege prin ce trec și nu insistă. Doar mă sfătuiește amical:

– Ești la început de cale. Poți deveni orice, nu neapărat – un scriitor nemuțumit de viață. Eu, în locul tău, aș alege altă cale.

– Iar eu aleg să fiu ceea ce sunt...

Lucian GRUIA

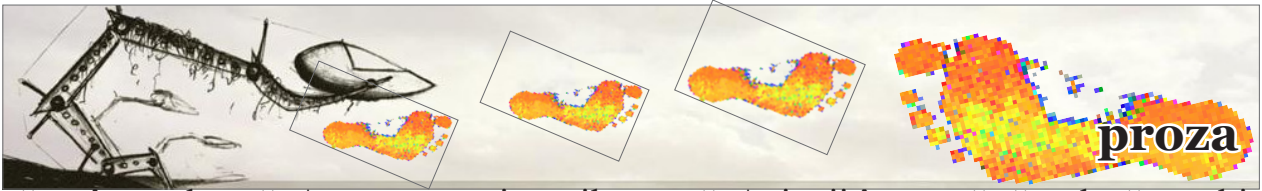
În Rai, sufletele credincioșilor se rugau preamărind pe Domnul, în timp ce pluteau ca niște licurici invizibili, prin Marea sa Lumină, iar în Iad, dublurile trupurilor păcătoșilor se perpeleau ca să simtă durerea fizică, în timp ce sufletele regretau amarnic faptele săvârșite. Deodată se auzi Trâmbița Învierii, cu atâta putere, încât porțile de aur ale Raiului și de plumb ale Iadului se pulverizară pur și simplu. Sufletele individuale coborâră pe Pământ instantaneu, cu viteza gândului. Călătorind cu o viteză mai mare decât a luminii, conform teoriei relativității einsteiniene, timpul și-a inversat curgerea și evenimentele se întorceau spre origini, fiecare suflet ajugând la momentul de după moartea trupului pe care îl locuise temporar, aflat în diverse faze de degradare: schelet, carne putredă cenușă.

După ce îți găsiră mormintele sau urnele, sufletele așteptau copleșite de

emoție. Și iată că din fiecare mormânt ieșiră 10-20 de schelete, așa cum ieșeau câte o duzină de persoane dintr-o mașină mică, în filmele comice, cele destrămate se refăceau și încet, încet carnea începând să le îmbrace. Cenușa cadavrelor incinerate se aduna refăcea scheletul pe care înfloreau apoi carnea proaspătă. După ce se întremară, sufletele își reluară locurile în trupurile care începură să se miște. Rămăseseră pe jos, o mulțime de silicoane pentru sâni, fese, buze, care nu se puteau întoarce la locurile lor, la Înviere. Oamenii erau îmbrăcați ca niște cerșetori, cu ceea ce mai rămăsese din hainele lor cu care fuseseră înmormântați. Erau atât de mulți încât nu mai încăpeau în cimitire și puhoiul lor se revărsa pe străzile localităților. Trupurile se reîncarnau până ajungeau așa cum îi prinsese clipa morții, cei mai neputincioși și bătrâni, maturi și bolnavi, copii avortați. Un vaier prelung zgudui pământul: „Doamne, fă-ne sănătoși, așa nu putem trăi, suntem bolnavi!”

Dumnezeu își dădu seama că nu puteau să se chinuiască astfel și-i făcu sănătoși și în deplină putere, pe toți de 33 de ani, cât avusese Fiul Său la răstignire.

Și oamenii însănătoșiți începură

să se înveselească. Aveau toate simțurile aprinse, puternice, fremătătoare, bucurându-se ca niște copii de tot ce le ieșea în cale. Euforia nu dură mult pentru că îi apucă foamea. Mațele chiorăiau pe mai multe voci, simfonia foamei cuprinsese pământul. Omenii înfometaji începură să adulmece mâncarea prin toate locurile care le ieșeau în cale: gospodăriile celor pe care Învierea îi prinsese în viață. Micile magazine familiare și supermarketurile. Năvăliră ca un roi de lăcuste, călcându-se în picioare, distrugând totul în cale. Neîncăpând în spațiile prea înguste ala magazinelor, le dărâmau pur și simplu pereții, se răneau, țipau de durere dar se vindecau repere, acum erau nemuritori. Supermarket-urile, erau cele mai căutate, răsturnând rafturile, reînviații luau fiecare ce apuca: preparate, semi-preparate, carne crudă, dulciuri, sucuri, băuturi. Când mâncarea era pe sfârșite, începură cu băutura, până când unii se agitară puternic iar ceilalți se făcură

turtă. Agitații începură să se bată pe ultimele ciosvârte. „Ce ne facem Doamne? Or să ajungă canibali!” – îl întrebă Sfântul Petre. „Am să-i fac să trăiască fără să mămânce. Le voi închide anusurile.”

Uitând de mâncare și băutură, trupurile își revendicau dorințele sexuale reprimite pentru unii de milenii pentru alții de secole. „Ia uite ce țate are fosta mea vecină, ce buci, soția lui Aurel!” Și începură se se repeadă la femei, pentru cele mai arătoase, încingându-se păruiei. Dar femeile erau mai numeroase și începură și ele să se păruiască între ele pentru bărbați. Iarăși țipete, vaiete, sânge. „Ce ne facem doamne?” – întrebă Sfântul Petre. „Am să le iau și sexul! – hotără Domnul.

Fără să mămânce și fără sex, oamenii începură să se liniștească.

„Acum ce facem cu ei?” – întrebă Sfântul Petre. „Sunt prea mulți ca să-i punem să muncească și nici nu mai au de ce.

„Îi punem să se roage!”, zise Domnul.

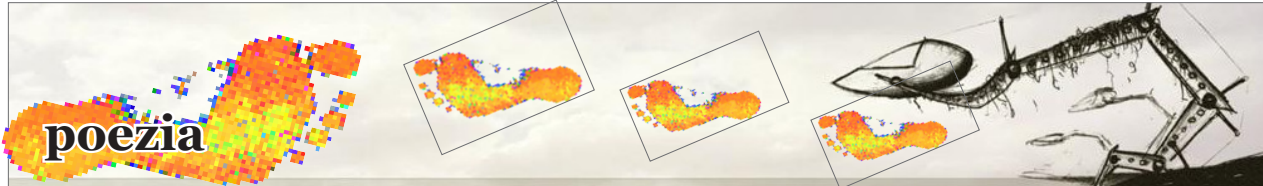
Și le făcură programe de rugăciuni și cântece sfinte, cu pauze de plimbare prin parcurile refăcute. Dar oamenii, cu timpul, se plictiseau tot mai mult, deveneau tot mai apatici și tot mai tăcuți. După o vreme, au izbucnit. „Doamne, ce să facem, nu ne-a mai rămas nicio bucurie. Degeaba suntem nemuritori. Mai bine bagă-ne înapoi în mormânt!”

„Și n-o să mai cântiți împotriva mea?”

„Nanicând!”

Și le făcu voia. Și lumea a continuat așa cum o făcuse în cele șase zile ale genezei. Apoi adresându-se Sfântului Petre: „Ai văzut că am făcut cea mai bună dintre lumile posibile?”

„Adevărat grăiești, Doamne!”

Ioan MANOLE

Umbre orbite de singurătate

Poemul meu
ca un urlat de mitralieră
în frigul suveran al memoriei
Singura ce ne mai ține pe verticală
Clopote dezlănțuite
vremuri de urgii păcăuite
Lăsați nostalgia
să ardă în ruguri
îmbrățișați-vă părinții
până o să se
topească în voi
așa cum se topesc iubirile pe ruguri
Altfel nu sunt bune de nimic
Iubiți-vă părinții
așa cum iubesc
în zori
lacrimile de rouă
tălpile plini de cicatrici
Iar aripile ce o crească,
brusc,
din umeri
să-i învelească
în rugăciunea din urmă
Atât cât mai respiră
în brațele ca niște frânghii
de corăbii abandonate în
porturi săpate în stânci
nu doar în visuri
rătăcite
grădini deștelenite
arate de inorogi
case cu ferestrele oarbe
vieți urcate în dramele
vârstelor
Umbre biciuite,
torturate de singurătate,
desculți

pagina
82

când se ascund în
mormânturi
ca în palmele unui Dumnezeu absent.

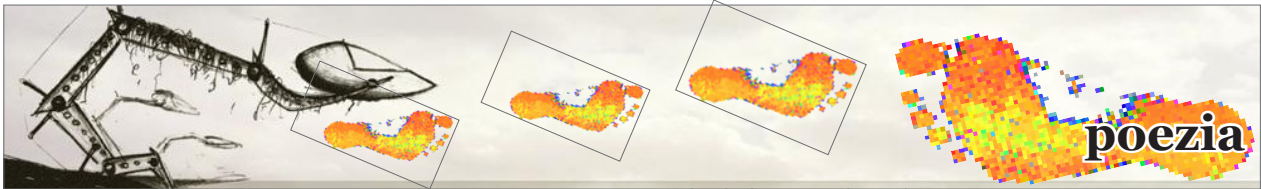
Din când în când ridică ochii goi

Furie cât
cerurile înalte ale orbirii
nu căzuse
prima zăpadă neagră
doar un oraș mare în ruine
Acolo puteai să vezi
după explozie,
o fetiță de patru ani
în rochie albă
Stătea pe jos,
încercând să afle câte ceva
despre cineva doborât
lângă
sândăluțele ei
mânjite de sânge
ca niște zdrențe
Timp împietrit
în ochii sticloși
timp putrezit în timp
Din când în când
ridică ochii goi
așteptând un răspuns
printre ruine
târându-se
doar
dâra de sânge
printre degetele cleioase
înțepenite pe o cruce
de iarbă uscată
Rochie de mireasă
mușcată de gloanțe
Armata de îngeri dezmembrați
adunate
în jurul focurile dintre ruine
Cântând
Apoi se întorcea
mirată
la lucrul acela
nemișcat de la picioarele ei:
Mama
Sfârșit de epocă,
spaieme interzise.

Cărți scrise de ziduri

Căzut pe gânduri
acest anotimp
arogant
ca de pe un cal celest
în galop
prin pădurile nopții
doar lumi imaginare
suportabile

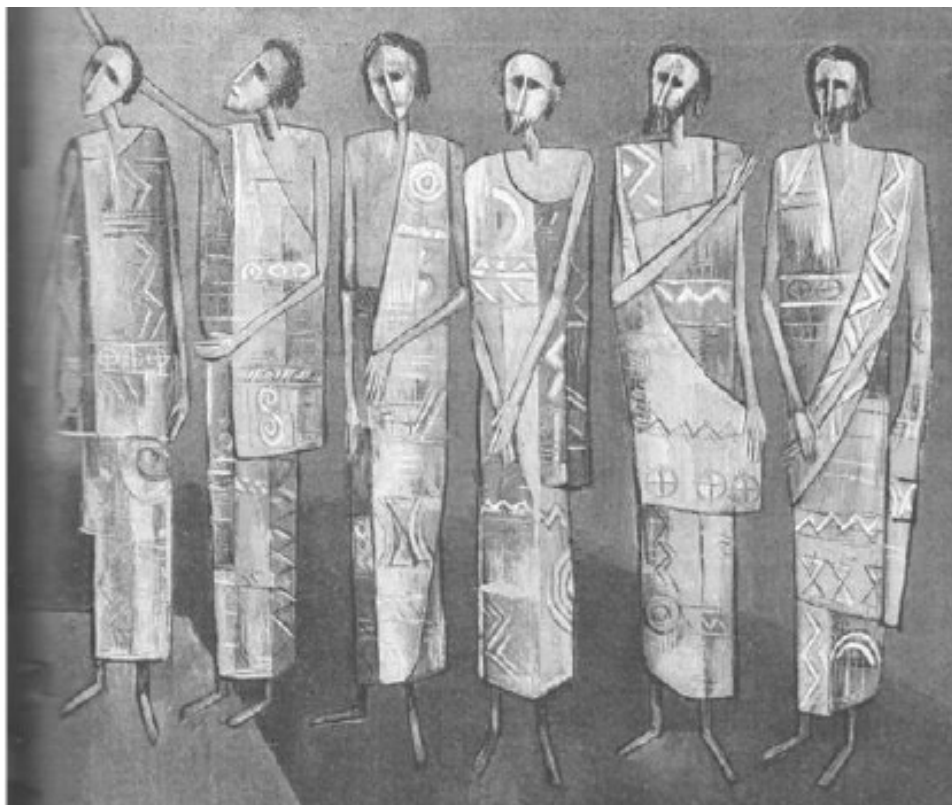

Mitraliate,
metaforele mele se revoltă
Mănâncă, dezmembrează
din cărțile zidite
pana dincolo
de linia orizontului.
Dar cine îi
cioplește aripi calului
care-mi paste literele
rostogolite
ca niște zaruri însângerate
printre rădăcinile arse de așteptare
în cărți ce
nu se vor scrie niciodată
Cărțile din care ies
vindecați de moarte
doar pelerinii.

Un poem pentru căderea mea în lume...

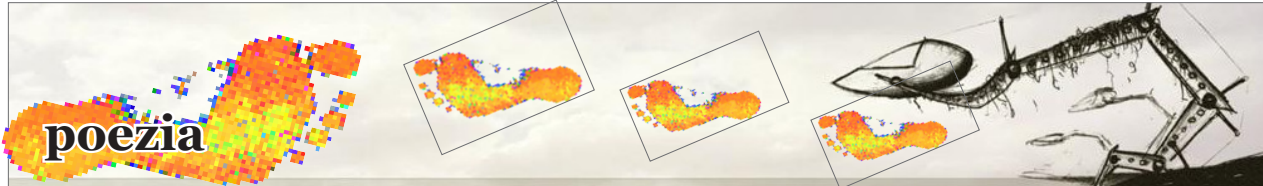
Timp răstignit în icoane.
Uși prăbușite peste pianul inimii
Ca niște ghilotine lucioase de recuzită
Trupul tău se întindea, șarpe mitic
Între dorința de a pleca pe mare
Și stâncile sărate înfășurate în spume
Ferestre deschise în amurgul cenușiu al
așteptării...
Decoruri dantelate prin care trec răvășite

stoluri de păsări rănite
Toamnele încălecate de armăsarii de ceață ai
zorilor
Amurgul foșnea metalic
ca mătasea unei regine decapitată în ruine.
Merii coșcoviți ce rotunjesc în inimi dorul de
casă
Păduri în flăcări. Păduri nebune.
Octombrie, inefabilul, anotimpul pecete de jăra-
tic
în căderea mea târzie în lume.
Frigul, frigul, rege înțelept, rege gurmand
canibalizând rămășițele acestor aventuri eșuate
în labirinturilor noastre interioare pustii.
Se dezlipesc, una câte una, măștile
cu tot cu farduri și sânge,
tabieturi și tristeți solemne.
Sunt tot mai singur
ca o casa pustie, părăsită, cu ferestrele sparte
păsările hazardului, indu-se-n cădere ca niște
ghiulele
fâlfâit de aripi secerate de spaime
În fiecare dintre noi cresc amintirile altor ano-
timpuri
le vom devora, fără remușcări, la prima ezitare
a sinelui.
Octombrie, pecetea de foc a unui destin
ce umblă desculț pe ceruri prea înalte.

Grafică de Petrică Maxim

Mirela DUMA

Sub Harul Tău

Mi-ai numărat clipele și pașii ce-i fac,
privirile din ochii cărunți
și gândurile atuncea când tac. Poverile ce le
port către munți.

E totul rânduit până când acasă la Tine-n
pridvor,
din suflet, ușor, rând pe rând
lăsa-voi poveri care dor.

Este un sfârșit ce-l aștept tot mai mult, mai
frumos, mai senină,
până când mă vei strânge la piept
Lumină din Lumină. Lumină!

Moartea ca un rug înflorit

Doctorului Horia Vlad Schițcu

Pentru că trebuia să port o luptă
m-am născut într-o lume în care viața este un
risc lege pentru care nu există niciun sfârșit
călătoria mea pornind
într-o lună de vară, sfoasă,

din bătălia cu moartea
printre florile câmpului

moartea aceea locuiește în fiecare casă la șes
sau pe munte
ca un rug înflorit -

eu fredonam sunete de lumină

ea își scutura petală cu petală

în mâna luminoasă care alegea
precum o muzică a vieții, bisturiul.

Aritmetici ciudate

Te iubesc
de la minus la plus
într-un sinus cu tangente ce nasc infinit
paralele-ntre noi, puncte puncte, sărutări
și păcat.

Te iubesc
cu iubirea dintâi. Aritmetici calculate ciudat,
când în nopți
îmi lipsești
și te strâng în formule
cu puteri la pătrat.

Te iubesc matematic demult,
logaritmic radical
și decent...
aritmetic
cu efecte de bal pentru noi,
într-un ritm transcendent.

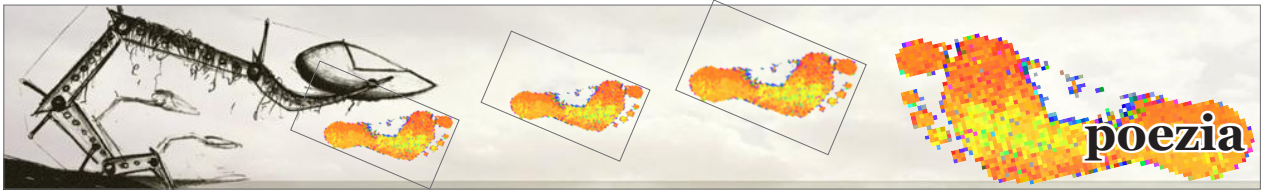
Te iubesc
de la minus la plus,
în cuvinte rostuite de rouă, când departe
doar prin gânduri
te-ajung
și fulgere la fereastră, când plouă.

Te iubesc atâta de mult!

O întâmplare glorioasă - viața

Ca o sărbătoare,
începutul unui drum pe un munte deja o bătălie
câștigată

în mijlocul celor care spun că sunt liberi -
eu, cu ochii legați
urc
treaptă cu treaptă
durerea transformându-se
în foșnetul unei rochii scumpe pentru care am
plătit ultimul vis

o zi a gloriei
această minune de lumină care aduce răsăritul
fiecărei dimineți

speranță pe care Dumnezeu nu ți-o va lua
niciodată

doar un vânt rece suflând ca un suspin, printre
florile
care-ți înfloresc dintr-o-ntâmplare.

Viața - ca un punct de vedere

Dincolo de aceste cugetări din noi vor rămâne
doar fragmente
de iubire, de frig.

Din limbaj, temperaturi ridicate sau joase.

Din priviri,
lumini bune și vechi.

Numai din suflet
nu se va mai naște nimic.

Un fluture
ca dintr-un manual zboară
într-un alt vis
spre un alt miracol.

Un somn din care nu te mai trezești niciodată.

Destin ciudat

În gară așteptam același tren
Cu numărul impar, în semn de doliu. Vagonul
meu era imaginar
Al tău era doar unul provizoriu.

Grăbit, mi-ai oferit un loc
Pe care-n mers, îl ofereai la toate Ce îți lăsau

privirile zalog
Și un sărut pustiu, cu iz de moarte.

Eu nu sunt doar o simplă călătoare În trenul cu
destinul lui ciudat
Cu locurile goale din vagoane, Cu mersul peste
suflet, cadentat.

Sunt forma-n care tu zărești prin geamuri Un
început de nouă poezie.

Sunt frunza căzătoare de pe ramuri,
În semn că toamna este prea târzie.

În gară vine iar același tren,
Fără destin, cu număr provizoriu. Îl așteptăm
la capăt de refren,
Pe un peron rămas mereu în doliu.

În memoria lui Mihai Eminescu

Ce adânci și albastre devin suferințele! În
mijlocul atâtor scriitori de poezie, câtă risipă
de imaginație,
de conținut,
de mesaje fără niciun motiv.

Scrieri lungi
lipsite de vise, de punctuație.
Numai dorințe de gen și de carne.

Din privirile mele
cad strigăte dureroase într-o pustietate în care
poetul, ca un om învechit vorbește cu luna.

Versurile lui
ca niște glezne frumoase lasă urme de lumină

prin aer -
pantofii albi
ca o undă de șoc
aruncați afară din anotimpuri.

Ce destin
să te naști într-o zodie rece
dintr-o suferință adâncă și albastră... val de
durere.

Emilia STAJILA

Romanul *Iarna când s-au întors berzele. O poveste (aproape) adevărată*, apărut anul acesta la Editura Eikon din București, reprezintă o provocare savuroasă oferită cititorului de către scriitorul craiovean Ion Munteanu. Epicul ne face cunoștință cu un condei experimentat, generos în trucuri narrative. Vraja stilistică se revărsă din primele pagini, iar titlul ne promite o călătorie palpitantă spre o lectură profundă, cu decodificări de sensuri și trăiri.

Autorul reușește cu iscusință să reflecte nu doar lirismul unei povești de dragoste, ci și sincopel istoriei, respectiv drama unui secol în care a luat amploare (și mai mocnește încă) tragismul unui regim sadic și fatumul *per se*.

1. Fantoma trecutului

Eroul principal (al cărui nume nu îl cunoaștem, deoarece ni se prezintă cu pseudonimul Anton), pornit la psihoterapeut să descopere adevărul despre moartea iubitei, de fapt demarează un joc subtil al memoriei, o jonglărie isteată cu *das Es*, *das Ich*, *das Über-Ich*, iar abilitățile sale dobândite îl ajută să complice puzzle-ul. Istoriile despre tatăl său, despre moș Gligoriță, evenimentele întâmplăte pe valea Amaradiiei, teroarea Securității și necazurile

Iarna când s-au întors berzele

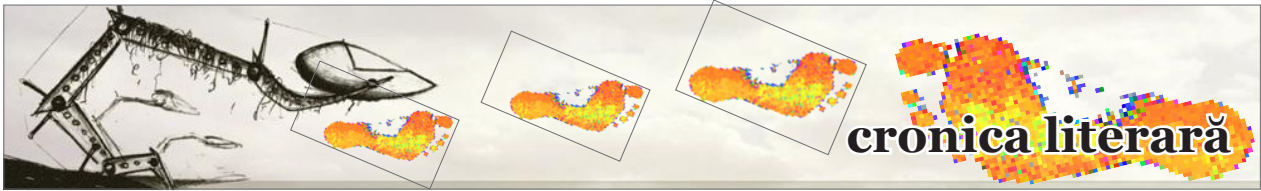
*O poveste (aproape)
adevărată, frescă autentică a fatumului*

oltenilor după cel de-al doilea război mondial, reperatele biografiei sale, prezentate cu o deosebită prudență, sunt esența în care se dizolvă povestea de dragoste cu Alexandrina.

Hedonismul pe care ni-l dezvăluie Anton prin lejeritatea relatării amintirilor amoroase, prin momentele picante descrise în detalii, cuvintele deocheate presărate, uneori recitând versuri din arsenalul creațiilor populare, nu e decât una din multitudinea de măști ce le poartă pentru a ascunde firea sa de fiu al câtorva „generații de sacrificiu”.

Anton – Copilul a crescut în sânul unei familii unde „...în ciuda sărăciei și prigoanei tatălui vostru, era venerat un singur Dumnezeu, însă cel adevărat, acela al iubirii de oameni. Pentru că, în felul lor auster, fără gesturi ori declarații deșarte, părinții tăi chiar se iubeau, la fel cum vă iubeau din toată inima pe voi, copiii. Afară era altceva. Acolo erau adulați înțelepții, începând cu Stalin, Engels și Marx, încheind cu cei autohtoni, a căror crudă caracterizare ți-o aminteai și acum: „Ana, Luca, Teo, Dej/ Ce-au băgat spaima-n burgheji”. Tu ai avut șansa să deschizi ochii într-o altă dimensiune, mai luminoasă, mai primitoare, descoperind lumea într-o căsuță cu două camere din cărămidă arsă, cu acoperiș de țiglă deasupra capului și prispă închisă cu geamlăcuri, cu pereți încă netencuiți pe dinafară, dar pereți adevărați...”

Cu toate acestea, copilăria, în plin sens al autenticității sale, i-a fost hărțuită de oroarea Securității ce tot îl necăjea pe tatăl său, om demn, gospodar, cu dragoste de țară, însă prea

incomod pentru regim, mai ales că scrisese și un manifest „ca o împotrivire la abuzurile oamenilor puterii și ale lui Dumnezeu însuși”. Pe acea hârtie „cerea să plece rușii din țară, dar cui i se adresa numai Dumnezeu știe! Cerea să nu-și mai bată joc comuniștii de oameni, dar cui solicita asta nici el nu putea spune! Cerea să li se dea țăranilor pământurile înapoi... Chema la lupta împotriva neajunsurilor și nedreptăților, de fapt instiga la zaveră, cum a fost acuzat mai târziu... Cum ar veni, implora hoții să nu mai fure, mincinoșii să nu mai mintă, criminalii să nu mai ucidă, leneșii să se apuce de muncă, procurorii să nu mai acuze pe nedrept, milițienii să nu-i mai bată pe țărani și să nu mai bage oameni nevinovați la pușcărie...” Cel mai bizar lucru e că securiștii, probabil, nici nu mai aveau să afle cine a scris acea așa-zisă proclamație, trecuseră ani buni, când tot de-ai săi l-au turnat...

Experiențele de viață prea amare ale tatălui i-au transmis, prin sânge, o doză de precauție și neîncredere în oameni, copilăria plină de lipsuri și „exemplele” de inși care din „nimeni” au devenit „cineva” doar pentru că erau turnători și mincinoși profesioniști, i-au plantat lui Anton în conștiință circumspecția, un scepticism, poate chiar o răzvrătire lăuntrică ce l-au însoțit permanent. De facto, sub masca aceluia bărbat aprig, cu aparențe hedoniste, apt să trișeze de minune (după cum i se părea lui) în dialogul cu psihoterapeuta, se află copilul bântuit de consecințele cumplite ale orânduirii comuniste.

Experiența de viață dificilă, omorul neintenționat, pierderea copilului, divorțul, apoi locul de muncă ratat, decesul persoanei dragi conduc spre o anchilozare psihologică neștiută până atunci. Autoflagelarea îl adulmecă tiptil pe Anton, iar pentru a scăpa de aceasta – se „aruncă” în „vâltoarea” psihanalizei, totodată căutând să dezvăluie enigmele Alexandrinei (atât misterul morții, cât și pe cel al vieții).

Istoriile relatate psihanalistei reprezintă o descojire a propriului destin. Miezul îl constituie *Weltanschauung*, perceput de specialistă și de mințile ce lecturează romanul. Autorul, (prin eroul principal) oferă ustensilele și metodologia de cercetare și analiză a psihicului, a societății,

a umanității, a realităților istorico-politice de la cel de-al doilea război mondial până în prezent. Lupta dintre *Bine* și *Rău* are loc nu doar în comunitate, în gospodărie, în partid sau în casă, ea persistă în mintea fiecărui om ce nu și-a pierdut conștiința: „Ce-ai fi putut să-i răspunzi ca să puteți merge mai departe? Că ai trăit și neputință, și înverșunare? Chiar și silă față de vecinii tăi lipsiți de suflet, vânduți diavolului? Că mai ai încă acele trăiri, gândindu-te la omul mutilat și la tatăl tău, biet soldat uitat iarna, rănit, toată noaptea prin nămeții de zăpadă de pe front, din munții Tatra, ca apoi, salvat ca printr-o minune, să fie aproape mâncat de lupi, anchetat de Securitate și să dea socoteală pentru o poezie?... Că te gândești uneori la bietul moș Gligoriță, de care încă nu i-ai vorbit doctoriței, metamorfozat peste noapte din om gospodar în chiabur odios, care suga sângele poporului, de către cei mai abjecți oameni ai timpului, leneșii satului și funcționarii imorali ai statului?... Că ești îmbolnăvit de scârbă față de nemernicii pe care, nu-i așa, ar trebui să-i iubești, fiind frați de-ai noștri?... Oameni care, la rândul lor, au făcut copii, au nepoți, gândind și ei și acționând la fel, pentru a le fi mai bine, perpetuând delațiunea în lume?... Pâra și hâra cum zicea cronicarul?”

Întâlnirea lui Anton cu Alexandrina, pe lângă povestea de dragoste și pasiune, ilustrează două mostre de destine umane la temelii total diferite (prin temelii, referindu-ne la părinții celor doi îndrăgostiți). Cerul a făcut posibil să se cunoască, departe de țară, și să se iubească fiul unui dușman al regimului cu fiica Generalului Roșu (șef al Securității). Povestea acestei femei pe cât de enigmatică, pe atât de anxioasă și plină de complexe ne elucidează destul de bine *efectul bumerangului* și cum păcatele părinților se pot răsfrânge asupra copiilor. Crescută fără mamă și fără tată, Alexandrina, din copilul nefericit, se transformă în adultul nefericit, în femeia care crede că poate găsi căldură pentru spiritul său în inima bărbaților întâlniți în calea vieții. Or, această iluzie nu este decât un mecanism ce continuă să îi acutizeze *tulburarea de personalitate borderline* și numai moartea reușește să îi pună capăt suferințelor.

Iubirea dintre Anton și Alexandrina (sau doar pasiunea infernal de puternică) constituie o căutare a unei copilării împlinite, cu părinți fericiți, cu familie autentică, plină de afecțiuni veridice, nedescoperite niciodată.

2. Adevărul se ascunde în simbol

Romanul debutează cu *motto*-ul ce-i aparține lui Alexandru Macedonski: „Nimeni n-a iubit cum am iubit eu. Nimeni n-a suferit cum am suferit eu. Toți spunem așa, și toți avem dreptate”. În aceste cuvinte sunt ascunse fațetele vieții cu toate bucuriile și amărăciunile lor. Se profilează o iubire conținătoare a extazului și a durerii, a sorții și a rostului, un *amor fati* pe care-l putem deduce din romanul scriitorului Ion Munteanu. E imposibil să nu-ți iubești destinul dacă după atâtea orori ale viețuirii mai insiști să porți cu tine dragostea față de locurile natale, față de preafrumoasa Oltenie, față de valea Amaradii care te-a legănat, chiar de fulguia, fulgera sau zâmbea cu cele mai strălucite raze ale soarelui. Romancierul, prin epicul descriptiv (natura, tradițiile, cultura, predilecțiile culinare) abordează o tematică oltenească și redă cărții sale un accentuat *spiritus loci* și o tentă lirică, stabilită de stările unui incontestabil iubitor de țară, marcate de visare romantică și de atmosferă originală a plaiului.

Motto-ul lui Macedonski, Oltenia macedonskiană cu Pometeștii și Goieștii săi, *volens nolens* instigă cititorul la o examinare minuțioasă a textului pentru a coborî până în sondele dătătoare de simboluri. Depistăm câteva simboluri definitorii (două ni le oferă chiar titlul romanului): *iarna*, *berzele*, *râul*, *marea*.

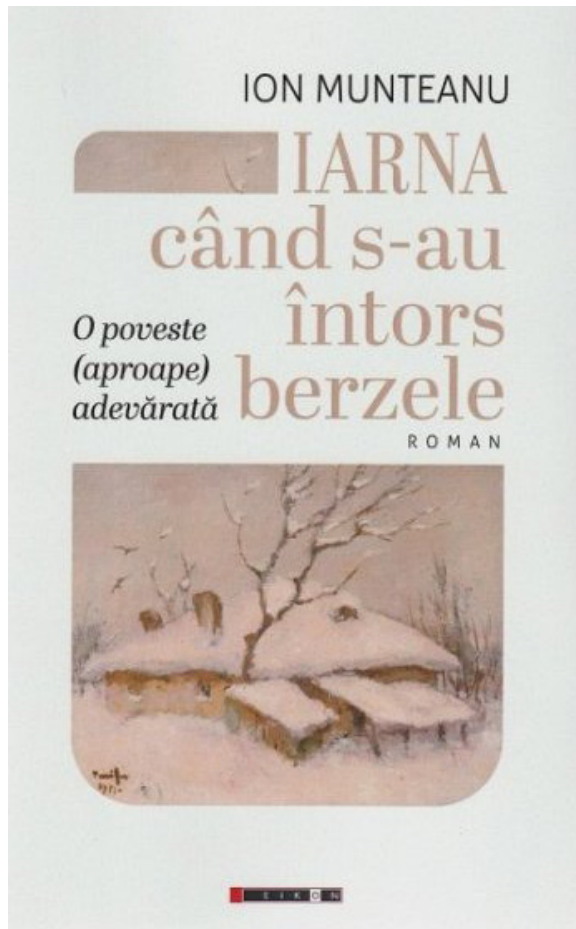
Simbolul *iernii* (Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, București, 1995, p. 105) reprezintă o etapă a ciclului de dezvoltare a ființei umane – *declinul* (celelalte trei anotimpuri semnificând *nașterea*, *creșterea* și *maturitatea*). Succesiunea anotimpurilor exemplifică mitul eternei reînnoiri, „ea simbolizează alternanța ciclică și veșnica reînnoire”. În acest sens, Percy B. Shelley scria: „Când e iarnă-afară, mai poate fi departe primăvara?”

În romanul analizat de noi, acest ano-

time rece, poate chiar anxios și plin de o oarecare singurătate (la fel ca eroul principal), de fapt oferă o nouă șansă la viață, la revigorarea psihicului și la continuarea căii de împăcare cu sine. Această iarnă din viața lui Anton încheie lanțul de evenimente tragice și îi insuflă speranța post-terapeutică.

Al doilea simbol din titlul romanului este *barza* (*berzele*). În *Dicționarul de simboluri* găsim această pasăre ca un semn de bun augur, un indice al longevității. Moartea berzelor de la finele romanului marchează sfârșitul tragic al Alexandrinei, dar în contextul anotimpului în care s-a petrecut evenimentul, reprezintă încheierea unei etape din viața lui Anton și speranța la un nou început. Un aspect important și interesant în conjunctura de împrejurări este un alt sens al acestui simbol (*barza*) pe care îl găsim în *Dicționarul* lui Chevalier și Gheerbrant: „... este un simbol de pietate filială, căci se crede că ea își hrănește tatăl, ajuns în pragul bătrâneții”. Finalul tragic al berzelor din roman poate fi corelat cu situația fatală în care tatăl Alexandrinei, cum nu cum ar trebui să fie, urmează să își înmormânteze fiica, când în mod normal, la venirea sorocului, copilul este dator să-și înhumeze părintele.

Iarna când s-au întors berzele. O *poveste (aproape) adevărată* constituie un titlu ce ne invită să identificăm și să interpretăm romanul dintr-o altă perspectivă, una tipic macedonskiană, cu simboluri încifrate și gânduri țesute printre rânduri. Un însemn distinctiv este *râul* Amaradia. În general, semnificația râului este cea a posibilității universale, a *scurgerii formelor* (F. Schuon), a fertilității, a morții și a reînnoirii. La grecii antici fluviile (râurile) reprezentau elemente de cult, „li se ofereau sacrificii, înne-când în valurile lor tauri și cai vii. Nu puteau fi traversate decât după ce erau respectate riturile purificării și ale rugăciunii. Ca orice putere fertilizatoare ale cărei hotărâri erau neștiute, fluviile (râurile) puteau înghiți, iriga sau îneca, puteau duce barca sau o puteau îneca. Inspirau venerație și spaimă” (Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*). Aceste emoții contradictorii și paroxistice stârnea și Amaradia cu puterea ei uluitoare.

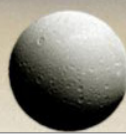
Ion Munteanu descrie cu o măiestrie de pictor profesionist râul cu toate ipostazele sale incredibile: „Periodic, o dată la câțiva ani, alteori mai des, Amaradia cerea cap de om, ca o zeitate turbată, obișnuită să i se aducă ofrande [...] Într-o primăvară ploioasă, întreaga vale a Amaradiiei devenise loc înfricoșător de evlavie și închinăciune: dinspre Pometești, ca un șarpe unsuros, apa aducea pe spinarea ei măloasă, furând-o de pe mal, o biserică veche din lemn, cu ușa zăvorâtă, și care își mișca turla încoace și încolo, aritmic, de parcă își măsura timpul rămas, ca o pendulă obosită. Pe malul vostru, al mălăeștenilor, femeile cădeau în genunchi, bolborosind și închinându-se: Vine sfârșitul lumii! [...] În cea mai mare parte din an acest râu devenea pârâiaș, chinându-se să ducă printre dealuri puțina apă pe care o aduna și care, în verile secetoase, se pierdea cu totul [...] Cu siguranță, Amaradia a prins vremuri bune, dacă te uiți mai în profunzime la maiestruosele zăvoaie care îi îmbracă malurile cu arbori falnici și umbroși, până departe, în albia ei secundară, aproape

uitată [...] Toamna târziu și iarna, după topirea zăpezilor, Amaradia își recuperează albia pierdută, împlinindu-și rostul de a șerpui întregă, cuminte și pașnică, printre vechile maluri...”

Dicționarul de simboluri evidențiază și faptul că fluviul (râul) simbolizează existența umană și perindarea acesteia cu toate sentimentele, aspirațiile, dorințele sale și nenumăratele lor modificări. În această privință, Jean Chevalier și Alain Gheerbrant fac o paralelă cu teoria lui Heraclit: „Pe cel care coboară în aceleași râuri îi scaldă mereu alte unde, iar sufletele sunt exalații ale umezelii”. În *Iarna când s-au întors berzele...*, Amaradia reprezintă eterna trecere, ciclicitatea naturii și a destinelor umane. Acest râu devine parte componentă nu doar a comunităților din satele împrejurimii, ci și a fiecărui locuitor. Din istoriile lui Anton sesizăm cum Amaradia a devenit parte din el, fiindu-i alături chiar și pe meleagurile pitorești ale Franței.

Locul în care s-au cunoscut Anton și Alexandrina – *marea* –, cu plaja ei întinsă, mediteraneeană, din stațiunea Sete, nu este o simplă întâmplare, deoarece își are conotațiile sale ce nu trebuie neglijate, una din ele fiind *dinamica vieții*. Jean Chevalier și Alain Gheerbrant menționează că „totul se ivește din mare și totul se întoarce în ea: loc al zămisliilor, al transformărilor și al renașterilor”. Marea mai simbolizează și „o stare intermediară între virtualitățile încă informale și realitățile formale, o situație ambivalentă care este cea a incertitudinii, a îndoielii, a nehotărârii, situație care se poate încheia bine sau rău”. Din aceste considerente reiese faptul că marea este în același timp o imagine a vieții și a morții. Adâncurile mării serveau drept casă a monștrilor: imagini ale subconștientului, bântuit de curenți dătători de viață sau de moarte. Misticii consideră marea un simbol al lumii și al inimii omenești, în calitate de adăpost al patimilor.

În romanul analizat de noi, marea constituie nașterea idilei dintre Anton și Alexandrina, totodată marcând punctul de la care a început „numărătoarea” lunilor până la sfârșitul tragic al fetei...

3. Homo homini lupus est...

Pagini remarcabile, cu un sens profund și bine definit, sunt cele în care apare dialogul dintre lupii din pădure. Scriitorul Ion Munteanu recurge la o personificare a prădătorilor, astfel reliefând cruzimea lumii și a timpurilor, ghidându-ne spre afirmația lui Plaut din lucrarea sa *Asinaria: Homo homini lupus est...* Haita de lupi din romanul *Iarna când s-au întors berzele* inițiază o discuție despre persoana pe care o urmăresc (tatăl lui Anton), ba, mai mult, glosează pe marginea orgoliului ființei umane și a esenței acesteia: „Stai liniștit: nu tot ce zic oamenii e și adevărat. Mai ales ce spun scriitorii, care mint și mai mult, de îngheață apele. Însă acestora li se iartă, dacă mint frumos [...] Nu ne interesează ce ar comenta unii și alții, mai ales oamenii [...] Dar să nu ne pripim cu trasul concluziilor... Cel puțin nu înainte de a ne face treaba... Pe urmă, cu burțile pline, putem și filosofa, cum se spune că făceau, în rândul oamenilor, grecii antici”. Lupii se prind într-o discuție despre cizmele murdare ale potențialei victime ca să ajungă și la tema securiștilor spre care se îndrepta sărmanul om:

„ - Și să pornească, apoi, la drum pentru a se întâlni cu noi, ce ironie!, chicoti lupul cel tânăr.

- Nu cu noi, cu ceilalți avea el *rendez-vous*, mâine dimineață, șopti ca pentru sine Înțeleptul.

- Cu ceilalți lupi?

- Iar faci glume nesărate, la care nu râde nimeni, îl tamponă taică-su. Eu vorbeam de semenii lui de la Filiași, anchetatorii... Fie și numai pentru felul cum s-a prezentat la audieri, mirosind a gunoi de grajd, eu l-aș fi mâncat, pardon, l-aș fi arestat pe loc. Fără să mai țin cont de acuzația de uneltire împotriva orânduirii... Sau s-o mai cercetez.

- [...] Dar dacă nu avea alte încălzări, ce să facă, amărâțul? Îndrăzne să nu se mai prezinte la anchetă?

- [...] Dar cum să nu se ducă la anchetă, de vreme ce era chemat? Ar fi putut altfel?...”

În scena dată, lupii singuri și-i identifică pe „colegii de breaslă” – colaboratorii

Securității. Atestăm, printre rânduri, chiar și la o doză de „compasiune” de la acești carnasieri pentru omul ce se îndrepta în toiul nopții către o nouă anchetă a Securității.

Asemuindu-se cu slujitorii fideli ai regimului, lupii semnifică (în explicațiile *Dicționarului de simboluri*) „spiritul redutabil din partea căruia te poți aștepta la mari nenorociri...” Lupii, din romanul analizat, duc spre un sens paralel, desemnând *trecutul*. O mostră la care facem referire este opera lui Macrobius – *Saturnaliile*. În opera sa, poetul vorbește despre statuia neobișnuită a lui Serapis la Alexandria. În acest monument, timpul era conceput sub forma unui monstru cu trei capete: un cap de leu (prezentul), un cap de câine (viitorul) și un cap de lup (trecutul). Carnivor, lupul mușcă și macină timpul trecător, lăsând din el doar oase și amintiri.

Din cele relatate mai sus, putem deduce ideea că dușmanul unui om nu este doar omul din preajmă, ci și trecutul cu amintirile, regretele și muștrările de conștiință. Narațiunea de mari dimensiuni (383 de pagini) *Iarna când s-au întors berzele. O poveste (aproape) adevărată*, prin trăirile a două generații, reflectă avatarurile spiritului uman din perspectiva identificării propriului eu în mijlocul semenilor și a căii proprii ce trebuie parcursă pe acest pământ. Ea ne mai demonstrează și dualitatea expresiei *Homo homini lupus est...* Atât oamenii din jur pot fi prădători, cât și noi înșine putem deveni lupi pentru propria persoană, fiindcă eul este „un animal hăituit de dușmani interiori, care atacă periodic”. Un catalizator în această metamorfoză este *trecutul*.

Romanul *Iarna când s-au întors berzele...* reprezintă o frescă a fatumului, o pânză narativă executată cu o dexteritate excepțională. Scriitorul Ion Munteanu reușește să cucerească cititorul prin scrierea deosebită, stilul original, epicul neobișnuit și simbolurile codificate în istorisirea destinului uman. Scrierea ne așază față-n-față cu propria viață, cu povestea care a fost soarta străbunilor noștri și ne relatează fiecare clipă când „...te zbăteau să te agăți de funiile cerului, de degetul lui Dumnezeu, să te salvezi...”

Poetul-medic Lucian Piticar

Jefuit de primăveri

Ed. Princeps Multimedia

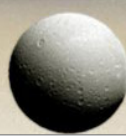
Ioan ȚICALO

Aflat la a doua carte de poeme, *Jefuit de primăveri* (Ed. Princeps Multimedia, Iași, 2022), Lucian Piticar din Câmpulungul Bucovinei se dovedește a fi poet în deplină forță creatoare. Într-o prefață scurtă și densă, Daniel Corbu îl așează în constelația poezilor neoromantici, având, desigur, dreptate. Încadrarea făcută de polivalentul D. Corbu mi-a amintit de versul eminescian „Eu rămân ce-am fost: romantic”. Pentru mine, așadar, calea romantică rămâne aceeași, indiferent de epocă, fiind caracterizată prin sensibilitate excesivă, imaginație debordantă și căutarea permanentă a sinelui profund. George Popa, într-un articol intitulat *Metaforă și eliberare* („Convorbiri literare” nr. 6(126)/ 2006), după ce atrage atenția că metafora se naște mereu din nevoia omului de armonie, amintește de experiența poetei indiene Lala Lalbed care a recunoscut că a trăit aceeași stare: „Înțeleptul m-a învățat un singur cuvânt:/ «Din exterioră să devin interioră!»” Refuzul exteriorității, supusă determinării, a haosmosului, echivalează cu regăsirea libertății și a metaforei, energia inepuizabilă a romantismului.

Daniel Corbu are încă o dată dreptate să-l încadreze pe Lucian Piticar în ceea ce numim

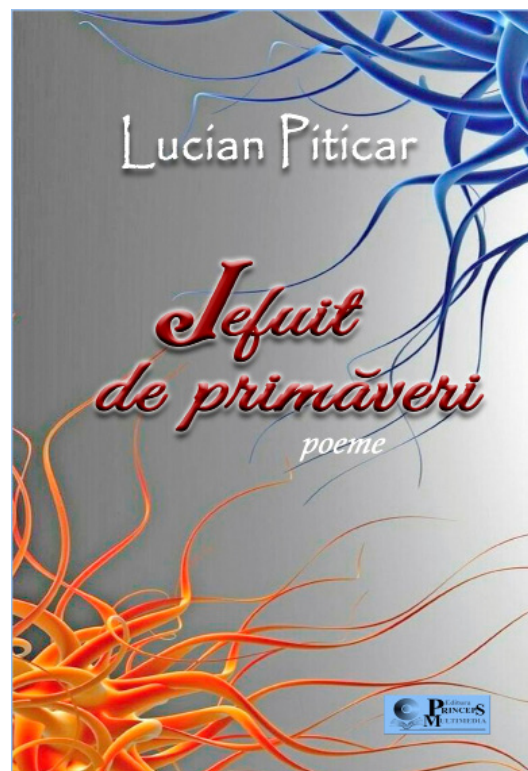
neoromantism pentru simplul motiv că de la școala romantică a secolului al XIX-lea literatura și arta, în general, au străbătut printr-o gamă întregă de ...isme, dacă nu cumva și de iasme. Perioada contemporană este invadată, ba chiar sufocată, de o poezie narativă pliată pe o realitate aflată perpetuu în dezechilibru, creând uneori impresia că suntem în fața unui fluviu cu izvorul în abundenta versificare din anii lui *Lazăr de la Rusca* și ai corifeilor comunismului.

Orice revenire la poezia autentică, la o intensă vibrație lirică, așa cum procedea-ză la Câmpulung Tucu Moroșanu și, iată, Lucian Piticar, e o chemare a unui suflu nou în creația poetică, aducând-o între stănoage artistice. Din acest punct de vedere, poemele poetului-medic pot fi înscrise în sfera neoromantică, Lucian Piticar fiind un Don Quijote (cum îl numește Daniel Corbu), îmbrăcat în platoșa metaforei. Și, cum intenția creatorului e întotdeauna de o nemăsurată amplitudine, iar împlinirea ei nu atinge niciodată dimensiunile sale urieșești, doar așa poate primi o explicație prezența în volum a unui scurt poem intitulat *Adevăr: Etern pigmeu/ în poezie/ îndrăznesc/ timid,/ să palpez/ metafora*. Versurile acestea îmi amintesc de o aserțiune a lui Serghei Bugakov care în *Lumina neînserată* se referea la poziția omului în lume. El spunea că oricine ajunge să fie satisfăcut de această lume și nu manifestă o inșățietate

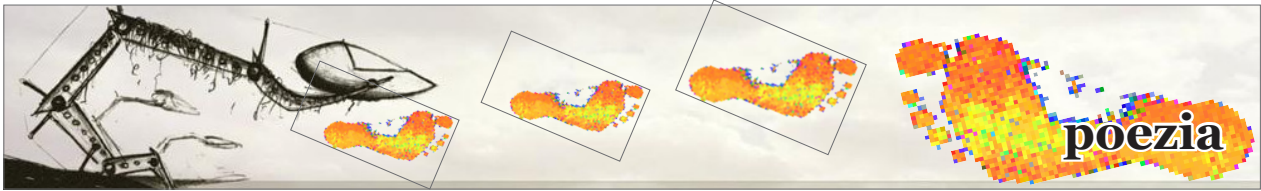
spirituală acela nu înțelege rostul lui în viață și credința, fiind departe de ceea ce numim ființare, iar ființarea ține de eternitate. Se poate recunoaște în versurile deja citate și o smerenie a poetului rezultată tocmai din anvergura gândului inițial și realizarea efectivă prin vers. E poate și o recunoaștere a faptului că singurul creator e Dumnezeu, în vreme ce omul, supus vremuirii și aflat sub inspirație, e doar imitatorul, o idee pusă în circulație încă de Platon în *Sofistul*. Și dacă am adus în discuție vremuirea, mă opresc puțin asupra titlului *Jefuit de primăveri*, de fapt două versuri din poemul *Prezent*, o metaforă ce atestă ireversibilitatea timpului, fără să implice și spaima în fața fenomenului, căci Lucian Piticar doar miroase *spaima viitorului/neodihnei*, după ce a trecut prin *tinereți pierdute/ în/ scorbura anotimpurilor*. (**Regrete**) Cititorul ar putea detecta în aceste versuri cel mult o umbră de regrete, având în vedere că „scorbura” e un spațiu securizant, proteguitor, unde acționează mai ales prezentul, însă un prezent mărginit care nu suportă să stea pe loc. Cu alte cuvinte, în „scorbura” poetului se frământă cele trei timpuri ale Sfântului Augustin din *Confesiuni* (XI, 26): „prezentul din cele prezente, prezentul din cele trecute și prezentul din cele viitoare”. Și atunci e normal ca poetul să fie asaltat de amintiri „răsfățate” de magma efervescentă a metaforelor: *Am/stropi de sânge/ închegat/ pe ceața/ amintirilor ucise/ de regretul/ juvenil/ al păsării-timp/ prăbușită/ în stolul anilor*. (**Amintiri**)

Unul din poeme se numește *Vămile tinereții*, putând să fie intitulat tot așa de bine „Vămile primăverii”, unde „prezentul din cele trecute” se intersectează cu „prezentul din cele prezente”. Departele temporal se varsă în aproapele poeziei în aceeași curgere metaforică: *Nu știu/ dacă-i uitare/ rugă/ sau suferință/ urma ta/ sângerândă/ din miezul/ viselor mele// dar Ariadna/ deșiră tot către tine/ firul întors/ spre/ proscrisele vămi/ ale tinereții*. Poetul e un nostalgic, el retrăiește o tinerețe

năvalnică purtând-o în sufletul său aproape cu venerație, fără ca sentimentul acesta să se transforme într-o dramă. Petrecând cu vremea, ori sub vreme, se constată o împletire a trăirii sentimentale cu înțelepciunea omului trecând fugar peste vară și instalându-se într-o toamnă incomodă: *Putred de merele verii trecute/ Pământul m-alungă cu geamăt de ceață/ Iar pasărea timpului cu pene cărunte/ Îmi mușcă din soare cu ciocul de gheață*. (**Autumnală**) În altă poezie, a sosit, parcă prea devreme, iarna, când, după rostirea lui Lucian Piticar, *Nămeții se descalță-n pragul ușii*, iar poetul face o constatare uimitoare: *Pământul de-astă vară-i hemiplegic/ De viscol subteran perpetuu e izbit/ Încerc să număr anii, dar amnezic/ Văd doar în luciul gheții un chip îmbătrânit*. (**Iarnă**)

Practicând o poezie cu rimă sau fără, cu adânci semnificații și imagini de o rară prospețime, poetul-medic Lucian Piticar se înscrie cu drepturi depline în galeria celor care își înmulțesc talanții de pe o zi pe alta, iar volumul *Jefuit de primăveri* o mărturisește cu asupra de măsură.

Nicolae SILADE

Omul cu două umbre

*„E stăpânul fără margini peste
marginile lumii...”*

Mihai Eminescu (Scrisoarea I)

o, inima în veci nevindecată
o-nvăluie un nor de nostalgii
ar vrea să cânte și ar vrea să tacă
și ar mai vrea să poată-ntineri

albe tăceri - adevărată pace -
în jurul meu ca bruma se așează
știi că murind de moarte m-aș desface
înaripat ca îngerul de pază

dar visul unor ani de-odinioară
mă mai încântă încă mă-nfioară

sonetine (3)

mă părăsești ca umbra-n înserare
spre a pătrunde-n cel din urmă vis
odihnă fericire împăcare
nu mai găsesc în cercul meu închis

că-mi lași inelul doar și o mănușă
nu pot să cred că te întorci curând
o, când va fi să-mi bați din nou la ușă
tu inimă a lumilor o, când

mă voi întoarce trist în elemente
voi fi doar un cuvânt în gura ta
punând adaos vechilor amprente
sonetele durerii și o stea

arată-mi însă mila ta prin ere
și dobândesc puteri de înviere

sonetine (1)

îndurerat de-absența ta divină
am căutat în versuri liniștire
așa cum orbul caută o lumină
întrezărită-n vis ori amintire

credeam că astfel o să pot învinge
melancolia lungului amurg
și singuratic ca un demiurg
tot învățam cuvintele a ninge

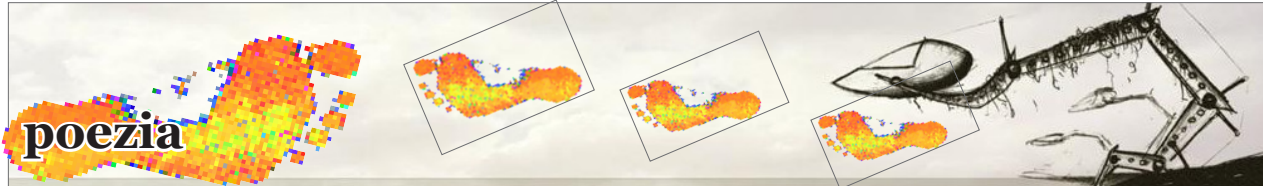
m-am învoit să cânt și în surdină
la margine de rai de omenire
sperând mereu ca-ntr-un târziu să-mi vină
din partea ta un semn de nemurire

dar cum să-mi aflu liniștea deplină
când doar prezența ta mă însenină

sonetine (2)

când voi ieși din valea-ntunecată
cu nimbul meu de gânduri străvezii
să vii s-acuți cum albia secată
spune povestea verbului a fi

sonetine

(4)

vezi stelele se sting și-ncep să cadă
iar soarele se-ascunde în trecut
de-acum și orbul ar putea să vadă
în urmă iarbă și în față lut

în locul lunii sus pe metereze
un înger negru iată s-a ivit
și somn revarsă peste cele treze
uitare peste cei ce-au adormit

o nouă și cumplită profeție
în suflet se strecoară-nfiorându-l
nu va rămâne din ce-a fost să fie
decât o-ndurerare și cuvântul

dar în aceste înnoptări târzii
doar tu lumină lumii îi poți fi

pe un țărm de mare

stam
pe un țărm de mare
și visam

și deodată

în vis mi-apăru
acel țărm de mare
pe care stam eu și visam

o nouă viață

și fiecă zi e o nouă viață
ridică-te. bucură-te
se ivește din neguri o lume
ce murmură aceleași cuvinte
și cu aceleași glasuri te cheamă
du-te
se ivește și sensul
nonsensului tău
dragostea cea cu o mie de brațe

toate pe rând vor ieși la lumină
chiar și lumina
chipul tău
adevăratul tău chip
în oglinzile cerului

vezi
nu-i decât un miracol
ce-a devenit obișnuință zădărnice plictis

ridică-te bucură-te
fiece zi e o nouă viață
fiece zi un alt paradis

la răsăritul soarelui

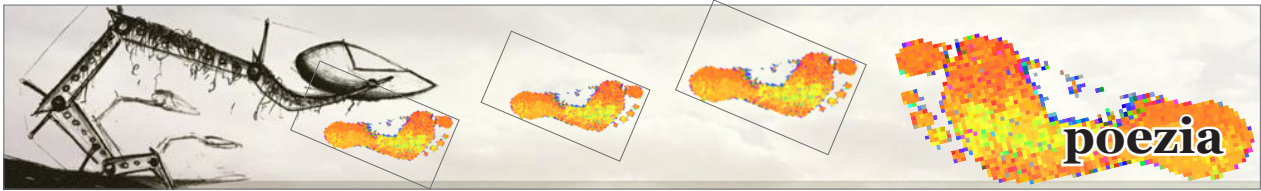
la răsăritul soarelui când se deshid
ca niște ferestre pleoapele muritorilor. când
puternicul duh al luminii îi smulge
din brațele ultimei nopți
și îi poartă pe drumul zilei spre un alt apus.
când în iarba înaltă toți greierii tac
seduși de ecoul propriului cântec

la răsăritul soarelui. când în fiecă strop
de rouă se oglindește un nou univers.
când peste mări și marea răsună
doar glasul tău
a ta chemare. la care formele toate răspund
pornind într-un dans aproape extatic. atunci tu
ca un zeu te ivești. din tine însuși.
spre tine.

dialog

nu vrei să te acopăr
m-a întrebat iarba spre seară

nici nu-mi trece prin gând
i-am răspuns
mai vreau să te calc în picioare
să te văd înverzind ca de-o spaimă
ce străbate universul cel mic

și cel mare
mai vreau o cât îmi place
să te calc în picioare

bine bine atunci hai
să te-acopăr

infini

spărsesem oul și mă trezii
în alt ou
cu mult mai mare

prin coaja lui străbătea
intermitent
câte o rază de lună
câte o rază de soare
chiar stelele păreau că mă-mbie
cu licărul lor din depărtare

dar eu încă plângeam după oul
din care ieșisem
la întâmplare

astfel vremea trecu și se sparse
și oul cel mare
iar eu mă trezii în alt ou
închis între coajele sale

fără raze de lună
fără raze de soare

singur

cu gândul aprins
ca o veșnică lumânare

(pre)luarea în ființă

mai înainte de a fi să fiu
eram pământ și cer pustiu
eram în toate fără să o știu
eram întregul cel mai viu

eram departe și aproape
eram o apă între ape

eram și soare fără pleoape
și noapte care să-l îngroape

dar o ruptură s-a produs
azi nu mai sunt nici jos nici sus
nici parte nici întreg nici plus
ci răsăritul din apus

exodul

ieșisem din mine
pe mine însumi privindu-mă
ca un străin

între mine și mine
se nășteau sferile
se nășteau orele
despărțind tot mai mult
pe cel care este
de cel care sunt

dar eu
eu mi-am dat seamă
de această despărțire

am alungat sferile
am alungat orele
unind ceea ce este
cu ceea ce sunt

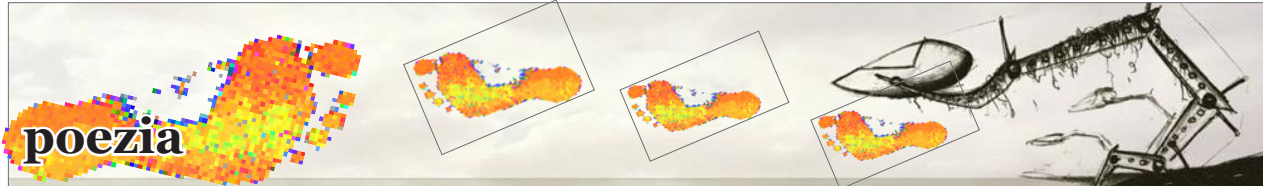
și ziuă
se făcu atunci pe pământ.

interludii îngerești

și nu mai e de-acum o taină
că tu doar tainele sporești
cuvântul tău e viu și sfarmă
tăcerile atât de nefirești

se-ntunecă mereu și se-nlumină
bolta iubirii pământești
cerurile toate par o mină
de zăcăminte sufletești

sfârșind încep alte povești
și veșnic nu se mai termină
această sacră pantomimă
cu interludii îngerești

Emilia AMARIEI

Și-i toamnă...

În fiecare zi mă sinucid,
Și-ngrop tăcând, în orișicare clipă,
Fragmente vii din visul meu lucid,
Acelea-n care disperarea țipă.

Puteam să te primesc în viața mea,
Încă-mi doresc, dar frica mă cuprinde,
Chiar dacă și-un ghețar s-ar dezgheța
La focul viu, de l-ai putea aprinde

Oprește-mă din mersul înspre hău,
Adună-mă din țandări și cenușă,
Oprește-mă, te rog, să-mi fiu călău,
Să-mi pun pe suflet ultima cătușă.

Un strigăt răspândit în univers,
O zbatere a unei vieți damnate,
Osândă mi-a fost fiecare vers,
Risipă de trăiri abandonate.

Și-i toamnă... eu pe frunze moarte calc,
Sfârâm sub tălpi asceza și tăcerea,
Consensul pustniciei îl încalc,
Și-n rugul bucuriei ard durerea.

Pană

Mi-a înlemnit, de spaimă, poezia,
S-a-nțepenit în actul creator,
Aș repara-o, nu-mi găsec bujia,
Căci mă confrunt cu-o pană de motor.

M-am pomenit în trafic mult prea mare
Și-mi pâlپاie cuvintele la bord,
N-au mai rămas metafore-n sertare,
La frenezie nu mai am abord,

Au ruginit ideile și-i toamnă
În viața mea și-n versuri, de altfel,
Îmi tot repet: – Nu-i bai, stimată doamnă,
Căci te-ai deprins cu frunze-n portofel,

Cu junghiuri, nevralgii și cu tăcere
Înghesuite-n micul tău arest,
Oricum trăiești pe-un munte de durere
Și răni pe care nu ți le contest.

Aveai un rai plin de cetății cu muze,
Iar mustul lor curgea prin vena ta
Poemul îți rodea mănos pe buze
Și-n vis de aur versu-ți eclata.

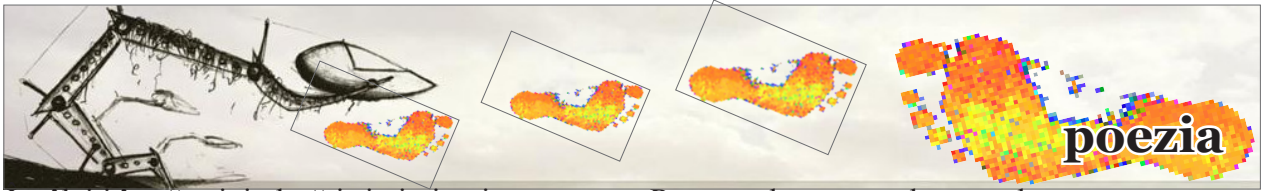
Lași pana de concepții creatoare
Să-ți devasteze ultima scânteie?
Mai abitir, să știil, nerostul doare,
Când lași să moară ultima ideie...

Ochiul trezirii

Nicio pată de soare nu spintecă norii,
Ceața densă mocnește, umbrind trecătorii,
Un miros de mocirlă inundă eterul
Și-un ocean răsturnat, în neant, pare cerul.

N-avem ierni de zăpadă, ne plouă prin gânduri,
Se așază noroaie, și-i frig printre rânduri,
Ne-întrebăm tulburați, oare ce e cu timpul,
Unde s-a-înțepenit de-a greșit anotimpul?

Se întâmplă schimbări sub privirile noastre,
Nu pricepem nimic despre lume sau astre,

Încălciți în păveri, judecați și nimicuri
În ispite cădem, în hoții, șiretlicuri...

Tot mai mult coborâm în tenebrele minții,
Nu-înțelegem ce-i drept, nu vedem de arginții
Care-acoperă ochiul divin al trezirii,
Ce-ar putea veșnicie să dea omenirii.

Odă singurătății

Cumva, în toamna asta-mi plouă-n oase
Nici nu mi-e frig, nici nu mi-e cald, adică.
Dezintegrată, liniștea despică
Muțenia tăcutei mele case.

Pe-un vârf de gard stau vrăbii zgribulite
Tot plouă lin și-agale, de vreo lună,
Și-o mierlă-mi cântă, seara, de nebună,
Cu glas dogit și penele zburlete.

În podul casei, bufnița cobește
Și se tot mută-n cele patru vânturi,
Încep a năvăli prin mine gânduri
De toamnă, ce prin suflet mă răzbește.

Chiar și motanul miorlăie aiurea
Pe-acute note de sperietură,
Când vântul smulge țigle de pe șură
Și se pornește-n vaiete pădurea.

Rețeaua de curent adesea cade
Și n-am nici felinar, mi-e spart lămpașul,
Pe întuneric scârțâie cosașul
Acoperit de gureșe cicade.

Sub trăsnete ce-mi zguduie bordeiul
Mai băjbâi fără rost prin bezna nopții
Și mi-e tovarăș scârțâitul porții
O rugă, fila albă și condeiul

Se-aprinde o lumină din eteruri,
Ce-mi face drum prin smoala nopții ude,
Râuri de aur curg și se aude
Cum nasc poeme îngerii în ceruri.

Zăresc scânteii sărind dintre cuvinte,
Ce se-întâlnesc depline și rotunde,
Căci numai ele n-au plecat niciunde
Ci mi-au rămas statornice și sfinte.

Fantezii de toamnă

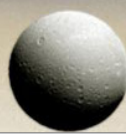
Taină dulce-n mine ferecată,
Legăn șoptitor pe care-adorm
Și-n zeiță-adesea mă transform,
De iubirea ta, nevindecată,

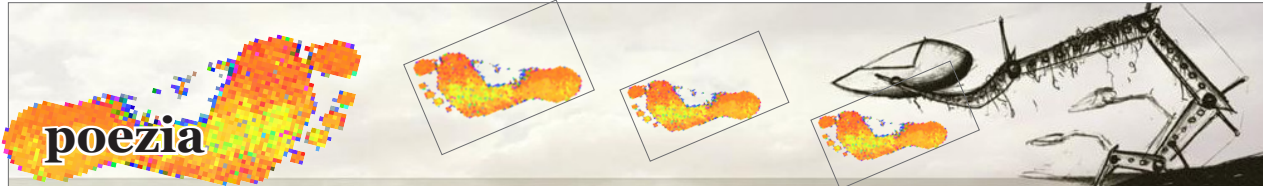
Fantezii presari în așternuturi,
Voaluri pică dincolo de timp,
Eu am dat în floare-ntr-un răstimp
Și-am furat culorile din fluturi.

Pentru tine, șoapta mea din muguri,
Tu, crâmpei de dor și nebunii
Izbucnite-n toamne cafenii,
Cu miros de nuci și gust de struguri,

Port adesea galbene veșminte,
Frunze ruginii îmi sunt covor;
Bântuindu-mi sufletul cu dor,
Tălpile-mi pășesc peste cuvinte.

Licurici mi-ai așezat pe frunte,
Chiar de, toamnă, prea grăbită vii,
Parcă-n mine se trezesc copii,
Care-aleargă prin păduri cărunte.

Viorica PETROVICI

ÎNGERUL SAU ÎNTOARCERA PE DOS

Mantia îi este rece ca ghețurile veșnice, cei ce îl văd
n-au cum să fugă, să zboare, n-au cum să înoate
în mai adânc, începe întoarcerea pe dos, sfredelul de foc
pătrunde în Sine, spasme și tremur ca o electrocutare
însoțesc această chemare fără scăpare,
Întoarcerea pe dos se produce simultan cu trezirea,
cele cinci elemente traversează cunoașterea, corpurile astrale se absorb în Mister,
Aripile păsării albastre devin imense, în tot timpul acesta orb orice dimensiune devine
fluidă și se atinge tandru cu alt diamant lichid,
Înălțarea fulgerului vertical în vid, ax infinit,
Materia fizică păstrează urme de viață, nimic nu moare definitiv, nimic nu trăiește definitiv,
Se aude murmurul dintre lumi ca un cântec de răsărit...

PĂDUREA ALBĂ DE STEJAR

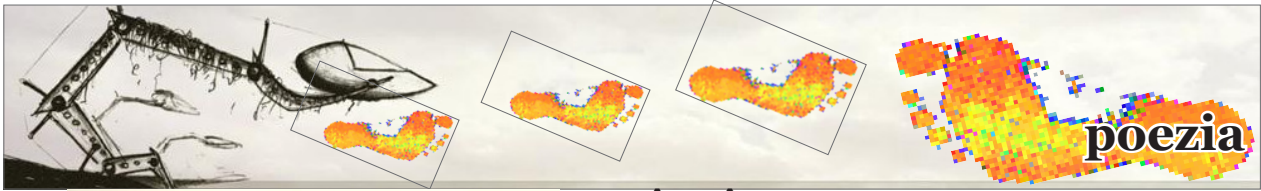
În pădurea de stejar s-au aciuat ciorile, și-au făcut mii de cuiburi, pun ouă

negre și vii prin care intră întunericul și iese lumina lumilor pierdute,
Ciorile vociferează violent, vor drepturi de proprietar peste pădurea albă de stejar, inima vârtelniță cerne gândurile neobosite și ochii ciorilor, înșirați sus, par stele căzute, spânzurate de vârfurile albe de stejari,
Într-o noapte, pădurea se leapădă de croncăniri, din pământ răsar flori albe cu clopoței ce cresc până în Lună, sânziene aleargă inocente și fără pudoare printre trunchiurile cu grai duhovnicesc, vântul albastru urcă și coboară într-o înțelepciune străvezie.

BALUL

Mormântul lui Tutankhamon e plin de fecioare albastre
ce se plimbă prin el ademenitoare,
Faraonul le dă în dar câte un parfum în formă de zebra,
tragi de coadă și te stropește cu miresme de eucalipt și trandafir,
Zei se desprind din iluzoriu cub de aur în care se află
alte șase cuburi din ce în ce mai aproape de esență,
TOT este imparțial, balanța nu minte, Isis strălucește de stele,
la fiecare grațioasă mișcare a ei, pustiul se umple de lumină,
Horus îl sfătuiește pe Tutankhamon cu acea înțelepciune blândă în infinitul transcenderii,
E atâta nemurire în mormântul acesta unde intră și ies,
ca la un bal, fecioare albastre, căroră zeul adolescent le dă în dar sângele său, creierul lumesc și alte organe de prisos, pura energie e o mamă ce nu dă greș, faraonul e zeu și se întoarce la ai săi eliberat de posesii, matca îl absoarbe într-o pâlnie de foc alb cum nu s-a mai văzut.

UN CANDELABRU AVANGARDIST

În copacul cu fotografii, Evelina ține
Turnul Eiffel,
Dostoievski se dă cu sania pe altă ramură,
la răsărit
și troica sună cu zecile de zurgălăi, din-din!
din-din!
Carmen urcă Muntele Olimp și, pe cap,
poartă soarele,
Porțile grele de lumină ocultează
freamătul devenirii,
Nietzsche face avioane din paginile rupte
și acestea
zboară în stratosferă zgâlțâind copacul
cu fotografii,
Pe o creangă, un peruș galben
și unul albastru cântă,
Eu mă aflu în Piramida lui Keops
și din mijlocul ei
ascult murmurul sevei ce urcă,
Femeia cu părul trandafiriu și bărbatul
centrului alb
pedalează, copacul crește mai ales noaptea
și se umple de vise, stelele se joacă
de-a v-ați ascunselea,
apoi poposesc în acest candelabru avangardist.

ÎNTÂLNIRE DE GRADUL ZERO

Merg pe drumul pietruit din preajma unui teren
de sport
apoi mă înghite ceva,
mă trezesc, după un timp, cu mulți kilometri
mai sus,
În oglindă nu mă văd pe mine ci o pâlnie ca un
cerc de foc
de la circ, un vârtej amețitor și lumină la capăt,
de câte ori insist, se repetă aceeași scenă, nu
am chip,
aud cu inima dureri ce nu sunt ale mele, morții
mă vizitează, îmi transmit mesaje către
cunoscuți
sau unele de interes general, eu refuz să fiu o
gară plină,
Redevin fetița care merge pe un drum pietruit
din preajma unui teren de sport, cred că totul
are un sens
și aleg să nu trăiesc fracționat, îmi place să
privesc stelele
de jos, să aud izvoarele cu întreg trupul meu
de salcie al cărei rod sunt păsările ce migrează

un singur numitor comun,
geana de scânteii, unicul moment în care
nu contează ce este Sus, ce este jos ci linia
care le unește

PARADA

Sunt o locuință cu șapte uși, în mijloc e paradă
militară,
rachete Patriot, mașini blindate, elicoptere
Airbus,
între ele steaguri albe purtate de copii
care aruncă în soldați cu bucurii,
Camera cu delfini, melci albi și căluți de mare
are
obloanele trase,
De prea multe ori peștii cu argintie coroană au
evadat,
de prea multe ori aici a intrat hoțul, lumina e
adâncă
iar cheia e în burta unui rechin,
În camera albastră somnul meu are diverse
trepte
de trezire, ea nu are tavan, plec mereu pe urma
unor sunete, înțeleg limbaje ce vin din eter
dar la întoarcere le uit, și mai e o cameră
însă despre aceasta nu am voie să vă povestesc

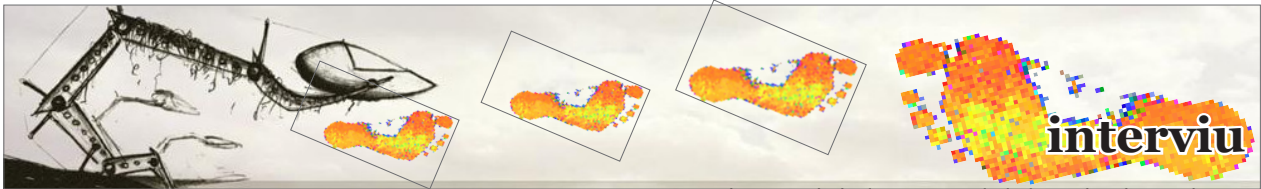
George VULTUREȘCU în dialog cu Nichita DANILOV

**„Poezia e ca o floare de colț răsărită pe colții unui tigru.
În timp ce-și face siesta, tigrul o tolerează.
Dar atunci când sfășie prada o mânjește cu sânge”**

George Vultureșcu: *Nichita Danilov, ne-am întâlnit, prin ani, la COLOCVIILE NAȚIONALE DE POEZIE de la Tg. Neamț. Într-un timp neprielnic literaturii exista aici o oază de puritate generată de o devoțiune aparte pentru poezie și valoare a unui „organizator” - Daniel Corbu, a poezilor nemțeni Aurel Dumitrașcu, Adrian Alui Gheorghe, Nicolae Sava, a criticului Cristian Livescu. Ea se datora, în bună măsură, PREZENȚEI IEȘENE: N. Danilov, Lucian Vasiliu, Liviu Antonesei, Dorin Spineanu etc. Postmodernismul era în floare. Unii îi înțelegeau apartenența pînă la servilism, alții îl respectau ca pe o dogmă. Tu, Nichita Danilov, în ce relație ai fost/ești cu postmodernismul?*

Nichita Danilov: Au fost splendide Colocviile de poezie de la Tg. Neamț și necesare. Din păcate despre ele nu mai putem vorbi decît la trecut. Era important aici cadrul: poezii sosiți din toată țara și munții din jur. Nu dezbaterile, nu premiile, nici teoria. Chiar și recitalurile de

poezie nu aveau pentru mine mare importanță. Îmi era suficient că întîlneam aici mulți poeți. La ședințe, nu prea participam. Preferam să umblu pe străzi. Să colind librăriile și cafenelele. Da, exista o oarecare puritate la Neamț, o anumită atmosferă care îți dădea forța să continui. Și existau și personaje pitorești, care colorau serile de poezie. Dan Giosu, de pildă, care n-a fost invitat niciodată la colocviu și care a fost prezent în fiecare an la ele, fapt pentru care i s-a înmînat și un premiu. Cînd mă sunau la telefon, cei din Neamț chiar insistau să nu afle Dan Giosu data cînd vor avea loc manifestările. Nu știu de ce, dar nu era prea dorit Dan Giosu la Neamț. Consider că s-a făcut o greșală. Un alt personaj pitoresc prezent aici a fost prozatorul Ghedeon Mihalache, care avea obiceiul de a-și scăpa cîrjele din autobuz. Odată a adormit sub un cal, și a trebuit să ne întoarcem cu autobuzul de la vreo 50 de km ca să-l luăm cu noi. Ei, vezi, dragă George, toate aceste personaje erau importante, ele, colorau locul. Aduceau un

suflet de poezie și nonconformism. De ce oare ne este teamă de pitoresc? Și de ce nu ne este teamă, de pildă, de teorie? De conceptul de „Postmodernism”? Unii l-au teoretizat pînă și în poezie.

G.V.: *Te-am întrebat despre POST-MODERNISM pentru că, o bună vreme, critica „realismului socialist” ne-a propovăduit (cuvînt în consonanță cu ideea „culturii de masă”) acest termen într-un sens colectivizat, convenindu-i SERIILE, PROMOȚIILE, în dauna individualităților. Crezi că un poet se impune mai ușor printr-un grup, ca într-un partid, și mai greu dacă este SINGULAR?*

N.D.: În „O poezie pentru Mileniul III”, Alexandru Mușina spune: „Poeții, în general, se formează în grupuri (la fel cum lupii tineri învață să vîneze în haită), chiar dacă, apoi, fiecare rămîne singur cu fantasmalele sale, cu „prada” sa (care, la rîndul ei, îi „devoră”).” În ce mă privește, nu m-am format într-un grup anume și nu am învățat să vînez în haită. Am învățat să vînez de unul singur. Așa a fost să fie, pînă-n 1980, cînd am debutat în volum, numele meu avea o circulație restrînsă. Debutul meu îl datorez profesorului Constantin Ciopraga, care fiind președintele juriului Concursului de debut organizat de Editura „Junimea”, fără să mă cunoască, a avut puterea să decidă: „Ăsta este!” Chiar astea au fost cuvintele sale. L-am cunoscut abia cînd mi-a apărut volumul de poezii Fîntîni carteziene și am avut îndrăzneala să merg acasă la domnia sa. Imediat după apariția volumului și după cronică foarte favorabilă a lui Eugen Simion din România literară, am primit o scrisoare de la criticul Nicolae Manolescu, care mă invita să citesc la Cenaclul de luni. S-a întîmplat însă o încurcătură: cu cîteva zile mai înainte fusesem invitat de Ion Cristoiu să citesc la Confluente - Cenaclul pe care l-am deschis împreună cu Mircea Nedelciu și am fost prezentat, aici, de Sorin Titel. În scrisoarea sa, criticul Nicolae Manolescu îmi spunea că va scrie în săptămîinile următoare despre cartea mea. N-am avut cum să primesc invitația, nici nu i-am răspuns la scrisoare, dar l-am întîlnit la „Cartea Românească” și i-am explicat că urmează să citesc la alt cenaclu. Criticul nu s-a supărat, da nici n-a mai scris despre Fîntîni

carteziene, nici despre celelalte cinci cărți care mi-au apărut pînă acum. Scrisoarea domniei sale o păstrez și astăzi și din cînd în cînd o scot din plic și-o recitesc. Mă întreb totuși: „De ce s-a abținut criticul Nicolae Manolescu să se pronunțe asupra poeziei mele?”

G.V.: *Se vorbește despre o poezie a DIALOG-ului ieșean, una a CENACLULUI DE LUNI și una a ECHINOXIȘTILOR. Sînt oare funcționale/fertile aceste etichetări sau ele sînt doar un revers al orgoliului „criticii universitare”?*

N.D.: Nu se poate vorbi despre o poezie a Dialog-ului ieșean. Revista n-a dat naștere unei grupări poetice. Și nici un poet important. S-au format însă aici o serie de critici și de gazetari, cum ar fi: Val Condurache, Ioan Holban, Mihai Dinu Gheorghiu, Valeriu Gherghel, Liviu Antonesei, Dorin Spineanu, Constantin Pricop, Silviu Hoiște etc. Dialog-ul a fost o școală pentru esești, nu pentru poeți.

G.V.: *„Cînd spunem totul, scriem ca niște barbari” spune, undeva, moralizînd, Julien Green. M-aș mărgini deci, ca să nu barbarizăm acest interviu, la cîteva aspecte ale „generației optzeci” văzute prin prisma poeziei tale... Permite-mi să amintesc un poem al tău: „ Peste tatăl meu/ trist cade umbra/ și tata cosește./ În urma lui/ mama leagă snopii/ cosiți. Li se lungește umbra/ pe pajiștea arsă./ Mă privește tata din urmă/ și-l simt, dar nu-mi întorc/ spre el fața. O aud/ pe mama cum mă strigă/ din urmă, dar nu-mi întorc/ spre ea fața...” (FIU AL OMULUI). Pentru că sînt și eu dintr-un sat (al meu e SUB CODRU, în calea lupilor), aș vrea să te întorci, totuși, cu fața spre satul tău. Ce-ți amintești despre satul tău? Cum sînt satele bucovinene, Nichita Danilov?*

N.D.: Poemul acesta nu evocă satul meu. L-am scris în urma unei amintiri foarte puternice, a unei impresii mult mai tîrziu. Poemul are ca punct de plecare casa părinților mei din Doi Peri, un cătun situat la 2 km de Iași, unde s-au așezat ei imediat după colectivizare, cînd părăsind Climăuțiul, au venit în Moldova și s-au stabilit în Dulcele Tîrg. Urcînd dealul Cetățuei într-un splendid amurg de vară, mi-am întors capul și i-am văzut pe amîndoi urmărindu-mă cu privirea. Și brusc am fost cuprins de o tristețe

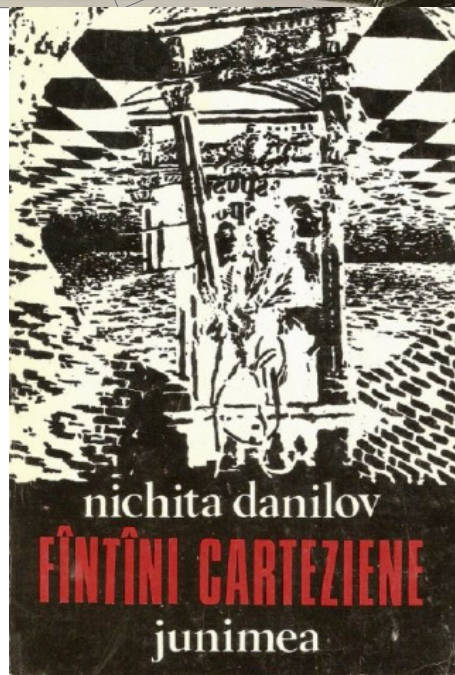
sfișietoare. Poezia aceasta i-a plăcut foarte mult regretatului Florin Mugur, cel care mi-a „moșit” două cărți: Cîmp negru și Arlechini la marginea cîmpului. Cît despre satele bucovinene: erau frumoase. Și cu totul altfel decît cele din Moldova. Mi-e dor de ele.

G.V.: *Un sat în care trăiesc mai multe etnii cred că are ceva inepuizabil. Spun asta pentru că aparțin și eu, prin satul meu, unui „ținut de graniță”. Aici se întrepătrund culturi, mentalități, temperamente. De aceea cred că putem înțelege mai ușor și mai nuanțat această complementaritate a culturilor cît și fascinația deschiderii spre celălalt. O fi oare... postmodern să vorbim despre copilărie? Tu ai „amintiri din copilărie”?*

N.D.: Din ce în ce mai des îmi revin în memorie scene din copilărie. Unele de-a dreptul suprarealiste. Altele postmoderniste. Altele pur și simplu amintiri, cum ar fi de pildă mirosul de rumeguș din șopron, unde iarna îmi ciopleam schiurile. Cerdacul, castanul de lîngă geam. Fîntîna unde aruncasem tot peștele pe care-l prindeam. Un mesteacăn care foșnea halucinant, noaptea. Urmele înghețate de roți ce brăzdau toamna târziu drumul. Albinele. Motanul vărgat cu coada tăiată. Cîinele legat lîngă grajd. Calul. Vaca. Gardul de lemn. Biserica. Rîul. Școala, ș.a. (Am uitat totuși ceva: granița și versurile - Ah tu, graniță, graniță/acoperită cu draniță!)

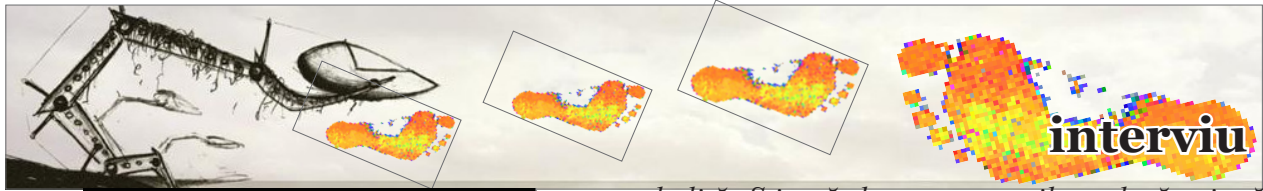
G.V.: *De curînd, un scriitor „revoltat” era indignat și considera o carență a intelectualității românești faptul de a fi fost rostite prea multe ELOGII ALE SATULUI sub cupola Academiei... Tu, Nichita Danilov, crezi că datorează ceva poezia ta satului sau încerci să uiți ca să pari... civilizat?*

N.D.: „Ce e nou la oraș?” îl întrebă Marcolfa (un personaj pitoresc din piesa Bertoldo la curte de Massimo Dursi) pe Adunătorul de zdrențe. Și acesta-i răspunde: „Ce să fie? Lumea se naște, trăiește și moare. E gălăgie multă. Casele sînt înghesuite, ferestrele au obloane și în dosul lor oamenii se pîndesc unii pe alții.” Nici la țară nu e altfel. Și aici casele sînt îngrămădite, unele au garduri, iar altele n-au. Aceeași lume peste tot. La noi nu e mare diferență între oraș și sat. Satul îl poți întîlni în tramvai și în lift. După cum îi poți

întîlni pe stadion, la cinematograf, într-o sală de așteptare și, în ultima vreme, la teatru, unde lumea vine ca să mănînce semințe. Nu e de mirare deci că a ajuns să fie elogiut sub cupola Academiei și hulit la microfon. De sat nu te poți despărți prea ușor. Cei care-l urăsc sau îl renegă sînt niște țărani. Nu de țaranul din noi trebuie să ne lepădăm, ci de bădăranul care ne guvernează de multe ori instinctele. Și dacă bădărănia sau mîrlănia țărănească e suportabilă, bădărănia intelectuală, cea sclifosită, bădărănia academică, bădărănia universitară, bădărănia gazetărească sau bădărănia critică și mai cu seamă cea politică - sînt greu de înghițit. Satul te spiritualizează, îți dă o dimensiune pe care orașul n-o are. Dar această dimensiune o regăsești în tine abia după ce l-ai părăsit. Brîncuși și-a transferat satul la Paris. Aici l-a înțeles mai bine.

Dar fiindcă am început cu orașul să sfîrșim tot cu el. Iată ce spune Wiliam Saroyan despre oraș: „Orașul ora urît, dar faptul că trăia și el era minunat și nu avea nimic urît în sine. Praful orașului îi înnegrea mîinile și i se înnegrea și fața, dar era minunat să trăiești și să mergi, să participi la evenimentele lumii, zi după zi mereu alte titluri de ziare, mereu alte evenimente.” Erau alte titluri de ziare, mereu alte evenimente. Ei vezi, George, așa ceva nu se întîmplă în mediul rural. Aici nu apar ziare. Aici nu poți face polemică. Aici marile evenimente

NICHITA
DANILOV

CELĂLALT NICHITA

2013

se rezumă la faptul că vaca lui Vasile a intrat în trifoiul lui Ion. Aici nu vin minerii. Nu există demonstrații. Nu există o Piață a Revoluției. Nu există 13-15 iunie. Aici totul e acceptat. Orașul e urât, dar e mai viu. Mai palpitant. Aici se pot scrie texte. Drept care ți-l propun pe acesta: Leul & Dolarul.

G.V.: *Te-am întrebat despre sat sperînd să dau de urma unei matrici a „cîmpului negru” din poezia ta. Rezonanța profundă a acestui spațiu (volumele Cîmp negru, Arlechini la marginea cîmpului) a poeziei tale mi-amintește de un pasaj din Faulkner: „Am descoperit că merita să scriu despre propriul și unicul meu petic de glie natală... Pot mișca acești oameni asemenea lui Dumnezeu, nu numai în spațiu, ci și în timp”. Ce e, deci, acest „cîmp negru”: un ținut mitologic? un spațiu metafizic pentru strigătul ființei?*

N.D.: Cîmpul meu negru simbolizează neantul. În această „cheie” trebuie citite toate volumele.

G.V.: *Și din nou un poem: „În spatele fiecărui om/ stă de veghe un înger, îngerul/ din spatele meu a căzut/ și totuși ale cui sînt mîinile astea,/ aceste mîini fine ca niște aripi/ ce atît de nostalgic/ îmi acoperă ochii?” (Peisaj cu aripi). Te-am întrebat despre sat și pentru că speram să-mi vorbești despre înger. Aș fi dorit să fie o legătură... Toată poezia ta mi se pare o întîlnire cu îngerul - dorită, temută, amînată, invocată,*

hulită. Știu că deasupra poeților adevărați stă un zeu. Tu l-ai simțit, Nichita Danilov? Cum poate fi întîlnit îngerul?

N.D.: Am să-ți răspund printr-o poezie scurtă, pe care am scris-o recent:

*Cît timp un singur fir de nisip
se va împotrivi Deșertului,
cît timp un singur strop de apă
se va împotrivi*

Oceanului sau Mării,

Fiii lui Satan vor stăpîni Pămîntul!

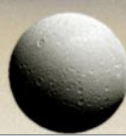
Deci cei care spun că au întîlnit îngerul s-ar putea să nu-l fi întîlnit niciodată. Trăim într-un timp în care firul de nisip se împotrivesc Deșertului și stropul de apă Mării, deci într-un timp al deșertăciunii.

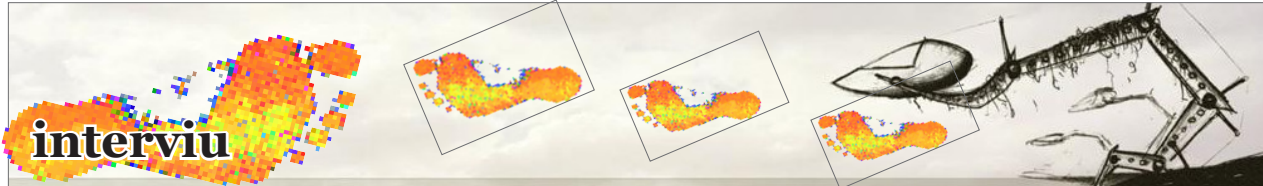
G.V.: *E în poezia ta un univers al unor lumi suprapuse - de la Fîntîni carteziene (1980) - Cîmp negru (1982) - Arlechini... (1985) - Poezii (1987). Fie „cercuri” a căror cretă poate fi ștearsă, fie „limburi” dantești, ele îngăduiau o soluție. Dar s-a adăugat strigătul volumului tău din 1990 - Deasupra lucrurilor neantului: „Noi sîntem prizonierii neantului, prizonierii neantului, / și strigăm, din neant în neant / de aici nu vom putea evada niciodată!”. Cu alte cuvinte, dacă omul poate alege soluția christică, poetului îi rămîne strigătul?*

N.D.: Ce este oare ființa decît un strigăt de carne al Domnului? Cînd carnea se transformă în strigăt, ființa se mîntuiește. Sîntem niște cercuri concentrice, niște ecouri ce se propagă de aici, dincolo. Din lumea aceasta, în lumea de dincolo. Din gura Domnului am plecat în chip de strigăte de carne și ne întoarcem la el arzînd de teamă, de speranță și bucurie. Dumnezeu se află în neantul din noi. Către El strigăm continuu.

G.V.: *Există o fascinație, o poetică a „personajelor” în cărțile tale (Kiril, Ferapont, Daniel, Constantin, Lazăr, Atikin apoi Celălalt Kiril, celălalt Lazăr etc.). Te simți privit de unii, pe alții îi suspectezi tu, pe unii pare că-i aștepți și nu mai sosesc. Deși rezonanța lor, biblică, pare dostoievskiană, aș vorbi de o poetică a heteronimilor. Te-a fascinat vreodată Pessoa?*

N.D.: M-a fascinat structura universului. A lumilor simetrice și paralele. M-a fascinat apoi Dostoievski. M-au fascinat personajele

sale. Mai cu seamă Svidrigailov, Smerdiakov, Stavroghin și alte personaje demonice. Lumea aceasta m-a obsedat în timpul liceului și în primii ani de facultate. M-au fascinat apoi Kafka, Gogol, Eugen Ionescu, Shakespeare, Joyce, precum și alți mari scriitori. Pessoa nu.

G.V.: *Nu știi dacă a fi cîntăreț al Bahlului înseamnă a fi ironist. Dar că există o poftă a spectacolului (de la registrul fantasticului pînă la frizarea absurdului) în poemele tale - sînt sigur. Camera ca „scenă” („În mijlocul camerei stau eu/ travestit în Faust,/ fumez și admir luna,/ în spatele meu tot eu,/ travestit în Mefisto...”), arlechinul, călugărul care face cu ochiul la celălalt de deasupra sa, dialogurile, implică abilitatea de scenograf, dar și de actor care își joacă spaima dezorientării, care ne prezintă pe noi înșine, deformați, dar ne și învață să ne păstrăm, prin imaginație, toate drepturile asupra vieții. E, oare, numai o părere, sau pot să te întreb: pe cînd o piesă de teatru, Nichita Danilov?*

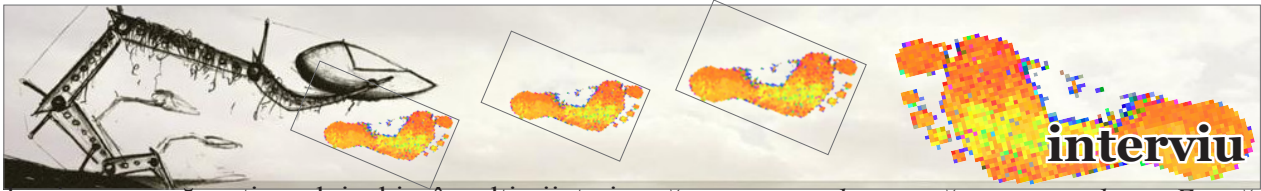
N.D.: Dacă eu nu vin spre teatru, teatrul vine spre mine! În ultimii trei ani, deci imediat după Revoluție, fără să-mi dau seama cum și de ce, am intrat, în această lume a teatrului. Timp de un an de zile am fost director la un teatru de marionete (o experiență foarte interesantă), iar acum, lucrez ca secretar - relații cu presa și publicul la Naționalul ieșean. Deci lumea

teatrului îmi este aproape. M-aș bucura să pot scrie cîteva piese de teatru. Deocamdată însă visez la un roman.

G.V.: *În recenta sa Istorie, Radu G. Țeposu te-a așezat între „gnomici și esoterici. Manieriști”. Al. Mușina, în Antologia poeziei generației '80 te așează între „metafizici.” De fapt, dacă revedem încheierea lui R.G. Țeposu („... N. Danilov e unul dintre puținii noștri poeți cu vibrație metafizică adevărat”), părerile coincid. Ce crezi despre aceste două „istorii” alcătuite de exponenți din interior ai propriei „generații” optzeciste? Ele au trezit destule reticențe și invidii. Tu, care figurezi în ambele, simți că ele sînt o oglindă fidelă a postmodernismului nostru?*

N.D.: Nici o istorie nu e o oglindă fidelă a fenomenelor care au avut loc sau au loc în realitate. Istoria este o selecție. O secțiune a unei realități deja sedimentate în trecut. Or, ambele istorii de care vorbești sînt făcute „din” prezent. Ele nu pot fi decît infidele. Istoria tragică & grotescă a întunecatului deceniu nouă e o carte frumoasă, scrisă cu talent, dar este incompletă. Deși scrisă la timpul prezent, ea nu este adusă la zi, după cum singur mărturisește autorul într-o Prefață tîrzie: „Am lăsat manuscrisul să moțăie în sertar, așa cum era el redactat în ultima variantă, purtînd ca dată ziua de 1 aprilie 1988. N-am avut energia necesară de a-l aduce la zi. Sînt lipsit de vocația sisifică. Între timp, colegii mei de generație au publicat noi cărți, pe care nu le-am putut consemna. Nu mi-a fost nici o clipă teamă că apariția lor mi-ar infirma judecățile critice. Un critic fricos e un iobag al textului. Cartea arată așa cum am abandonat-o acum patru ani. Puțin îmbătrînită, cu cearcăne, plictisită și mofturoasă”. Cartea lui Țeposu, cam plictisită și mofturoasă cum este, a stîrnit vii comentarii în presă. Și prin aceasta s-a dovedit a fi vie și actuală. Actuală chiar - prin golurile care există în ea. Fără aceste goluri, cartea lui Radu G. Țeposu ar fi fost o carte clasată. Antologia poeziei generației '80 realizată de Alexandru Mușina este și ea incompletă, într-o notă, Mușina afirmă: „Din motive lesne de înțeles, am inclus în antologie poezii scrise înainte de 1990, chiar dacă, din motive iarăși lesne de înțeles, multe dintre ele au văzut

lumina neagră a tiparului abia în ultimii trei ani.” Selecția autorilor, cât și a textelor, a fost desigur subiectivă. Eu unul, de pildă, n-am să înțeleg de ce Alexandru Mușina mi-a selectat poeziile Copii, Immanuel Kant, Tatăl, Miercurea tristă, zi cenușie, chiar Cîmp negru și Căderea îngerilor și nu poezii ca: Aurul înălțimilor, Ghilotina, Vulturii orbi, Secolul XX, Țărm, Al cincilea anotimp, Umbră sau alte poezii pe care le consider ca fiind reprezentative. Aceasta a fost opțiunea lui. Nu am ce-i reproșa. În prefață el spune: „Oricum ar fi, dintr-un anumit punct de vedere, am conștiința împăcată: am lucrat avînd permanent în minte ideea de a face o antologie de texte și de autori, nu de persoane mai mult sau mai puțin simpatice mie.” Nu știu în ce măsură autorul antologiei a reușit să-și materializeze ideea. Ar fi fost și greu: în viața de toate zilele, dar și în literatură, întîlnim nu numai persoane antipatice ci și autori antipatici, ba chiar și texte antipatice. Deci, trebuie să ne asumăm subiectivitatea și, dintr-un anumit punct de vedere, culpabilitatea.

G.V.: *Recenta carte, cu care debutează propria ta editură, Boema, „Urechea de cîrpă”, ne dezvăluie un polemist tăios, un scriitor căruia nu-i este indiferentă opțiunea politică a vremii sale. Colaborezi la mai multe ziare. Mi se pare că multe ziare din provincie se referă la ceea ce s-a spus deja în presa bucureșteană, la ceea ce s-a vorbit deja la televizor... La Iași, cum se vede situația jurnalistului din provincie?*

N.D.: În Iași există patru cotidiene, unele putînd concura presa din capitală. Deci la acest capitol sîntem la înălțime. Apoi Iașii au dat Bucureștilor, imediat după '89 gazetari de elită. Nu, nu e provincie. Iar la capitolul „polemică”, iarăși stăm bine. Probabil că am avut și avem cea mai radicală presă din țară.

În ceea ce privește Urechea de cîrpă, e o carte de pamflete și povestiri care au drept subiect realitatea zilelor noastre. Eu o privesc ca pe un roman postmodernist. Sau ca pe un poem postmodernist.

G.V.: *Am vorbit despre editura „Boema”. Ce proiecte ai în lucru? Știm deja, după tot ce s-a făcut în cei patru ani de guvernare criptocomunistă ai lui Iliescu și coaliției sale,*

că puterea nu dorește să sprijine cultura. Există, în aceste condiții, aberante financiar, soluții să edităm cărțile și revistele?

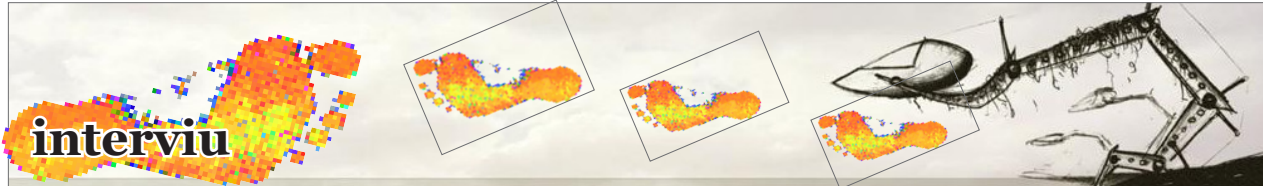
N.D.: Puterea, chiar dacă ar vrea, n-are cum să sprijine cultura. Și nici cultura n-are cum să sprijine puterea. Puterea nu se sprijină pe cultură, ci pe incultură. Puterea are nevoie de propagandă. Iar propaganda nu este cultură. Puterea are nevoie de lozincă. Iar lozinca nu este cultură. Puterea are nevoie de masă. Iar marea masă este ignorantă. Cultura înseamnă conștiință. Puterea n-are nevoie de conștiință. Puterea are nevoie de dogmă. De o masă dogmatică. Și cu cât masa va fi mai dogmatică, mai intolerantă, mai plină de ea însăși, cu atît va fi mai ușor de stăpînit. Puterea, în general, poate tolera cultura, după cum și cultura poate tolera puterea. Puterea poate iubi sau avea aversiune față de cultură, dar n-o poate sprijini. Și nu poate fi clădită pe cultură. Deci ceea ce au făcut „cripto-comuniștii” în acești patru ani de guvernare nu e o aberație, ci o regulă pe care orice putere o impune și o respectă. Noi nu trebuie să visăm la o epocă (de aur) cînd puterea va respecta cultura.

Poezia e ca o floare de colț răsărită pe colții unui tigru, în timp ce-și face siesta, tigrul o tolerează. Dar atunci cînd sfîșie prada o mînjește de sînge.

G.V.: *Ai fost, de altfel, martorul greutăților și strădaniilor mele de la revista Poesis. Ai fost și părtaș la cîteva împliniri ale ei - mă gîndesc la acele sărbători ale poeziei de la Satu Mare: „Zilele culturale Poesis”. Ce-mi propui, acum, la împlinirea a patru ani de existență nesigură și fără viitor financiar? Ce observații - pentru care ți-aș fi recunoscător - ar fi de făcut...*

N.D.: Dumneata, dragă George, ai făcut un lucru minunat la Satu Mare, ai strămutat aici capitala poeziei românești. Și chiar dacă această capitală va fi vremelnică, urmașii urmașilor noștri vor învăța că din anul de grație 1990 și pînă-n anul de grație 1999, să zicem, un anume George Vulturescu vîzînd Bucureștii devastați de turci și Iașii căzuți pradă muscalilor și tătarilor, s-a gîndit, ca în aceste vremuri de restriște, să mute capitala poeziei în Satul Său. Și a făcut-o.

G.V.: *Deși ai cîteva portrete care-mi plac*

(apropo de acel Potret al artistului la tinerețe: „Cu craniul ascuțit ca un ou/ trece pe stradă marele poet Nichita Danilov / eu merg în urma lui și meditez citindu-l pe Borges...”), aș vrea să încerci o variantă din anul de grație 1993. Îți amintesc, pentru a-l creiona, un alt vers: „Eu însumi nu sunt/ decît un tablou pictat de mine” (Timp).

N.D.: Nichita Danilov al anului 1993 este acela care a scris două cărți: Urechea de cîrpă și Apocalipsa de carton. Prima apărută la propria sa editura, Boema, cea de-a doua la Institutul European.

G.V.: Și... mai ai timp să-l citești pe Borges? Cum se împacă imaginea poetului care trecea pe străzile Iașiului cu sacouri în carouri/ și cu perechile de mănuși disperate (îl citez pe prietenul Dorin Spineanu!) cu imaginea „bărbatului” așezat, învîrtindu-se pe la bucătărie „spălînd vase și curățînd pești”? E adevărat oare, Nichita Danilov, ce spunea CELALALT Nichita, că nu știm dacă poezia ne scrie pe noi sau noi pe Ea?

N.D.: Universul familiei e atît de vast, atît

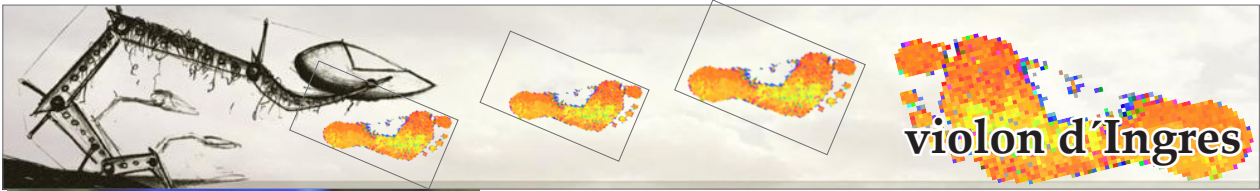
de fascinant, încît încape în el și poezia. Prin urmare și imaginea bărbatului ce trece, pe străzi „cu capul ascuțit ca un ou” și „mănuși disperate”, citind dintr-o carte de Borges, cît și imaginea bărbatului „învîrtindu-se prin bucătării, spălînd vase și curățînd pești”. Familia e o a doua armată în care un bărbat adevărat se căleşte. Căci bărbatul care curăță pești poate întrezări prin geamul bucătăriei nunta din Caana. El îl poate vedea pe Iisus făcînd minuni, înmulțind pîinea și peștele, hrănind mulțimea. Dar, dragă George, pentru a înțelege mai limpede acest univers, am să citez cîteva versuri din poezia *Din munți în munți*, cornul: „În marile orașe, femeile au pene de vultur pe cap / și ochi de linx în cap. / Ouă de vultur clocesc, / în timp ce bărbatii se învîrt prin bucătării, / spală vase și curăță pești”.

Cu alte cuvinte, învîrtitul bărbaților prin bucătării are un rost: bărbatul protejează ouăle de vultur din care vor naște viitorii Vulturești și chiar și viitorii Danilovi.

Liviu Ioan Stoiciu, Nichita Danilov și Daniel Corbu (Iași, Parcul Copou, 2011)

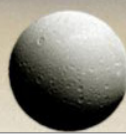
Șapte poeme de Octavian Paler

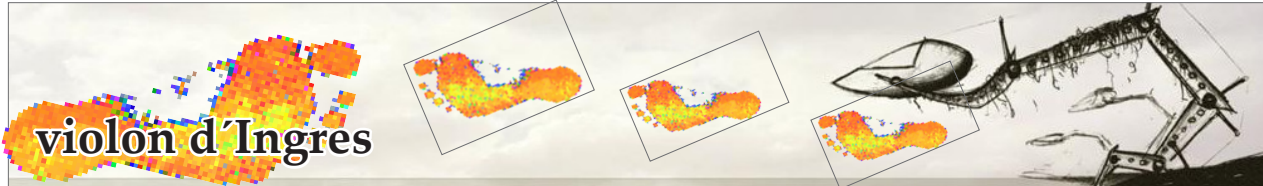
Aceeași vârstă

Am exact vârsta la care Don Quijote și-a început aventurile,
am aceeași vârstă și iubesc lumea la fel,
nu-mi mai lipsește nimic.
Poate, un scutier îmi lipsește, dar nu-i nimic,
voi porni singur la drum.
Am aceeași vârstă și aceeași nevoie să cred,
nu-mi mai lipsește nimic.
Poate-mi va lipsi Rosinanta,
dar nu-i nimic, voi merge pe jos.
Și poate morile sale de vânt,
dar nu-i nimic, le voi inventa și pe ele.
Am aceeași vârstă ca Don Quijote și drumul m-așteaptă
și înafară de un scutier, de Rosinanta și de morile sale de vânt
nu-mi mai lipsește nimic.
Ba da, eu m-am născut după Descartes.

Scrisoare domnului Holderlin

Ați scris undeva într-un vers: « La ce bun poetul, în vreme de secetă? »
Și tocmai asta îmi dă îndrăzneala să mă adresez unui mare poet
și să spun că adevăratul curaj, adevăratul curaj al poeziei
nu este probabil să cânte ploile când toată lumea le vede, adevăratul ei curaj e să
vadă cerul pârjolit și să spere.
Și înainte de a fi ploaie adevărată care udă câmpiile, ploaia
să fie astfel speranță și cântec.

violon d'Ingres

Poetul

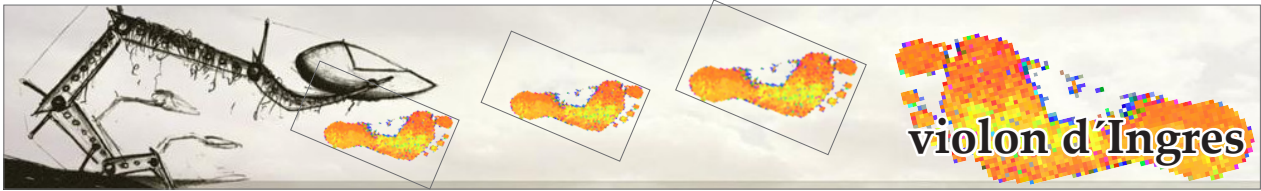
anunță cetății, pământului că ploaia există,
anunță oamenilor că au datoria să spere. Un poet
în fața unui cer ars, în fața unui câmp pârjolit
și care nu e în stare să cânte și să creadă în ploi,
să ne aducă aminte că ploaia există, că ea va înflori
pământul bolnav,
așadar un poet care nu e profet al speranței,
un poet cu buzele arse care nu simte nevoia să cânte
ploile lumii
n-a înțeles că poezia e în primul rând o formă a speranței.
La ce bun poetul, în vreme de secetă?
Să cânte ploile tocmai atunci,
Când avem cea mai mare nevoie de ele, când ne lipsesc și
ne dor,
când soarele arde și mâinile miros a îndoială,
când arbori de nisip se risipesc la cea mai mică adiere,
când amintirile au gust de eroare și speranța e un cuvânt
difícil
și cel care cântă ploile riscă să fie disprețuit și lovit
chiar cu pietre, urmărit și de zei și de oameni
pentru nebunia și curajul său care cântă
ploile, care cântă torențele când oamenii ridică brațele
rămân răstigniți în aer ca pe dealul Golgotei.
Cine să anunțe ploile
dacă nu poezia? Cine să aibă curajul să vadă pe cerul gol
nori de ploaie,
cine să-și ia riscul de a profeti dacă nu poezia,
cea care a stat cu grecii sub zidurile Troiei
și cea care a coborât cu Dante în Infern?

pagina
108

Noptile

Noptile, când îmi amintesc iarăși de noi,
totdeauna pe întuneric și amenințați totdeauna,
îmbrățișați sub ghilotină mereu,
totdeauna obsedați de timp și de noapte,
hăituiți de umbre în care ne recunoaștem pe noi,
totdeauna ca în prima noapte a lumii
și totdeauna vorbind despre sfârșitul iubirii,
totdeauna amintindu-ne de mări și de soare
și totdeauna pe acest nisip negru al nopții
fără să știm dacă mâine vom mai fi împreună,
totdeauna așteptând cuțitul ghilotinei să cadă,

totdeauna despărțirile,
totdeauna dragostea amenințată de alții
și de noi înșine,
totdeauna sub acest soare negru
care ne luminează, când se ating, mâinile,
totdeauna înfricoșați că mâinile noastre
vor ajunge la capătul dragostei noastre
și totdeauna visând să ne iubim fără să știm
dacă suntem primii oameni pe lume sau ultimii,
dacă lumea începe cu noi sau sfârșeste.
Totdeauna dragostea în umbră ca înțelepții lui Rembrandt,
ea care n-are nevoie de înțelepciune, ci de speranță
și totuși dacă vom muri vreodată, dragostea noastră
va muri nu din pricina nopții
ci din pricină că noi înșine am amenințat-o prea mult.

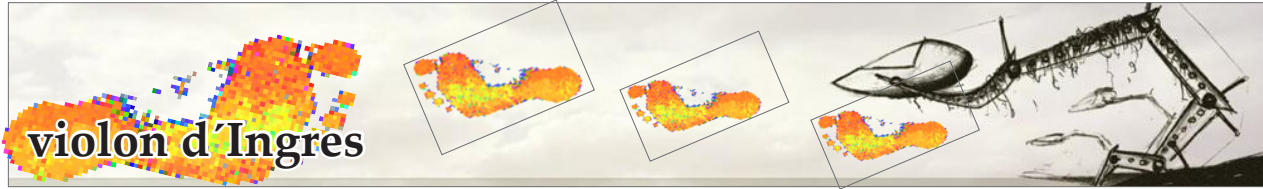
Impostura

Ceilalți lupi m-ar sfâșia dacă ar ști
că urletul meu e în realitate un plâns...

Salvatore Gucciardo - Compoziție

violon d'Ingres

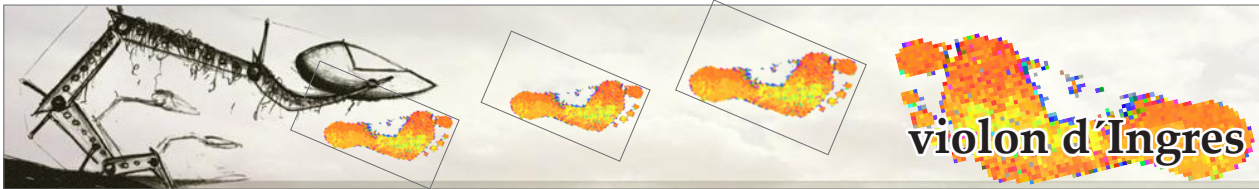
Jocul

Mai am o scoică și câteva pietre,
cum să clădesc din ele o mare
și-un țărm unde să stau pe nisip
și cum să mă conving că am fost pe un asemenea țărm
urmând fericit o pasăre
care acum nu mă mai lasă să dorm?
O scoică și câteva pietre
și un nume ciudat
pe care nu-l înțelege nimeni
și speranța mea de-a ajunge
să nu-l mai înțeleg nici eu într-o zi.
Sărbătoarea s-a terminat,
îmi aștept pedeapsa lângă tribunele goale,
dar eu am văzut arzând la amiază un nor
și-am auzit cântecul care îngenunchea caii sălbateci,
își spun, țărmul acela nu-i simplă poveste,
eu am văzut norul și-am ascultat cântecul
și, înainte de a mă învinge,
soarele m-a făcut fericit.

Venus din Milo

Undeva în urma noastră trebuie să fie o insulă
unde păsările țipă ca la începutul lumii și
oamenii învață primele cuvinte, unde o femeie
descoperă arta desenând cu degetul pe nisip
conturul umbrei iubitului ei. Undeva în urma noastră
trebuie să existe, înaintea cuvintelor și înaintea tuturor
rănilor, trebuie să existe un cuvânt cu care am putea
mărturisi totul, sau trebuie să existe o tăcere egală
cu toate cuvintele. Trebuie să existe o apă limpede
care nu se umple de sânge când țipă o pasăre sau
ne aducem aminte, trebuie să existe o apă limpede
de care să nu mă mai tem să mă spăl cu ea pe mâini
și pe față și pe urmă să mă privesc liniștit,
fără tristețe și fără să fiu nevoit să surâd,
uitând ceea ce ne-a făcut vinovați față de noi înșine
și față de alții. Dar unde este această insulă,
domnule Gauguin, dacă dumneavoastră în Tahiti
n-ați aflat decât că „a spera înseamnă aproape a trăi”?

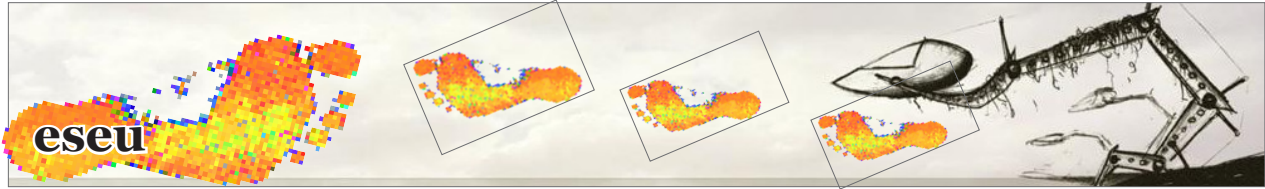

Unde este această insulă dacă nu în noi înșine?
„Le péché c'est le Grec”, ziceați dumneavoastră
înainte de asta. Adică vina noastră este aceea
de a fi construit Parthenonul? De a fi sculptat
și admirat pe Venus din Milo? Nu, domnule Gauguin,
povestea dumneavoastră mă călăuzește de fapt
spre concluzia că după atâtea secole și atâtea greșeli,
după atâtea speranțe și atâtea amânări, nu mai trebuie
să căutăm fericirea decât lângă mâinile noastre.
Nu-i putem cere artei să se întoarcă înaintea cuvintelor
și dacă într-o dimineață păsările vor trece pe țărni
amețite de soare și nimeni nu va mai spune despre ele
decât că sunt niște păsări amețite de soare
și dacă într-o zi valurile vor lăsa pe nisip niște urme
ciudate și nimeni nu va mai spune altceva despre ele
decât că valurile au lăsat pe nisip niște urme ciudate,
atunci uitați-vă bine la trupul Tehurei,
poate veți descoperi în flacăra arămie o zeiță de marmură
recăpătându-și din cele două brațe pierdute un braț
pentru a desena, imitându-i pe oameni,
conturul umbrei iubitului ei,
chiar fără să știe ce-i arta.

Digul

Marea lovește digul pe care în seara aceea
n-am avut curajul să mergem până la capăt. Piatra udă
luneca și, la un pas de noi, era ruptă. Dacă eram neatenți,
ne puteam prăbuși în apa ce fierbea dedesubt.
Dar am fost atenți. Ca totdeauna. Atât de atenți,
încât într-o zi vom renunța să mai pătrundem pe dig.
Ne vom mulțumi să ne-aducem aminte de el,
apoi ne vom aduce aminte mai rar
și îl vom uita în cele din urmă,
vom uita că-ntr-o seară eram poate hotărâți să mergem la capăt.
Acum, chiar dacă aș merge pe dig,
nu mai pot s-o fac decât singur. Pot aluneca
sau pot înainta curajos. E totuna.
Și-aș vrea să uit în ce zi mă aflu, în ce an și unde,
să ascult marea lovindu-se întruna de dig, să mă întreb
cine sunt, ce vârstă am și ce caut aici.
Și de ce m-am oprit în fața acestui dig,
ca și cum l-aș cunoaște?

Florian COPCEA

Omul-digital în așteptarea omului po(i)etic

Literatura, în genere, are o legătură intrinsecă, ființială, cu sacrul, acesta constituind elementul existențial al ideii de dăinuire demiurgică, ascunsă în adâncurile abisale ale eului omului po(i)etic. Într-o lume a sensurilor profund-metafizice, le-am putea numi și heideggeriene, omul po(i)etic (neajuns la stadiul de limbaj, hipostazierea sugerată producându-se intens spre sfârșitul secolului XX), a rămas un viețuitor perpetuu care, mimetic și lucid, întruchipează / întemeiază (și azi) realitatea ficțional-transcendentală. Spiritul său, dincolo de efectul conceptului autorevelării, se manifestă la nivelul și în conformitate cu un idealism logic, omologat și ontologic. Se înțelege că această ipostază ancestrală se datorează cu precădere gândirii cu care este înzestrată ființa po(i)etică. În consecință, vom susține aserțiunea filozofilor lumii că *mathesis universalis* reprezintă în continuare (re)sursa de îndumnezeire a Ființei care „vede” realul ca pe un embrion fecund al creației de sorginte spirituală.

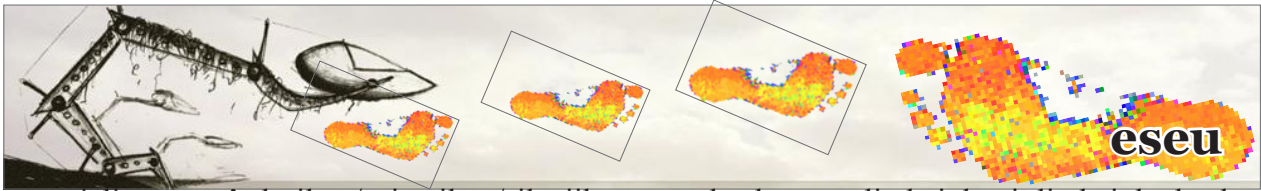
Inițial, „scoaterea din ascundere” (Heidegger) a Ființei poartă stigmatul unei conștiințe operațional-logice care sporește și consolidează capacitatea omului de a-și face ordine în haosul ce guvernează peste lumea sa lăuntrică și cea din afară. Evident, genunea despre care facem aluzie nu este numai un mit

al ființei gânditoare, ci și o formă definitorie, fundamentală de a-i justifica trăirea, de a-i ține în frâu avatarurile-liant ale vieții, fie această cotidiană, fie doar imaginată într-un limbaj al semnelor convenționale. Actul construcției sau deconstrucției acestuia, indicând implicit prezența himerelor ieșite conștient și programatic din Cutia Pandorei sau din pivnițele Turnului Babel, a reprezentat de-a lungul istoriei omenirii „testul” legitim al omului po(i)etic de a se situa deasupra lucrurilor și în dreapta lui Dumnezeu.

Nu avem intenția de a sugera că omul po(i)etic este Dumnezeu, nici că Dumnezeu este omul providențial, dar nutrim convingerea că adevărul trebuie așezat atât pe temeuri raționale, dialectice chiar, cât și pe logos, termen care, *volens-nolens*, stă la baza multitudinii de limbaje esențiale pentru destinul intelectual al ființei umane.

Teoretic și practic omul po(i)etic este născător de limbaj. Fără acesta el nu poate interpreta lumea reală, cu atât mai puțin lumea fictivă (cea din urmă fiind, să recunoaștem, produsul propriei sale imaginații), fără a nu apela la limba în care s-a născut, fără a nu cunoaște semnificația concretă a cuvintelor din câmpul semantic-logic al Ideii și, în ultimă instanță, al Științei. Speculațiile care ar urma să se facă în context sunt sortite eșecului. De aceea, este clar, pentru omul po(i)etic acțiunea de a imita nu corespunde numaidecât lipsei puterii sale funciare de a imagina o realitate sau, mă rog, o ficțiune. El, omul po(i)etic, și-a făurit mijloace / vehicule adecvate de întrebuintare /

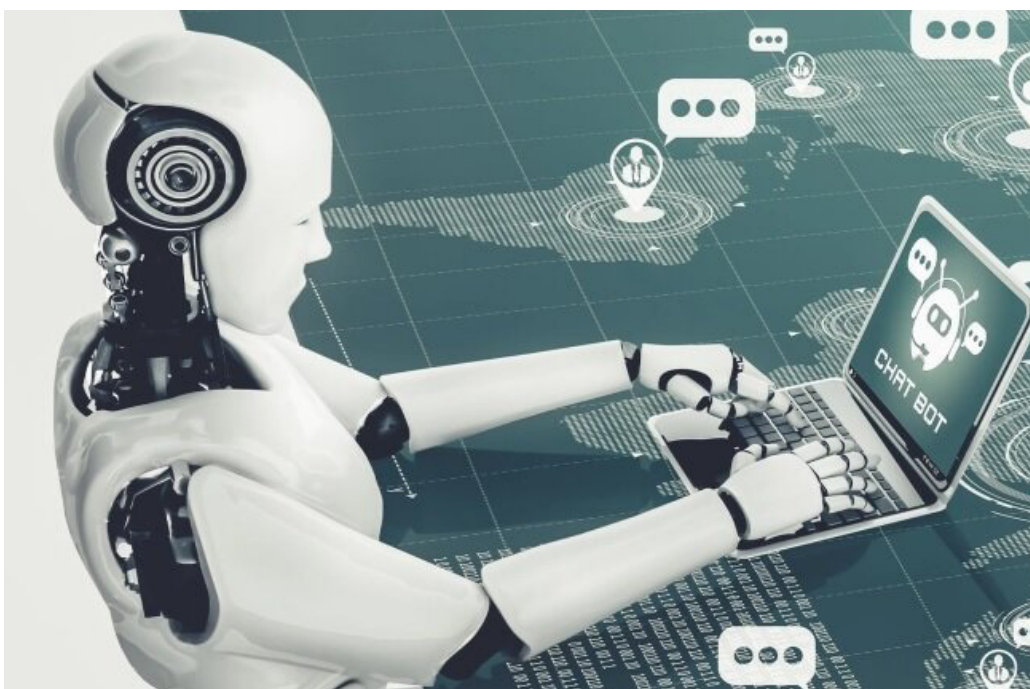

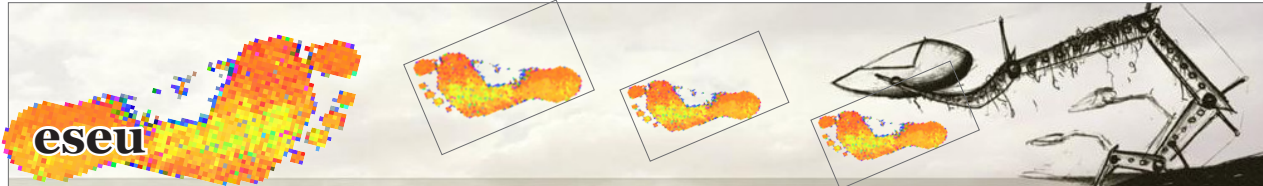
materializare a gândurilor / visurilor / iluziilor în așa fel încât să învingă atracția gravitațională a *mimesis*-ului indiferent ce formă ar lua acesta sau în ce spațiu și cu ce preț s-ar înfăptui. Această simptom soldat cu urmări (benefice?) pentru fatalitatea „exteriorizărilor fonetice ale animalelor” (M. Ghica), a instinctelor lor primare, echivalează aproximativ cu demonia lui *homo sapiens*.

Afirmăm această realitate axiomatică fără să luăm în calcul vreo eventuală reacție care ar infirmao. Logica rezidă în teoria, valabilă acceptată, că omul po(i)etic încă de la coborârea sa din copac (să girăm ipoteza lui Darwin), s-a metamorfozat într-un mutant. În pofida misterioasei transformări și-a păstrat, grație ADN-ului, nealterată memoria și a continuat să aibă o existență po(i)etică. Harul în cauză, divin și, de ce nu?, genetic, s-a concretizat în ontologizarea inteligentă a lumii, în zămisirea unei identități mitice. Neantul lumii exterioare, angoasele vieții, trăirile (tulburi, neliniștite, contrapunctice sau despovărate de cosmoid etc.), au deschis, inițiativ, drumul spre frumos și enigmă. Reflexivitatea concentrată în înțeleșurile și misterele acestora amplifică imaginea și rostul omului po(i)etic care își reflectă, precum într-o oglindă, limbajul categoric, absolut, al poeziei. Limbajul – aserționa E. Coșeriu – este într-adevăr poezie, însă numai limbajul considerat

ca absolut; nu limbajul, ci limbajul absolut, dezlegat de celălalte subiecte, este identic cu poezia. La rândul său Lucian Blaga accentua: „limbajul poetic devine revelatoriu, prin însăși materia, configurația și structura sa”.

Într-un anumit fel, astfel am putea explica rațiunea destinală a omului po(i)etic care, prin creație și-a dovedit vizionarismul, și-a motivat eul creator, și-a justificat travaliul trecerii dintr-o lume real-profană în alta ficțională, „în-columnarea” necuvântului în cuvânt. Dar nisipul din clepsidra timpului se scurge, admitem, la infinit, iar omul po(i)etic este tot mai singur (aparența solidarității devine nonutopică) în universul creat de Dumnezeu sau de mâna sa proprie, motiv pentru care, nu rareori, se lasă ademenit de leviatanul lui Iona către insular-miraj a lui Euthanasius. Fără a-și raporta eul la ceilalți omul po(i)etic se lasă captiv în poezia Ființei pe care, totuși, o neagă prin acceptare, chiar dacă demiurgicul spre care tindea nu-și mai are locul sub semnul umanului. Întreaga sa existență începe să fie sumbru trăită la modul paroxistic. Reflecțiile ludice, obsesive, prevestesc refugiul în lumea virtuală întru devenire transmodernă. Cu alte cuvinte, gândind în limbaj, omul po(i)etic este obosit (nu și mântuit) de asceze. Spiritul său nu se mai așază în vârtoarea, în tumultul creației, își pierde trecutul și devine purtătorul iluzoriu al unui viitor certamente ne-

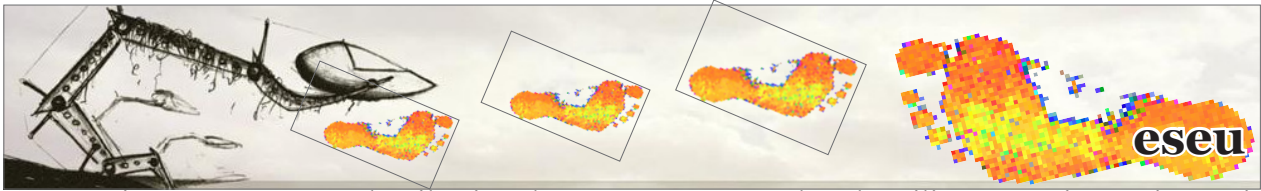
sigur, codificat; cu alte cuvinte este amputat de „fioruri galvanice” mecanice, mai ales din cauza limbajului redus „la niște stații de cuvinte” (R. Barthes). Creația individuală a „semnăturii” sale intelectuale este înlocuită de ubicuitatea trăirilor, împrejurare în care, dilematic, își pierde „vocea”. În acest moment omul po(i)etic nu mai are Dumnezeu. Pierzându-și rațiunea de a fi în slujba sensului prim al vieții care aspiră spre neant, adică spre moarte, se erijează în Dumnezeu. Ajuns în această stare mistificatoare el nu mai meditează și nici nu mai lucrează la rostul existențial și artistic al opereii. Devine un ciborg. Poezia nu-și mai extrage seva dinlăuntrul ființei, motiv pentru care devine un simplu instrument de *re-scriere* a unui limbaj abstract, matematic, delirant, care „se comunică pe sine, fără a comunica neapărat ceva” (E. Coșeriu). Așa să stea lucrurile?

Traectoria omului po(i)etic metamorfozat și metaforizat în omul digital se desfășoară într-un ciber spațiu creat artificial, dotat, e adevărat, cu o recuzită neurală, *science fiction*, pe care nu o anticipam în urmă cu trei-patru decenii sau o consideram, fără rezerve, diabolică. Această metamorfoză se datorează, nu încap discuții, internetului, căruia contemporanii îi atribuie statut de zeu și demon. Nu este un seret pentru nimeni, www-ul își sprijină rațiunea pe ceea ce putem numi, fără riscuri, hypertext. Termenul în discuție a fost consacrat de G. Genette (în *Palimpseste. Literatura de gradul doi*) și denunță o relație de derivare care, prin mimare unește un text B (în elaborare) de un text A (pre-existent). Așadar, hypertextul este suportul pe care se bazează internetul, a cărui rețea virtuală este (în)temeiată pe *noduri* și *legături*. Nu este lipsit de interes să arătăm că geneza hypertextului datează din anul 1945, când Vannevar Bush (vezi *As We May Think*) a avut revelația construcției unei mașini care să fie înzestrată cu memorie (artificială), în care să se stocheze informațiile texexistenței lumii văzută ca un labirint. În concluzie, hypertextul, presupunând prezența unui păienjenis de interconexiuni, a pătruns și în literatură, împrejurare în care orice diferență apărută contextual între autor și cititor este pur și simplu desființată. Omul po(i)etic devine așadar hypersclavul computerului, carevasăzică un om digital. Datorită calcula-

torului el prelucrează, primește și distribuie informații, texte (audio, video) și imagini digitale, lucruri care ar fi imposibile în alte condiții.

Punerea la fundamentul destinului nostru a unor realități simulate este, probabil, o modă necesară (nicidecum decorativă) ale cărei consecințe, deocamdată, nu le putem cuantifica. În primul rând fiindcă, inconștienți sa nu, prinși de valul presupuselor înnoiri, suntem niște oameni digitali, iar în al doilea rând întrucât este mai lesne să recreezi o lume simulată, izolată, în ficțiune, care îți oferă o realitate bizară, distopică. Într-o asemenea circumstanță apar firesc întrebările: care este condiția clinică, (pre)scrisă, a omului digital?; ce a mai rămas din vocația omului po(i)etic?

Nimeni nu poate combate adevărul că în lumea labirintică din care cel din urmă – *omul po(i)etic* – este exclus, să sperăm că nu definitiv, presupune „alienarea Istoriei și visul Istoriei”, cum, desigur, într-un alt context, se exprima R. Barthes. Nu vom nega favoarea, ajutorul, privilegiul pe care ni le oferă din abundență internetul (pe care îl vom numi doar un simplu program de informare-comunicare), dar tot atât de bine vom evidenția și rolul său agresiv în manipulare și dezinformare. În ceea ce privește virtualizarea creativității literare trebuie să acceptăm că „arătăriile” fantasmagorice sau brumate cu real și imaginar poartă, totuși, în matricea lor atavică, formele gândirii tradiționale. Producerea poeziei nu poate fi concepută în afara Ființei și nici a gândirii omului po(i)etic. Indiscutabil, omul digital este creat după chipul și asemănarea unui arhetip / prototip care doar ipotetic face parte din lumea reală. Nu încap dubii, literatura universală este destul de bogată în subiecte și texte în care digitalul este un personaj, o unealtă sau, metaforic vorbind, „mâna care scrie”, mâna care modelează din lut chipuri interesante cărora însă nu le poate da viață. Până la urmă, să nu ne fie frică să conștientizăm, internetul, rezultat al celei de „a doua revoluții tehnice a lumii”, cum spunea Constantin Noica, va fi permanent o balanță ale cărei talere vor „balansa” visceral în sus și în jos (la infinit?, iată o întrebare fără răspuns deocamdată, dar, dacă ar fi să-i dăm crezare academicianului Mihai Cimpoi, „cumpăna este o punere în repaos (relativ) a mișcării).

Spunea cineva: „Lumea sau lumile virtuale nasc noi stări și moduri de a concepe realitatea și virtualitatea, iar unele sunt delirante”. Într-un astfel de context apare dilema: va substitui omul digital omul po(i)etic?

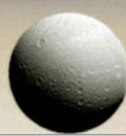
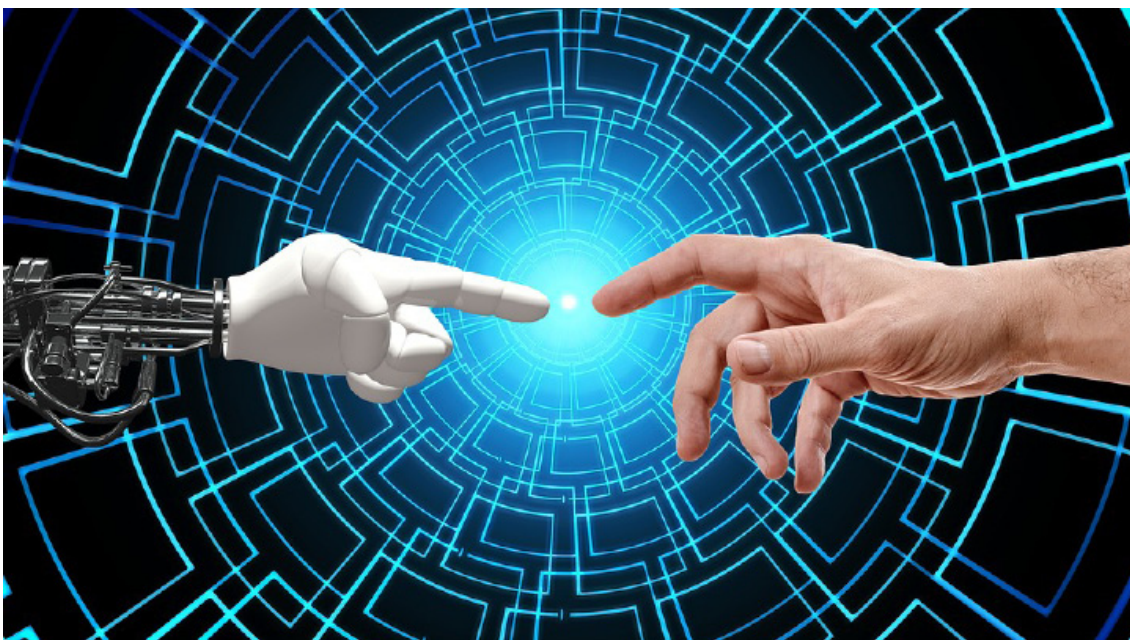
Revenind, omul po(i)etic este o entitate stăpână a tot și toate câte compun haoscosmosul ezoteric în care trăim și creem. Libertatea de gândire, odată cu apariția omului digital, a fost redusă la statut de provizorat. De pe internet luăm idei de-a gata, cărți lecturate, conspectate, uneori chiar și scrise de alți prestigiatori care se ascund după masca generosului om digi-tal. Carevasăzică, internetul, dealtminteri un obiect cu o infinitate de fețe contradictorii și controversate, de aici supoziția că nu-i cunoaștem adevărata identitatea decât în cazuri în care operatorul de la butoane și-o dezvăluie pe a lui, îți mijlocește călătoria în lumea virtuală, plină de taine și zimbaje, a Web-ului, al cărui scop, uneori inimaginabil, te împinge să intri în pielea artificială a omului digital. Ar fi însă o aberație să pretinzi vreodată că acesta îl poate înlocui pe omul po(i)etic. Cuvântul scris sau rostit poate fi convertit, este adevărat, în imagini / efecte ciber-netice, dar niciodată nu poate fi rezultatul corporal al unui limbaj provenit, introdus în circulație cotidiană, la urma urmei, de la o mașinărie.

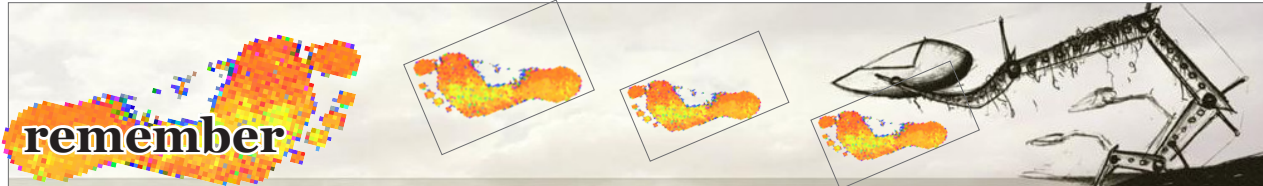
În concluzie, „creația” omului digital, rostul lui declarat de cei care l-au „întrupat”,

se rezumă doar la utilizarea unui organism artificial, parazit al „funcției intelectuale”. „Mitul peșterii” lui Platon ar putea servi omenirii drept ghid pentru a nu-și pierde idealul și speranța în lumea reală, pentru a nu trăi în iluzii și cu iluzii, pentru a nu rămâne „prizonieri în judecățile și prejudecățile noastre, în credințele mai mult sau mai puțin artificiale, în regulile tradițiilor, în ignoranță”.

De altfel, sistemele digitale nu crează o lume nouă, alta decât cea de care dintotdeauna am fost conștienți. Ea suprapune hologramele onirice sau fanteziste ale omului po(i)etic. Ho-tărât lucru, în ecuație nu poate fi vorba de necesitatea schimbării de paradigmă. Internetul este în viziunea unor spirite un „psihotrop”, iar al altora, cum am mai arătat, un mecanism de punere în aplicare a unei tehnologii inteligente, de redescoperire a lumilor fizice și interioare, dar nu în ultimul rând (pe de o parte) pentru a anihila temporal sau temporar activitățile mentale și neurologice ale omului po(i)etic, gânditor, cu o cunoaștere „paradisiacă” (L. Blaga), și (pe de altă parte) pentru asumarea sensului existențial cu care a fost înnobilit de „Marele text” (R. Barthes) al vieții sale efemere.

Rămâne de văzut dacă *omul digital*, în situația în care el ar exista în carne și în oase, sau va căpăta ființă, se va întoarce la realitatea concretă, sacră, cea fără de erori și anomalii futuriste.

Traian T.COȘOVEI

1954 - 2014

Bucureștean prin naștere (28 nov. 1954), absolvent al Facultății de Filologie (română-engleză) în 1978, cu o teză despre **Beat Generation**, blond și cu ochii verzi, cu o politețe de dandy și o ironie neagresivă, magnetic și boematic, Traian T. Coșovei a fost pentru cei din generația noastră îngerul cu armură, ascunzându-și mereu interioritatea de tragic blestemat, de înfrigorat existențial. Odată, pe când ne întorceam de la *Cenacul de luni*, mi-a spus: „Bătrâne, când eram mic eu mă pișam pe pantalonii lui Nichita Stănescu!” Trecând anii, am luat și în sens propriu, dar și la figurat zisa lui Traian T. Coșovei. Cititor înrăit al poezilor generației *beat*, bun cunoscător al suprarealiștilor, integraliștilor sau oniricilor, Traian T. Coșovei s-a arătat a fi un revoluționar cu vocație, impunându-și în forță, în ritmuri de tempestă, o nouă viziune lirică, un nou limbaj, un ton original. Este primul din generația '80 care excelează în doborârea vechilor rafinamente și pudibonderii lirice prin brutalități de limbaj, prin persiflare, oralitate, printr-o altfel de demascare a societății hiper-tehnicizate.

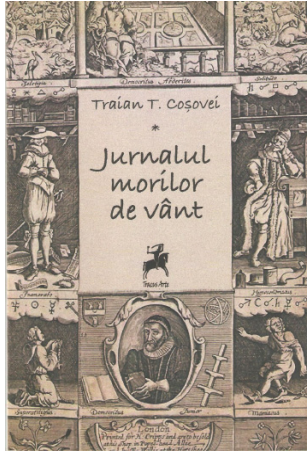
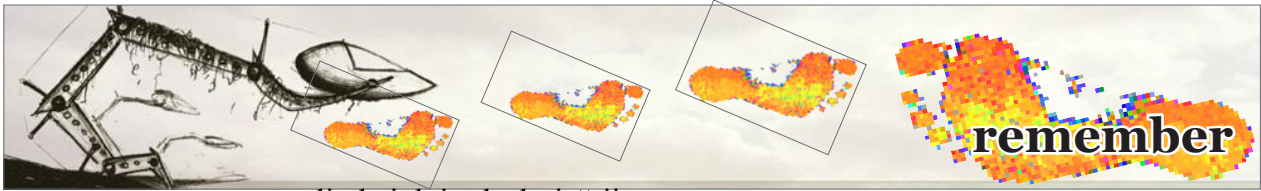
Deloc întâmplător, ci programatic, așa spune, primul ciclu din **Ninsoarea electrică** se deschide cu un motto din **Ars amandi** de Ovidiu: „*Lucrurile vechi pe alții să-i bucure, eu fericit sânt/ Că m-am născut într-un ev pe potrivă inimii mele*”. Programatice și versurile din *Cina cea de taină*, primul text din ciclul **Mica despărțire cu ochii albaștri**: „*E o foame de cuvinte pe lume... mi-au spus. E o vânatoare*

de cuvinte pe cinste... mi-au spus ei/ tot izbind pe sub masă/ în cineva care scârțâia îngrozitor/ și îndemnându-mă să privesc spre/ măslina din Martini care deschisese brusc/ un ochi în pahar/ pentru imaginile de tablă/ împușcate pe coridoarele publice”.

Universul multor poeme de Traian T. Coșovei este rece ca soclul. Roțile dințate, motorina, șublerul, frigiderul, neutronul, cauciucul, fierul, pompa de bicicletă formează cea mai mare parte din recuzita acestor poeme. Într-o astfel de lume a absurdului existențial, poetul devine un înstrăinat: „*Nimic nu e real - dar ce e adevărat? / Poate această lume de nichel care nu-mi seamănă, / Poate această tristețe care nu-mi seamănă / (Poate această oră de noapte întinsă ca un gât de/ pasăre sub cuțitul cald al măcelarului). / Dar ce e adevărat / Nichel, nichel, cât mai mult nichel/ în apropierea dumneavoastră!/ Uneori dragostea revine ca amintirea fratelui mort/ într-un război disperat și absurd*”. (**Nichel**).

Limbajul obosit, demonetizat al poeziei metafizice și aizeciste este, așa cum am mai afirmat, repudiat și adus la zi. În poezia lui Traian T. Coșovei, atrăgătoare printr-un nonșalant aer „beat”, observat de la început de criticii noștri, *ogarii împing cu boturile stafia electronică, chiflele au ureche muzicală, tăcerea e plină de microfoane, femeia are gesturi mecanice, norii sunt fierbinți, orașul e de cositor, șerpui sunt ridicăți de sunetele muzicanților, Sfântul Duh taie o rază de laser, asfaltul e încins, sub gheața subțire înoată peștii fosforescenți ai singurătății, Ofelia desfrunzită e culcată în iarba cu tribunele carnivore, adevărul se ascunde pe după fusetele colorate ale silabelor*. Riscul schimbării

limbajului al durizării acestuia sau al asocierilor spectaculoase la nivel sintagmatic este asumat cu îndrăzneală și nonșalanță donquijotescă. Întâlnim astfel în texte: *lobotomia, țevile de eșapament, arterele de cauciuc, asfaltul, nichelul, arama, hipodromul, beizadelele, trambulina, dantura, marsupiul, vodca, ceapa, paralyticul, laserul, șiragurile electronice* etc. Toate acestea într-un spectacol liric stăpânit cu inteligență și îndemânare de prestidigitator, din care, așa cum am spus, nu lipsesc ironia, sarcasmul, parodia, oralitatea.

S-ar putea cita enorm din poemele lui Traian T. Coșovei și s-ar putea face nenumărate demonstrații care contrazic afirmația unui alt critic român (Dan Ciachir), cum că producțiile lui Traian T. Coșovei „rămân o supă reîncălzită la muzeul literaturii”. În aceeași perioadă, Nichita Stănescu spunea: “Iubesc extraordinar de mult pe

Traian T. Coșovei, în versurile cărui găsesc o imensă și înaltă puritate dură.”

Cu o imagistică proaspătă, șocantă, o tehnică originală și o muzică nouă, Traian T. Coșovei este un poet autentic, puternic individualizat și novator între poeții optzeciști, cu un loc al său în panteonul poezilor români apăruiți în ultimii cincizeci de ani. Trecerea sa la poporul stelelor (ianuarie 2014) a însemnat o mare pierdere pentru literatura română.

Daniel CORBU

Căpșuni amare

O carte poștala netrimisă, o scrisoare necitită și, mai la urmă, o șuviță de păr închisă într-o cutie de chibrituri... Apoi calendarul din care lipsesc câteva zile, câțiva ani. Până la urmă și căpșunile sunt amare sezonul acesta.

Christmas blue

Văzute de la al treilea etaj, palmele tale lasau umbre atât de mari, încât o pasăre a început să cânte crezând că vine zăpada.

Eu nu mai văd nimic.

Iubito, mie să-mi faci supă albastră!

Anul copiilor

E seară.

E prea târziu acela de care ne e frică.

În parc,

o femeie spală cu mâini lacome statuile cu capete de copii...

Câinii latră, copiii au capete de marmoră sau de bronz.

Nici anul acesta nu a trecut în zadar.

Omul care nu a văzut zăpada

E atât de liniște,

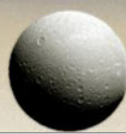
încât aud porumbeii lovind în ferestre cu sângele meu.

Chiar câinii au uitat cum se latră...

Nici cărbunile nu se mai ascunde prin galerii părăsite, refuzând întunericul, ne mai sfiindu-se de albul zăpezii.

E o pace a nisipului și a frigului, e o renunțare la orice însușire.

Dacă închid ochii, aud cum nimeni nu se gândește la mine.

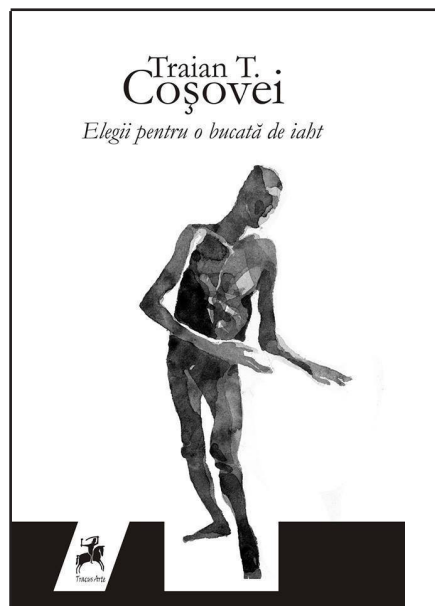

Un înger care visează

Într-o dimineață de iarnă
dormeați atât de adânc,
încât respirația ta era mai neliniștită
decât albul zăpezii.

În timp ce eu te priveam,
tragând perdelele roșii ale frigului.

Eclipsă totală de căpșuni

E noapte, tu ești departe,
aproape uitată.

Nimeni

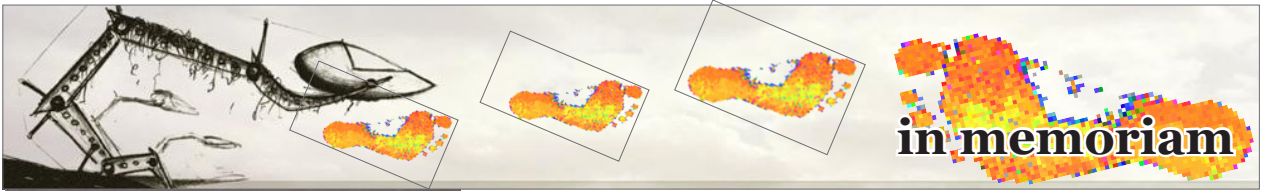
n-o să te reinventeze din vise...

Pe cer e o eclipsă totală de căpșuni –
de asta profită fragii!

Traian T. Coșovei, Ion Stratan, Mircea Cărtărescu, Florin Iaru

Nichita Stănescu

1933 - 1983

NICHITA STĂNESCU

ÎNTRE INSURGENȚA LIMBAJULUI POETIC

ȘI TEMERITATEA VIZIUNII

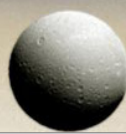
Ceea ce apreciază în primul rând cel aflat la primul impact cu poezia lui Nichita Stănescu este, fără îndoială, insurgența limbajului și temeritatea viziunii. Poet al armoniei tragice, răsturnând o tradiție, Nichita a impus o tradiție. Genial creator de limbaj poetic, toată viața n-a făcut decât să se schimbe în cuvinte, cum îi plăcea să mărturisească, să fie el însuși, să vorbească limba mării și inconfundabilei sale poezii. Cum singur a spus-o, a inventat homeografia, adică scrierea cu sine însuși.

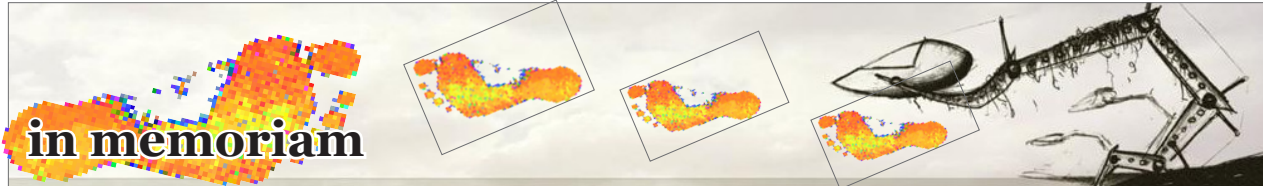
Nichita Stănescu s-a născut la Ploiești (31 martie 1933), a urmat liceul la Ploiești și București, apoi Facultatea de Filologie a Universității din București. A debutat cu poezie după moartea lui Labiș, în revista „Tribuna” (1957), iar editorial cu volumul *Sensul iubirii* (1960). Propunând un discurs cu totul original, Nichita Stănescu avea să fie considerat al cincilea model important din poezia secolului douăzeci, alături de Blaga, Bacovia, Barbu și Arghezi, fiecare carte publicată fiind un eveniment editorial: *O viziune a sentimentelor* (1964); *Dreptul la timp*

(1965); *11 elegii* (1966); *Roșu vertical* (1967); *Alfa* (1967); *Oul și sfera* (1967); *Laus Ptolemai* (1968); *Necuvintele* (1969); *Un pământ numit România* (1969); *În dulcele stil clasic* (1970); *Belgradul în cinci prieteni* (1971); *Măreția frigului* (1972); *Epica Magna* (1978); *Operele imperfecte* (1979); *Noduri și semne* (1982); *Oase plângând* (1983).

Izbitor la Nichita Stănescu, constructor al unei poetici a rupturii, este noutatea discursului care operează atât la nivel semantic cât și sintactic, precum și deschiderea vizionară. Întâlnim la Nichita Stănescu „necesitatea dramatică a saltului în non-eu, obsesia stării de obiectivitate, de absolut” (Valeriu Cristea), „un sens al relativizării și, implicit, al libertății extreme a cunoașterii” (Marian Papahagi), dar și „opțiunea estetică ce subordonează forma în sine, formei de expresie a sentimentului” (Marin Mincu). Poetul propune o comunicare prin „necuvinte”, aceasta însemnând comunicarea direct cu sentimentele, deoarece, spune poetul, „cuvântul atrage realul, modificându-l”. La

pagina
119

in memoriam

Nichita Stănescu limbajul e parcă „întors”, sunetele răvășite, semantica pare a avea gâtul sucit, ca în Frunză verde de albastru: „Și-am zis verde de albastru./ mă doare un cal măiastru./ și-am zis parcă de un măr./ minciună de adevăr./ și- am zis pasăre de pește/ descleștarea de ce crește./ și secundă-am zis de oră./ curcubeu de auroră./ Am zis os de un schelet./ am zis hoț de om întreg./ și privire-am zis de ochi./ și că-i boală de deochi...// Și-am zis verde de albastru./ mă doar un cal măiastru./ pe care mă țin călare/ cu capul la cingătoare./ cu călcâiul la spinare/ și cu ochiul la potcoave./ și cu inima-n silabe./ de mă duc mări, mă duc/ ca toamna frunza de nuc./ ori ca iarna frunza albă/ de la floarea de zăpadă...”

Cărți ca *11 Elegii* (1965) și *Necuvintele* (1969) sunt momente de referință în lirica românească, cărți care au modificat, asemenea vaccinului, întreaga poezie contemporană românească, ce a urmat. Despre limbajul poeziei lui Nichita Stănescu s-a scris mult și mai e loc de interpretări, despre cuvinte, despre necuvinte, despre transparență, despre moduri, despre semne și, ca orice mare poet, el a creat o școală. Curând lucrurile se vor așeza, harta literară a perioadei se va liniști, iar Nichita Stănescu va fi la locul hărăzit. Să încheiem citând un poem scris în viziune homeografică: „Poetul ca și soldatul/ nu are viață personală./ Viața lui personală este praf/ și pulbere.// El ridică în cleștii circumvoluțiunilor lui/ sentimentele furnicii/ și le apropie, le apropie de ochi/ până când le face una cu propriul său ochi.// El își pune urechea pe burta câinelui flămând/ și îi miroase cu nasul lui botul întredeschis/ până când nasul lui și botul câinelui/ sunt totuna.// Pe căldurile groaznice/ el își face vânt cu aripile păsărilor/ pe care tot el le sperie ca să le facă să zboare.// Să nu-l credeți pe poet când plânge./ Niciodată lacrima lui nu e lacrima lui./ El a stors lucrurile de lacrimi./ El plânge cu lacrima lucrurilor”. (*Poetul ca și soldatul*).

Există un mit Nichita?

Este foarte curios și, desigur, jenant, că românii au început să-și ignore miturile care îi reprezintă. Vina, aruncată pe agitațiile sociale,

pe tranziția ultimilor treizeci de ani, nu are acoperire. Găsesc o datorie a fiecăruia de a actualiza și propăși (cu o vorbă pașoptistă) orice mare valoare culturală. De altfel, după asta îți poți da seama dacă un popor este învingător sau învins.

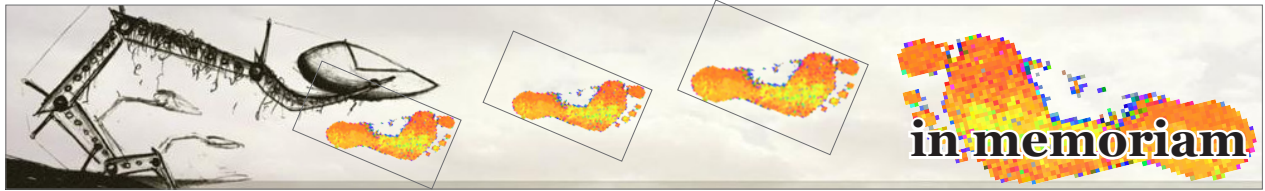
Generația noastră a început să scrie în momentul în care exista deja mitul Nichita. Prin urmare, cei care ieșiserăm să cucerim lumea cu un braț de metafore, ne-am trezit învățând lecția Nichita Stănescu, fascinați de omul Nichita, rămas un veșnic adolescent, fascinați de miracolul operei. Îmi amintesc de emoția unei după-amieze de vineri, o zi de octombrie a anului 1981, în care l-am vizitat pentru prima oară pe poet; și pe care am numit-o, desigur, emoția Nichita Stănescu. Atunci, împreună cu prieteni poeți, am descins în apartamentul său din Piața Amzei, având tot timpul sentimentul că-mi este dat privilegiul de a cunoaște pe cel mai mare poet român de după Eminescu, Blaga și Arghezi. Cu privirea-i învăluitoare și zâmbetul de zeu tânăr, Nichita a avut grijă să alunge, în câteva clipe, distanța dintre noi. Era un maestru al dialogului, o uimitoare fabrică de sponta- neități, un sofist întârziat și un șaman irezistibil. Învăța pe oricine câte ceva, deși nu avea aerul s-o facă. Puteai oricând să înveți de la Nichita, generozitatea. Avea mulți prieteni. De altfel, câteva mii din poemele sale sunt daruri făcute prietenilor, de acest truditore cu gândul și cuvântul pe ogoarele limbii române, patria sa, cum îi plăcea să spună.

De la el, generația noastră a învățat insurgența limbajului și temeritatea viziunii. Poet al armoniei tragice, răsturnând o tradiție, Nichita a impus o tradiție.

Genial creator de limbaj poetic, toată viața n-a făcut decât să se schimbe în cuvinte, să fie el însuși, să vorbească limba marii și inconfundabilei sale poezii. Cum singur a spus-o, a inventat hemografia, adică scrierea cu sine însuși.

Acum, când ne-a lăsat doar amintirea trecerii prin lume, Nichita Stănescu este pentru noi un nume adunat pe o mare carte a literaturii noastre.

Daniel CORBU

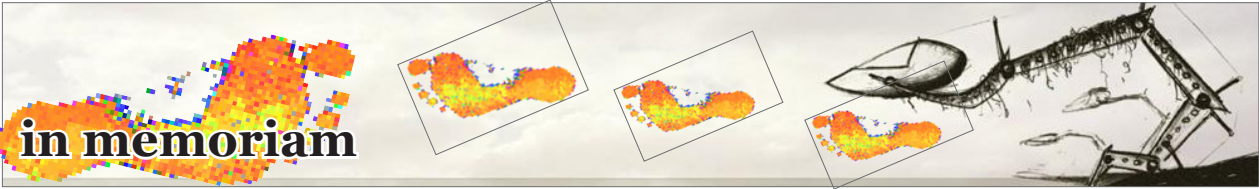

Scrisoare

Nu numai timpul
dar și spațiul e ireversibil, Tom
Sentimentele vechi, care-au fost
chiar felul meu de ființă
îmi caută mormîntul
nicinunde

Am pierdut numai lucruri unice,
singuratic, Tom
Vezi, dacă din țecă se pierde
al păteles, -
e o tristete, o melancolic. Dacă
dinte - o mîtă se pierde
al păteșcilea, -
e o durere și un voer. Dacă
dinte - o mică se pierde
al păteștelea, -
e o cutremunătoare moarte...

Nu mai ceea ce se repetă
are valoare, Tom
Ceea ce e singur, ceea ce e unic
nu are valoare.

Eu am pierdut numai lucruri
fără de valoare, am pierdut
numai. Ceea ce am iubit

Cum stau întors spre mare, acum,
văd câteva resturi de coloane grecești, Tom,
de piatră, acest material la îndemână
Din ieftinătatea lui, poate,
m-a stăruit posesivul și distrugerea
și astfel au rămas și a mai rămas...

Coloanele, prinse, ar trebui săscape
dintr-o piatră
mai fără de valoare încă,
și mă gândesc la curvante, Tom

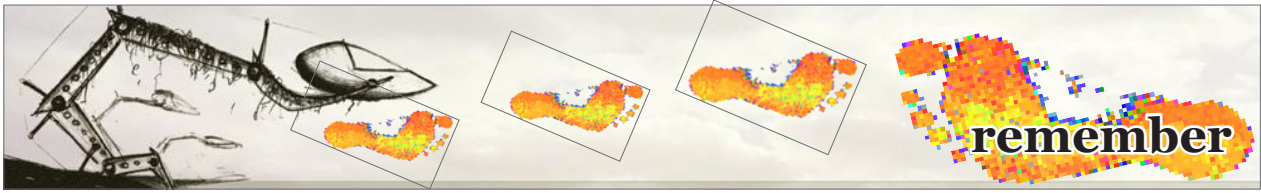
Ele nu sunt multe, -
par numai.

Ele sunt numai unul singur,
unic și ireversibil...

De?

Nichita

Muzajia 24 August 1974

Ioanid Romanescu

(1937-1996)

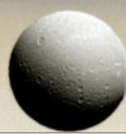
Ioanid Romanescu Poezia ca act sacerdotal și sfâșiere orfică

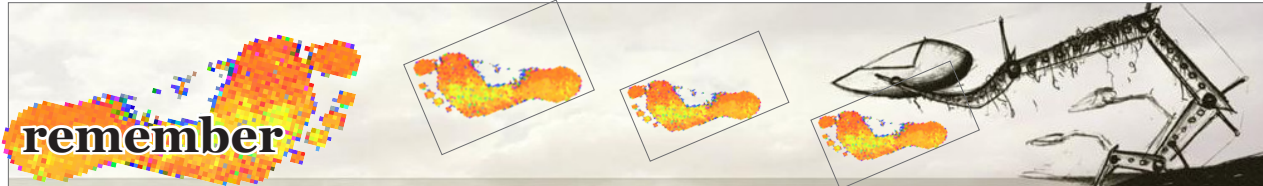
Născut în Voinești de Iași (4 octombrie 1937), mic la stat – nu întrecia înălțimea lui Eminescu, robust, cu o figură desprinsă din hoardele lui Gînghis Han, încercînd în tinerețe drept reședință orașul lui Bacovia, dar fără succes, Ioanid Romanescu a trăit și a scris la Iași, recunoscut ca poet damnat, marele însingurat, apostol al idealurilor romantice, poet al uriașilor, „paznicul lumii la recolta postumă”.

Oricum am învățat și *pitroci* lucrurile privind viața și opera lui Ioanid Romanescu, se poate vedea cu mintea liberă și de la o mie de leghe că prima problemă a sa a fost Poezia și ultima, tot Poezia. Iar în literatura română a ultimilor cincizeci de ani nu există apărător mai acerb al statutului poetului și poeziei ca Ioanid Romanescu. Opera sa poetică (n-a publicat decît poezii!), precum și confesiunile provocate de către interviuatori, certifică o mitologie a Poetului și o zeificare a Poeziei, considerată prima între forțele spirituale.

Debutînd în 1966 cu volumul *Singurătate în doi*, căreia i-au urmat alte 23 de cărți de poezie, Ioanid Romanescu rămîne, prin inspirație și prin spectacolul liric, un poet de primă linie a liricii noastre, făcînd parte din falanga metafizică moldavă, adică a poezilor orfici care au urmat calea mării poezii deschisă de Eminescu și continuată de Bacovia și Labiș.

La Ioanid Romanescu, existența este etalată ca sfîșiere orfică. Prin toate mijloacele, el apără poetul și poezia de orice fel de impurități social-existențiale. Astfel, poetul revine la condiția sa de sacerdot, de șaman: „poeți au un fel de n-ar mai fi/ poezii niciodată nimic nu înconjoară/ e o rușine să învingi poezii/ și sacrilegiu e să-i naști a doua oară// poezii nici nu știu ce-nseamnă/ a fi nemuritor sau muritor/ – sunt o cămașă viața lor durează – / poezii au un paradis al lor” (*Paradisul*). Cîntînd deseori pe Orfeu, poetul se cîntă pe sine, „pregătit pentru toate/ pentru iubire/ pentru pustiu/ pentru moarte”. Poemul etalon în acest sens, devenit aproape imediat după scriere (1977) celebru în România, o pledoarie înaltă asupra condiției poetului, realizată cu mijloacele jovialității sarcastice și a biografismului cinic, este *Trăiască poezia și marii visători!*, pe care-l cităm în întregime: „Al dracului am fost, cu patimă în toate/ viața mea a curs întîmplătoare/ atîtea drumuri am avut în față/ dar am ales mereu cîte-o cărare// n-am ascultat de nimeni niciodată/ n-am calculat nimic – și nu e bine – / ce pacoste de om voi fi fiind? Și încă/ nu-mi vine în pămînt să intru de rușine// am buimăcit cuvintele, de-a hoarta/ le văd cum singure își taie/ cale - parcă sunt bețivi întîrziți/ ce-și vor lua femeia la

bătaie// privirea am pierdut-o, azi cîte o străină/
îmi pare mai frumoasă decît un cîmp de flori – /
și nu sunt fericit, însă îmi spun în gînd:/ trăiască
poezia și marii visători!// Lacom eram cîndva de
a avea în preajmă// prieteni de oriunde - aveam
ce să le spun -/ adesea la petreceri trompeta
mea de aur/ca o femeie goală se clătina prin
fum// oglinzile prin holuri mă-ntîmpinau mai
strîmbe,/ copii mă porecleau în gura mare – /
astfel treceam: nepăsător, aiurea/ spre steaua
mea bizar strălucitoare// azi mă feresc din calea
celor dragi – / nervoase, în răspăr mi-s replicile
toate,/ mersul mi-a devenit ca al felinelor/ se
retrag să moară singure departe// am încercat
suprema renunțare,/ dar moartea e perfidă și
nu din vis ne fură/ mai bine, deci, să ard pînă
la capăt/ decît să port cenușa cuvintelor pe
gură// al dracului am fost, cu patimă în toate,/
greșind fundamental de-atîtea ori/ și totuși
printre fericiți mă număr – / trăiască poezia și
marii visători!”.

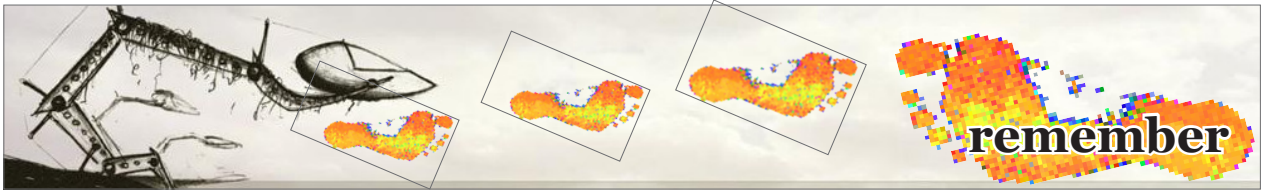
Între parodie și solemnitate, între
cabotinism și dramatism stă emoția curată,
proprie poetului autentic. După Babel, Poetul
este centrul universului, prin el universul
verbal se purifică, ba, mai mult, prin purificări
succesive, el devine însuși logosul purtător de
puritate și armonie a ființei. În această ordine a
ideilor, o frază a lui Eugen Simion, de prin 1984,
mi se pare demnă de citare: „Ioanid Romanescu
e un autor admirabil, clar și personal, foarte
loial față de ideea că prin vocea creatorului se
exprimă vocea universului întreg”. De altfel,
cu patosul său declamativ și binecunoscuta
gesticulație febrilă, poetul spune: „lumea e
Paradisul,/ de infernul din mine ochii mei
fumează”. Iar poezia se aruncă în lume impetuos,
cu forța gheizerului: „Știți cum vine dimineața
în orașul/ dumnea-voastră. Doamnă Poezie?! o
sută de pantaloni albi rătăcesc/ în fiecare noapte
pe o stradă pustie// se văd numai pașii – cine să
afle/ că e unul, același de mult rătăcit?! el chiar
din drumul său spre veșnicie/ sub plînsul stelei
mari s-ar fi oprit (*O sută de pantaloni albi*). Sau:
„De cum octombrie apare/ iar scad un an din cîți
mi-au mai rămas/ și spun: voi duce-o viață ca și
alții,/ de toate negliobiile mă las!// Dar – nu știu
cum – prea repede se-ntîmplă/ să uit ce mi-am
promis cu-nverșunare/ și mă trezesc bolnav și
singur, între cărți,/ ca pasărea care-a uitat să
zboare// mă bărbieresc și plîng – în seara asta/

nu-i nici o sărbătoare pentru mine/ dar voi pleca
aiurea, prea nu am respectat/ promisiunea clipei
cuprinse de rușine// ...abia plecat, mă simt un
dezertor/ din ceruri – nu din casa cea oarbă la
noroc/ mi-s grei bocancii timpului pe umăr/ și
merg numai să am de unde să mă-ntorc” (*Mă
bărbieresc și plîng*).

O mare parte din poeme se circumscriu
biografismului, Ioanid Romanescu fiind, prin
acest segment, unul dintre poeții premergători
optzecismului. De multe ori, expresiile sunt nude,
sălbatic, fruste, dincolo de tarele estetismului
la modă acum treizeci de ani: „Tîmpitul,
boule, băiatul lui/ Halabuș cel nebun, bîlbîitule/
cretinule, tu care gîndești/ întotdeauna nearticu-
lat,/ dai buzna peste oameni ziua mare/ prin
poduri dormi și țipi a cucuvaie /și cîinii-ți ling
picioarele pe drumuri/ dai prin biserici iarna
la pomană/ de te înjură popii de toți sfinții,/
Halabuș rîsul și plînsul/ Halabuș, tu Halabuș/
din roasele-ți pingele ale minții/ astfel îmi apari
de cîte ori prostia/ strîmbă din nas în fața mea//
bă spaimă, bă tristețe/ bă cît ar trebui să fie
oamenii de sinceri/ și neinteresăți de ei înșiși,/
vino să te sărut pe frunte,/ fir-ai al dracului
fericitule” (*Halabuș*). Dar chiar și în poezia
biografică, întîlnim acea „semantică imaginară”
despre care vorbea cîndva Hlebnicov, proprie și
poetului moldav, așa cum caracteristică îi este
lui Ioanid și ceea ce noi am numi *singurătatea
orgolioasă*, pornită din credința că poetul e
un mare exilat, aruncat în lume după ce a fost
impregnat cu harul profetismului. În acest sens,
una dintre cuceritoarele metafore ale poeziei
lui Ioanid Romanescu este aceea a trandafirului
sălbatic, tăiat de viscole, apărîndu-se „cu spinii/
și cu fantoma lor tulburătoare.”

*Magie, Orpheus, Natalis, Allegro
barbaro, Prințul* și multe altele sunt poeme
ale unui demonism modern, ale unei atmosfere
stranii în care personajele dominante sunt
*Demiurgos, Noaptea, Cuvîntul, Mama, Imensa
Carapace*.

Mare conștiință a scrisului românesc,
Ioanid Romanescu a lucrat în favoarea poeziei și
a limbii române, pe care le-a iubit cu patimă de
ibovnic, fiind adeptul construcțiilor lirice solide,
un poet de mare forță și profunzime, pornit
să repună în drepturi, cu patos vitalizant atît
condiția poetului răsărit în timpuri potrivnice,
cît și a poeziei. (Daniel CORBU)

Poeme de Ioanid Romanescu

A doua zi

M-am născut în octombrie patru
dar figurez în acte născut a doua zi
am așteptat scrisoare de la tine
dar a venit abia a doua zi
eram sărbătorit am foarte mulți prieteni
dar ei și-au amintit abia a doua zi
pe masa doctorului am pus flori
dar am primit un zîmbet abia a doua zi
„De cîte ori vorbesc sînt o fantomă
pentru că sînt văzut abia a doua zi
cu toate-am vrut să mîntui brusc
și încă mai amîn pentru a doua zi
chiar și aceste versuri le-am scris mîine
pentru că mîine e a doua zi
a doua oară nu mai vin pe lume
însă a doua oară voi trăi”.

Trăiască poezia și marii visători!

Al dracului am fost, cu patimă în toate
– viața mea a curs întîmplătoare –
atîtea drumuri am avut în față
dar am ales mereu cîte-o cărare

n-am ascultat de nimeni niciodată
n-am calculat nimic – și nu e bine –
ce pacoste de om voi fi fiind? Și încă
nu-mi vine în pămînt să intru de rușine

am buimăcit cuvintele, de-a hoarța
le vād cum singure își taie
cale – parcă sînt bețivi întîrziați
ce-și vor lua femeia la bătaie

privirea am pierdut-o, azi cîte o străină
îmi pare mai frumoasă decît un cîmp de flori –
și nu sînt fericit, însă îmi spun în gînd:
trăiască poezia și marii visători!

Laocm eram cîndva de a avea în preajmă
prieteni de oriunde – aveam ce să le spun –
adesea la petreceri trompeta mea de aur
ca o femeie goală se clătina prin fum

oglinzile prin holuri mă-ntîmpinau mai
strîmbe,
copii mă porecleau în gura mare –
astfel treceam: nepăsător, aiurea
spre steaua mea bizar strălucitoare

azi mă feresc din calea celor dragi –
nervoase, în răspăr mi-s replicile toate,
mersul mi-a devenit ca al felinelor
se retrag să moară singure departe

am încercat suprema renunțare,
dar moartea e perfidă și nu din vis ne fură
mai bine, deci, să ard pînă la capăt
decît să port cenușa cuvintelor pe gură

al dracului am fost, cu patimă în toate,
greșind fundamental de-atîtea ori
și totuși printre fericiți mă număr –
trăiască poezia și marii visători!

Mă bărbieresc și plîng

De cum octombrie apare
iar scad un an din cîți mi-au mai rămas
și spun: voi duce-o viață ca și alții,
de toate neghiobiile mă las!

Dar – nu știu cum – prea repede se-ntîmplă
să uit ce mi-am promis cu-nverșunare
și mă trezesc bolnav și singur, între cărți,
ca pasărea care-a uitat să zboare

mă bărbieresc și plîng – în seara asta
nu-i nici o sărbătoare pentru mine
dar voi pleca aiurea, prea nu am respectat
promisiunea clipei cuprinse de rușine
... abia plecat, mă simt un dezertor
din ceruri – nu din casa cea oarbă la noroc
mi-s grei bocancii timpului pe umăr
și merg numai să am de unde să mă-ntorc

remember

Dumneavoastră

dumneavoastră ați trecut în fugă
dumneavoastră ați uitat – se poate
dumneavoastră care dați din umeri
dumneavoastră care dați din coate

dumneavoastră mult nu vă lipsește
dumneavoastră aveți cîntece și flori
dumneavoastră nu erați pe-atunci
dumneavoastră sînt uneori

dumneavoastră nu mă așteptați
dumneavoastră scrieți propoziții
dumneavoastră fiți fără de grijă
dumneavoastră pe copii uimiți-i

dumneavoastră nu vă spun prea mult
dumneavoastră știți că e albastră
dumneavoastră totuși sunteți formidabili
dumneavoastră sunteți Dumneavoastră

Trandafirul sălbatic

Tăiat de viscol, pare că aleargă –
străini care nu știu cărarea atunci
omătul nu-l mai rup
înnebuniți, cu groaza-n spate
se-ntorc și spun c-au văzut lup

zadarnic alte anotimpuri
îl spală în torente –
acolo, pe cît poate, maschează trecătorii
care-i îngrașă locul din jur cu excremente

dar pe cînd arbori în păduri
se prăbușesc ruinați de topoare,
el neclintit rămîne – se apără cu spinii
și cu fantoma lui tulburătoare

Marele plîns

Prin arbori cîntă vîntul
ca un copil oligofren –
mi se aduce aminte
viața mea în Eden

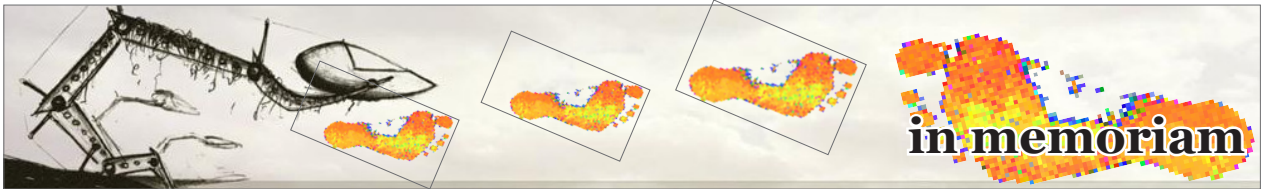
vineri l-am surprins pe dumnezeu
turnînd pe flori de măr otravă –
doar floarea din vis mai rămîne
ființa saună

urcă din rădăcini
– strîns
cu fiecare cerc –
Marele Plîns

Revoluția continuă

Nu avem încotro, domnule Cézanne,
academia pretinde ca fiecă pată de culoare
să aibă un contur precis, fiecă propoziție
să se încheie fest – pentru că, altfel,
ideile fuzionează – ce ar spune mulțimea
despre dezordinea din capetele noastre?
nu avem încotro, îi lăsăm pe alții
să se instituționalizeze și să trăiască
viața ca o crîsmă, noi nu avem
conturi deschise, noi nu sîntem concilianți
noi trăim revoluția continuă
noi cînd bem ne trezim: ne place
muzica perfectă, ne îmbrăcăm în alb
și vrem o văduvă curată,
ce să facem, domnule Cézanne,
dacă nu suntem născuți pentru artă?

STERE BUCOVALĂ

(1961-2020)

Portret

STERE BUCOVALĂ

sau

Să mori de o mie de ori la Paris în după-amiezile unui pian

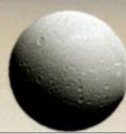
Poezia lui Stere Bucovală se deosebește de cea a majorității congenerilor săi prin naturalețea discursului liric. Poet al Erosului și Thanatosului, al gestualității neoromantice și al unei exorcizări ritualice, lirica sa e debordată prin intensitatea trăirii, prin explozia nucleelor afective și prin spectacolul metafizic care-i dă forță.

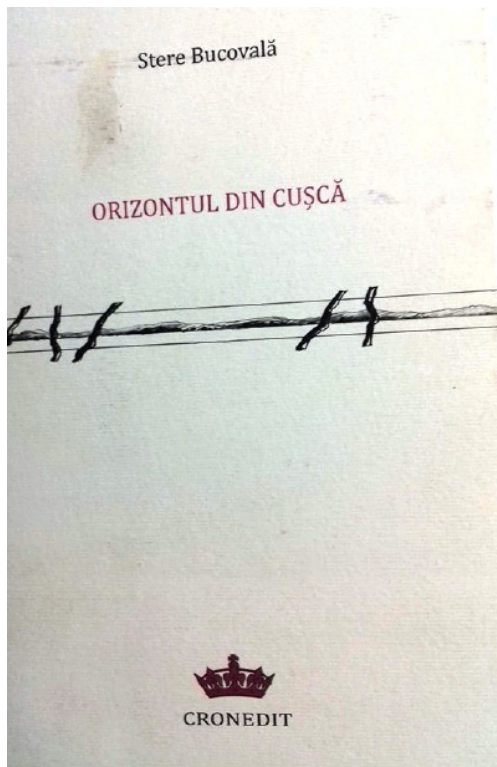
Poetul Stere Bucovală (ăscut la Tulcea, 1961) este un caz care ne amintește de cel al lui Tudor Arghezi. Dacă debutul său în reviste avea loc în 1982 (evista „Luceafărul”), el avea să debuteze editorial destul de târziu, abia în 2009, la 48 de ani, în antologia colectivă *Balcanica*, editată la Brăila. Tot în 2009 îi apare la Editura Arka din Serbia volumul de poeme *Sonoritatea Cuvântului*, urmat de *După-amiezile unui pian* (Editura Matija Makedonska, Skopje, 2009), *Oglinda*

secată (Editura Junimea, Iași, 2009), *Vocile dimineților viitoare*, volum bilingv, român/albanez (Editura Grai și Suflet – Cultura Națională, București, 2011), *Orizontul din cușcă* (Editura Cronedit, Iași, 2017), *Scatola di Nebbia* (Edilazio Letteraria, Roma, 2018, traduzione dal rumeno di Simona Stancu, introduzione: Marco Onofrio, nota critică: Dante Maffia) și *Întoarcerea la umbre* (Ed. Cronedit, 2019).

De la volumul de debut și până la *Întoarcerea la umbre* (2019), Stere Bucovală și-a păstrat disticția de poet autentic. Poezia sa e seducătoare prin muzicalitate, beneficiază de o dicție clară a ideilor și de o magnetică limpezime a rostirii. Să cităm în întregime poemul *Nu fără emoție, nu fără poveste*: „ De astăzi am să-ți aduc pe tavă iubirea/ Cum a fost

pagina
127

adus capul Botezătorului Ioan/ Cuvintele
mele scufundate în râul Iordan/ Precum
apostolii încearcă să-și ducă menirea// Nu
le-am văzut hotărâte ca pînă acum/ Dărimă
orizontul piatră cu piatră/ Trecînd mai
tîrziu prin spărtura albastră/ Lungile siluete
căutîndu-și alt drum/ / Însă nu fără emoție
sau fără poveste/ Chiar dacă amurgul se
lasă pe brațe purtat/ Cum vedem că se lasă
în trupul femeii un înecat/ De viituri adus
mai mereu de pe creste.// Doamne, cuvintele
au devenit aproape străine./ Așteptînd la
capătul fiecărui poem ;/ Cadența și ritmul
obosesc între rime./ Cum obosesc sub umbra
unui blestem.”

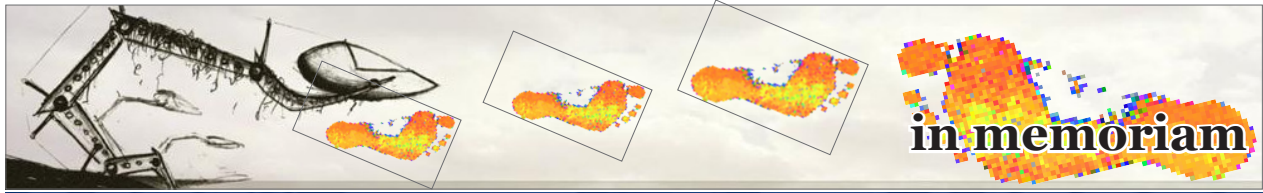
Tragic, ritualic, acceptând răstignirea
pe crucea cuvintelor, aflat mereu în lupta
cu limitele fițiale și agresivitatea realului,
el scrie o poezie în care coexistă preaplinul
ființial și golul ontologic și unde pricipala
prezență e Misterul. Spune poetul: „ E
vremea testamentului, nu crezi?/ Poemul
chiar acum ar vrea să-l scrie!/ Cuvintele-i
sunt reci, pot sta între coperte/ Ca morții

între scînduri de sicrie.// Cît voi mai fi de
față, nu mă tem:/ Pot să-mi aprind și singur
lumînarea./ Să lumineze calea spre blestem./
Știind că-i singura ce-aduce alinarea.”
(*Testament*). Poetul este profund și simplu
în același timp, fără exhibiții gestuale sau
lingvistice artificiale, fără inginerii textuale
de prisos. El este un veșnic navetist între
starea de bine pe care i-o oferă natura
terestră și neliniștile pricinuite de-o iubire
rămasă mereu neîmplinită. Să cităm poema
N-au mai venit cocorii...: „, N-au mai venit
cocorii înapoi,/ Pe cerul gurii steaua e
amară,/ În tine nu mai cred, nu pot, nu voi./
Să ne mai plîngă marea la picioare.// Sunt
oasele din ce în ce mai mici, / Ocolul va
ajunge nla strâmtoare,/ Și obosit, și palid,
și pe brânci,/ La Dumnezeu mă uit ca la
oricare.// N-au mai venit cocorii înapoi./
Stă orizontul ghemuit în piatră, / Nu vreau
să știu când unul din noi doi,/ Deschide-va
în ceruri, primul, poartă.”

Stere Bucovală ne poate vorbi la nesfârșire
despre „cerul retras la depou pe linia
moartă”, despre „iubitele cu ochii ca două
mări ”, despre cuvintele reci care „pot
sta între coperti ca morții între scînduri
de sicrie”, despre „cîmpul ca o flacăra
stinsă” toamna, despre îngroparea toamnei
„ca și cum ai îngropa un proscris”, despre
„necunoscute peroane”, despre „moartea –
cu brațul ei din urmă tot netezind nisipul”
sau despre „discursul pe care-l scrie
Singurătatea”.

Poet născut iar nu făcut, glisînd între o
teratologie bine temperată și o cosmicitate
ezoterică, așezînd oul precum Columb, cum
ar spune un critic interbelic, Stere Bucovală
devine confesiune, poveste originală, fast
imaginativ, creîndu-și universul său liric
inconfudabil.

Daniel CORBU

EuroPoezia

După-amiezile unui pian

Rareori mai aud un pian prin oraș
Cu după-amiezile curgând pe sub clape
Peste notele-adânci vâslea un luntraș
Întinsele ape
Și tot mai des văd păsări cum se scufundă
În apele verzi din copaci
Luntrașul cârmea încet fără undă
Luntrea cu maci
Rareori trecea peste clapele unui pian
Vârsta mea vârstă necunoscută
Așa cum taie valul ultimul an
Luntrea pierduta

Ploaia din piept

Și ce târziu venise ploaia ce târziu
Și nu ajungeam să-i deschid ușa înaltă
Lunecându-mi prin față nuanța-i de vinețiu
Pe care o schimba mereu cu o alta
Tot mai încet de ea mă apropii
Singurătatea scoate brațul din mine
Încercând să deseneze o parte din plopii
Sub care adăposteam pe oricine
Dar nu voi lua, nu voi lua nimic
Cu mâinile goale am învățat să aștept
Mereu vântul, mereu câte-un pic
Va smulge ploaia din piept

Să mori la Paris

Ce mult mi-am dorit să mor la Paris
În orașul cu iubiri împăiate
Vopsind și ultimul perete din vis

Sub care-am dormit pe-apucate
Ochii cei mari sunt negri mereu
Pe gât ușor o venă se strânge
Se face arc sau un nou curcubeu
Sub care vom sta și vom plânge
Ce mult mi-am dorit să mor la Paris
Într-o zi fie ea și cu ploaie
Frânghia să urcăm din adâncul abis
Împletită din tot mai multe șuvoaie
Târziu coboram dintr-un fruct pârguit
Să-i ducem sămânța prin lume
Cum duce destinul un capăt umbrit
Al zilelor noastre postume

Dimineți tot mai reci

Gândurile mele Precum anaforul
Ce trage de trupul zilei
Ca de-un înecat
Ochiul meu
Ca un tăciune
Ce și-a înghițit flacăra
Din vremea
Când încerca să tragă tușa groasă
Pentru fiecare om
Și pentru fiecare pâine
Inima mea
Ca o hartă
După care n-ar trebui să mă rătăcesc
Poartă semn pentru clipă și loc
Sângele meu
Ștergarul pe care prietenii și dușmanii
Mănâncă laolaltă
Zilele mele
În același pas și-n aceeași cadență

Nu știu să fi întârziat vreodată
Să-mi aducă melancolia
Cu umbrele ei neîngropate
Și mereu pe aceeași urmă
Trecând de arborele genealogic
Așază lumina ca pe o broboadă
Pe spatele tot mai rece
Al dimineților
Trecute și viitoare

Portul Namuur

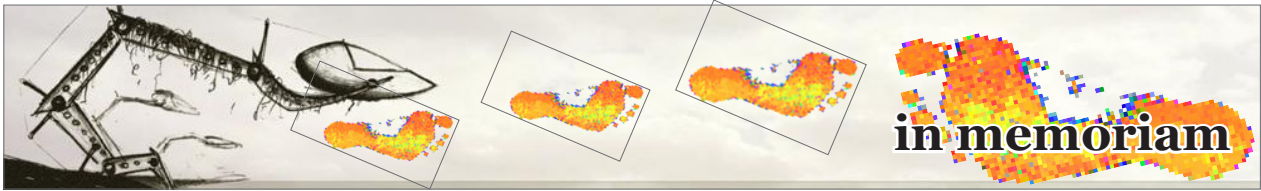
Călătorind sub velele toamnei
Am ancorat în portul Namuur.
Aici corabia se leagă de chei
Cum se leagă lumina de stea
Și ochiul de lacrimă
Am coborât mai târziu
Tocmai când luna ridică un decor
Din pânze galbene proaspăt spălate.
Aici în taverne În izvoarele mici de fum și
de șoapte
Am venit să bem împreună Licoarea
Și să așteptăm
Ca marea să urce soclul de piatră

Și să vorbească.
Bănuiam că ar fi printre noi împlânzitorii
de vânturi
Uneori închizându-le-n țarcuri ca pe niște
animale de casă
Sau cei care au săpat fântânile
Sfărâmând între buzele lor
Uscata limbă de lut a arșiței trecute sau vii-
toare
I-am văzut pe cei care
și-au pus trupul
Dinaintea focului
Strângându-l la piept ca pe-un fiu poesis 77
Și pe cei care au smuls din rădăcina
izvorului câte-un fir
Înfingându-l apoi în pământuri neîncepute
Pe tămăduitorii din țările
Unde fata morgana
Mănâncă din aceeași farfurie cu ei
Se culcă cu ei și cresc copiii împreună
Târziu sub velele toamnei
Ancorând în portul Namuur
Așteptam marea să urce soclul de piatră
Și să vorbească

Ceremonial de deschidere a Festivalului EUROPOEZIA

TESTAMENT

E vremea testamentului, nu crezi?
Poemul chiar acum ar vrea să-l scrie!
Cuvintele-i sunt reci, pot sta între coperți
Ca morții între scînduri de sicrie.

Cît voi mai fi de față, nu mă tem:
Pot să-mi aprind și singur lumînarea,
Să lumineze calea spre blestem,
Știind că-i singura ce-aduce alinarea.

LUMINA DIN POCAL

Eu chiar gîndeam că poate ai să vii!
Am agățat un fulg de răsuflarea ta
În care ai suflat cum suflă prin pustii
Sub cerul ca o baltă cînd nufăru-nflorea

Iar mai tîrziu, crezînd c-ai să rămîi,
În grabă-am strîns perdeaua dimineții
Și-am deșirat din suflet un fir, un căpătîi
Să leg cu el stafia, gîndind că-ar fi a morții

Credeam pe-atunci că nici n-ai să mai pleci
Te agățai de țărniș cu fiecare val
Și piatră după piatră o mestecai pe veci
Și îți sorbeai la masă lumina din pocal

Dar n-ai venit și nici n-o să mai vii
De sîngele tău sunt legat ca de-un stîlp
Oasele, numai oasele mele sunt gîrbovii
Cu pămînt pentru tine aș putea să le-astup.

MAREA DE COPACI

Măcar și-atît :
întinde-te cu fața la pămînt
ascultă-apoi
cum clipele se-afundă în noroi
cum de pe țărniș inimii
aproape înghețat
doar pasărea singurătății n-a zburat.
Că nu de-acum,
cînd valurile galbene se-ntind,
cu-n singur braț ne face semn,
pierzîndu-ne în marea de copaci.
Și ei sunt rari deja
și-s rătăciți pe cîmpuri
și-i creanga lor sleită...
Dar hai,
ridică fața din pămînt
și mai încearcă-o dată,
cît pasărea nici oul n-a clocit
și ne-a lăsat în locul ei
un pui
cu-aripile de ceață.

MAREA ÎMBOARCARE

Azi au sosit copacii, e frig de dimineață.
Îi tot aștept aici ca-n fiecare an
Să văd cum păsări albe, cu trupuri moi de
ceață,
Se vor topi în ceruri ca aburul în van...
Și-atunci fără de cuiburi și fără amintiri
Mă văd părtaș din nou la marea îmboarcare

Poezia lui Stere Bucovală presupune o condiție de „exil” „de la sfârșitul cuvîntului”, care îl face pe poet „crăpat cu regret” și suspendat perpetuu între „nu mai” (sau, mai rău, „niciodată”) și „Încă nu”. Scrie *în această parte* a „Marelui Obraz / a Separației”, după fractura care a rupt plinătatea lumii, pe un plan eschatologic, istoric, filosofic, existențial. Compozițiile poetice, conform acestei perspective, sunt citite ca piese dintr-un mozaic care tocmai a ieșit din săpături, care - dezvăluind figurile sale doar parțial și fragmentar - să ne imaginăm zgomotul prăbușirii care într-o zi l-a acoperit cu fragmente, ascunzându-l de la vedere și înțelegere.

Marco ONOFRIO

in memoriam

Cît vezi de-acum cu ochii, doar frunze maronii
Și-un soare obosit alunecînd în mare
Peroanele sunt pline cu țipete-mprejur
Cum ar putea copacii din lanțuri să mai iasă,
Să urce către dealuri, cum au urcat în muguri
Cu fiecare cerc din seva lor rămasă

Și n-a durat prea mult, că trenurile, gata!
Un fluier de plecare a despicat răstimpul...
Pe șine lungi se vede, a cîta oară?, moartea
Cu brațul ei din urmă tot netezind nisipul

DOI POMI DE DOMNUL SĂDIȚI

Pe vremea aceea, cîți ar fi fost fericiți,
De ar fi avut, ca noi, o soră în casă
Mîndri să fi fost atît de frumoasă
Doi pomi îi erau ochii, de Domnul sădiți!

Sau precum o flacăra de curată
Și blîndă ca o frunză căzînd
Lîngă trunchiul unui pom tremurînd
Cu securea de el rezemată.

Și-n fiecare seară atît de tăcută
Împrejur la masă cînd cu toții stăteam
Bucata de pîine cu mîinile ei o rupeam,
Presărînd-o cu sare din lacrima sfîntă.

Dar poamele din ochii ei s-au uscat
Și o vreme a rămas închisă-n odaie
Cu pîntecul tocmai crescut de văpaie
Chiar dacă nu cunoscuse bărbat.

Pe vremea aceea cîți ar fi fost fericiți,
De-ar fi avut, ca noi, un frate în casă,
Mîndri de văpaia lui luminoasă,
Cu ochii ca doi pomi de Domnul sădiți.

Poeții Valeriu Stancu și Stere Bucovală

ASOCIATIA CULTURALA
europoezia

FESTIVALUL EUROPOEZIA

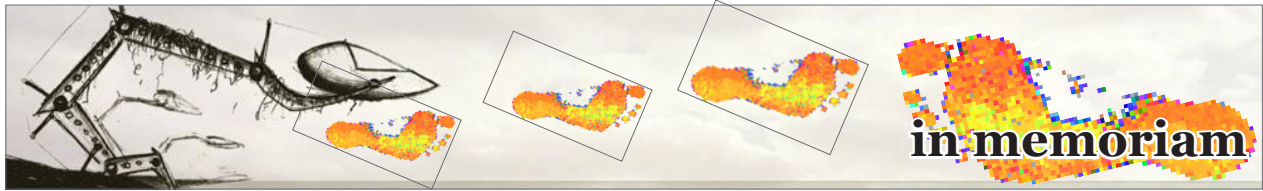
COLOCVIILE FESTIVALULUI EUROPOEZIA

Invitați Valeriu Stancu Valentin Talpalaru Emilian Mănu Daniel Corbu Ion Hadzhe Ioan S. Pop Ioan Măruț Nicolae Băduț Marian Avramescu	Muzica Dan Vaniă Stefan Ghenksiev Vanessa Radu
Scriitori brăileni Tudorița Tomiță Virgil Andreișcu Amanda Filipina Vasile Datcu Zamfir Bălan Gheorghe Lupășcu Valentin Popa Mihai Vintilă Danie Lăzărescu Luminița Daschila Doina Popescu - Brînta	Scriitori gălățeni Corneliu Antonu, Președintele Filialei Sud-Est a URJ Ruxandra Anton Danie Lăzărescu Julian Grigoriu Adi Secară Critici literari Violeta Coman

25-26 septembrie 2020, 17^h-19^h

Participanți la Festival: Leo Butnaru, Stere Bucovală, Arcadie Suceveanu, Vasile Datcu și Nicolae Spătaru

GRIGORE VIERU

(1935-2009)

Grigore Vieru și Oltenia

Grigore Vieru a fost și este iubit în Oltenia. Aici, el a avut și încă are prieteni, aici s-a simțit acasă, așa cum o dovedesc numeroasele mărturii ale lui și ale celor care l-au cunoscut. Și nu vorbim doar despre Marin Sorescu, Adrian Păunescu, Tudor Gheorghe, Ileana Vulpescu, Nestor Vornicescu, mitropolitul cărturar al Olteniei, Tudor Nedelcea, Constantin Preda, Antonie Solomon, primarul Craiovei din acea perioadă și multe alte personalități. Vorbim despre oamenii de rând care încă îi recită poeziile, despre mamele care lăcrimează citindu-i poemele despre mame și fii, despre cei plecați de acasă care se regăsesc în versurile înstrăinării, în odele limbii române, în tulburătoarele versuri despre țară ale lui Grigore Vieru.

La Craiova, poetul basarabean a participat la majoritatea evenimentelor mari ale Cetății Băniei. A fost prezent la toate edițiile Festivalului „Marin Sorescu”, la Ziua Basarabiei și Bucovinei, eveniment organizat anual, pe 24 martie, la aniversarea a 75 de ani de la înființarea Editurii Scrisul Românesc. A luat parte la dezbaterile „Cartea, a câta putere în stat?”, din 27 octombrie 1997, alocuțiunea lui fiind publicată ulterior în volumul cu același titlu, alături de cele ale lui Eugen

Simion, Fănuș Neagu, Mihai Cimpoi, Nicolae Dabija, Vasile Tărățeanu, D. R. Popescu, Radu Voinea și mulți alții.

La împlinirea vârstei de 70 de ani, după Chișinău, Craiova a fost primul oraș din România care l-a sărbătorit, în aprilie 2006, cu un spectacol la Teatrul Național „Marin Sorescu”, intitulat: „Strigat-am către tine!”. Spectacolul a durat 6 ore și 40 de minute. Au participat: fiul Doinei și lui Ion Aldea Teodorovici, Cristofil Aldea Teodorovici, mama Doinei Teodorovici, Raisa Vieru, Andrei Strâmbeanu, orchestra „Lăutarii”. Din România: Theodor Codreanu, Viorel Dinescu, Tudor Gheorghe și mulți alții... Pe scenă, Grigore Vieru se mărturisea: „Iubiți frați! Visam de mult să vin în Craiova cu acest spectacol, pentru că oltenii sunt cei care au găzduit și omenit pe românii basarabeni refugiați în țară, în '44. Ei au împărțit pâinea și lacrima cu românii basarabeni refugiați...”

Atunci s-a publicat cartea lui Grigore Vieru: Liniștea lacrimii, la Editura Fundația Scrisul Românesc din Craiova, cu un portret al poetului pe copertă semnat de Sabin Bălașa. Tot atunci s-a cântat pentru prima dată în România cântecul „Casa părintească nu se vinde”, pe versurile poetului omagiat și muzica

lui Mihai Ciobanu.

Tot în 2006, la Editura Ramuri din Craiova, publicam volumul de versuri intitulat cu dragoste, vă dau vești despre mine, în care îi dedicam lui Grigore Vieru două poeme. Iată unul dintre ele:

Cântec de An Nou

În mine a lovit străinul
De Paști sau Denii.

Grigore Vieru, *Basarabie cu jale*

să nu-mi sari gardu-n seara asta
ia-o pe poartă, e mai bine
nu-i timp de răstignit Iisuși pe cruci
așa că bea, vecine!

se-năbușă sarmalele în oală
iar damigeana sângerează-a vin
colinda-n pumnul ei vrea să găsească
vecin iubind vecin

eu vreau să uit vecine-n seara asta
că mi-ai bătut ades cu pumnu-n poartă
sau mi-ai sărit uluca pe la colțuri
să-mi tragi cuvintele pe roată

nu-mi amintesc deloc de întâmplarea
când îți crescură pofta de balaur
și mi-ai răpit luceafărul din tindă
și cloșca mea, cu puii ei de aur

și nu-mi mai spune-ntruna că n-ai vină,
că mâna sorții-a fost, iar tu n-ai vrut...
când am rămas fără de Bucovina
când Basarabia s-a risipit pe Prut

în seara asta vom mânca prescure
și vom juca ciuleandra, chiar și cazacioc
în nămeți s-ascundem crâncena secure
și-oi uita de plânsu-mi și de nenoroc

revoltă-se paharul de gol va sta pe masă
iubească-ne ursita, pe tine și pe mine,
când vei pleca, să nu-mi sari gardul,
ia-o pe poartă, așa cum se cuvine

iar mâine dimineată sau când ți-o fi mai
bine

să-ți amintești de spusa-mi, să-ți amintești
de noi,

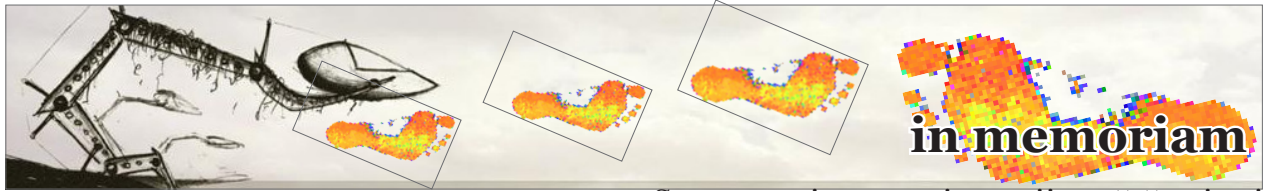
odoarele-mi le cată și rogu-te fă bine
și dă-mi-le-napoi!

și dă-mi-le-napoi!

Din dragoste pentru poezia sa, lui Grigore Vieru i s-a decernat titlul de cetățean de onoare al Craiovei, alături de alte personalități de peste Prut: Mihai Cimpoi, Nicolae Dabija, Vasile Tărățeanu și Eugen Doga.

După moartea poetului, în întreaga Oltenie s-au organizat multe evenimente, s-au făcut emisiuni la televiziunile locale și s-au scris articole elogioase în presa scrisă în memoria sa. Ne oprim doar la două dintre acestea:

În revista „Ramuri” nr. 12 din 2012, scriitorul craiovean Jean Băileșteanu scria eseul intitulat Grigore Vieru, din care spicuim: „M-am gândit de multe ori că, așa cum Grecia e socotită a fi leagănul culturii europene, Moldova este leagănul culturii românești. Și cred că la asta s-a gândit și marele G. Călinescu când își încheia prefața la monumentala sa Istorie a literaturii române cu spusele lui Miron Costin: «Nasc și în Moldova oameni!»! Un astfel de OM a fost și Grigore Vieru. Plecat dintre noi într-o nefericită zi de 18 ianuarie 2009, trei zile mai târziu față de ziua de naștere a lui Eminescu, deja anul acesta, între 24 și 28 octombrie, a avut

loc cea de-a patra ediție a Festivalului Internațional de Poezie „Grigore Vieru”, la inițiativa bravilor Filomena și Daniel Corbu, prin înțelegerea și implicarea directă a administrațiilor locale, atât la Iași, cât și la Chișinău. (...) Au fost patru zile încărcate, cum spuneam, două la Iași și două la Chișinău, de adevărată sărbătoare într-o cinstită și pomenirea celui ce a fost Grigore Vieru. Au participat, pe lângă oficialitățile celor două orașe, scriitori, artiști vocali și instrumentiști, actori, traducători, academicieni, precum și un public extrem de numeros. Că Grigore Vieru este „poet național”, „poet al spațiului românesc”, cum chiar s-au intitulat unele dintre temele Festivalului, nu mai încapă nici cea mai mică îndoială. E al spațiului românesc în egală măsură cu Bogdan Petriceicu Hasdeu, Eminescu, Creangă, Sadoveanu, Rebreanu, Arghezi, Blaga, Bacovia, Nichita Stănescu, Marin

Sorescu și cu toți marii apărători ai spiritului românesc și ai identității naționale...”

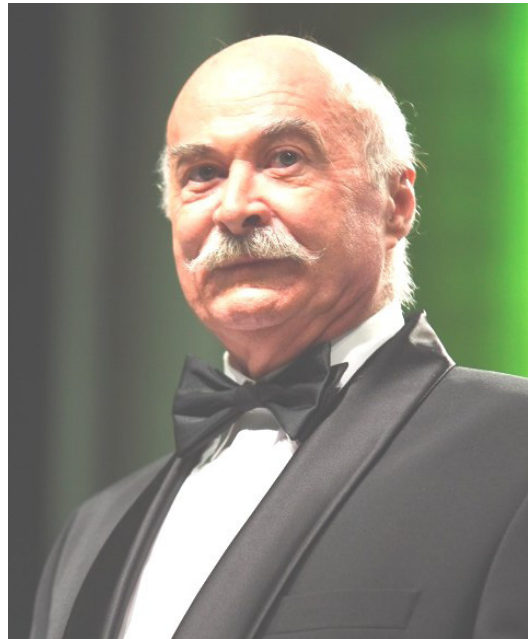
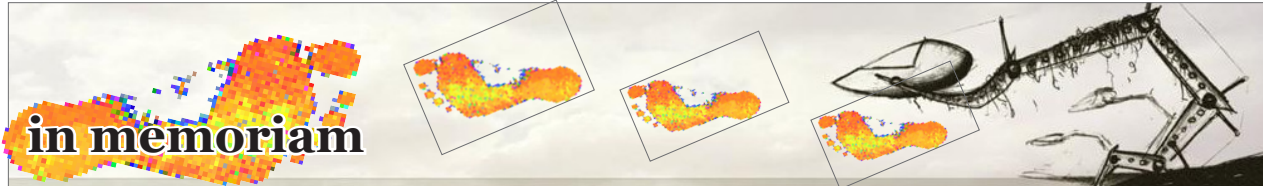
Tot din dragoste pentru poezia lui, în 2018, în holul de la intrarea în sediul celei mai mari companii din Gorj, Complexul Energetic Oltenia, cu sediul la Târgu-Jiu, lui Grigore Vieru i s-a ridicat un bust din bronz. Sculptorul Paul Popescu este un miner pensionar care, alături de ortacii lui, se întâlnește în 2001, chiar de ziua minerilor, cu Grigore Vieru. Cu prilejul dezvelirii bustului poetului, publicația „Universul Olteniei”, în numărul din 9 februarie 2018, titra: GRIGORE VIERU ARE BUST... ACASĂ! La eveniment au fost prezenți și cei doi fii ai poetului, Călin și Tudor (Teodor) Vieru. Cu același prilej, Vasile Vulpe, alt fost miner, spunea: „În deplină recunoștință față de acest mare iubitor de neam românesc, se cuvine ca noi toți să acordăm atenția cuvenită pentru păstrarea memoriei lui Grigore Vieru – omul care consideră că face parte din elită prin faptul că vorbește, gândește și simte românește”.

Ion MUNTEANU

pagina
135

*Epistolă
pentru mine însumi:
„Sunt iarbă. Mai simplu
nu pot fi.”
Gr. Vieru
Iași, 9 april 2008*

„Grigore Vieru a fost și va rămâne întotdeauna pentru mine legătura extraordinară între poezia de aici, de pe malul acesta al Prutului, și poezia de dincolo...”

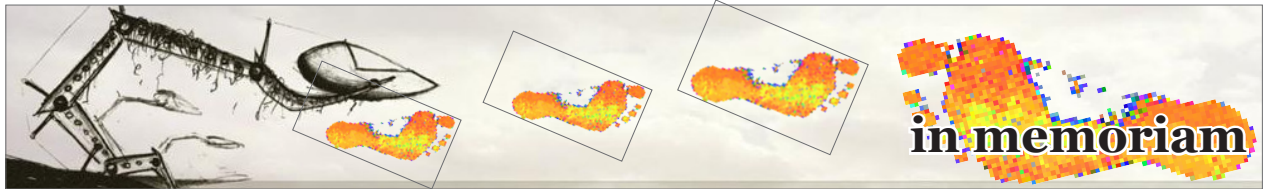
Ion MUNTEANU în dialog cu actorul, poetul și rapsodul Tudor GHEORGHE

-Maestre Tudor Gheorghe, într-o scrisoare trimisă de Grigore Vieru lui Marin Sorescu, datată 12. IX. '83, Moscova (publicată de curând, alături de două cărți poștale, de la Chișinău și Ialta, în Crimeea, în volumul Marin Sorescu în patru continente. Ediție îngrijită, prefață și note de Ada Stuparu. Postfață de George Popescu, Craiova, Editura Aius, 2022), printre altele spune: „Am impresia că Bucureștii se află, de aici de la Moscova, peste două-trei dealuri, și voiesc s-o iau pe jos către frații mei...” Iar puțin mai jos adaugă: „Domnului Tudor Gheorghe de la Craiova te rog să-i transmiți mulțumiri pentru strălucitele sale cântece pe care le ascultăm cu mari emoții, la fel noile mele cântece...” Așadar, v-aș ruga să ne spunei când și unde l-ați cunoscut pe marele poet de la Chișinău?

- Grigore Vieru face parte din categoria acelor oameni pe care am avut sentimentul că i-am cunoscut dintotdeauna. Nu pot să-mi fixez în timp, să spun că l-am cunoscut acolo sau atunci... Pentru mine, el este ca și când dintotdeauna am fost împreună. În perioada în care nu se găsea nimic în România, prin anii '87, el venea de la Chișinău și ne întâlneam la Sorescu acasă, iar Grigore ne aducea făină, unt, ulei, cârnați și tot ce nu se găsea la noi...

- Am mai citit și în altă parte despre generozitatea lui față de confrății din România comunistă. Astfel, Adrian Păuneascu, în poezia Iartă-ne Grigore, recitată

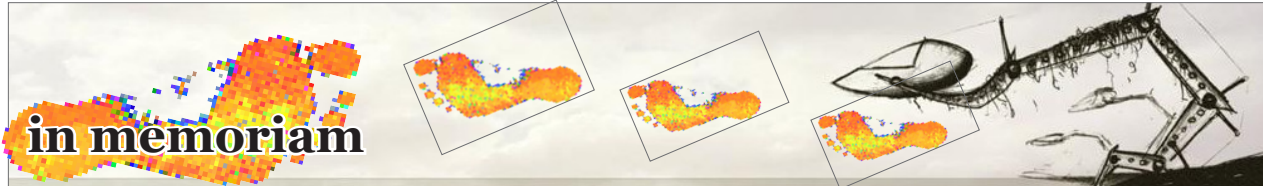
pentru prima dată chiar la înmormântarea poetului din Chișinău, spunea: „Mai până ieri Vieru venea la noi acasă/ Și ne purta de grijă cu sufletul lui bun/ Și în zadar cuvinte în cinstea lui se spun,/ Cel prigonit în viață de viața lui se lasă...” La fel, l-am auzit mărturisind pe academicianul Mihai Cimpoi că urma să plece la București, iar Grigore Vieru i-a încredințat nu mai puțin de 14 pachete pentru prietenii lui din România...

- Iar mie, odată, mi-a făcut o surpriză; mi-a adus un aparat de radio rusec, „Okean 214”, care merge și azi. După aparatul ăsta s-a făcut la noi „Albatrosul”, exact la fel. Ai noștri l-au copiat întocmai și l-au rebotezat... Și atunci Grigore mi-a spus un lucru senzațional: „Frate Tudore, ăsta este un aparat rusec. El este așa de bun, că dacă îl potrivești pe *Europa Liberă* și cade jos de pe masă, el rămâne tot pe *Europa Liberă*...” A murit Grigore, și nici nu am apucat să-i spun că, atunci când mi-e dor de el, caut pe aparatul acesta, chiar dacă el a căzut de multe ori, a stat prin ploaie, caut *Europa Liberă*, deși știu că postul a dispărut: doar un fâșâit se mai aude în locul unde înainte era *Europa liberă*... Dincolo de poetul genial care a fost, Grigore a fost și un prieten ca nimeni altul...

- Maestre, ați spus de multe ori că, încă din tinerețe, ați făcut o reală pasiune pentru poezia lui Grigore Vieru.

- Atât de îndrăgostit am fost de poezia lui și a celorlalți poeți basarabeni încât primele lor versuri le-am citit în grafie slavonă, pentru că îmi aduceau cărțile lor de la Moscova Ioan Alexandru și Nichita Stănescu. Ei se și întâlniseră cu Grigore Vieru la Moscova. Știam limba rusă, dar mă poticneam. Citeam prima dată: „dop”, apoi mai citeam o dată și realizez că era „dor”. Grigore Vieru este un poet absolut senzațional.

- Știu că v-a dedicat câteva poeme, așa cum a făcut și cu ceilalți prieteni olteni: Marin Sorescu, Adrian Păunescu, Tudor Nedelcea, Nestor Vornicescu, mitropolitul cărturar al Olteniei, Antonie Solomon, primarul din acea perioadă al Craiovei, Constantin Preda, poet și ziarist... De exemplu, lui Marin Sorescu i-a dedicat unul dintre cele mai tulburătoare poeme despre mamă, *Mica baladă*: „Pe mine/ Mă iubeau toate femeile./ Mă simțeam puternic și sigur./ Ca Meșterul Manole/ am cutezat/ să ridic o construcție/ care să dăinuie veșnic./ Am început lucrul/ și le-am chemat la mine/ pe toate:/ pe Maria, pe Ana,/ pe Alexandra, pe Ioana.../ Care va ajunge întâi, /pe-aceea-n perete o voi zidi./ Dar din toate femeile/ a venit una singură:/ Mama. / -Tu nu m-ai strigat,/ fiule?!” Primarului Craiovei i-a dedicat un imn, intitulat *Ce frumoasă ești, Oltenie!*, care sună așa: „Ce frumoasă ești, Oltenie,/ Ești un dor, o milostenie,/ Ești floarea mea de vis și crezământ/ Și mândru soare pe pământ.// Vine Oltul cu misterele,/ În străvechea lui Oltenie,/ Aleargă printre munți în calea sa,/ Să își sărute Cozia.// De la Oltul meu și de la Jiu,/ Le învăț pe toate și le știu,/ Chiar dacă uneori îmi este greu,/ Rămân tot pe pământul meu.// **Tară zici, atunci când zici Oltean,**/ Zici Oltean atunci când zici alean,/ Rămâi așa cum ești: Oltean frumos!/ **Și fie-ți traiul norocos!**” Poem care s-a și cântat, de Anastasia Lazariuc și Aurelian Temișan, cu următorul refren: „La Craiova, nu uita,/ E născu-

tă dragostea,/ La Craiova dulce-i slova,/ Dulce-i cântul la Craiova./ La Craiova, nu uita,/ Românească-i dragostea,/ La Craiova dulce-i slova, / Dulce-i cântul la Craiova.”

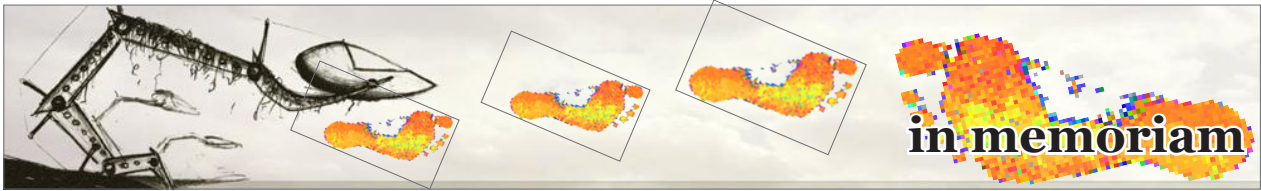
- Da, obișnuia să dedice poeme frumoase celor mai apropiați prieteni...

- *În volumul Liniștea lacrimii, editat în 2006 la Craiova, de către Fundația Scrisul Românesc, cu prilejul împlinirii a șaptezeci de ani, Grigore Vieru are foarte multe poeme dedicate prietenilor olteni, pe care îi simțea foarte apropiați sufletului său. Istoricului literar Tudor Nedelcea, care s-a și ocupat de publicarea volumului și organizarea spectacolului aniversar, la Teatrul Național „Marin Sorescu” din Craiova, în care ați cântat și dumneavoastră, îi dedica următorul poem: „Sărac sunt. Dar ce/ Să mai zică iarna întreagă,/ Bietul salcâm/ Fără măcar o frunză pe el,/ Măine (poate) sacrificat focului?!/ Se-aud, salcâmul drag,/ În vifornița albă sunând/ Clopoștii prelungi ai păstăilor tale./ Aho! Aho! Nu!/ Nu sunt singur. Îmbrățișez/ Făptura ta îmbrăcată în gheață,/ Încălzindu-mă de spinarea ta./ Ești ca și crucea pe care/ Hristos a fost răstignit,/ La fel de plin de nădejdi/ Ca Hristos. Aho, aho!” Iar dintre poeziile închinată dumneavoastră, cel mai mult, mi-a plăcut Cântecul, în care vi se adresează astfel: „Frate,/ Nu există graniță/ prin care Cântecul/ Nu ar putea să răzbată,/ Cântecul tău care este/ O răzbunare a frumuseții/ Pe urâtenie./ Frate,/ Se aud pașii copiilor/ De pe malul cel stâng/ Al Prutului/ Duduind desculți/ Pe podul de aur/ Al Cântecului tău./ Frate,/ Tu nu m-ai lăsat singur.”*

- Eu am cântat multe piese pe versurile lui Grigore: În limba ta, Măicuța, Bucurați-vă, Florile negre, Nu am, moarte, cu tine nimic, Ce duminică frumoasă, iubito, A, iubite, Vreau să te văd femeie, Cad pe ape, Cântec pentru copii, Steaua de vineri și altele. Am făcut un spectacol întreg, de o oră și patruzeci și cinci de minute, numai din poezia lui Grigore Vieru, iar premiera a avut loc în satul lui natal, Pererița.

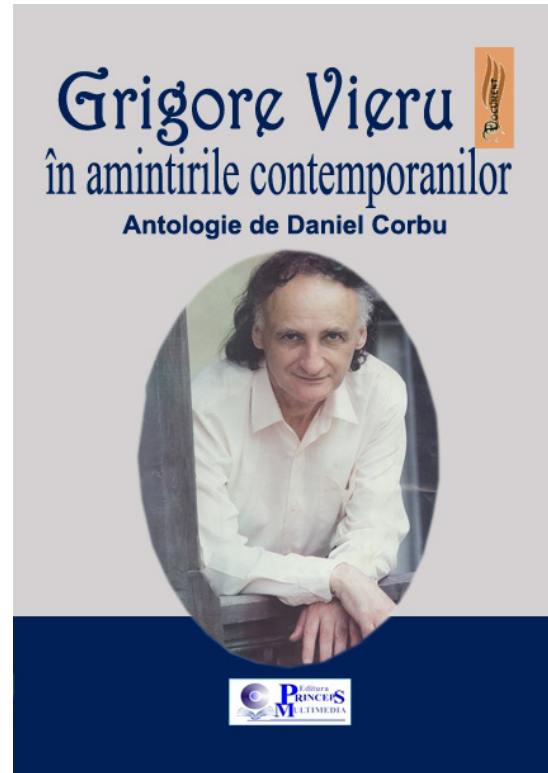
-*Nu numai că ați cântat pe versurile lui, dar ați și recitat în spectacolele dumneavoastră multe din poeziile lui Grigore Vieru. Pentru că am fost invitat de poetul Daniel Corbu și Filomena Corbu, principalii organizatori ai proiectului, să particip la ediția a XIV-a a Festivalului „Grigore Vieru” de la Iași și Chișinău, m-am documentat îndelung în ceea ce privește prietenia dumneavoastră cu poetul omagiat. De aceea, în încheiere, v-aș ruga să le transmiteți un mesaj, pe care să-l prezint în numele dumneavoastră tuturor participanților la eveniment, evocându-l pe marele poet basarabean.*

- Cum să nu? Dragilor, am o mare bucurie să vă spun câteva cuvinte și un mare regret că nu sunt alături de voi. A vorbi despre Grigore Vieru îmi e foarte greu. Îmi e foarte greu pentru că relația mea cu el a fost foarte specială. Grigore Vieru a însemnat pentru mine legătura cu întreaga poezie, absolut specială, a poezilor din Basarabia. După ce l-am cunoscut pe Grigore, am avut bucuria să cunosc și alți mari poeți basarabeni, asupra poeziei cărora m-am aplecat. De la Matcovschi la Leonida Lari, de la Vatamanu la Liviu Damian, prieteni buni și oameni extraordinari. Grigore Vieru a fost și va rămâne întotdeauna pentru mine legătura extraordinară între poezia de aici, de pe malul acesta al Prutului, și poezia de dincolo, care de

fapt este un poem admirabil de iubire de țară, de iubire de noi, la care au semnat nume ilustre. Mă bucur din inimă că vă adunați și-l cinstiți, mă bucur din suflet că memoria lui rămâne încă vie, și o să rămână multă vreme grație poeziei lui. Repet, îmi pare rău că nu sunt alături de voi, dar la începutul lunii octombrie eu sunt la Chișinău cu un spectacol și îl vom omagia, desigur, și acolo, fiindcă în acel spectacol voi cânta și o poemă a lui Grigore Vieru...

- Vă mulțumesc foarte mult!

*Maestrul Tudor Gheorghe, jurnalistul Ion Jianu și scriitorul Ion Munteanu
Craiova, 21 septembrie 2022*

pagina
139

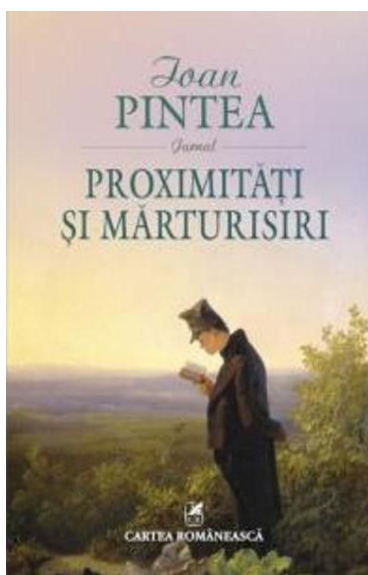
IOAN PINTEA

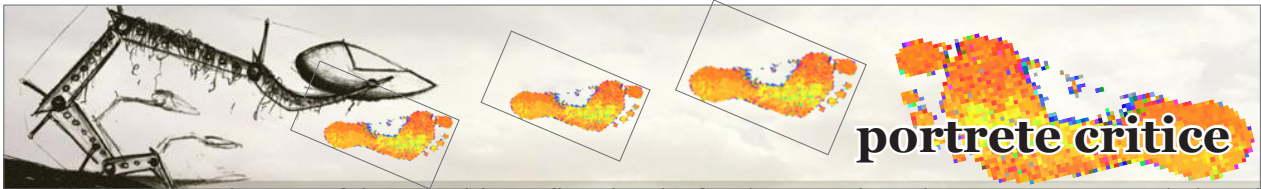
SAU JURNALUL DISCONTINUU AL CELESTULUI NAVETIST ÎNTRE ÎNGER ȘI DEMON

Ioan Pinteia este un important poet al generației '80. Născut la Runcu Salvei (Bistrița-Năsăud), în 1961, avea să urmeze cursurile Facultății de Teologie Ortodoxă de la Cluj, fiind în prezent preot, dar și director al revistei „Mișcarea literară” din Bistrița și director al Bibliotecii Județene „George Coșbuc”. Primul volum de poeme, **Frigul și frica**, publicat de Editura „Dacia”, adună texte scrise între 1980-1992, adică din timpul în care frecventa cenaclul literar „Saeculum” din Beclean, alături de Radu Săplăcan, Olimpiu Nușfelean, Luca Onul etc. Au urmat cărțile de poeme: **Mormântul gol** (Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1999), **Grădina lui Ion** (Editura Aletheia, Bistrița, 2000), **Casa Teslarului** (Editura Cartea Românească, 2009), **50. Poeme alese** (Editura Eikon, 2011), **Față către față** (Editura Cartier Chișinău, 2019).

Ioan Pinteia nu este un poet liturgic, dar nici unul eretic, discursul său este angajat mai mult cu lucrurile și lumea din preajmă. Poezia sa e plină de neliniști, lumea poemelor e atinsă de apocalipsă, iar poetul, prin tot ceea ce face întru frumos și bine, nu face decât să alunge moartea la câțiva pași mai încolo: „totul pare o deznădejde de zile mari / doar sufletul / așezat pe un covor zburător are parte / de fericire deplină”.

Într-o recenzie la **Frigul și frica**, apărută în „România literară” (1992), Laurențiu Ulici îl prezenta astfel: „Ioan Pinteia este, prin limbaj și atitudine în fața discursului poetic, un optzecist întârziat care caută, intuitiv, să se adapteze la

portrete critice

retorica nouăzecistă, astfel între biografic și general-uman el pune, pentru a-l nega, semnul identității; duritatea tonului nu exclude amplitudinea lirică a rostirii, din contră îi relevă dimensiunile care nu sînt numai cele proprii *indisolubilei dedublări*, ci și altele de factură postmodernă; directetea, și în fond, simplitatea atitudinii lirice se exprimă deseori într-o frazeologie complicată, datorită în primul rînd aglutinărilor imagistice, multe foarte sugestive, de regulă savante și, în consecință, obligînd la o lectură mai atentă”. Iată și un autoportret al poetului, cu titlul *Desprinderea de aripă*: „desprind de aripa păsării smulg penele / care cresc zburătoare din fața mea / uriaș este sufletul / bolta prelinsă prin cupola aceasta / îl ajunge despărțindu-l de trup / vorbește holbura cățărându-se pe bobul de grâu / se strivesc cuvintele tale / rozătoarele și-au împleticit limbile / semn că ochii secerătorilor sunt la mijlocul lanului / turnul miroase a bozie și primește nașterea / ca un foc arde deasupra ogrăzilor / amintirea mamei despre lupta lui iacob cu îngerul / desprins din aripa păsării mă

desfac / întreg țipătul are gura crăpată / zborul meu îi prelungește tăcerile”. Să mai cităm un poem, în care autorul își face cunoscută relația sa cu realitatea: „mîna mea nu atinge lucrurile zice / stă doar deasupra ademenindu-le înălțarea / plante verzi urcă și coboară între mână și lucruri / înăbușindu-ne propoziția / trăim iar lacrima curge din ochiul sănătos în â ochiul bolnav cu voluptatea râului de munte â redându-i vederea / dar nimic nu devine poezie / spune / spălându-și mâinile și mulțumindu-mi / pentru fața surâzătoare / măsoar distanța dintre voi și fenomene zice / felurite lucruri înconjoară hârtiile acestea / aruncate de mâinile mele în mijlocul / camerei de lucru / apropiat de geamuri și uși încuiate / aștept furtuna / când sosește ea versul meu atinge lucrurile / îndepărtându-se” (*noiembrie 1989 sau faust și mephisto*).

La Ioan Pintea ironia alternează cu gravitatea, într-un discurs dezinvolt, agreabil: „oh câtă grijă maternă și câtă iubire acordă poezii / cerului albastru și aerului tare și rarefiat / de deasupra oamenilor / cât de încântați sunt ei când stau pe terasă / cu o sticlă de bere în față [...] soarele stă în loc luna / «trece pe cer așa de sfântă și clară» / și numai / stîlpul de foc înalt și zvelt ca o ispită / ridicat dintr-o dată între ei și marea roșie / precum zidul berlinului în fața inspirației / îi mai surprinde...” (*cântec de Înviere*). Sau: „au ei poezii o tehnică anume / lângă ei dumnezeu se face mic / mic de tot / un omuleț acolo care se lasă dus de mână / și încântat îi urmează ascultător” (*cântec de Înviere*).

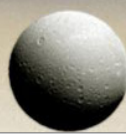
În poezia lui Ioan Pintea, „graurii cîntă deodată cu noi / bătrînețea și sfîrșitul”, oamenii sunt „un muzeu mișcător”, o „danemarcă putredă miroase”, poezii sunt „omuleți frumoși / cu mîini mici și puternice”, „inspirația și îngerul / stau ca două stîrvuri la picioarele lui francisc de assisi”.

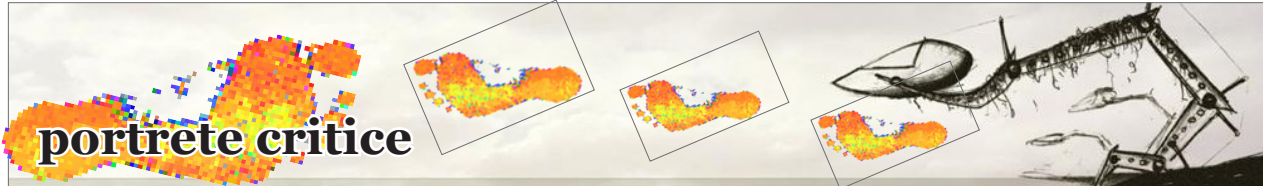
Poet de mare forță lirică, imprevizibil, livresc, dezvăluind relația poeziei cu sacrul (mai ales în poemele tematice, de amvon), cu o excelentă punere în pagină a *locuirii*, Ioan Pintea onorează cu asupra de măsură falanga metafizică și vizionară a generației optzeciste.

Daniel CORBU

pagina
141

melci aborigeni

cum se aşază cumiņți toate în adâncul
inimii
și cum sar precum arcurile de oțel în sus și
în lături
când nici nu te aştepti
sau te aştepti mai puțin
sau deloc
cum înfloresc floricelele sub formă de
confeti negre și colorate
asemenea insignelor sovietice și la fel ca
talismanul barbarilor
și cum se ofilesc pe loc când toamna
ca o coropișniță întunecată sapă
nestingherită
galeriile negre între mormintele proaspete
confuzia e ascuțită și are două lamele
aidoma foarfecii
și taie
întocmai ca vulturii asiatici
plutim pe cerul albastru
în sfârșit pregătiți să zburăm înspre țările
calde
nici nu știm că nu suntem aşteptați nicăieri
nici nu știm că nu mai facem parte din
specia migratoarelor
e greu de spus pentru că într-adevăr e
greu de înțeles
de fapt definiția despre noi e un clișeu
înșurubat
și ținut strâns între menghinele aurii
de fapt suntem mici și neînsemnați
semănăm foarte mult cu pilitura de fier
și realitatea e cu totul și cu totul alta
peste râu stă magnetul uriaș precum
muntele
într-o bună zi o să fim cu toții
dar absolut cu toții
ai Lui.

anchidinos

cele frumoase nu sunt înaripate nu zboară
ele sunt ca și găștele
derizorii și pașnice și cârtitoare din când
în când
iluzorie e numai mintea celui
care filosofează despre ele
cocoțat pe pietricelele unui munte

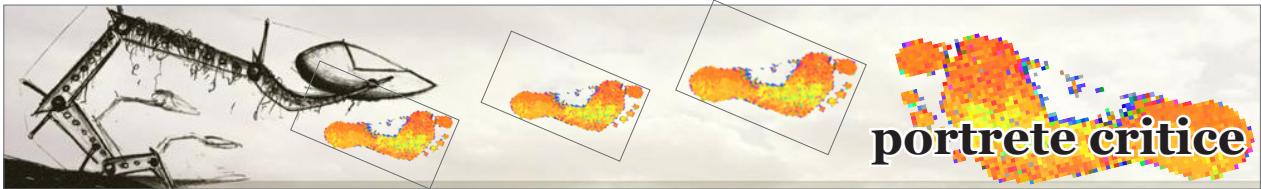
Cu poetul Mihai Ursachi

scufundat
frumos e numai glasul rapsodului Ion din
Chios
care stă gânditor în căsuța lui de lângă
mare
sprijinit pe pervazul ferestrei și cugetă
despre coloane dorice capiteluri spectacole
arene corinth și despre câțiva
tineri seducători din siracuză
frumoasă e numai dragostea ivită din
ruinurile
stoice ale teoriilor despre amor
și înaripată și zburătoare și gingașă
precum ofilirea și ridurile bătrânului
anchidim

clipa

n-am avut somn nici odihnă
mă trezeam odată cu găinile
și asemenea pescarului somnambul am
forțat
toate mările patriei
precum amiralul nebun mi-am înecat toate
corăbiile
se prea poate să fi fost o iluzie
se prea poate să fi fost un aisberg ascuns
undeva aproape de rotterdam
pe malul mării nordului
unde în martie anul acesta
am cules împreună cu cristi scoici
pentru iubitele noastre soții
oricum a fost ceva romantic vântul bătea
cu putere
peste valuri a apărut hokusai
aveam părul ud și dinspre port ca un corb
uriaș
privea stalinist industrializarea

recunosc
am avut întotdeauna ambiția să sparg
cele mai scumpe obiecte cu zgomot
o, dar clipa aceasta îmi cere o pregătire
specială
cu multă grație mi-am așezat uneltele
pe un covor fermecat
am șlefuit piatra până când din vanitate
și ea a primit o strălucire anume
am spălat-o în uleiuri
și am cufundat-o în vase bizantine
la un loc cu parfumuri, mirodenii și arome
nici nu știu bine cum să numesc această
ceremonie

cântec de Înviere

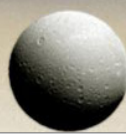
dacă ai norocul să fii un serafim
și-i timpul prielnic și direcția de zbor
e pe deasupra cimitirului
poți să auzi vocile poezilor cum se înalță la
cer
și poți vedea cum focuri de aur ard în
mințile lor
și cum poemele se nasc
precum copiii care nu vor să vină
pe lume trase cu forcepsul
oh câtă grijă maternă și câtă iubire acordă
poetii

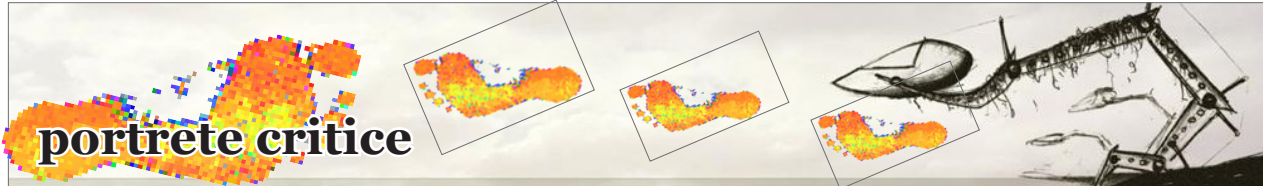
cerului albastru și aerului tare și rarefiat
de deasupra oamenilor
cît de încântați sunt ei când stau pe terasă
cu o sticlă de bere în față
și privesc insistent
un pekinéz care tocmai trece pe zebra
strecurându-se abil printre picioarele
pietonilor
asemenea paznicilor de far
dau în fiecare zi și în fiecare noapte
piept cu uraganul
soarele stă în loc luna
„trece pe cer așa sfântă și clară”
și numai
stâlpul de foc înalt și zvelt ca o ispită
ridicat dintr-o dată între ei și marea roșie
precum zidul berlinului în fața inspirației
îi mai surprinde...

au ei poezii vii o tehnică anume
lângă ei dumnezeu se face mic
mic de tot
un omuleț acolo care se lasă dus de mână
și încântat îi urmează ascultător
până la marginile pământului
privește și El uimit
cum printr-o mișcare absolut
surprinzătoare
grația lor atinge perfecțiunea

Împreună cu criticul literar Nicolae Manolescu

portrete critice

dacă ai norocul să fii un serafim
și-i timpul prielnic și direcția de zbor
e pe deasupra cimitirului
observi cum înviem unul câte unul și cum
glorioși
ne înghesuim la ferestre
și pur și simplu nu știi ce să mai zici
pentru că toată lumea
vede-n sfârșit:
câțiva poeți un Dumnezeu mic și un
pekinez
trecând pe zebră
strecurându-se abil printre picioarele
trecătorilor

melancolie

nu mai sunt liber demult
astăzi mă privesc mai cu atenție ca oricând
e clar e foarte limpede că am încărunțit
scot emoționat din buzunarul de la
uniformă
un brici ascuțit și asemenea
unui kamikaze-adolescent
hârști! hârști! îmi elogiez înfățișarea
câteva picături de sânge și o rană adâncă
o tăietură până la os
îmi trădează perfid melancolia
astfel pregătit
pot înainta disciplinat
în urma profesorului miron
intențiile bune cresc precum copăceii
din lotul experimental
dar nu pot sub nici un chip developa
acest film alb-negru
în care un elev de liceu
tuns cu foarfeca precum gardul de tuie
colorat, zvelt, subțirel ca o trestie
deșurubează nestingherit inspirația cu o
șurubelniță
în atelierul mecanic
și cu un magnet minuscul atrage pilitură
fierbinte
pentru războiul de o sută de ani
și pentru că nimeni nu-i garantează
că va fi învingător
numără tractoarele republicii
și le denumește calești

Împreună cu Nicolae Steinhartd, anii 80

ademenit și tulburat peste măsură de
gloria altora
speriat de proletarii de la popicărie
iubește cu patimă pe violeta bozbici
din măgura ilvei
și refuză să iasă din incinta castelului
bethlem
cu siguranță va rămâne pentru totdeauna
aici
îngropat în filmul acesta de celuloid
tuns regulamentar și îmbrăcat în uniformă
de liceean
în locul lui
eu
prizonier al maturității, bărbierit și dat
cu after shave
înaintez disciplinat în urma profesorului
miron
aprind lumânări pe mormintele grofilor
din cimitirul reformat
de lângă stadionul de fotbal
și îl privesc cu atenție
cum înaintează spre mine

o așa mare iubire

am scos toate instrumentele din debara
și toate cd-urile și plăcile din vinilin
și am deschis puikurile speciale în care
mătușile baroce
i-au împachetat între gramofone și
pikupuri
pe zavaidoc și pe jean moscopol
toate vocile toate sunetele

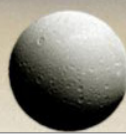
În dialog cu poetul Alexandru Mușina

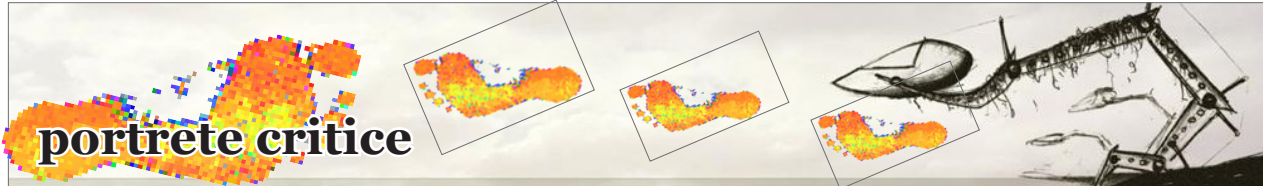
absolut toate acordurile și dezacordurile
mi-au umplut dintr-o dată viața
cu frunze și flori de lavandă
le-am așezat pe etajera din hol
și cu un diapazon englezesc
încerc să găsesc tonul după care aș putea
reinventa păpușa rusească
orchestra exersează vis-à-vis de blocul de
beton
în care locuiesc de douăzeci de ani
și încântă elita care își cumpără cămășile
de la magazinele steilmann și castraveții
de la aprozarul din colț

eu am devenit aproape o găză singuratică
borcanele din care am consumat cu
voluptate totul
și sticlele de lapte goale pe care le așez
în fiecare dimineață pe pervaz
trădează din plin un atare comportament
cu cd-urile astea cu plăcile astea de vinilin
mă străduiesc din răspuțeri să vă conving
că zgomotul lumii e de fapt muzica mea
interioară
aș fi vrut să-l întâlnesc cândva pe mozart
pe bach
pe john lennon
dar n-am avut norocul acesta
au murit cu toții
departe de blocul meu de beton undeva la
orizont
Dumnezeu cântărește sufletul lui nietzsche
în cântar stau unii peste alții stivuiți sute
de îngeri,
heruvimii cei cu ochi mulți
și serafimii cei cu câte șase aripi
din când în când sunt cuprins de
remușcări și
nu-mi vine să cred că totuși
după toate câte-am făcut
vom avea parte de o așa mare iubire

*Cu poeții Daniel Corbu și Viorel Mureșan,
Bruxelles, 2018*

*Lectură publică asistată de poeții Aurel Pantea
și Emil Brumaru*

Referințe critice

Ioan Pinteia e departe de a scrie o poezie strict subordonată canonului religios, în sensul formal al „ascultării” cuvioase, ci – dacă e să vorbim în termeni specifici – aceasta e mai curând una a „nevoinței”, a strădaniei smerite de perfecționare personală și a lumii din jur, cu recunoașterea implicită, inerentă, a slăbiciunilor și căderilor oricărei făpturi. /.../ Un poem antologic este, desigur, Călugărițe pe schiuri sau seducțiagravitației, unde subtila, discreta tensiune dintre regulile stricte ale ascezei monahale și tentațiile evadării în „lume”, sunt magistral sugerate. Ceea ce promitea să devină o imagine „feliniană”, ironic contrastantă, dintre semnele vieții claustrale mănăstirești și libertățile la care invită viața modernă, e adus în registrul ambiguității tandru-înțelegătoare, al unei prospețimi a trăirii momentan descătușate de un natural impuls uman, fără insinuarea nesupunerii și rupturii, ci menținând în echivoc pragul de unire/despărțire dintre două regimuri existențiale în principiu dificil de conciliat.

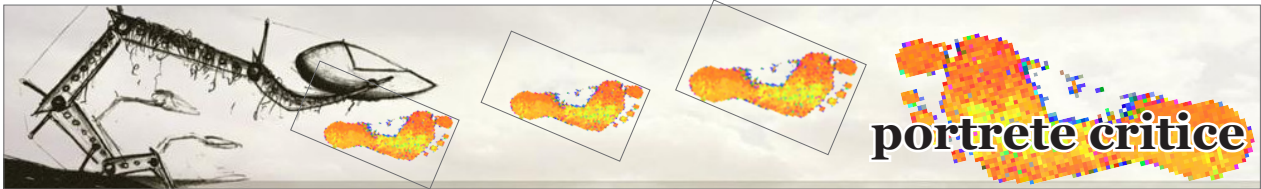
Ion POP

Cea mai mare bucurie o am atunci când dau peste o carte adevărată a unui poet pe care nu îl citisem încă. În acest sens aș aminti /.../ Casa Teslarului a lui Ioan Pinteia (care folosește câștigul dobândit prin expresia lipsită de inhibiții a opzeciștilor pentru a vorbi pe un ton firesc și neașteptat despre cele sfinte). Dacă pe negație ori pe îndoială s-au scris lucruri care au rezistat, din interiorul credinței e mai greu să poți spune ceva care ține efectiv de poezie (și nu de dogmă ori de rugăciune), iar lui îi reușește lucrul acesta, deși este preot. /.../ Casa Teslarului: o carte unică în contextul poeziei actuale. Ea mi-a dat sentimentul rar că putem rezista în interiorul artei fiind noi înșine și făcând altceva decât se face de obicei pentru a atrage atenția.

Ileana MĂLĂNCIOIU

Optzecist atipic, Ioan Pinteia se integrează printre „vizionarii” promoției sale (alături de un Ion Mureșan sau de Nichita Danilov) și e promotorul unui „nou lirism metafizic” (cu rădăcini mai îndepărtate în Blaga sau Ioan Alexandru), căruia îi infuzează (fără a cădea însă niciodată în didacticism sau dogmatism) fervorile trăirii duhovnicești. Prin

urmare, autorul reacreditează mitul poetului vizionar, iar – din perspectiva lui – actul poetic își redobândește încărcătura de gravitate, ridicându-se la temperatura marilor acte existențiale [...] meritul cel mai important poate al lui Ioan Pintea este acela că reușește să evite capcanele „teologiei versificate”, rămânând, în volumele sale de poezie, un admirabil poet, care reușește să transmită nu „cuvinte de învățătură”, ci trăiri religioase autentice, din care nu lipsesc tensiunile, dramatismul, paradoxalul, chiar violenta, izvorâte din drama căutării lui Dumnezeu și a adevăratei credințe. Astfel incit, printre poeții grupului '80, autorul constituie o prezență cu totul aparte, iar încercările sale de a pune de acord frământările lui homoreligiosu limbajul poeziei actuale sunt mai mult decât meritonii.

Octavian SOVIANY

Jucându-se cu marile texte, trimițând la Sfinții Părinți ori la Marii Poeți, Ioan Pintea are o anume grație, un nu-știu-ce fermecător. Izbutește să fie, deopotrivă, livresc și natural. Să scape-n dulce nimigeanianstyle, de „ipocrizia nesuferită a falselor evlavii”./.../ E asamblat, aici, un soi de World Wide Web „postmodern”-creștin. /.../ prozaismul și „tranzitivitatea” optzecistă, biografismul „douămiist” își află ecouri în Casa teslarului. Poeme ca anchidinos, melancolie, o așa mare iubire, tată și fiu, cântecul lui simioncirineul, 1 noiembrie, luminație la Quintelnic, Quintelnic, rugăciune și călugărițe pe schiuri sau seducția gravitației pot fi încadrate în orice antologie a poeziei române contemporane. Fiind, și lucrul acesta trebuie subliniat, printre foarte puținele altoiuri benefice ale tradiției ortodoxe pe trunchiul liricii actuale – sau viceversa.

Ștefan MANASIA

Ioan Pintea e un poet ardelean. Nu însensul de tradiționalist, ci de tradițional, adică de integrare organică a tradiției, după ce a fost asimilată cu modernitatea, după ce a fost și ea asimilată.

Romulus BUCUR

*Poeții Ioan Pintea, Daniel Corbu, Traian Ștef și Viorel Mureșan
la Bruge (Belgia)- decembrie 2018*

Imants ZIEDONIS

Letonia

PIETRE MIGRATOARE

Vom smulge acest beci din pământ,
ridicându-l deasupra capetelor ca pe o
colivie,
ori vom lua fumul azuriu
și-l vom preface în turbă teluric-roșcată
ori în răchițele.

E cineva împotriva? Se abține cineva?
Nu sînt statornice pietrele – nici pietrele
nu sînt statornice.
Eu am văzut o piatră suindu-se în turn,
durând acolo cuib și ciocind pietricele
care au învățat apoi, firesc, să zboare.
De ce tresăriți
când trece-n zbor o piatră migratoare?

O, zi de mai, o verde zi de mirt!
Lângă colivii, pe mesteceni
cântă, reîntoarse de peste mări
cârduri de pietre migratoare.

TUNEL

Ferestruica băii,
labirintul scris de vierme-n ciuperci
și trenul dispărând în tunel.

Ah, vreau acasă
vreau să răzbat îndărăt
la bărboșii din peșteri
pe care nu i-am mai văzut de-o veșnicie.

Ferestruica băii
vizuina șoarecelui, strâmtă
și trenul dispărând în tunel.

ÎNVĂȚĂTURĂ

Important e să iasă fum – aprindeți rugul!

Dacă aveți șase scaune,
ardeți fără preget jumătate.

Florile ce vă înrămează fereastra
e important
– capital –
să le ardeți.

Incendiați brațele ce vi s-au încolăcit pe
după
umeri
și lăsați-le să vă
carbonizeze.

De mine, până n-am ars,
nici n-auziserăți.

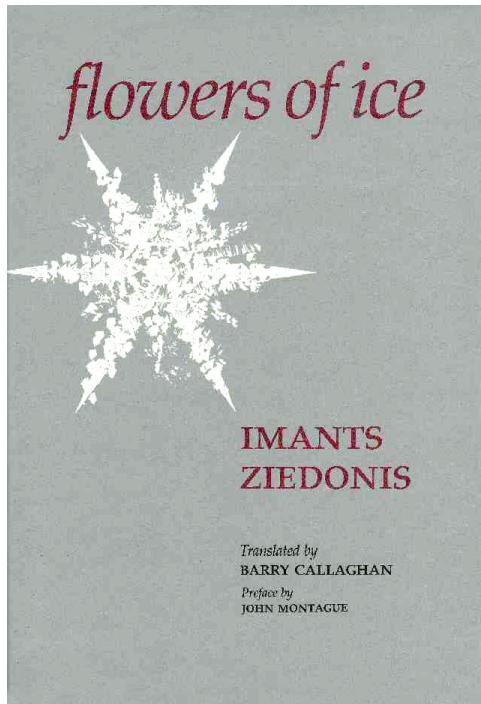
NU CLĂTINA

Nu clătina cana, Annuška, n-o clătina.
Mările și oceanele sunt minate de smog
și cana asta, cu apă curată,
nu vreau s-o vărs la canal:
în pustiu vreau ș-o vărs.

Măturicea din mlădițe de mesteacăn pe
peretele băii,
marea, mototolită la țarm și-n larg netedă.
Înainte de a rosti numele tău
preacurat
îmi voi spăla limba
în lapte de cangur.

Arăturile toate iarna sunt albe,
chiar și corbii sunt albi sub suflare de iarnă.
Când voi cădea, ridică drapelul
acesta alb.

Nu înseamnă că mă predau.

ÎN NOAPTEA ACEASTA

În noaptea aceasta nimeni nu mai poate bea.
Aruncă-mă ca pe o linguriță în ceaiul fierbinte
îl voi răci.

Acolo unde limba nu cutează
acolo unde e de neîndurat
acolo aruncă-mă.

Nu-ți face griji pentru mine
gândește-te numai la ei
să nu-i opărească licoarea
clocotitoare.

Aruncă-mă, ca pe o linguriță aruncă-mă,
buzuie-te pe mine,
aruncă-mă ca pe o linguriță în ceaiul
fierbinte.

ÎN CEȚURI LILA

În cețuri lila
în amurguri înnegurate
ieșim ca niște umbre
ne retragem în eternitate.

Plecăm în tăcere
cum s-ar stinge o rază

și totuși cu simțământul
că în beznă cineva oftează.

S-a clintit un ram
sau poate ușa de la tindă
sau poate un mag
 îți caută inima
s-o reaprindă.

Sau poate ultima filă
în care ți-ai zidit cuvântul
s-a ridicat
 vrând să te mângâie
dar a luat-o vântul.

SĂ FIU MIC

Pe mine lăsați-mă să fiu mic
și să mă joc cu degetele mari de la
picioare.
Iată-mă, stau în leagăn și,
cu amândouă mâinile
îmi trag piciorul spre gură.

Aveți tăria să recunoașteți,
osificațiilor,
că v-ați făcut mari
și chestia asta vă depășește.

Vă mai puteți întoarce în leagăn
să vă jucați cu degetele mari de la picioare,
gustându-le ?
Credeți-mă, e un act major.

MANIE, OBSESIE, PATIMĂ

Manie, obsesie, patimă:
să-i furi ceva mamei
și să ascunzi ce-ai furat printre lucrurile
nevastei,
să-i furi ceva nevastei
și să ascunzi ce-ai furat printre propriile
tale lucruri,
să-ți furi ție însuși ceva
și să ascunzi ce-ai furat în stihuri,
să furi ceva stihurilor tale
și să ascunzi ce-ai furat mai adânc,
să furi ceva de și mai adânc
și să nu mai știi unde s-ascunzi ce-ai furat.

NEPUTINȚĂ

Priviți ce inerte atârnă
maxilarele căinilor.
Priviți ce trândave atârnă
degetele mâinilor.

Nici un zgomot. Căii dorm, prăvăliți lângă
iesle.

O neputință peste lume apasă.
Nu-mi pot strânge degetele-n pumn
ca să-l trântesc apoi în masă.

Cu asemenea degete mi-e și rușine
să mă ating de pâine. Nu pot clinti nici un
fulg.

Cu ce-am să-i smulg lui Janis mărăcinele?
Buruienile cu ce am să le smulg?

Degete de mocirlă, de asfalt topit,
de terci.

Tot ce poți face cu ele e să mâzgălești niște
versuri
și apoi să le ștergi.

LUNA, RONDĂ CA O MAMĂ

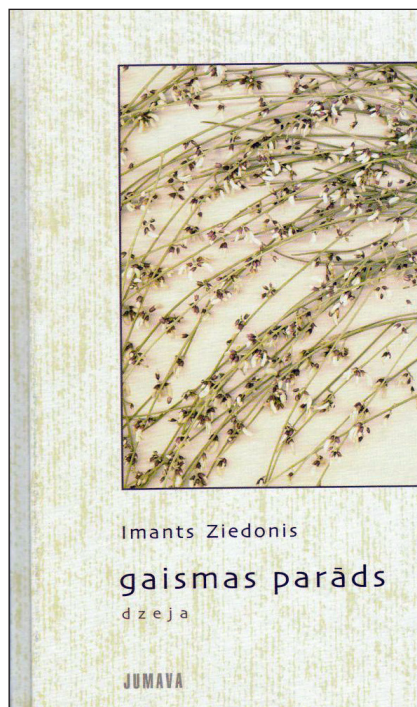
Numărul pe gard – reclamă
a micimii omenеști,
luna, rondă ca o mamă
în lumina cărei crești.

Cerul nopții ca un tort e,
înțesat cu lumânări,
sufletul, sub semnul *forte*,
nu-și încapе între zări.

Templu pare noaptea-n palma
unui ctitor nevăzut,
iară eu, un dalay-lama,
grav, primesc al ei salut.

În păstaie să-ndeși bobul,
îndărăt, ca pe-un defunct,
de pe bolta să smulgi Globul...

– N-ai de gând să mai pui punct ?

PE PĂMÂNT NE ERA AMÂNDURORA BINE

Pe pământ ne era amândurora bine,
imenși trandafiri explodau în apus.
Te-am implorat: „Rămâi cu mine!”
Ai coborât

în mare
și te-ai dus.

Invoalte valuri se jucau cu vântul,
invoaltă erai, ca un val nesupus.
Ți-ai lepădat deodată veșmântul,
ai coborât

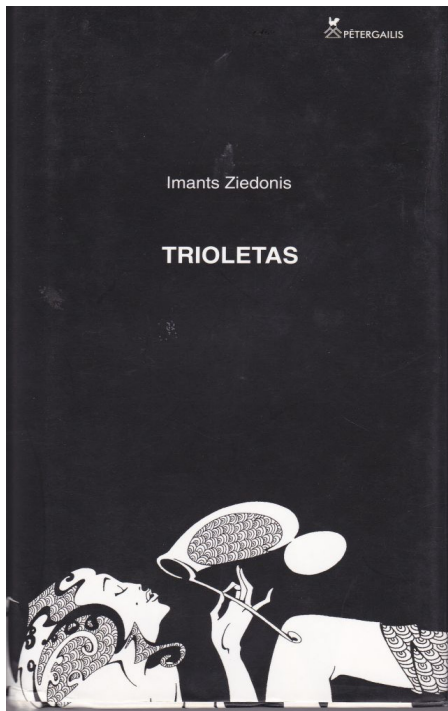
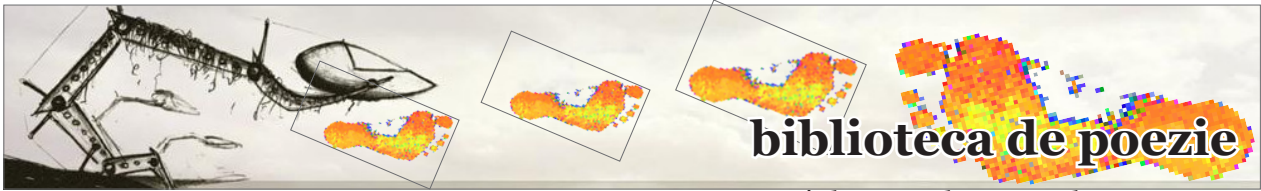
în mare
și te-ai dus.

Nu-n zadar, nu-n zadar se-adumbrise
fruntea mea, când pe țarm m-ai adus.
Creșteau din ape înalte abise.

Ai coborât
în mare
și te-ai dus.

Aici, unde stau, ți-ai stors pletele ude.
„Hai să ne-ntoarcem acasă!” ți-am spus.
Acel glas ca un plâns se aude:
ai coborât

în mare
și te-ai dus.

Pe pământ e iarăși cald și bine,
imenși trandafiri explodează-n apus
și nu mai pot rămâne lângă mine:
ai coborât
 în mare
 și te-ai dus.

CA UN COCOȘ DIN RASA LEGHORN

Sufla în trompeta aceea
țanțoș,
ca un cocoș din rasa Leghorn,
și găinușele din preajmă îl ascultau topite,
ițindu-și
crestele.

Își plantase palma pe talia trompetei
atât de posesiv,
încât pe sâni fierbinți ai fecioarelor
perlonul
se dezagrega.

Îi petrecuse și ei lațul
pe după grumaz
și tocmai o sorbea, ca pe-o lălea purpurie,
în turbionul trompetei.

N-am vrut să mai aștept sfârșitul,
n-am vrut,

mi-am azvârlit mințile pe teighea,
ca pe ultimul șfanț,
am țâșnit în picioare și,
răsucindu-i cravata pe după pumn,
l-am stins de peretele neted
ca pe un chiștoc de țigară.

ERA IUBIREA

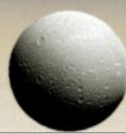
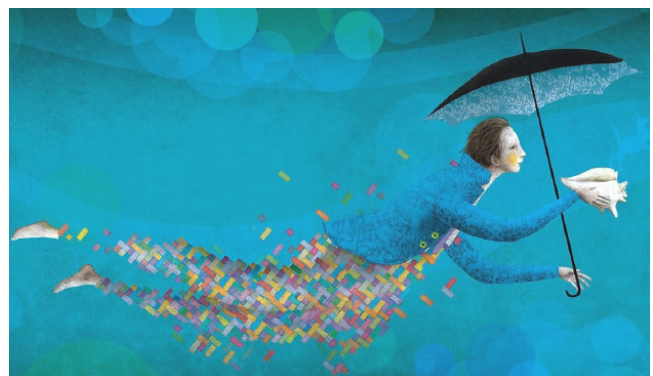
Timpul nu mai trecea.
Era iubirea.
Numai în fața ei se oprește
timpul.
Puteam aduna secundele
 cum aduni nisipul în pumni,
risipindu-le apoi, după voie,
în dreapta și-n stânga.
Metalul nu ruginea.
Florile se dezvățaseră să moară.
Și atunci noi ne-am dezvățat să numărăm.
E minunat,
pe cea mai înaltă scală,
e minunat
că iubirea nu știe să numere.

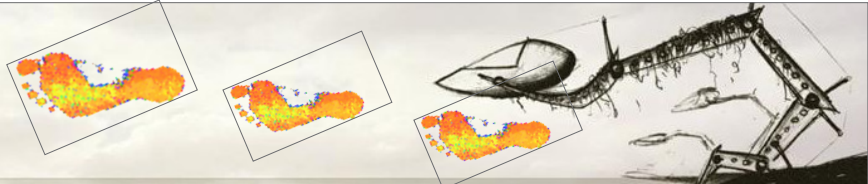
CÂTEVA STIHURI AM FOST SCRIS

Câteva stihuri am fost scris
despre nimic, pe la vreo șase
văzduhul spânzura, ucis –
parcă de-un veac nu mai plouase.

Mirat sprânceană mi-o ridic
– aș fi băut, noaptea secase –
ei bine, cum despre nimic
despre nimic și pe la șase?

În românește de I. COVACI

André BRETON

Franța

André Breton, născut la Tinchebray (Orne), la 18 februarie 1896, s-a stins din viață în zorii zilei de 28 septembrie 1966, în urma unei crize cardiace.

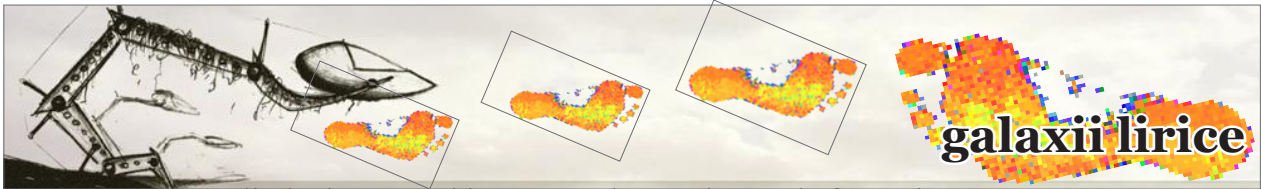
« Mais André Breton vient de mourir » - și odată cu dispariția lui izbucnește în memorie arhitectura încărcată a clădirii Hotel des Grands Hommes din piața Panthéon, acolo unde s-a discutat sumarul revistei Littérature, acolo unde Paul Eluard cu ochii lui «de pétrole fou» venea ținând în mâinile-i subțiri foile roze ale Poemelor pentru pace, acolo unde Breton și Soupault au redactat primul text suprarealist *Les Champs Magnétiques*, în vreme ce Péret, prea tânăr încă, aștepta să-și facă intrarea.

Epoca în care Breton scria: « Părășiți Dada ! Părășiți prada pentru umbră » - epoca insolenței necesare și a splendidei intransigențe cu enorma ei cantitate de dragoste și nobila ei furie.

Cine-ar putea face însă eroarea să creadă că o mișcare de o atât de mare amploare a izbucnit în capetele câtorva oameni ? E clar pentru oricine azi, că apariția suprarealismului răspunde unor necesități și unor aspirații, eterne poate, dar care în acel moment căpătaseră o acuitate deosebită. De altfel suprarealismul a fost precedat de cubism, de futurism, de Dada. Breton, ca și românul Tristan Tzara, ca și Ara-

gon, Eluard, Péret, a făcut parte din grupul Dada până în 1922. Dar acceptând acest lucru, Breton nu s-a lăsat atras de facilitatea negației și a exhibiționismului. El auzea vocea suprarealismului. La chemarea ei a fost redactat acel prim text onirocritic *Les champs Magnétiques*, botezat suprarealist, ca un omagiu adus lui Guillaume Apollinaire. Sînt anii cei mai fertili în explorarea domeniului automatismului psihic și experiențelor asupra somnului hipnotic. Urmează perioada din 42, rue Fontaine, cînd grupul suprarealist francez sporește odată cu venirea lui Desnos, Vitrac, Crevel, Artaud, Max Ernst, Tanguy, André Masson, Dali, Bunuel și sfera lui de acțiune se lărgeste în toată lumea. De-a lungul vieții lui, André Breton n-a încetat să exalte suprarealismul. Cu un secol și jumătate în urmă, Novalis spunea că vom înțelege lumea atunci cînd ne vom înțelege pe noi înșine, întrucît noi și lumea sîntem două jumătăți ale aceluiași întreg. Breton afirmă și el că localizarea este un concept artificial într-un univers în continuă interdeterminare. Suprarealismul a pus, cel dintîi, bazele unui calcul apropiat de n combinațiuni. Pentru suprarealism acel « comme » care prezidează întreaga poezie modernă, face din ea prototipul unei

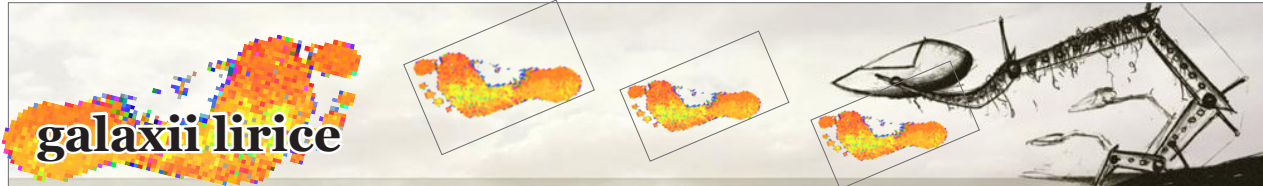
lumi a cunoașterii de la care chiar raportul științific e nevoit să-și împrumute articulația. Breton crede că supra- realitatea este conținută în realitate și că nu-i este nici superioară nici exterioară. E vorba aproape de un vas comunicant între conținut și ceea ce-l conține. « Poetul viitorului — scrie el în Vasele comunicante — va învinge ideea deprimantă a divorțului ireparabil dintre acțiune și vis. »

Geniul lui Breton, unul din marii poeți ai vremii noastre, constă, fără îndoială, în forța cu care a știut să declanșeze în noi dorința de libertate și dragoste, nepotolita dorință de a lupta în comun dar totodată și-n lăuntrul tău, pentru a surprinde funcțiunea reală a gândirii. Pentru el libertatea este proprietatea fundamentală a ființei umane: « *liberté, couleur d'homme* ».

Uniunea liberă

Femeia mea cu părul de foc aprins cu lemne
Și cu idei de fulger de căldură
Cu mijloc de clepsidră
Femeia mea cu mijloc de vidră între dinții
tigrului
Femeia mea cu gura de cocardă și de buchet
de stele de ultima mărime
Cu dinții de amprente de șoareci albi peste
țarina albă
Cu limba ca de ambră și sticlă șlefuită
Femeia mea cu limba de jertfă-njunghiată
Cu limba de păpușe care închide și deschide
ochii
Cu limba dintr-o piatră fără seamăn
Femeia mea cu gene din bastonașele scrisului
de copil
Și cu sprâncene din chenarul tivit pe cuibul ei
de-o rîndunică
Femeia mea cu timple calde de-ardezie
de-acoperiș de seră
De abur alipit de geamuri
Femeia mea cu umeri de vin vechi
Și de fîntini sub ghiață cu boturi de delfini
Femeia mea cu-ncheietura mîinii din bețe de
chibrit
Femeia mea cu degete de întîmplare și de as de
pică

Cu degete de fîn cosit
Femeia mea cu subțioara din blană palidă de
jder
Din noaptea Sfintului Ioan
Și din mălin din cuiburi de scări
Cu brațele de spumă de mare și ecluză
De grâu și moară puse la un loc
Femeia mea cu pulpe de rachetă
Și cu mișcări de orologerie
Femeia mea cu glezne din măduvă de soc
Și cu picioare de inițiale
Cu tălpile de truse de chei și umezi cîlți
Femeia mea cu gît de arpacaș
Femeia mea cu gîtul de Val d'or
De întîlnire stabilită în albia unui torent
Cu sîinii de-ntuneric
Femeia mea cu sîinii de mușuroi marin
Femeia mea cu sîinii de creuzot pentru topit
rubine
Cu sîinii de vedenii de trandafir sub rouă
Femeia mea cu pîntec despăturit de evantaiul
zilei
Cu pîntecul de ghiară uriașă
Femeia mea cu spate de pasăre ce fuge vertical
Cu spate de-argint viu
Cu spate de lumină
Cu ceafa dintr-un bolovan clintit din cretă
înmuiată
Și prăbușirea unei cupe din care ai sorbit abia
Femeia mea cu coapse de nacelă
Cu coapsele de policandru și pene lucii de săgeți
Din tija fulgilor de alb păun
Și dintr-o insensibilă balanță
Femeia mea cu șolduri de gresie și amiantă
Femeia mea cu șolduri de lebede plutind
Femeia mea cu șold de primăvară
Cu sex de stînjene
Femeia mea cu sex de zăcămînt aurifer
și-ornitorinc
Femeia mea cu sex de algă și de bomboane
de-altădată
Femeia mea cu sexul de oglindă
Femeia mea cu ochii plini de lacrimi
Cu ochi de panoplie mov cu ochi de minutar
magnetic
Femeia mea cu ochii de savană
Cu ochii de apă bună s-o bei în închisoare
Femeia mea cu ochi de crîng întotdeauna sub
secure
Cu ochi aidoma cu apa cu aerul pămîntul
și cu focul.

Printre altele

Lui Pierre Mabilie

Nu sînt pentru adepți
N-am locuit niciodată locul zis Grenouillère
Lampa inimii mele filează sughițe chiar în
apropiere de tinda unei biserici
Am fost atras întotdeauna numai de ceea ce
refuză să fie doborît pe loc
Un copac ales de furtună
Un vapor de scînteieri răsturnat de spumă
Edificiul privirii fără o clipire a șopîrlei și-a
miilor de-nmuguriri
Spre deosebire de alții nu văd decît femeile care
nu s-au împăcat cu vremea lor
Sau care mai degrabă urcă spre mine săltate-n
sus de aburii unei prăpăstii
Sau încă absente mi-o iau înainte în mai puțin
de o secundă cu mersul Cîntăreței la tympanon
Pe strada fără pic de vînt pe unde duc în păr o
torță

Printre altele această regină a Bizanțului cu ochi
venind de foarte departe de dincolo de mare
Ori de cîte ori mi se-ntîmplă să trec prin cartierul
Halelor acolo unde întîia oară mi s-a arătat
Ea se multiplică mereu atît cît poți vedea cu
ochii în sticla cărucioarelor vînzătorilor de
violete
Printre altele copilul cavernelor cu-mbrățișarea-i
prelungind întreaga viață noaptea eschimosă
Cînd zorii zilei gîfîind au și gravat un ren pe
geam

Printre altele călugărița cu buze fățarnice
În autobuzul de la Crozon la Quimper
Zgomotul genelor ei deranjează mesajul
carbonier
Și cartea cu cheutori stă gata să-i lunece de pe
picioarele încrucișate

Printre altele bătrîna mărunțică păzitoarea
înaripată a Porții
Prin care presupunerile se strecoară printre ricșe
Ea îmi arată lăzile cu inscripții ideologice alin-
iate de-a lungul Senei
Stă dreaptă pe bulbul lotusului sfărîmat de
urechea mea

Printre altele cea care-mi zîmbește din fundul
iazului Berre
Cînd în Martigues de pe unul din poduri și
se-ntîmplă să urmărească rezemată de umărul

meu lenta procesiune a lămpilor adormite
În rochie de bal meduzele răsucindu-se-n poli-
candre
Și care se preface că nu ia parte la serbare
Că ignoră ceea ce acest acompaniament reluat
în fiecare zi în două sensuri reține din
jurămînt

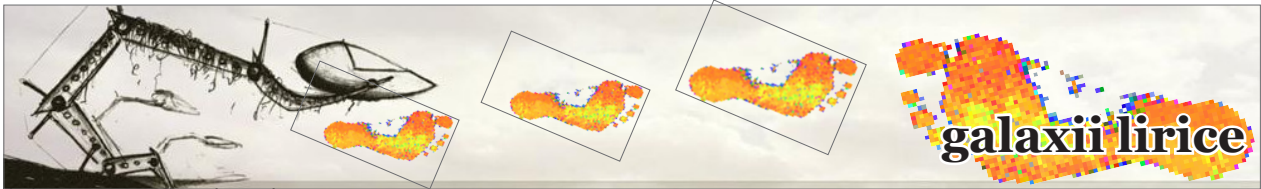
Printre altele

Eu mă întorc la lupii mei la felul meu de a simți
Adevărata desfătare
E că divanul capitonat cu satin alb
Susține steaua lacerățiunii

Îmi sînt necesare aceste glorii ale înserării
izbind pieziș pădurea voastră de lauri
Uriășele cochilii ale sistemelor gata constituite
înfățișîndu-se pe cîmp ca o despicătură
neregulată

Cu scări de sîdef și răsfrîngeri de vechi sticle
de felinare
Nu mă rețin decît în funcție de vîrtejul
Atribuit omului care pentru a nu pierde nimic
din marea rumoare
Ajunge deseori să-și sfărîme pedala
Îmi iau ce-mi trebuie din crăpăturile stîncii
acolo unde marea
Aruncă sferile-i de cai călărite de cîini care urlă
Acolo unde conștiința nu mai e pîinea în man-
tia-i de rege
Ci e sărutul singur el în stare să se-ncarce cu
propriul său jeratec
Și chiar ființele plecate pe-o cale care nu-i a
mea
Și care ar putea să-nșele de vreme ce contrariu
căii mele
Se-nfundă chiar de la pornire în fabula origi-
nelor
Dar vîntul se stîrnește fără veste și rampele
încep să oscileze din ce în ce mai tare în jurul
mărului lor irizat

Și asta-nseamnă pentru ele universul zvîrlit pe
fereastră
Fără să ia în seamă ceea ce n-are niciodată
sfîrșit
Ziua și noaptea își schimbă promisiunile
Sau amanții lipsindu-le timpul regăsesc și iar
pierd inelul izvorului fraged
O, imensă mișcare sensibilă prin care ceilalți

izbutesc să fie ai mei
 Chiar și cei înrâmați în lină în hohotul de râs al
 vieții
 Cei a căror privire e un cârlig roșu agățat în
 tufele de mure
 Mă tîrăsc mă tîrăsc cu ei ducîndu-mă pe unde
 nu mă pricep să umblu
 Legat la ochi tu arzi te-ndepărtezi te tot
 îndepărtezi
 Dar oricum ar lovi masa lor totdeauna pentru
 mine-i întinsă

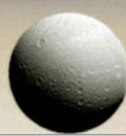
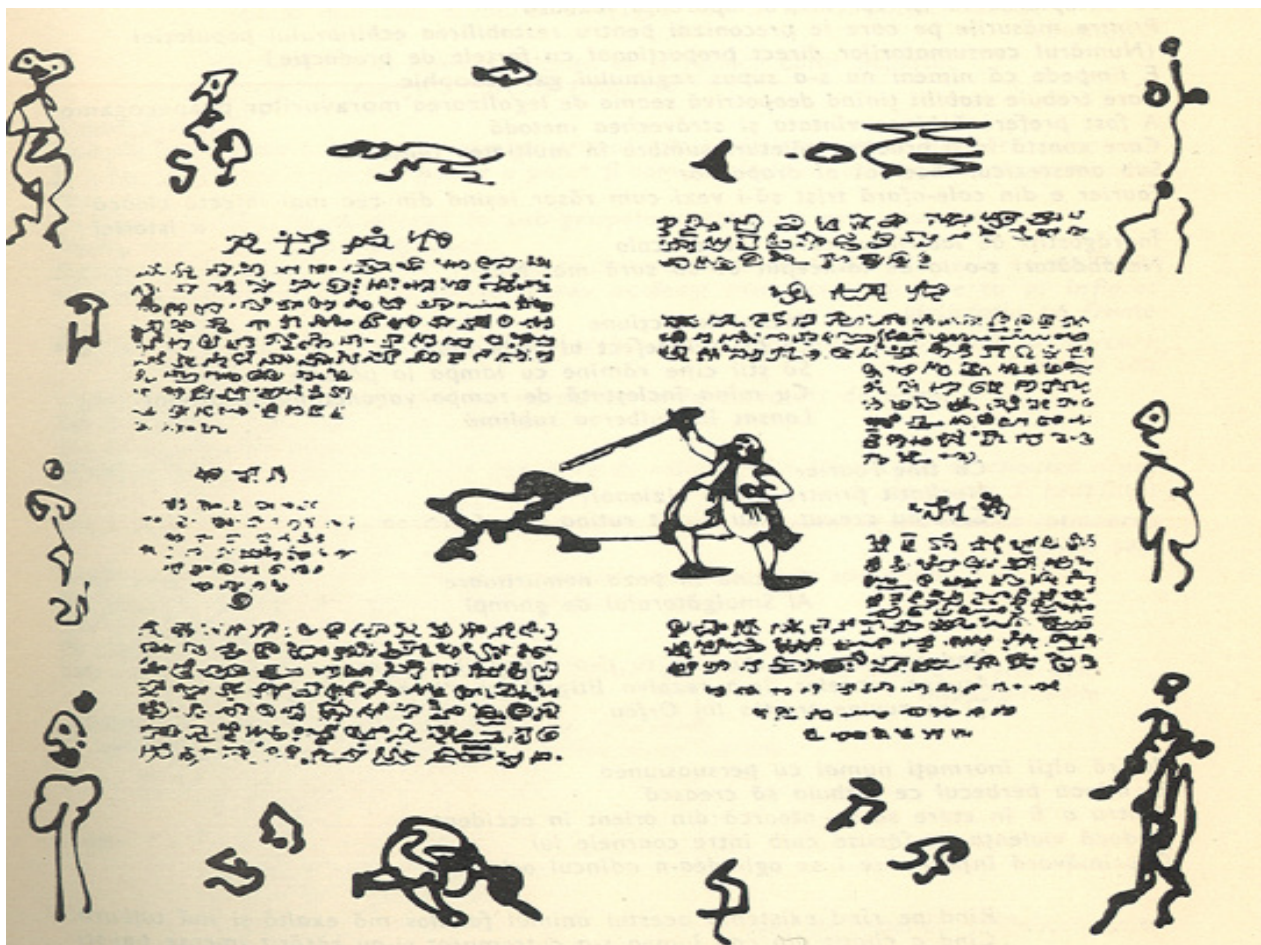
Prea mîndrul meu Pélage încoronat cu vise
 nălțindu-și copul peste aceste frunți închinat

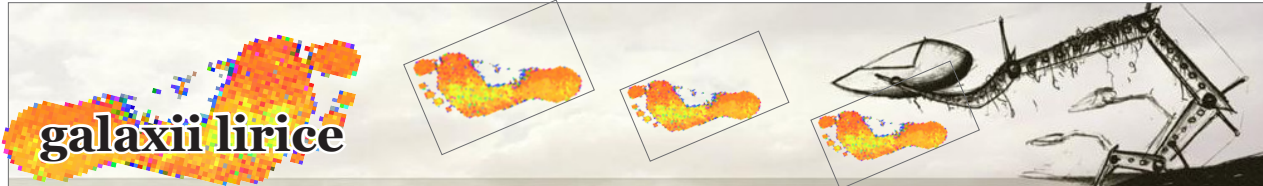
Joachim de Flore călăuzit de îngerii teribili
 Care la anumite ore fi azi îți mai coboară aripile
 peste foburgurile
 În care sobele trosnesc invitînd la o soluție mai
 aproape de duioșie
 Decît rozele construcții heptagonale ale lui
 Giotto
 Maistrul Eckart maistrul meu în honul rațiunii
 Unde Hegel îi spune lui Novalis Cu el avem tot

ce ne trebuie și pleacă împreună Ei și vîntul de
 altceva nici n-am nevoie
 Jansenius da te-așteptam prinț al rigoarei
 Mă tem că ți-e cam frig
 Singurul care-n timpul vieții a izbutit să fie
 umbra lui
 Și din a cărui pulbere zărim ureînd și-amenințînd
 orașul floarea spasmului

Paris diaconul

Frumoasa pîngărita ascultătoarea copleşita
 La Cadière
 Și voi domnilor Bună ziua
 Voi care cu atîta pompă ați pironit pe cruce
 pentru veci două femei de nu mă-nșel
 Voi despre care un bătrîn țaran din
 Fareins-en-Dôle
 La el acasă între portretul lui Marat
 și-al Maicii Angelica
 Îmi spunea că pierind ați lăsat celor
 care-au venit și celor ce-ar putea veni
 Provizii pentru multă vreme

Odă lui Charles Fourier

Te cunoșteam pe-atunci doar din vedere
Nici nu mai știu cum ești îmbrăcat
În genul neutru fără-ndoioală mai mult nici nu
poți face
Dar nu știu în ce chip ar putea fi lăudați edilii
Că te-au lăsat să te arăți la prora bulevardelor
exterioare
E locul tău în timpul tangajului puternic
Când orașul se scoală
Și când tot mai aproape furia mării cucerește
acele țărături spirituale
A căror ultimă boltă de viță susține stelele
Sau mai adesea când se organizează marea
vânătoare nocturnă a dorinței
Într-o pădure în care toate pasărilor sînt de flăcări
Și de-asemeni oridecîteori o infernală rafală
descoperă la carenă
O rană orbitoare care e chemarea sirenelor
Nu mă gîndeam că te afli la post
Și iată că-ntr-o dimineață în 1937
Iată că se-mplineau aproape o sută de ani de
cînd muriseși
Trecînd pe stradă am zărit un foarte fraged
buchețel de violete la picioarele tale
Nu prea se-ntîmplă la Paris s-aduci statuiilor
flori
Nu vorbesc de cîinoșeniile care au drept scop
să miște turma
Și mîna care-a dispărut spre tine-ntinsă ca o
dîră lungă iată că-mi rătăcește amintirea
Cred că era o mîna fină înmănușată de femeie
În care ți-ar plăcea să stai ca să privești în
depărtare
Fără să dau atenție prea mare în zilele
următoare am băgat de seamă totuși că buchet-
ul fusese înlocuit

Roua se contopea cu florile
Și tu orice s-ar fi-ntîmplat nu îți mai dezlipeai
privirea de noroiul diamantifer al pieții Clichy

Fourier ești oare mereu acolo
Ca și pe vremea cînd în faldurile tale de bronz
te-ncăpățînai să deviezi cursul barăcilor din
bîlciuri
De cînd au dispărut tu ești incandescent

Tu care nu vorbeai de altceva decît să legi iată
că totul se desleagă
Și talmeș balmeș coboară coasta
Buzele întredeschise ale copiilor căutînd sinul
desgolit al mamelor

Și sideful umerilor și fesele care-și păstrează
puful
Se amestecă de-a valma-ntr-un singur bloc
compact și mat din spumă de mare Să sară un
firicel de sînge
Pe alt plan
Căci imaginile cele mai vii sînt cele mai rezezi
Mîneca timpului adulmecă nușoara
Și face să țîșnească manșeta orbitoare a vieții

Pe alt plan
Unii se-apucă să răsfețe în paraginile de pe
malul bălților
Specii care păreau că-s gata să-nțepenească pe
vecie

Dar care în împrejurări prielnice se-arată a fi
capabile de o nouă tîrfire
Și trec să-și hrănească bucuros vermina
Ți-e scîrbă să le tai ouăle lipsite de coaje
Clocitul lor imemorial lunecă pe de-asupra
spaimei

Le-ai cunoscut și tu la fel de bine ca și mine
Dar nu așa cum au ieșit de netede și lacome
din hibernare
Credeai că pe pămînt plămada aceluia
soi care-a avut nevoie de modele carnișiere
de ample dimensiuni nu rezistase primului
potop în vreme ce cum precizai cea
de a doua plămada pe Vechiul Continent
și alta cea de-a treia în America
scăpaseră de un al doilea potop așa
că omul care se ivise putea s-aștepte
fără nici o teamă ba chiar era capabil
să grăbească în propriul său interes
plămada 4, 5, etc...

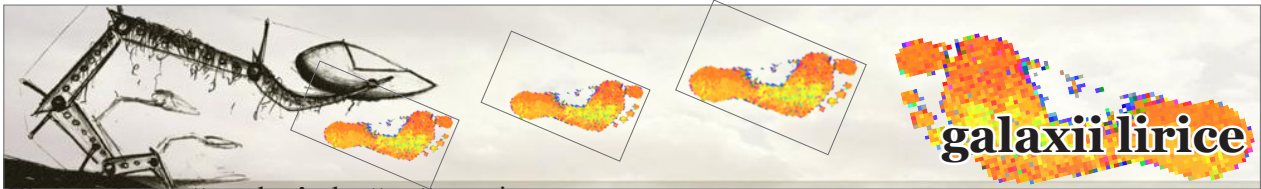
Dumnezeule al progresiunii iartă-mă dar văd
același mobilier

Nimic în plus sub raportul contra-midiilor
antișobolan și antiploșniță
Pe legea mea uriașii sălbateci ai faunei preis-
torice

Nu sînt prea departe ei guvernează
concepțiunea universului
Și împrumută pielea lor umedă operelor
omenești

Ca să poți afla cum o duce azi muritorul de
rînd

Încearcă să surprinzi privirea lamantinului
Care se lăfăie în grădina zoologică în cada lui
cu apă călduță

El o să-ți spună multe în legătura cu vigoarea idealurilor

Și-o să-ți arate cantitatea de efort furnizat

În domeniul industriei atrăgătoare

Profitind de ocazie

Nu uita să te interesezi și de căutătorii de cadavre

Și vei vedea că și-au pierdut din măreție

Perdeaua geamăna fiind ridicată

Ți se va îngădui să contempli în sanctuarul lui

O mână de sânge întipărită în dreptul inimii pe

impecabilul lui șorț măcelarul-soare

Oferindu-și baletul colților săi nichelați

În timp ce maimuțele cu cap de câine din băcănie

Copleșite de atenții în aceste zile de lipsuri și de speculă

La apropierea ta își vor lustrui aparența luxoasă

Printre măsurile pe care le preconizai pentru restabilirea echilibrului populației (Numărul consumatorilor direct proporțional cu forțele de producție)

E limpede că nimeni nu s-a supus regimului gastrosopic

Care trebuie stabilit ținând deopotrivă seama de legalizarea moravurilor phanerogame

A fost preferată binecuvântata și străvechea metodă

Care constă în a practica tăieturi sumbre în mulțimea fantomă

Sub anestezicul încercat al drapelului

Fourier e din cale-afară trist să-i vezi cum răsar ieșind din cea mai infectă cloacă a istoriei

Îndrăgostiți de labirintul care-i duce acolo

Nerăbdători s-o ia de la-nceput ca să sară mai bine

Mereu în acțiune

La primul defect al ciclonului

Să știi cine rămîne cu lampa la pălărie

Cu mâna încleștată de rampa vagonetului suspendat

Lansat în pulberea sublimă

Ca tine Fourier

Neclintit printre marii vizionari

Care-au crezut c-au biruit rutina și nefericirea

Ca tine în poza nemuritoare

Al Smulgătorului de ghimpi

Zadarnic s-a tot spus că tu ți-ai făcut iluzii grave

Asupra șanselor de-a rezolva litigiul prin bună înțelegere

Ți se cuvine trestia lui Orfeu

Veniră alții înarmați numai cu persuasiunea

Ei mînau berbecul ce trebuia să crească

Pentru a fi în stare să se-ntoarcă din orient în occident

Și dacă violența își făcuse cuib între coarneaua lui

O primăvară înfloritoare i se oglindea-n adîncul ochilor

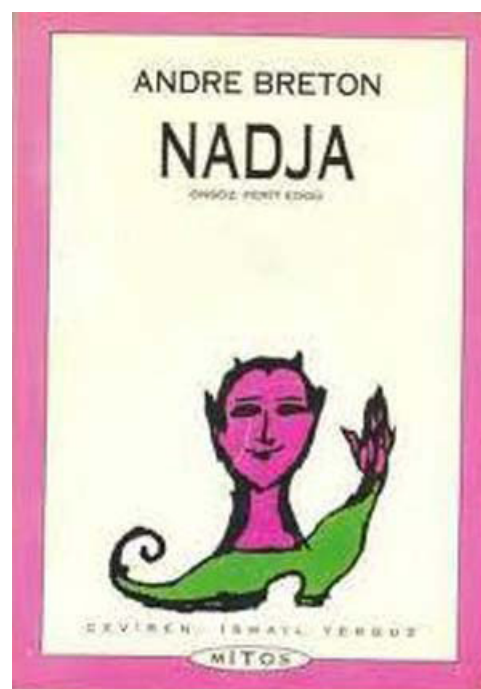
Rînd pe rînd existența acestui animal fabulos mă exaltă și mă tulbură Cînd a clintit din cap lumea s-a cutremurat și-au răsărit imense pajiști

Care pe-alocuri au fost năpădite de mărăcini

Acum sîngerează și paște

Nu văd pe nicăieri păstorul omniton care-ar trebui să-l păzească

Ca să rămîna destul de treaz pentru a-și duce acțiunea pînă la capăt Tremuri ca nu cumva să se fi molipsit pascănd afîta vreme în apropierea mlaștinilor

Învelit cu superba lui Lîină dacă neștiut de
nimeni se ducea să-și pregătească otrăvurile

Nenorocirea e că nu poți să-ți iei nici o
răspundere cind e vorba de aceste fapte
de foarte mari proporții pe care
geniul le pune în mișcare și care lăsate
în voia propriilor resurse au tendința
exagerată de a se orienta spre
nefast mai ales atunci cind refugiul
intr-un nefast parțial socotit transitoriu
și avînd prin urmare puțința de a reduce chiar
nefastul
intră în intențiile care le frămîntă

pagina
158

Neprețuit

În ochii mei și mereu exemplar rămîne primul
salt săvîrșit în sensul ajustării structurii

Și totuși ce eroare a mișcării acelor a putut fi
comisă nimic nu anunță domnia armoniei
Nici măcar Cresus și Luculus
Pe care-i chemai să rivalizeze în sub-grupele
corturilor renonculelor Mereu li se-mpotrivesc
Spartacus

Dar privind dinnapoi înainte ai impresia că
drumurile fericirii sînt din ce în ce mai rare
Sărăcie înșelătoare asupra marelui mereu
aceleași nenorociri cu care tu ai înfierat
civilizația pe frunte

Fourier și-au bătut joc dar într-o zi va trebui de
voie de nevoie să pună la-ncercare leacul tău

Chiar dacă dintr-un ordin mîna ta va suferi
unele corectări de unghi
Să se înceapă prin repararea onoarei
Datorită poporului evreu
Și lăsînd la o parte faptul că fără deosebire de
religie jaful liber care se cheamă negoț
nu va putea fi reabilitat
Rege al pasiunii o greșeală de optică nu poate
altera limpezimea sau reduce întinderea

viziunii tale

Calendarul de pe peretele tău a împrumutat
toate culorile spectrului

Eu știu cît ai iubi fără vre-un gînd ascuns
Tot ce e nou

În apa care trece pe sub pod
Dar pentru a pune rînduială în aceste ultime
achiziții și a le face cine știe prin imposibil
utile

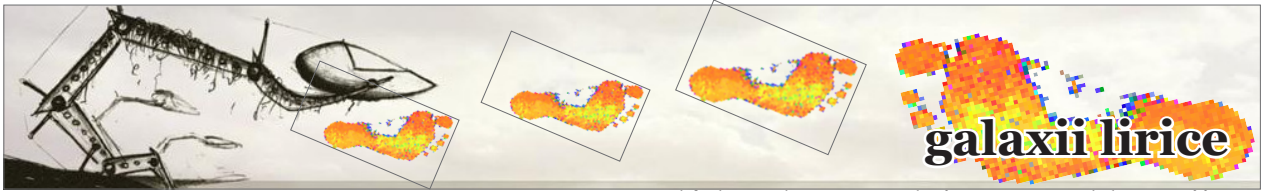
Vechiul tău scrin din inimă de stejar se ține
bine

E zdravăn de altfel le prierște cele douăsprezece
sertare.

În românește de V. Teodorescu

Grafică de Maria Cerminova

Dariusz SOŚNICKI

Polonia

Alfabetul Domnului P.: Pardesiul

Toamna nu mai există.
Încălzirea globală
și-a făcut de cap și dacă
în douăzeci de ani mai amintește cineva

cuvântul pardesiu, acela va fi sigur
filolog sau istoric.
Concernele din industria ușoară
care mai de care fac pe dracu-n patru,

ca să ne îmbrobodească,
dar până la urmă tot se vor da bătute,
așa e roata vieții.
Poate vreodată ai luat parte

la modelarea lumii
în loc ca mai târziu, cu chiu cu vai
să i te adaptezi?
Ți-om cumpăra ceva pentru iarnă,

iar în octombrie te descurci
cu sacoul de velur.
Cât să ajungi la și de la
tramvai și la plimbare.

Alfabetul Domnului P.: Etosul lecturii

Dar ce nu facem, acasă, amândoi, ca să-l
susținem:

Thoreau sub pomul de crăciun, Kropotkin
sub pernă.

Ce mai, suntem precoce.

Papa e un fleac pe lângă noi, deși poate ar
fi mai pertinent

să ne luăm la trântă cu Alex Ferguson.

Scuzați, cu sir Alex. S-o spunem deschis:

între *Enciclopedia Dinozaurilor* și

Marea Carte a Prezentului

se cascadează o prăpastie. Un hău fără fund, o
gaură neagră,

în care dispar fără urmă toate eforturile
noastre.

Stând așa pe buza prăpastiei, ținându-ne
de mână,

mai mult ca sigur arătăm ca părinții din
cartea de citire.

Au trecut ei peste șapte munți și șapte văi
în straie de sărbătoare,

sperând că vor fi primiți de Vrăjitorul din
Oz sau de regina din Tatra,

pentru că orice metodă umană de a trezi în
fiu dragostea de carte

s-a soldat cu eșec. La urma urmei suntem
părinții din cartea de citire,

deși e o citire cu cântec, cu pete de grăsime
pe copertă,

sau de cerneală, cu colțuri îndoite. Măcar o
dată pe săptămână.

abecedarul ajunge cu zgomot pe
podea,

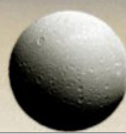
pentru că-n sobă e o pălălaie de
adrenalină.

Atunci e ocazia bună

să te uiți la el din bucătărie. A are probleme
cu alcoolul,

B duce o viață dublă și în curând o să
toarne niște gemeni...cine știe cui,

În ideea că lumea se termină odată cu el.

Familia P. și vehiculele mecanice

Acțiunea „Flacăra”, ca-n fiecare an,
n-a lăsat loc pentru iluzii: șoselele poloneze
nu sunt un loc potrivit
pentru cei care respectă darul vieții.

Printre faptași și
victime,
ușor piliți sau beți
turtă,
depășind fără a
semnaliza
prin făgașurile unui fatum național-ei nu
sunt acasă.

Statisticile îi împing
într-o categorie marginală tot mai îngustă,
copiii
se uită la ei cu compasiune.
Prietenii lor laudă arma cu gaz,

care în caz de tamponare mai domolește
avântul șoferului prea impulsiv
ajutând eficient la găsirea
numărului asigurării.

Uitându-se la îndoliatele
familii, care n-au apucat nici măcar
să spele vasele după cina stropită din belșug
cu alcool,
ei se gândesc: „Încă nu acum”.

Stau în pragul unei lumi,
în care tramvaiul este un obstacol,
și refuză să intre. Nu vor
lifting pentru hartă sau limbaj,

vor merge după cumpărături tot noaptea
la stația de benzină, nu vor
folosi cuvintele „sens unic”
sau „acces interzis”. E hotărât.

Purtătorul de Cuvânt de la Comandamentul
Central
acceptă această decizie cu înșelegere.
Băncile trec la o formă blândă de convin-
gere,
al cărei efect este scontat
într-un orizont de timp îndepărtat.

Familia P. despre lecturi

După unele lecturi e ca după cafea,
red bull sau amfetamine,
depinde cu cine vorbești,
tu nu vorbești
(râsete).

După altele e ca după muncă,
sau ca după ce-ți iubești soția,
ca după iarnă.

Îți plac și unele și celelalte.
Ești Vărsător și Săgetător.
Suferi de nevroză și de nesimție.

Cum să faci ca vechiul să devină nou
ca să poată fi iarăși sublim?
Cum să recunoști o repetare idioată?

Cum să scapi din hățişul de prejudecăți,
ca să nu prinzi rădăcini printre ele?

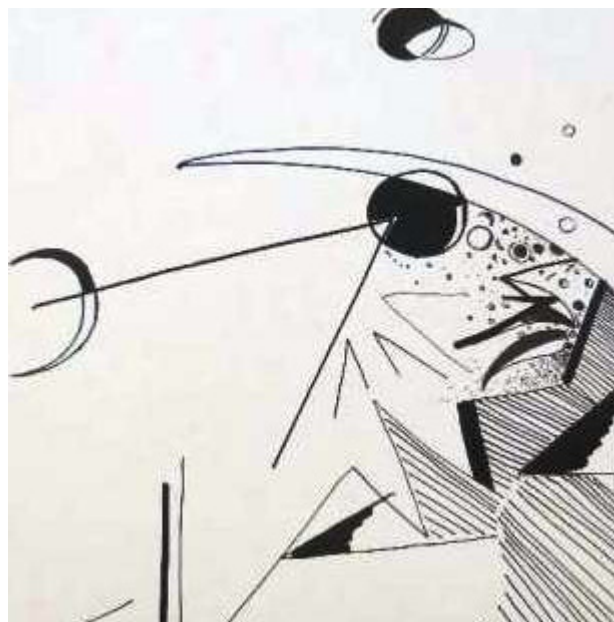
Cum să te smulgi din capcanele
dialecticii, ca să te poți stabili undeva?

Poezia scrisă

Dacă totul merge așa cum trebuie,
la o anumită vârstă îți vei recunoaște
măreția.
Dar tot nu va fi încă vârsta înțelepciunii.

Va fi vârsta medie.
Roagă-te atunci și muncește.

Traducere de Vasile Moga

Julia KRISTEVA

Bulgaria

Liniște, a murit mama

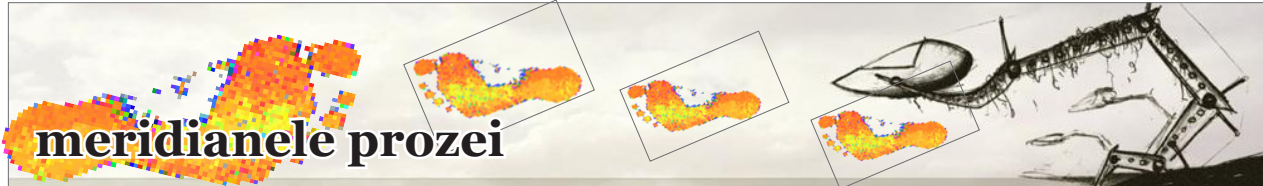
Îți scriu de la Paris, Nor, dar nu știu dacă îți voi trimite acest e-mail, încerc să păstrez pentru mine liniștea, a noastră și a altora. Iată-te relansat, cu uciderea lui Minaldi, la a n-a lovitură a ucigașului în serie, pentru care *L'Événement* m-a trimis la tine, la Santa-Barbara, sau poate e altul, în orice caz, te-am găsit în cea mai bună forma a ta, duminica trecută, înainte de a pleca: adevăratul și marele comisar Rilsky! Ai să-mi spui urmarea când mă voi întoarce. În ceea ce mă privește, n-am renunțat cu adevărat, nu, dar e adevărat că visul bizantin al lui Sebastian m-a contaminat, divergențele sale mă antrenează, sînt chiar sigură că nu-și utilizează computerul, pentru că s-a dus în căutarea, nu a Anei, ci a lui Ebrard, undeva în Tracia. Și-mi urmăresc mica mea idee, care ne va permite să mergem să-l recuperăm, o să vezi, lasă-mi încă un pic de timp, o zi, poate, nu mai mult.

Liniștea deci, pe care o iubim, în care ne iubim. Desigur, știi să vorbești frumos, ești chiar poet când îți cășună, iar eu însămi am ca meserie să exprim în cuvinte totul și orice. M-am întîlnit cu adevărat atunci când am înțeles că nu e nimic de spus. Împreună ne-am retras de acolo, de unde cuvintele fac prea mult zgomot, durere patetică sau exaltare maniacală. Acest punct de apropiere în doi ar fi putut să fie o incoloră resemnare, o plictiseală care îl anulează pe fiecare în comuniunea mincinosului care nu poate fi numit, zicea un Maestru care îți place. Nici vorbă totuși, tăcerea noastră ne apără luciditatea, a ta și a mea, incomensurabilă și, cu toate acestea, nestăvilită; eu sînt tu, iar tu ești eu, dar rămînem atît de diferiți, în această rezonanță reciprocă, încît frazele se împiedică de pereții lor, sunete

ca de trîmbiță sau greoaie obiecte pe care le desemnează, incapabili să ne unim la un loc acolo unde ne aflăm. Ce nume să-i dăm „acestui lucru”? Paradoxul încercării de a-i găsi unul - încerc totuși. *Neant* e prea melancolic, evocă, desigur, moartea pretenției fuzionale, căutate de obicei de către îndrăgostiți și de care fugim amîndoi, dar care posedă dezavantajul de a fi larg deschisă, în sonoritatea sa, defetist, prea budist sau prea vag. *Extaz* e pompos, greoi din cauza prea multor sfinte, convulsionate în marmură scilpitoare, și sfinți anorexici, slăviți de paletetele pictorilor. *Serenitate* ar fi prea înțelept, prea filozofic, în timp ce *bucurie* ar fi prea infantil pentru niște copii mari ca noi. *Tăcere* e un termen umil, care nu recuză cuvîntul, din moment ce prin cuvînt desemnează sincopa asupra căreia cuvintele nu au nici o priză. Sobru, el nu ne distruge, nici nu ne îmbată, dar ne îndreaptă spre odihnă, cedare, uitare de sine. Totuși, cîte captări, dominări, cîta dorință de a stăpîni, în predica modernă despre AAA-M-O-R! *Tăcere*: cuvînt treaz care mă desprinde de frontierele mele, privire și piele, sex și urechi, chiar și de gîtlejul meu, gata totdeauna să prelungească nodul isteriei sub formă de confidențe. Și, în timp ce ascult trupul meu și pe al tău, un cuvînt ce mă transportă în afară. Tăcere în afara mea, în afara ta, răspîntie animalică, inumană, siderală.

Am cunoscut amanți care nu știau să tacă, prefăcîndu-se că îmi vorbesc despre mine, înainte de a-și descărca sufletul în monologuri exterioare despre ideea lor fixă de moment și, în final, despre băiețelul-obraznic-adorat-de-mămica-sa, așa cum au fost totdeauna sau, își dai seama, n-au putut fi niciodată. Alții tăceau, pentru a nu spune ceva ce credeau că m-ar putea jigni, cum ar fi o perversitate sau o infidelitate, ceea ce e totuna și care nu-i degrada decît pe ei înșiși: nici o legătură cu tăcerea noastră, care nu este o scădere, ci plenitudinea fără potopul de iluzii. Nor, tu ești iubitul cel mai puțin patetic, cel mai inuman din cîți am cunoscut!

Semeni cu mama pe care am venit s-o însoțesc aici, la Paris, de cînd a intrat în comă, ca urmare a unei meningite fulgerătoare, și pînă cînd s-a sfîrșit. Asta s-a produs vineri, azi e marți, și acum m-am întors de la cimitir, plină de lacrimi și de tăcere. Fața nocturna a tăcerii noastre solare. Căci mama femeie care locuia în acea tăcere despre care încerc să-ți vorbesc. Cea mai rezervată dintre femei, unii vor spune, cea mai

meridianele prozei

puțin isterica și care nici măcar nu era deprimată: crezi că așa ceva nu există? Ba da, această femeie există și e mama; să nu te mire verbul la prezent, ea e aici, printre noi. Tăcerea noastră este atât de transparentă, încât cred că nu mi s-a părut necesar să-ți vorbesc despre ea, sau nu prea mult, e posibil. Așadar îi dau drumul, cu doza de tăcere necesară, n-are rost să repet după cum spui tu. În stare de doliu fiind, a scrie ce nu poți spune e tot un fel de tăcere, știi că mă înțelegi.

Bunicul meu matern, Ivan, s-a căsătorit cu o frumoasă evreică, bruna Sara, și a plecat din Moscova lor natală, chiar înainte de revoluție, la Geneva, apoi la Paris. Psihanalistă îndrăjită, asta e, bănuiesc că acel leagăn precomunist cu cupole ortodoxe este singurul magnet bizantin ce mă atrage pe urmele lui Sebastian al tău. În mod straniu, din amestecul dintre blondul slav al lui Ivan și cărbunele semit al Sarei, Cristina, fiica lor, amintea mai degrabă de acele mîndre greco-aiice cu profilul cizelat pe vasele antice, pictate cu roșu pe negru. Nici unul, nici altul dintre bunicii mei nu mai practicau religia strămoșilor și au închinat-o pe unica lor fiica unui singur zeu, cel al Rațiunii universale, frumos program, se practica demult la Moscova și la Sankt Petersburg în amintirea lui Diderot și a Caterinei cea Mare, mult înainte de revoluție și în chip de contrapondere față de nihilismul bolșevic; acum nu se mai practică, s-a terminat, cred. Republica, așadar (rezum), însoțită de Darwin, singurul „mare om” respectat de mama, „mentorul” ei în domeniul științelor naturii, pe care l-a predat, înainte de a se consacra surorii mele și mie, dar mai ales tatălui nostru, cu prea rătăcitoarea sa cariera diplomatică. Pe care o cunoști bine, în schimb, deși nu știi nimic despre mama, misogin cum ești, n-are rost să protestezi!

Oedip mă obligă, n-am presupus niciodată că-1 iubea cu adevărat pe diplomatul ei de soț. Ei bine, trebuie să admit că da, din moment ce a cerut să fie incinerată, ca să sfîrșească exact ca tatăl meu - precizase în testamentul ei - și să fie depusă într-o urnă alături de el. Cuplul, vezi genul! După o slujbă ortodoxă pe care a cerut-o în amintirea propriului tată și care mi s-a părut foarte fadă, popii din ziua de azi nu mai cred, se vede și se aude, mai bine ar deveni mozaici sau catolici, sau nimic, dar nu, își petrec vremea amestecîndu-se în lupte politice și-și leagăna cădelnițele fără convingere, spre marea dezolare a credincioșilor, care nu pot fi păcăliți, dar... ei n-au atîtea pretenții și oricum plîng. Această incinerare oferă un spectacol dezolant în mai multe privințe: sfîrșitul unei religii sau pregătirea unui nou val? Nu-i problema mea. Aș fi crezut că serviciul religios n-ar fi interesat-o nici pe mama, și totuși, da, a vrut să ne aducă aminte că e fiica lui Ivan și să marcheze și diferența față de catolicismul tatălui meu: soție fidelă pînă și în cenușa incinerării, dar, fără îndoială, nu o soție supusă, de acord, nu puteam să nu respect acest ultim mesaj.

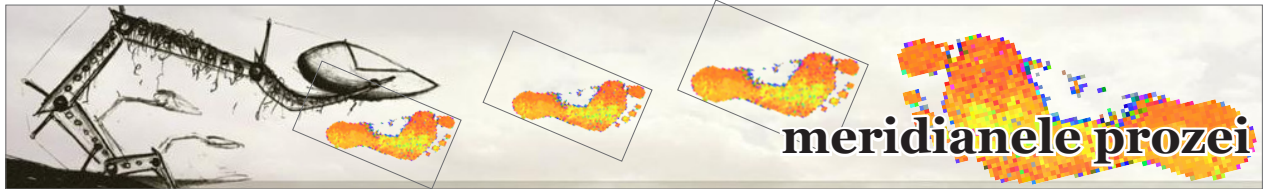
Îți încredințez, dragă Nor, această

ultimă imagine a mamei, ține-o minte, te rog. Frumusețea grecească a Cristinei, în coșciugul ei. Gravă, severă, liniștită. Nimic din moliciunea și pasivitatea orientală cu care îi plăcea să se împodobească, pentru a semăna cu una dintre acele femei turce, de care un soț nu are a se teme cîtuși de puțin. Puritatea fermă, fără dulceață, a osului. Și o piele netedă, fără nici un rid, strălucind în matitatea sa, ca de obicei, și chiar mai mult. Tata, pe patul său de moarte, era aproape zîmbitor. Ea, doar o rezervă, nu chiar tristă, dar fără nici o deschidere spre altcineva sau chiar în afara ei; concentrare maximă, fiorul în fața a ceea ce a fost strania sa capacitate de singurătate.

Cristina a fost femeia cea mai inteligentă pe care am avut norocul s-o întîlnesc; așa ceva nu se spune niciodată despre mama, eu da, în scurtul discurs înăbușit de lacrimi pe care l-am bilbiuit înainte de incinerare. Totuși, acuitatea acestui creier științific care ar fi putut devia spre răutate pură s-a mlădiat într-o retragere receptivă - aș fi zis o generozitate, dacă mama n-ar fi detestat fastul care dă strălucire acestui cuvînt. Vezi, de exemplu, mama, care nu se abținea să critice opțiunile mele profesionale sau intelectuale cu o duioșie morocănoasă, umoristică și care mă mișca fără să mă convingă, nu și-a permis niciodată cel mai mic amestec în viața mea sentimentală și cu atît mai puțin în cea sexuală.

Asculta tot ceea ce privește sufletul, slav sau evreiesc: mă asculta în acea tăcere care este și a noastră, după ce facem dragoste. O dragoste fără stăpînire autoritară. Se va duce în rai: o femeie care n-a fost povara nimănui, nici măcar fiicei poți să-ți imaginezi! Ce ușoară a fost Cristina. Noaptea mele sînt întrerupte de coșmaruri și totuși pătrunse de o senzație de pace: Cristina, fulg, aripă, fugară pasăre neagră, care abia dacă ne-a atins pe toți trei - pe sora mea, pe mine, pe tata. Pentru ca, în realitate, noi îi eram ei povară, de vreme ce ea era sprijinul nostru. Dar femeia asta ne lăsa să credem că se mulțumea să ne deschidă o cale, că nu suferea, nici nu provoca vreo zgîrietură, nimic, în afară de o mîngîiere. „Nu v-am clocit, v-am dai aripi”, aceasta era deviza ei, fără urmă de mîndrie, doar o ironie în colțul ochilor și al buzelor, scuzîndu-se că a spus prea mult, că a rupt tăcerea. Tăcerea ei complice era doar un interval, ne lăsa nouă tot spațiul, încă o aud, încă îl mai caut. Să fie vorba despre vocația ancestrală a femeilor, cea pe care am pierdut-o în faimoasa luptă pentru emancipare, de care rîzi atîta (greșești): vocația de a fi solul, pragul, oala contrastul, care scoate în relief și-i oferă unui copil iubit, fiecărei ființe iubite, șansa de a putea să-și ia zborul. Un contrast ce risca să se lase respins, deci uitat. Acest risc pe care Cristina îl accepta, fără acreala sacrificiului, doar cu o tăcere sobră, trează.

N-am auzit-o niciodată vorbind despre ea însăși, cu atît mai puțin poruncind, revendicînd. „Ce lipsă de tact!” șoptea ea, umflîndu-și nările. În toamna vieții, mama începuse să

meridianele prozei

caute, nu rudele din Rusia, evrei și ortodocși, nu prea rămăsesse mare lucru din ei după atîția ani și atîtea epurări, ci documente istorice despre Moscova de dinainte de revoluție: cărți poștale, prospecte, cronici și diverse mărturii. Același magnet care mă atrage spre ortodoxie, la fel ca pe Sebastian, și-am mai spus-o. Nostalgiei mamei mele, ca femeie de știință, nu se realiza decît printr-o documentație serioasă, prin dosare bine rînduite, ce nu plictiseau pe nimeni: asta era ea! În căutarea unui cartier, a unei case, a aerului respirat de Ivan și de Sara înainte de a veni aici.

Într-o zi, din neatenție sau dintr-una din acele antipatii mai mult sau mai puțin secrete care-i însuflețesc pe soți, tata a aruncat la gunoi această comoară, pretinzînd că a confundat-o cu diverse prospecte. N-am să uit niciodată ziua cînd Cristina a descoperit dezastrul. Privirea ei neagră s-a golit brusc, mama imobilizat minute lungi, o veșnicie, în fața soțului ei, mută. Apoi s-a închis în camera ei, de unde n-a mai ieșit decît după douăzeci și patru de ore, cu ochii roșii de lacrimi invizibile. „Știi draga mea, nimeni pe lume nu-i disprețuiește pe străini așa cum îi disprețuim noi, francezii. Rece, fără scrupule, cu conștiința împăcată. Noi sîntem cei mai buni!” Ah! răutatea acelu „noi”! „Să nu uiți asta, te rog!”

După aceea, nimic, tăcerea.

Nu mi-aș fi imaginat niciodată pînă în clipa aceea că tata ar fi putut fi xenofob, rusofob sau antisemit. Tocmai el, care își consacrase toată viața relațiilor internaționale, el, care își tîrîse familia în cele patru zări din Santa-Barbara, în slujba Republicii, înțelegi? De atunci încoace nu mai știu. Există antipatii (să le zicem inconștiente) pe care nu e bine să le scormonești. Iată, asta a fost singura explozie pasională a mamei, dacă retragerea în străfunduri, în rațiunea care judecă și rămîne mută poate fi numită pasională.

De mai bine de cincisprezece ani de cînd am plecat din casa ei, confruntările noastre politicoase, complice, destinsse nu-mi permiteau să bănuiesc acest potop de jale care m-a năpădit acum. Mă credeam la adăpost de doliu: nu-mi dădusem oare obolul de suferința la moartea tatei? Eram blindată. Nu-ți poți închipui, nimeni nu și-o închipuie pe Stéphanie Delacour, plîngînd ca o fetiță, biata orfană! Și totuși așa e. Nu plîng în nici o limbă, fără cuvinte, cu amintirea privirii, a parfumului, a singurătății ei și cu acea tăcere, tăcerea ei, leagănul meu, țara mea. Descopăr brusc cîte lucruri nu voi mai putea face acum, cînd ea nu mai e. N-a mai rămas nimeni, de pildă, căreia sa-i trimit fotografiile pe care le fac cu Jerry în vacanță. Pe nimeni nu mai interesează acele fotografii ale lui Jerry și ale mele printre trandafirii de pe insulă, de la plaja de la Martray sau de pe ringul de dans de la Pergola. Pe nimeni, în afară de Cristina, și ea nu mai este. Poate pe tine? O grămada de alte lucruri, mai puțin intime, mai serioase, pe care le făceam din demnitate și fără să știu că demnitatea ei mă dirija, acum se îndepărtează de mine. La limită, fără ea, o să-ți

spun drept, sînt în stare să nu fac absolut nimic.

Nu te teme: mi-a rămas Jerry și voi continua să fiu activă din cauza lui, și-ți promit că mă vei vedea din nou, negreșit, la Santa-Barbara. Dar nu voi mai fi aceeași. Mi-am pierdut pasărea cea neagră, aripa ce-mi dădea aripi; păstrez tăcerea Cristinei, și-o încredințez.

Stéphanie

P.S. Am întîrziat expedierea acestui mail, aveam chef să continui, și apoi, nu, imposibil: doliul este și o forma de lene.

Dar iată ceva nou în legătură cu Sebastian. Îl știi pe Jerry, fiul Gloriei, cel care mă copleșește cu duioșia lui și mă va reține totdeauna la Paris, vrei, nu vrei. Copilul acesta, pe care oamenii îl consideră handicapat și care mă uluiește cu isprăvile lui informatice, este un adolescent căruia îi încredințez problemele mele cu computerul, din păcate frecvente, după cum știi. Dintr-una într-alta, o să-ți explic, ei bine, Jerry a reușit să intre în memoria laptopului unchiului tău Sebastian!!! Eu i-am sugerat mai multe coduri secrete posibile, datele importante ale Anei Comnen, evident: nașterea în 1083, întîlnirea cu Ebrard Pagan în primăvara lui 1097, căsătoria cu Bryenne în toamna lui 1097, începerea *Alexiadei* în 1138, încheierea ei în 1148. Cifra 1097 era cea bună, am ghicit: lacul Ohrid, Ebrard Pagan, știi povestea... Dar Jerry a găsit procedeul pentru a intra în rețeaua Universității din Santa-Barbara, apoi, pas cu pas - folosind codul meu - pînă în computerul lui Sebastian..., nici nu vreau să știu cum se combina toate astea în frumosul lui căpșor. În consecință, și ca să meargă mai repede, pot să te anunț:

În primul rînd, Sebastian este în viață și continuă să-și scrie *Romanul Anei*.

În al doilea rînd, călătorește pe urmele lui Ebrard de Pagan, strămoșul lui, presupusul vostru strămoș, iubitul sacrificat al sus-numitei Ana Comnen.

În al treilea rînd, în mai puțin de o săptămînă va fi la Puy-en-Velay. Asta o deduc din obsesiile lui creștine, și-a refăcut o lume a lui, toată numai biserici, fresce, catedrale; caută Sfînta Sfîntelor și va ajunge drept la izvorul cruciadelor, la *Salve Regina*.

Nu-mi cere mai mult, o să-ți explic. Asigură-te, mai degrabă, de serviciile de spionaj necesare pentru a-l înhăța pe loc: poate că Foulques Weil ne va ajuta în legătură cu poliția franceză, cam depășită, după cum se zice acum, în plină criză de securitate? Întîlnire la Catedrala din Puy. Să ne grăbim, te sărut. Pe curînd!

Traducere de Sanda OPRESCU

pagina
163

Salah MAHDI

Irak

TURNUL BABEL

Singur am ridicat
Turnul Babel
Printr-un sunet de chitară
Prin poeții nemuritori
Prin femeii nemuritoare
Cu un gând m-am trezit
Singur am ridicat
Turnul Babel
Ca un soare pictat
În buricul cerului
Ca o rază de icoană
Nemuritoare.

Poezia lui Salah este una retorică, el nu descrie niciodată nimic, ci discută mai mereu cu un alter ego pe care de multe ori nu-l poate stăpîni. Chiar dacă iubirea pare a fi tema centrală a poemelor sale, totuși, umbra neîmplinirii capătă accente patetice: “Și fata pe care am iubit-o/ S-a măritat cu vinul versurilor mele”.

Cărțile lui Salah Mahdi sînt asemenea poveștilor din *Cartea celor 101 de nopți* în care *Șeherezada* îl anunță la mijitul zorilor pe padișahul Șahriar că povestea din noaptea următoare va fi și mai fabuloasă. Așa și Salah își amîină decapitarea dintre cuvinte cu încă o carte în care vorbește despre lumea lui, mereu aceeași, mereu plină de visul hieratic al rătăcitorului. (Daniel CORBU)

pagina

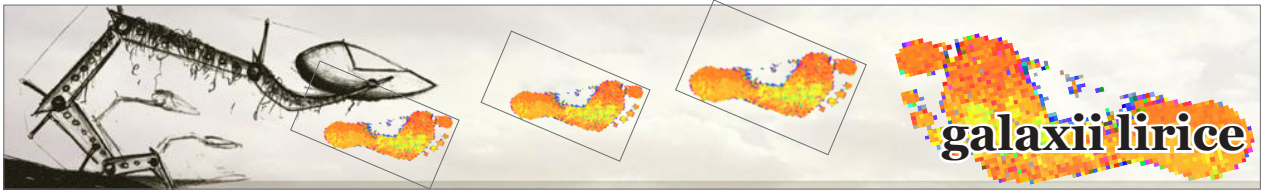
164

POEMA POEMELOR

Cînd s-a împlinit luna, ziua ei
Ca o prințesă te-ai parfumat
Trupul tău de mireasă
Cu o livadă de tei
Iar eu am pictat
Un poet care recită
Poemul lui la niște zei.

Ăsta e poemul
Ăsta e poetul
Ca ultima picătură de apă
În deșertul Babilonului.

PORTRET DE SOARE

Aș dori:
Să adun pe toți
Și cei morți
Într-un singur poem
Poeții care s-au alăptat
De la o singură mamă
Ca un portret,
De soare.

Precum niște cai de câmpie
Ca un vers pictat
Pe un singur pământ
Care se va numi:
Portret de soare.

POEȚI ȘI RĂZBOI

De ce au mers
Poeții la război?
De ce noi
Nu am mers după ei?
De ce au murit
Într-un singur glonț?
În spaima deșertului
Ca niște lei
De ce noi
Nu am mers după ei?

NOAPTE DE LILIAÇ

Liliac de noapte
Noapte de liliac
Cu tine voi zbura
Spre un singur univers
Voi picta niște versuri
Pe aripile norilor
Iar în zori
Te voi înălța în poemul meu
Precum în sprincenele
De o rouă al-noptii
Care strălucea cei vii și cei morți
Te voi aminti de tine
Ca o față perdată
În mijlocul nopții

ADRIANA SE TREZEȘTE

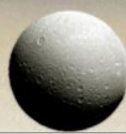
DIN SOMN

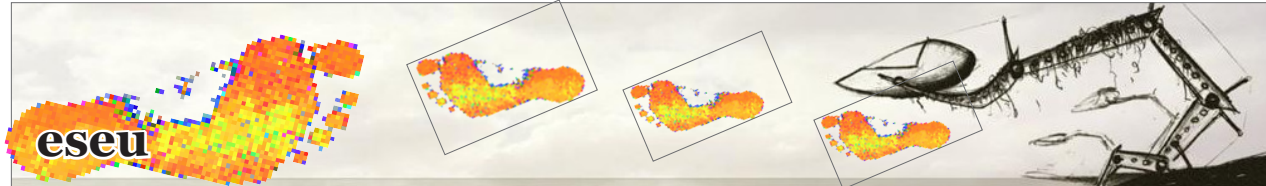
Sîmbătă...
Se trezește Adriana din somn
Bea o cafea
Mîngîie poemul ei,
De vis.

Și mă întrebă:
De ce cînd va ploua
Se întîlnește
Cerul cu pămîntul
Versul și cuvîntul.

S-au dezbrăcat muntele măslinii
În fața trupul nostru
Precum niște porumbei
Iar eu cu tine
Vom urca pe o singură cruce
Să dăm „Mesia”
Învierea lui de mireasmă.

Toată noaptea a plouat și a nins
Iar sîmbăta...
Se trezește Adriana din somn
Bea o cafea
Mîngîie poemul ei,
De vis.

Mioara BAHNA

Primul născut din cei nouă copii ai unei familii (tatăl, spaniol, iar mama, de origine anglo-italiană, fiica managerului britanic al primei căi ferate din Galicia) de clasă mijlocie spre înaltă din Iria Flavia, provincia La Coruña, Spania, Camilo José Cela Turlock (1916-2002) trăiește, în cea mai mare parte a vieții, în Madrid. Are o copilărie fericită, așa cum însuși mărturisește.

La douăzeci de ani, abia vindecat de tuberculoză, se înrolează în războiul civil spaniol (1936-1939), de partea franchiștilor, este rănit, se întoarce acasă, respinge dictatura lui Franco (la fel ca și prietenul său Ernst Hemingway), se înscrie la facultatea de medicină, dar renunță la aceste studii, îndreptându-se spre cele ale facultății de litere și filozofie, dar și spre drept, perioadă în care audiază, între altele, cursurile lui Pedro Salinas, care-i îndrumă începuturile poetice, iar rezultatele acestora sunt cuprinse în prima sa colecție de poezii din 1938, „Pisando la dudosa luz del día” („Intrând în lumina dubioasă a zilei”).

În 1942, publică primul său roman, „La familia de Pascual Duarte” („Familia lui Pascal Duarte”) – despre care publicația „New York Times” apreciază că este „cea mai citită din literatura spaniolă, după Don Quijote” –, cenzurat însă ca și romanul „Pabellón de reposo” („Pavilion de odihnă”), scris în aceeași perioadă.

CAMILO JOSÉ CELA

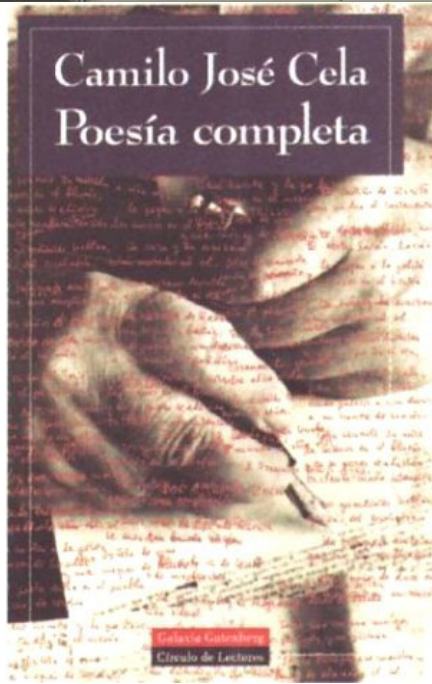
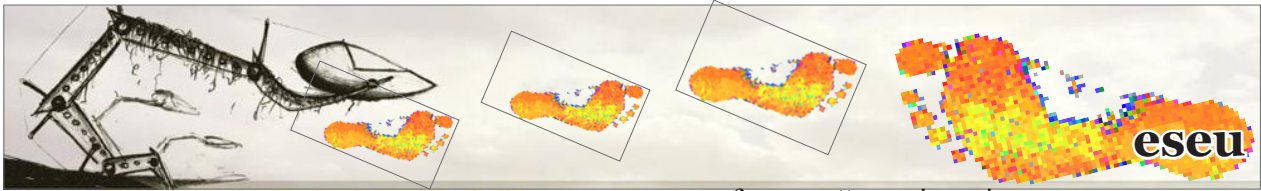
S-a implicat, de asemenea, în activitatea politică (fiind ales senator, în 1977, și contribuind la formularea textului constituției Spaniei), însă continuă să scrie, să călătorească, să-i publice pe scriitorii spanioli, inclusiv din exil, în revista literară, cu orientare antifascistă „Papeles de San Armadans”, pe care o înființează după ce se mută la Palma de Mallorca, și la editura sa Alfaguara.

În 1980, a devenit membru al Academiei Regale din Galicia.

Vorbind despre sine și despre propriul parcurs existențial (în „Autobiografia de Camilo José Cela”, „Obra completa, Barcelona”, 1964, vol. 2, p. 542-543), scriitorul spaniol afirma: „M-am născut ... în Iria-Flavia, cap de pod latin, în a șaptea țară a occidentului celtic. De atunci și până acum n-am făcut decât să trăiesc de azi pe mâine... Ca să mă distrez, am făcut un război, m-am însurat de două ori, am zămislit un fiu și am publicat douăzeci sau douăzeci și două de cărți. N-am plantat niciodată niciun copac și n-am scris nici un singur rând despre constructiva instituție a Casei de Economii. Omit titlurile cărților mele, deoarece socotesc că orice om de cultură medie trebuie să le fi cunoscut. De fapt, după cum se vede, fie că-mi convine, fie că nu, m-am transformat în materie de examen de stat.

Am 1.80 înălțime, 81 de kilograme... ochii castanii cu frumoase reflexe verzi în lumina amurgului... Ca semne particulare, am două cicatrice pe față... urma unui glonț de pușcă la vintre și a unuiia de mitralieră în piept.

Am schimbat multe meserii, poate pentru că nici una nu-mi place... Am fost succesiv băiat de familie bună, soldat profesionist, poet,

toreador hoinar, funcționar, romancier, pictor, actor de cinematograf, ziarist și conferențiar. Am reușit să trec prin facultate fără să-mi iau licența, sunt tradus – ce pot să fac! – în toate limbile și niciodată n-am primit nici un singur premiu.

Niciodată nu m-am fotografiat zâmbind, și anume pentru a nu induce în eroare pe istoricii viitorului.

Câțiva naivi cred că o duc bine. Alții, dimpotrivă, cred că o duc rău. Niciunul dintre ei nu are dreptate.

Mă consider cel mai important romancier de la 98 încoace și mă înspăimânt când mă gândesc ce ușor mi-a fost să ajung aici. Să-mi fie iertat, dar nu e vina mea”.

Comentând biografia scriitorului, Ioana Zlotescu-Cioranu, în prefața romanului „Stupul”, tradus de ea în limba română, afirmă: „Omul și scriitorul Cela este produsul unei lovituri brutale de rezonanță colectivă. Martor sensibil al epocii sale, carnea și spiritul său vor rămâne definitiv marcate de zguduirea războiului civil spaniol. Din labirintul nesiguranței în care se zbate ani de-a rândul, iese lovit, amar, înăsprit, îndurerat, dar mândru, sigur de puterea bărbătească a demnității sale...”

A obținut numeroase premii și distincții, iar în 1989, i s-a decernat Premiul Nobel pentru Literatură, în motivația juriului menționându-se: „pentru proza sa bogată și concentrată,

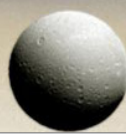
care formează o imagine provocatoare a vulnerabilității umane, cu compasiune reținută”.

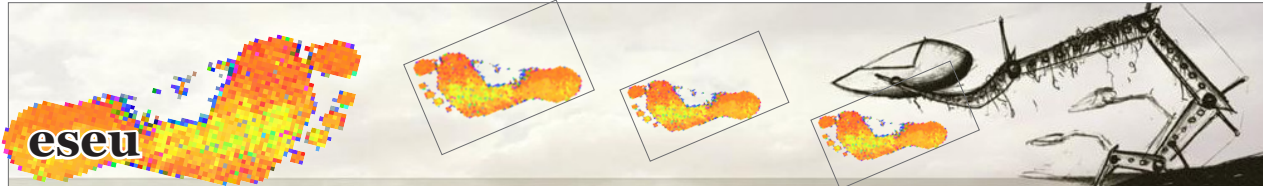
Creația sa cuprinde poezie, proză (nuvele, romane), teatru, scrieri de călătorie, scenarii de film etc.

Este creatorul unui stil narativ eclectic, în care se îmbină influențe din realism, naturalism și, mai ales, ilustrează tremendismo-ul, orientare literară manifestată în literatura spaniolă a anilor 40 ai secolului trecut și caracterizată prin aducerea în lumea cărții a laturilor mai puțin frumoase ale vieții, în care răul, urâtul, violența se manifestă din abundență.

Pe de altă parte, experimentul este una dintre trăsăturile definitorii ale scrisului său, fiecare dintre cărțile lui fiind construită altfel decât celelalte.

Între scrierile lui Camilo José Acela care alcătuiesc vastă lui operă, se numără: „La familia de Pascual Duarte” (Familia lui Pascal Duarte” – 1942; „Pabellón de reposo” („Pavilion de odină”) – 1943; „Nuevas andanzas y desventuras de Lazarillo de Tormes” („Noile aventuri și nenorociri ale lui Lazarillo de Tormes”) – 1944; „Viaje a la Alcarria” – 1948; „La colmena” („Stupul”) – 1951; „Del Miño al Bidasoa. Notas de un vagabundaje” – 1952; „Mrs. Caldwell habla con su hijo” („Doamna Caldwell vorbește cu fiul ei”) – 1953; „La catira. Historias de Venezuela” („La catira, Povești din Venezuela” – 1955; „Vagabundo por Castilla” – 1955; „Judíos, moros y cristianos: Notas de un vagabundaje por Avila, Segovia y sus tierras. Barcelona: Destino. 1956; „Tobogán de hambrientos” („Toboganul flămânzilor”) – 1962; „Obra completa” – 1962; „Visperas, festividad y octava de San Camilo” („San Camil”) – 1936 (1969); „El bonito crimen del carabinero, y otras invenciones” („Frumoasa crimă a carabinierului”) – 1947; „El gallego y su cuadrilla” („Galicianul și gașca lui”) – 1949; „Nuevo retablo de Don Cristóbal. Invenciones, figuraciones y alucinaciones” – 1957; „Primer viaje andaluz : notas de un vagabundaje por Jaén, Córdoba, Sevilla, Segovia, Huelva y sus tierras” – 1959; „Viaje al Pirineo de Lérida : notas de un paseo a pie por el Pallars, Sobirá, el Valle de Arán y el Condado de Ribagorza” – 1965; „Diccionario secreto” („Dicționarul secret”) – 1968; „Oficio de tinieblas” 5 – 1973; „Mazurca

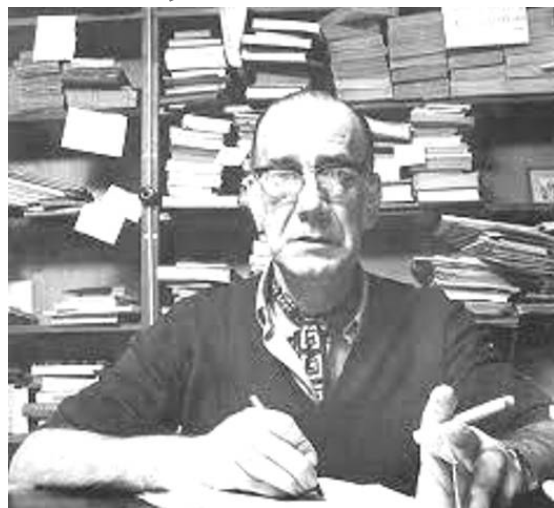

para dos muertos” („Mazurcă pentru doi morți”) – 1983; „Nuevo viaje a la Alcarria” – 1986; „Cristo versus Arizona” – 1988; „Los Caprichos de Francisco de Goya y Lucientes” – 1989; „La cruz de San Andrés” („Crucea Sfântului Andrei”) – 1994; „Memorias, entendimientos y voluntades” – 1993; „Correspondencia con el exilio” – 2009 etc.

Armonizarea diversităților în întreg „Stupul”

Un număr foarte mare de personaje, cu poveștile lor de viață cu tot, alcătuite dintr-o sumedenie de amănunte fiecare, roiesc în romanul lui Camilo José Cela „La Colmena” – „Stupul”, București, Editura pentru Literatură Universală, 1967, traducere și prefață de Ioana Zlotescu-Cioranu –, iar cafeneaua peste care este stăpână doña Rosa și cu ale cărei imagini se deschide cartea, unde se adună și viețuiesc, temporar, clienții, este parte al stupului celui mai cuprinzător, lumea cea mare, în care se petrec tot felul de întâmplări (redate de scriitor printr-o tehnică amintind de cea cinematografică), pe care, după ce le depășesc, personajele vin să le relateze, povestirile lor alcătuiind astfel o panoramă a unei societăți verosimile, caracterizate, în primul rând, prin diversitate. O asemenea modalitate de construcție a romanului a fost numită „objectivismo” și este o formă de exprimare a unui realism reieșind din punerea accentului pe informații cu ajutorul cărora scenele care se succed, independente, în aparență, unele de altele, se armonizează însă la nivelul întregului.

Cenzurat de către autoritățile din Spania, dar și de biserică (drept care, a fost publicat prima dată, în 1951, la Buenos Aires), din pricina mesajului considerat subversiv, romanul ajunge ulterior o scriere de referință, una dintre cele mai influente creații epice ale literaturii spaniole. Cartea lui C. J. Cela face, de asemenea, parte din creațiile cele mai reprezentative ale tendinței literare numite *tremendismo*, manifestată în proza spaniolă a anilor 40 ai secolului al XX-lea, în realizările artistice ale unor scriitori („atașați canonului realist și chiar naturalist”, după cum observă Eugenio de Nora, între care, în manualul său de istorie a literaturii spaniole, Max Aub îi nominalizează pe Francisco de Cossío, Tomás Borrás, Bar-

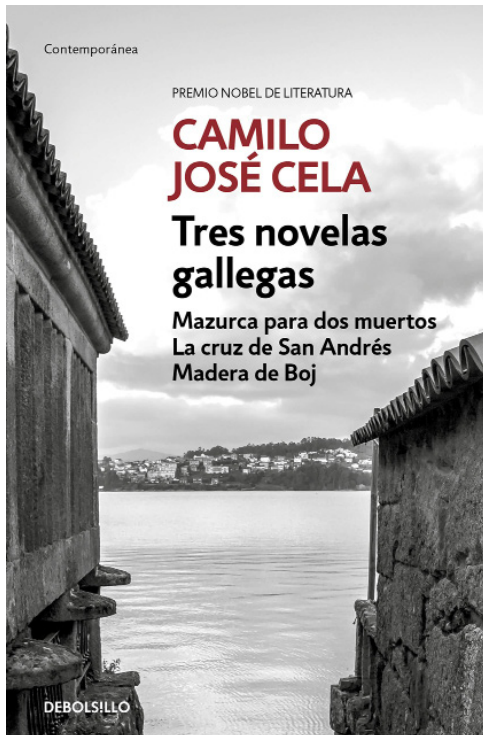
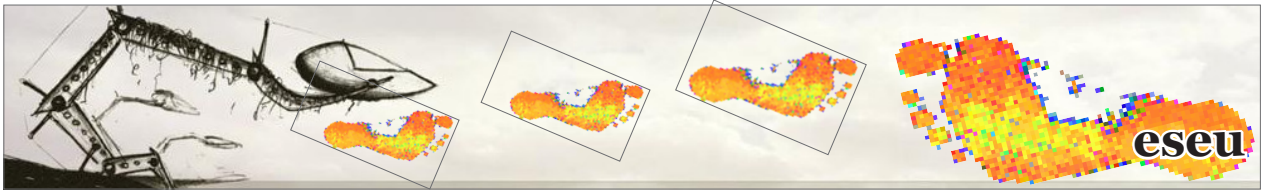
tolomé Soler, Huberto Pérez de Ossa, Ramón Ledesma Miranda și Darío Fernández Flórez, dar ca scriere-etalon pentru această direcție numește, în primul rând, romanul lui Camilo José Cela „Familia lui Pascual Duarte”), care, sub imperiul efectelor războiului, pe care l-au trăit, aduc în creațiile lor scene pline de duritate, de violență, inclusiv în limbaj, la care iau parte, în special, personaje aparținând categoriilor sociale periferice, marginale.

Naratorul care adună la un loc datele întregului se manifestă mai ales auctorial, îmbinând obiectivitatea cu ironia, dar apelează frecvent și la unii dintre eroii cărții, cărora le conferă rol de personaj-reflector, pentru ca, împreună, să contureze imaginea de ansamblu a universului romanesc.

Nu lipsesc din carte nici notele metaliterare. De pildă, naratorul avertizează, în legătură cu un personaj (pe care „îl cheamă Mauricio Segovia și e funcționar la telefoane”): „Spun toate acestea deoarece s-ar putea ca personajul să mai apară”.

Pe de altă parte, oricare dintre cei ce apar în paginile cărții, fie și episodic, beneficiază de fixarea atentă, cu detalii mai mult sau mai puțin semnificative, a statutului său social, a portretului (de fiecare dată din context nelipsind pitorescul, una dintre notele definitorii ale umanității romanului), însă informațiile pe care le dă naratorul („Domnul Suárez, care nici el nu e un obișnuit al cafenelei, se ridică de la locul lui... Șchioapătă în mers, dar nu din laba piciorului, ci din șold. Poartă *pincenez* și e îmbrăcat într-un costum la modă de culoare gingașă. Pare să aibă vreo cincizeci de ani și

seamănă a dentist sau a frizer. Sau poate, dacă te uiți mai bine, a voiajor comercial de produse chimice”...) sunt, în același timp, comentate de el însuși, uneori alunecând spre notații eseistice („De la prima vedere, îți dai seama că oamenii aceștia fac parte din tagma triumfătorilor, a persoanelor cu vază, a celor obișnuiți să conducă”). Și notațiile de acest fel abundă, în concordanță cu numărul personajelor care apar în acțiune, prin toate reliefându-se o mare varietate de tipuri umane: Leonardo Meléndez („un șarlatan care își duce zilele tapând pe unul și pe altul și punând la cale tot felul de afaceri care nu ies niciodată”), cel ce „îi datorează șase mii de *duros*” lustragiului Segundo Segura („un amărât rahitic și prăpădit”, care „a strâns ani în șir bani, ca până la urmă să-i împrumute pe toți lui don Leonardo”); don Jaime Arce, „care

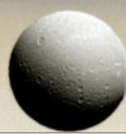
Ca un lăptos

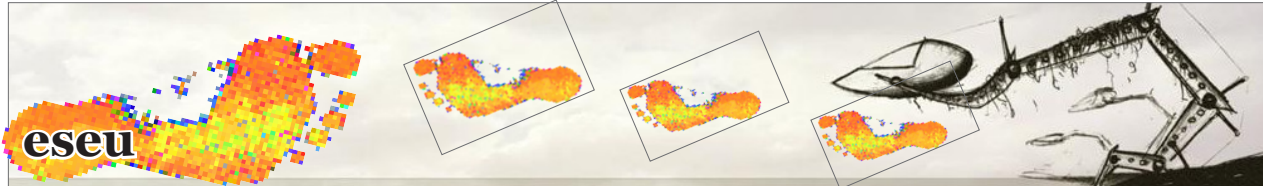
calcă mereu cu stângul când e vorba de bani” și „n-are obiceiul să se gândească la necazurile lui; de fapt, n-are obiceiul să se gândească la nimic, niciodată”; o „doamnă tăcută”, „văduva lui Sanz, doña Isabel Montes”, ce se așază mereu în același loc și căreia i-a murit băiatul, Paco, exact „când se pregătea să dea examen ca să intre la Poștă”; de asemenea, „în mijlocul acestui vacarm, un tinerel pletos scrie versuri”, naratorul insistând asupra unor detalii legate de preocuparea lui („a avut oarecari ezitări în legătură cu titlul” și urmează alte detalii...). Aceștia li se adaugă alții și alții, majoritatea obișnuiți ai localului, cum este „un domn cu o bărbuță albă”, don Trinidad Garcia Sobrino, care „înmoaie bucățelele de briose în cafeaua cu lapte și i le bagă în gură unui băiețel negricios, așezat pe genunchii lui”, nepoțelul, în clipele de răgaz pe care și le îngăduie, după ce a cochetat cu politica, visând să se facă deputat, indiferent al cărui partid, însă, în cele din urmă, a ajuns să ducă o viață prosperă de cămătar. Tot la o masă în cafeneaua doșnei Rosa, o clientă obișnuită este și domnișoara Elvira / Elvirita, cu „obrajii și pleoapele roșii, ca și cum ar fi foarte sensibile”, cu, din când în când, „gesturi de adevărată prințesă”, dar tristă pentru că nu-și găsește perechea – potrivită sau nu – și pentru că „n-a fost niciodată bună de nimic și, pe deasupra, nu e nici frumoasă și n-are nici maniere alese”, de vreme ce, „de mică, la ea acasă, n-a apucat să cunoască altceva decât disprețul și nenorocirile”, fiind din Burgos, „fiica unui șarlatan”, Fidel Hernández, care și-a omorât soția cu o sulă de cizmărie și a fost apoi condamnat la moarte, astfel că „sărăcuța, e o sentimentală care s-a prostituat ca să nu moară de foame, sau măcar să nu moară chiar atât de repede”.

În plus, introducerea de noi personaje se face aproape continuu, iar ancorarea fiecăruia în întregul cărții se realizează prin expunerea concisă a unora dintre cele mai importante date identitare: „Pe strada Santa Engracia, la stânga, aproape de piața Chamberi, e casa doșnei Celia Vecino, văduva lui Cortés.

Bărbatul ei, don Obdulio Cortés López, comerciant, murise după război, de pe urma, după cum spunea anunțul din ziarul ABC, suferințelor îndurate în timpul stăpânirii roșilor.

Don Obdulio fusese toată viața lui un om

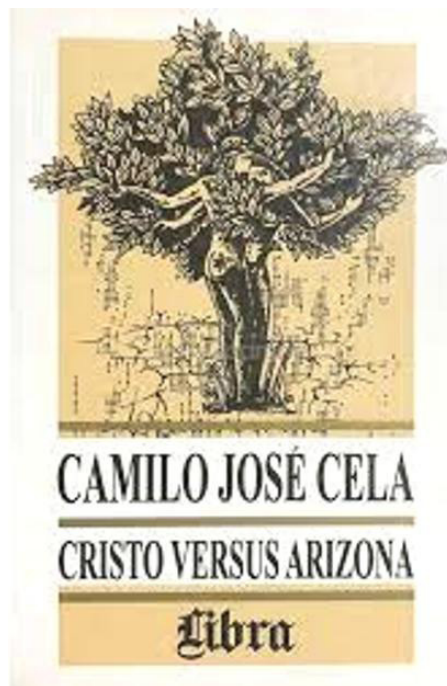

exemplar, drept, cinstit, cu o conduită nepătată, adică ceea ce se cheamă un model de bărbat. Îl pasionaseră toată viața lui porumbeii călători și la moartea lui o revistă de specialitate îi cinstise memoria afectuos și cu adânc regret: sub o fotografie a lui, din tinerețe, scria: *Don Obdulio Cortés López, ilustru stegar al columbofiliei hispanice, autor al cuvintelor la imnul <<Zboară fără oprelști, porumbel al păcii>>, președintele Societății Regale Columbofile din Almeria, și fondator și director al celei ce a fost marea revistă*” etc., etc.

Între clienți se mai află „un tipograf îmbogățit, care se numește Vega, don Mario de la Vega”, apoi cele „două pensionare vopsite ca niște pupeze, adică doña Matilde, „grasă, murdară și cu petenții”, și doña Asunción, cu „privirea îngăduitoare a unei oi”, dar și inși pasageri, față de care stăpâna cafenelei trebuie să fie atentă ce atitudine să adopte, fiindcă, așa cum îi spune un alt client, don Pablo, aflat în local împreună cu soția sa, doña Pura, poate fi vorba de „o ființă genială, sau, cum se spune, un adevărat geniu, ca Cervantes sau ca Isaac Peral, sau o lichea ordinară”. De altfel, trimiterile livrești sunt (destul de) obișnuite în dialogurile personajelor, mai ales că, așa cum conchide don Leoncio Maestre, căruia i se aprind călcâiele după Elvirita, „fiecare viață e un roman”.

În cadrul acestor conclavuri sui-generis, temele discuțiilor se stabilesc ad-hoc, iar concluziile curg, alimentate de experiența de viață a fiecărui conviv. De pildă, don Pablo „îi explică unui tinerel de la masa vecină” că „bicarbonatul e foarte bun, nu face nici un rău. Numai că doctorii nu-l prescriu bolnavilor pentru că nimeni nu se duce la doctor ca să-i dea bicarbonat”. În același timp, „Vega, tipograful”, dându-i o țigară unui tânăr lipit de venituri pentru că, motivează el, e „bacalaureat” și, în consecință, nu găsește de lucru pentru nivelul lui de pregătire, îl îndeamnă: „așa trebuie: să muncești și să nu te mai gândești la nimic altceva”. Și îi atrage atenția: „Ca să poți munci, n-ai nevoie decât de chef”.

Alții au alte probleme: caută, spre exemplu, cauzele răului din lume, cum fac doña Pura și „o prietenă grasă, plină de podoabe, care își râcăie dinții de aur cu o scobitoare” și ajung să constate o situație ale cărei rădăcini sunt

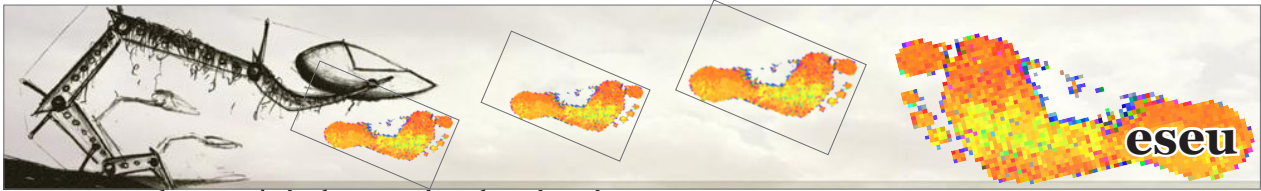

de neînălțurat: „Cât timp vor exista bărbați și femei, vor fi și încurcături; bărbatu-i focul și femeia pulberea...”, iar faptul că „lumea a cam uitat buna-cuviință” este, din perspectiva lor, consecința existenței ștrandurilor „Ștrandurile sunt de vină!”) și a cinematografelor („cinematografele sunt de vină!”)...

Ațiunea romanului se desfășoară după războiul civil din Spania, la Madrid, de-a lungul a trei zile – amintind prin durată redusă din romanul „Ulise” al lui James Joyce.

Deși trăiesc realitatea palpabilă și, de multe ori, contondentă (sau poate tocmai de aceea), personajele lui Cela, întocmai ca don Ibrahim de Ostolaza Y Bofarull, o substituie cu imaginile din ei, care sunt, de fapt, rezultatul dorințelor lor: „...Își strânse puțin fularul la gât. În oglindă el se vedea cu o fundă negară, cum se poartă la frac, după-amiaza”.

Prin scenele din care este alcătuit romanul lui Camilo José Cela, înlănțuite, așa cum spuneam mai sus, cinematografic, se realizează o imagine panoramică a societății spaniole, madrilene, la un moment dat, dar în care se regăsesc teme eterne ale vieții oamenilor, în general: sărăcia, traiul de pe o zi pe alta, în pofida calităților intrinseci ori a anilor de studii ale unora (Martin Marco), dragostea – inclusiv cea clandestină / ilicită (Ventura și Julita, care se întâlnesc în casa donei Celia Vecino) –, trecând peste existența precară („Macario și logodnica

sa stau pe o bancă, ținându-se strâns de mână, în cămăruța sordidă a doamnei Fructuosa, mătușa Matildei, portăreasă pe strada Fernando VI”), relațiile tensionate, deseori, dintre generații, mai ales dintre părinți și copii, omul-pradă bolilor, în special în sărăcie (Paco), invidia reală sau presupusă (doña Rosa crede că „vitele”, angajații ei de la cafenea, „strică tot ce le lași pe mână. Eu una cred că dinadins și din invidie o fac, din scârba asta de invidie care îi roade de vii”), plăcerea de a sta de vorbă despre orice (doña Monserrat și prietena ei doña Visitacion), indiferența, venind din obișnuință („Don José Sierra nu se poartă cu nevastă-sa nici bine, nici rău, se poartă cu ea ca și cum ar fi o mobilă, căreia uneori îi vorbești ca unei persoane pentru că așa îți vine”), dezgustul de lume („Lumea asta e un rahat! Aici fiecare face după capul lui!”)...

Cafeneaua – cea a doănei Rosa, în primul rând, „o cafenea liniștită de pe strada San Bernardo”, „cafeneaua Gran Via, care e plină de oglinzi” etc. – este, așadar, în spațiu romanului, un loc a cărui putere se exprimă prin polarizarea vieții sociale, loc de răgaz, de bilanț, de visare, de punere în temă cu noutățile...

În concluzie, romanul, considerat una dintre capodoperele lui Camilo José Cela, ale literaturii spaniole și ale celei universale, este construit prin înșiruirea unui număr foarte mare de scene în care – se spune că – peste o sută de personaje, din medii sociale diverse, trăiesc, vorbesc, își exprimă / expun frământările cotidiene, pe cele existențiale, expansiunile sufletești

de tot felul, încât imaginea de ansamblu, amintind, mutatis mutandis, de tablourile celor doi Peter Breughel, constituie adevărate documente ale unei lumi, care atestă nu numai fețele / imaginile exterioare ale acestora, surprinse într-un număr incalculabil de ipostaze (cu tot ce caracterizează ființa umană, urmărită individual ori colectiv, înălțător sau înjositor, suav ori grotesc), cât și – sau cu deosebire – relieful sufletești ale omului dintotdeauna, cu inerentele nuanțe, desigur, aduse de epoca spaniolă asupra căreia își fixează atenția scriitorul.

Cartea pune laolaltă realism și suprarealism, realitate și vis (mai ales coșmar), alcătuind un tot verosimil, de-a lungul căruia cititorului îi sunt expuse, așadar, mai ales culisele vieții sociale, un adevărat „stup”, unde trăiesc și albinele lucrătoare, și regina, dar și destui trântori, fiecare justificându-și într-un fel sau altul rostul în lume.

Dante MAFFIA

Italia

Emil Cioran, te voi provoca la duel!

Emil Cioran,
de-ndată ce voi ajunge acolo
te voi provoca la duel!
Că cineva ar fi putut să-mi strice devenirea
nu m-aș fi gândit.
Tu vorbești despre asfixierea devenirii...
Și spui că a trăi înseamnă să înduri
magia posibilului.
Presupunând că o dată
eu aș fi trăit în timpul..
Tu ai trăit într-un timp,
acum oprește-te
din a-i tulbura pe cei care au cucerit dra-
gostea
ignorînd timpul,
fără să-l simtă gemînd,
nici debordînd,
nici exaltînd.
Tentația de a trăi
și-a găsit „trăirea” în gura sa,

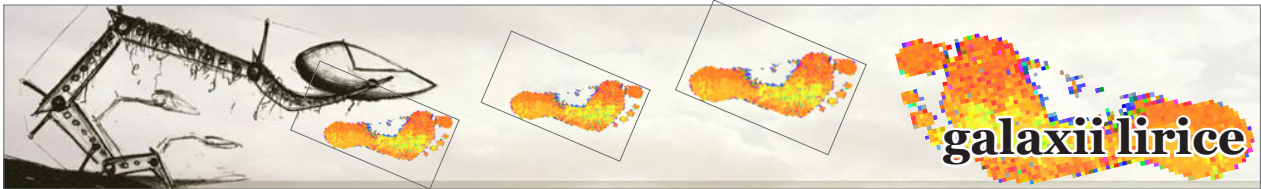
în gesturile sale,
în cuvintele sale
și inconvenientul de a fi născuți
(adevărul sfînt!)
și-a găsit rezolvarea în îmbrățișări
ce au redescoperit devenirea
cu mirosoare și arome,
cu multitudinea ideală
de agonii superbe
cînd orgasmul,
esența timpului fără timp,
o distruge și o recrează.
Nu știi dacă dincolo de moarte există
devenire.

Aici triumfă în ombilicul
care naște infinitul
și generează lumina.

Ce vei face cu moartea mea?

Cum va fi călătoria aceasta
în care ne-au împins zeii?
Trebuie să știi
că eu am desenat deja o hartă
cu grijă,
prevăzînd opririle,
obligațiile, schimbările.
Cu toate astea, nimic nu era perfect,
atît de bine pregătit în detaliu.

Unde ne va duce?
Și apoi...
Ce vei face cu moartea mea?
Nu, lumini nu
și nici flori.
Cuvintele dulci le vei spune mării,
stîncilor din Sassi,
sfîrcurilor tale
din care, fără să știi,
am băut eternitatea
altfel cum să gust,
chiar și după moarte,
gesturile
și tremurii cuvintelor tale?

Kavafis sfătuiește

Kavafis sfătuiește poetul
Să-și conserve viziunile erotice.
Ca să facă ce cu ele?
Cununi de purtat
În serile de gală?

Dar dragă Konstantinos,
și eu și dumneata creăm viziuni erotice
și le trăim pe fiecare în parte.
Și pentru că nu punem niciodată limite
de fiecare dată răspîndirea lor e și mai
puternică.

Lasă scribilor dansul efemerului,
Iluzia că hîrtia e în stare
Să oprească fluxul extazului
Atunci cînd suntem înlănțuiți închiși în
lume.
Mie, substanța extazului vostru.

Corpul meu infinit

Iubirea mea,
e un miracol?
Aici totul vorbește despre tine,
Totul șoptește despre ochii tăi,
iar apa Dunării
îți modelează șoldurile,
sîinii, gura.
Ai sedus Dunărea
ca să fii prezentă
și aici,
dulce,
cu fermitate?
Sau e o magie
ca să consolezi angoasa aceasta
ce mă frămîntă,
singurătatea asta malefică,
golul ăsta spinos?
Iubirea mea, iată, te simt,
ești aici cu adevărat, ce bine, ești cu mine,
corpul meu

infinit,
enigmă ce mă transformă în împărat.

Scrisoarea lui Eminescu către Veronica Micle

Am hotărît, e ultima dată cînd îți scriu,
dar mai întîi trebuie să știi
că am înghițit toate calendarele,
am distrus timpul
spre a evita ca acei contabili ai cuvîntului
să facă o numărătoare nesănătoasă,
să rîdă de ființa mea fără timp,
adică de orice timp.

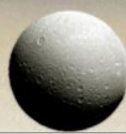
Te-am iubit...
dar cum aș fi putut da concretețe
iubirii mele
dacă Dunărea mă străbătea în fiecare zi,
dacă toate stelele
se luptau să-mi ia visele
geloase ca lupii de stepă?

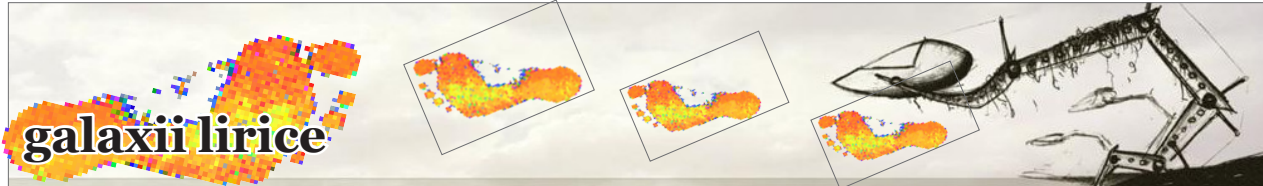
Destinul meu era acesta,
să aștept ca moartea să se dezbrace
de hainele sale de scenă
și să ardă prudența aurului fals.
E prea mult sînge în inima mea,
prea multă lumină în venele mele.
Întotdeauna am știut cum să fac dintr-un
trandafir
convoaie de nori care călătoresc:
speranța este în practică.

Labirintul

Labirintul oferit ca dar
sau ca pedeapsă?
Cu toate acestea, am acceptat,
experiența unei întoarceri aproape
are un farmec
mai puternic decît moartea.

Nici el, nici eu n-am fi crezut vreodată

că te vom găsi în semnele fantasticului,
în venirea și plecarea sublimului
care îngrămădește promisiuni
și desface fulgerele și destinațiile.

Am știut cum să scap
luându-te cu mine.
Norocul vrea să nu poți ieși
din sfera sa spartă,
din singurătatea fatală
a miilor sale de drumuri.
Hoț! Și sunt mândru de asta!
Te-am furat vântului, desenelor sale
vrăjite, la nașterea sa
repetată ce nu se oprește vreodată.
Acum suntem nedespărțiți.
Să încerce să mă urmărească
dacă poate lăsa măcar o singură dată
rostul jugului său.
Îl voi întâmpina cu această lamă de lună
care poate tăia chiar și invizibilul.

Tatăl tău e așezat la o masă

Mergi
pe o stradă lungă
plină de miros de floare de portocal.

Te urmăresc și dintr-odată
intri într-o casă
apărută nu se știe de unde.

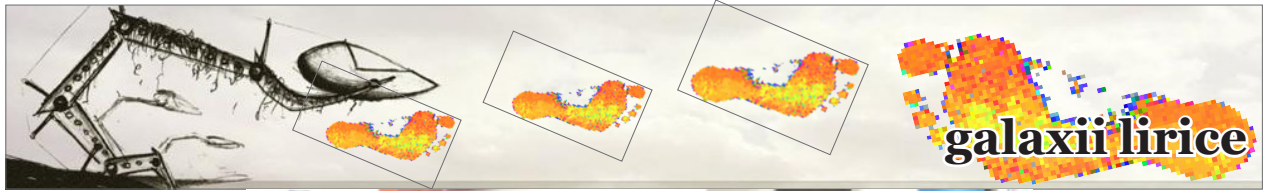
Tatăl tău e așezat la o masă
și răsfoiește ziarul. Își scoate ochelarii
și mă privește zîmbind.

Îmi spune: „îți mulțumesc
pentru cum o iubești”.
Acum știu

că într-adevăr iubirea noastră
va dăinui pentru totdeauna.
că e binecuvîntată.

Traducere de Simona STANCU

Salvatore GUCCIARDO

Belgia

SALVATORE GUCCIARDO ȘI POEZIA SA VIZIONARĂ

Născut în Italia, la Siculiana (Agrigento), pictorul și poetul european *Salvatore Gucciardo*, devenit belgian la opt ani (prin mutarea familiei, 1955), trăiește și crează în Belgia, fiind recunoscut ca artist de primă linie, lucrător la construcția unei opere monumentale, impresionante.

În sfera sa picturală Salvatore Gucciardo gândește tarele energiei universale, gândește marea alchimie cosmică, doboară mistere, alege căi neumblate. Cine vizionează câteva dintre tablourile majestuoase ale lui Salvatore expuse în mari galerii europene (*L'odysee solaire*, *Le mystère de Babel*, *Le songe cosmique*, *La destinée humaine*, *Le lyrisme azuré*, *Le Jugement Dernier*) realizează existența unui pictor de mare originalitate și forță, un vizionar de rară stirpe. Dezinvolt, artistul se plimbă printre elementele marelui cosmos dar și ale cosmosului uman precum Swift în țara piticilor.

Poet al revelațiilor, ca și în pictură el propune o nouă viziune a omului în Univers. Cărțile sale de poeme în proză continuă și explicitează într-un fel original universurile sale picturale. Exceptând numeroasele antologii de grup, editate în Belgia, Italia sau Franța, amintim că prima culegere de poeme *Effritement* îi apărea în 1996 la Éditions Ferdinanda, în Catania, cu ilustrațiile autorului, urmată de *Méandres* (Éditions Chloé des Lys, Belgia, 2015). Într-o ordine cronologică, *Ombres et Lumières*, apărută la Editura „AGA&L'Harmattan”, iar *L'aube de cristal* la „Editions les Poètes Français”, 2021, o adevărată epopee în 14 acte, prefată de Elisabeta Bogățan și postfațată de Michel Bénard.

Urmând zisa lui Buffon, după care „stilul e omul”, Salvatore nu-și trădează stilul. Ca și în construcțiile sale picturale, întâlnim în textele cărților sale de poeme originale explozii ale formelor, ale viziunilor ale energiei creatoare, același artist al diafanelor sau tragicelor revelații.

Într-o prestantă prefată la una din cărți, reductabilul critic Giovanni Dotoli afirmă că poezia sa este „o fereastră spre origini, cum este poezia însăși” și că prin ea „deschide porți ancestrale”. Nimic mai adevărat, pentru că Salvatore Gucciardo este, atât în pictură, cât și în poezie, un explorator al misterelor, un locuitor al emoțiilor bine controlate și un artist al viziunilor ce unesc lumea terestră cu frisonul cosmic. În poezia sa, pictura, muzica și cuvântul salvator se întâlnesc misterios într-un punct electrizant care produce blițul metaforizant. De altfel, spune poetul: „Întreaga energie / A universului / În interiorul / Eului meu”.

Într-o altă ordine a ideilor, Salvatore Gucciardo reiterează în textele sale lirice poezia nominală. Poet al germinației și al făcerii elementelor primordiale ale lumii, el numește tot ceea ce învinge Neantul atoateșpânitor și se ivește. Pentru poetul vizionar există *geneza terestră* și *geneza spirituală*, iar lectorul nu e altceva decât un martor depozitar al emoțiilor la *spectacolul ivirii*.

Explorator al misterelor cosmice și terestre, novator pe această cale care folosește și concluzii ale științei, uzând cu originalitate de corespondențele, clarobscurul, de „vrăjitoria evocatoare”, cum ar spune Baudelaire, îl consider pe Salvatore Gucciardo un mare poet al viitorului.

Daniel CORBU

pagina
175

Inspirație

Luptă intensă
În adâncurile
Tăcerii

Atingerea
De orizont
Pe un triunghi
Aurit

Goliciunea ființei
În sfințenia
Labirintului

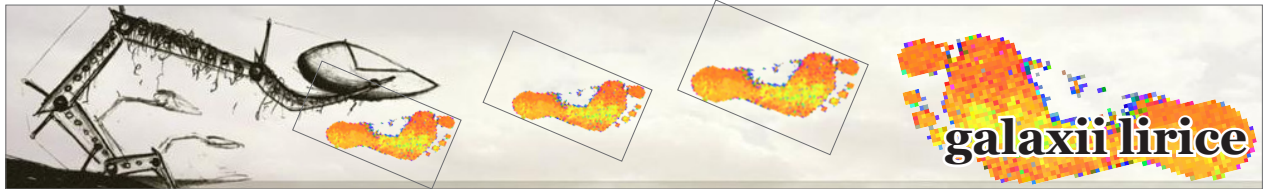
Viziuni tulburătoare
Expuse
Dezmățului
Alchimic

Tentaculele
Asuprind
Fosforescența
Corpurilor

Îngerul
Din Levant
În naosul
Purpurind

Convingerea intimă a unui visător în căutarea Căii Lactee. Toată inspirația se bazează pe un vârtej de emoții. O atracție hieratică, un mănunchi de simboluri, opera se naște în inelele singurătății.

Radiație

Forme
Translucide
Piele ce
Tremură
În friguri
Nocturne

Caii
Apocalipsei
Galopând
Pe pământuri
Mărăcinite

Seva
Universului
Pătrunde în
Cristaline corpuri

De foarte jos
Din adâncul
Oceanelor
Răsare
O stea.
Strălucire în întuneric

Forța cosmică își răspândește strălucirea magnetică și iluminează sufletele.

Vise dantești

Vălul de carmin
Stă suspendat
De catargul
Corabiei
În derivă

Amețesc
Spiralele de fum
În sanctuarele
Sfinxului

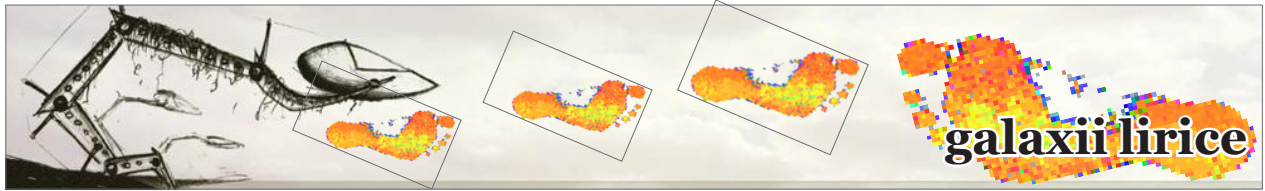
Șarpele
Lunii
Pe steaua
Misterului

Odiseea
Emoțională
Explorează
Sinusioasele
Curbe
Ale ființei

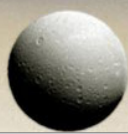

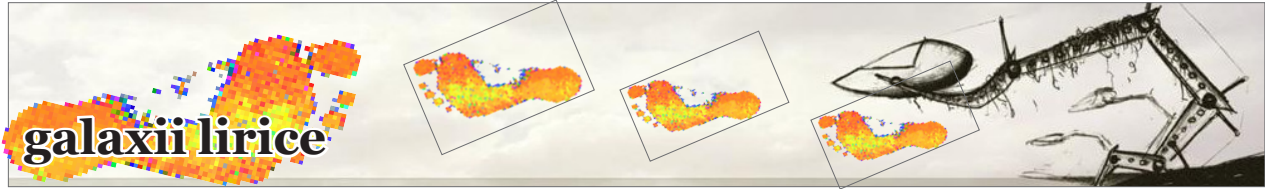
Visele dantești, universurile în gestație, respirația hibridă este absorbită de spectrul coralilor. Enigma domină arhitectura umană.

Din cartea de poeme *Corps opaques/ Corpuri opace*,
în curs de apariție la Editura „Princeps Multimedia” Iași-Romania

pagina
179

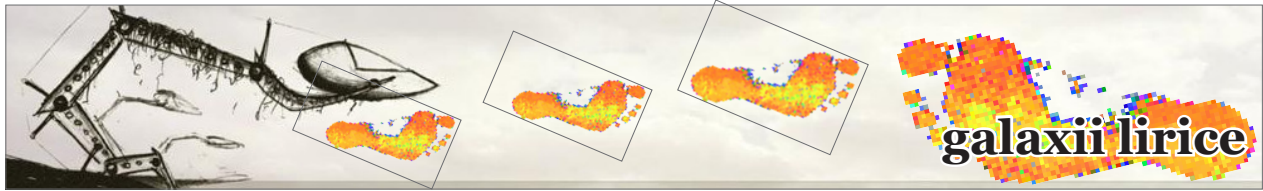
*„J'aspire à renaissance de l'homme, à la
floraison de l'âme”*

Salvatore Gucciardo

pagina
180

POEȚI AMERICANI

BRIDGING THE WATERS II - PUNȚI PESTE APE II

Traduceri și prezentări de Olimpia IACOB

BRIDGING THE WATERS II, (în trad., **PUNȚI PESTE APE II**) este o antologie de poezie internațională, în ediție bilingvă [engleză-coreeană (primele două secțiuni) și coreeană-engleză (ultimele două secțiuni)]. Coeditorii acestei frumoase cărți sunt Yoon-Ho Cho (Korean Expatriate Literature, USA) și Stanley H. Barkan (Cross-Cultural Communications, New York, USA). După cum mărturisește poetul și editorul american de origine coreeană, Yoon Ho Cho, în Prefața pe care o semnează, volumul are o țintă sigură: "globalizarea literaturii coreene", literatură prea puțin cunoscută în lume, deși are o istorie lungă." Cauza rămîne aceeași: "bariera lingvistică, dublată de lipsa traducătorilor" (p 8). Traducătorii coreeni profesioniști, fini cunoscători ai limbii engleze, care au lucrat la acest volum de 628 de pagini, sunt: Rachel S. Rhee, Eunhwa Choe, Kyung-Nyun Kim și Kyung Hwa Rhee. Yoon-Ho Cho & Stanley H. Barkan dețin copyright-ul pentru ediția 2017. Volumul cuprinde patru secțiuni:

(1) POEȚI AMERICANI; (2) POEȚI INTERNAȚIONALI; (3) POEȚI AMERICANI DE ORIGINE COREEANĂ și (4) POEȚI COREENI.

1) POEȚI AMERICANI

JOHN ANTHONY BRENNAN

(Irlanda)

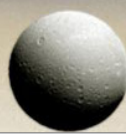
Originar din Crossmaglen, orașel din Ducatul Armagh, Irlanda. Volumul său, *Să nu mori regretînd/Don't Die with Regrets*, a fost premiat în 2015 ("Next Generation Indie Book Award").

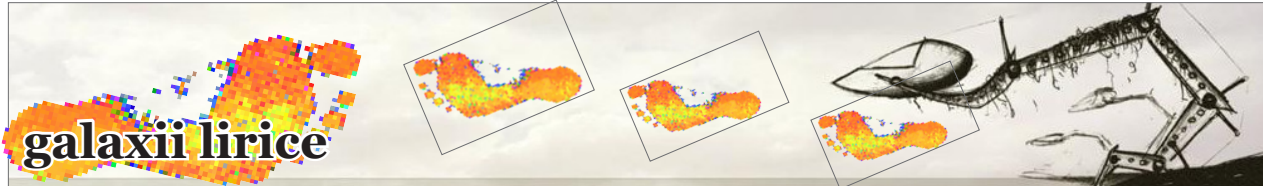
PĂSĂRI CÎNTĂTOARE

Un milion de secrete în oasele tatei.
Secrete duse mai departe
De la nașterea timpului și a spațiului
În amestecul triumfător al diversității,
cutreierînd la nesfîrșit
Prin cețuri învăluind Insula Sfintă, el
încă respiră. Amintirile
oamenilor lui, păstrate în pietre și
și pămînt, vorbesc despre odată,
pătrund tot mai adînc, cerînd parcă să

nu fie
uitate vreodată.
De la Cessair, prin Fomori,
Nemedieni, Fir Bol, Tuatha, Milesieni,
Celți, Vikingi și Normanzi. Am inspirat
cocktailul de viață
Cu plămîni primitori și uriașă surpriză
Sunt în oasele tatei
și tata în mine.
E cerșetorul, omul sfînt, stăpînul
Și omul liber, cutreierînd și acum cîmpul,

pagina
181

sigur pe el.

Neînfricat trecînd prin apă, prinzînd păstrăvi, cu siguranță măsurată.
Îl farmecă și acum sticlele din vîrf de copac, mereu grijuliu.

Oasele îi cîntă chiar tare și i le aud

Pîna și în toiul nopții-ntunecate.

Într-o seară liniștită, îi aud fluieratul melodios

Plutînd în aer, chemîndu-mă.

FLUTURI DE NOAPTE

Am coborît în pădurea înghițită de-ntuneric și răcoare,
printre fluturii nopții în zbor,

Pe umbre lumești, pe ape spumegînde, ieșite din matcă,

Îmbrățișîndu-mi meditația stingheră.

Mușchiul de-ndată se agață de bătrînul copac

Lîngă malul rîului curgînd domol

Somonii sar și eu zîmbesc,

În liniște, sub chipul argintiu al nopții regină

Ochi strălucitori, cafenii, iscodind din adînc

se oglidesc privindu-mă.

Îmi mîngîie mîna, cuibărindu-se în voie

Cu povestea ei de demult.

Îmi spune în răcoarea nopții

că timpul și spațiul aici sunt și acum.

Îmi povestește despre o fecioară nespus

de frumoasă

Cu privire bîntuită și palid obraz.

În plete cu flori de măr ea

cutreieră pădurea căutîndu-l pe el

să-i vindece inima și dragostea

nevinovată,

să îi oprească umbletu-i stingher.

Lîngă stejarul cel alb o fată se ivește

deodată

în lumina strălucitoare, tremurătoare,

vorbînd cu glas duios.

Apoi amîndoi dispar în noapte.

deodată

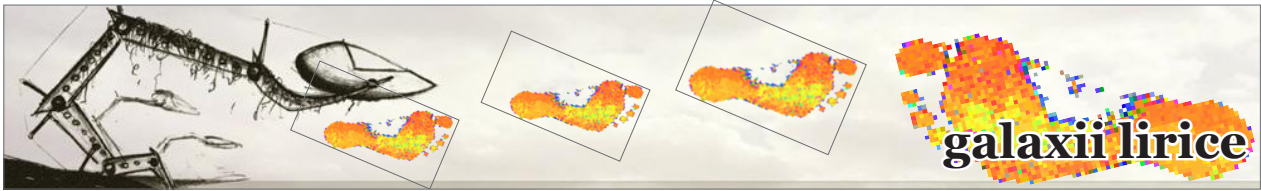
în lumina strălucitoare, tremurătoare,

vorbînd cu glas duios.

Apoi amîndoi dispar în noapte.

Pentru WB Yeats. Din vol. *Don't Die with Regrets*

(New York, Enscribe Publishing, 2015)

2) POEȚI INTERNAȚIONALI

MARGARITA ALEKSANDROVA
(Bulgaria)

Este conferențiar la Universitatea din Plovdiv, doctor în educație teatrală.

AMFORĂ

Noaptea, amforă antică
primind semințele dorințelor
gata oricând să plesnească

mustind de viață
de nestîmpăr
demiracolul vieții
și-al creșterii

Întunericul, pînțece
Milos, ascunzînd
Posibilul și imposibilul.

Ziua, pumnal strălucitor,
smerit despîcînd
realul de imaginar.

CÎND VISĂM

Cînd visăm,
Cînd iubim,
Cînd dorim,
Cînd negăm

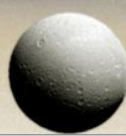
Timpul trece prin noi
Cînd pășim în tăcere
Din aroma Toamnei
Spre temnița iernii.

Simțirea vulcanică
Ferecată-i în celule.
Pielea își amintește atingerea,
Suflarea își schimbă ritmul.

Cînd zburăm
după clipa fericirii
Cînd alergăm
Nepăsător trecînd prin viețile
noastre.

*Din vol. Ispita dragostei /
Attempt for Love
(Versiunea engleză : Simona Tolcheva)*

pagina
183

3) POEȚI AMERICANI DE ORIGINE COREEANĂ

CHUNG-HA CHO

(Coreea)

S-a născut în 1961, în Coreea. A debutat în 2009, în KOREAN EXPATRIATE LITERATURE. Premii obținute: The New Poet Award, conferit de Korean Expatriate Literature și premiul revistei Changjo (Creation) Literature(2010). Volume se versuri publicate: Zorele/ Morning Glory și Scoica/ Shell. Membru în Korean Expatriate Literary Association. Locuiește în Massachusetts.

ZORELE

Dorul crește
ajungând floare..

Și mai adânc de două ori în floarește.

Dragostea aprinsă se deschide
timid

Fluturând în bătaia vântului.

Tăria ei nu trece

de puntea albastră subțire,

o floare a inimii de dor încercată

Dorul crește

făcându-se floare.

Și mai adânc

de două ori în floarește.

STRUGURI

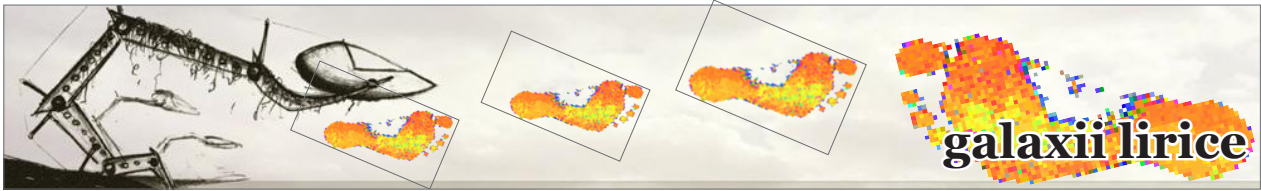
Vară târzie
mă îmbie dulceața lor
dinspre vie.

Strugurii se simțeau
și sub pala de vânt.

Boabele vineții, rotunjindu-se,
își plinesc dulceața.

După soarele verii lungi,
cu sete arzătoare,
cât de înmiresmați mai sunt!

Dănuire e viața
în pământul așternut să mă
cuprindă
chibzuință,
acolo unde
e nevoie să fiu.

YE SOOK SON (Coreea de Sud)

S-a născut în 1939, în Busan, Coreea de Sud. A studiat limba engleză la Universitatea din Yonsei. În 1978 a obținut titlul de doctor în educație, în cadrul Universității din Missouri. A debutat ca poetă. În 2015 a fost premiată la secțiunea poezie de către revista Korean Expatriate Literature. A publicat un volum de eseuri autobiografice, Azi soarele e tot pe cer /Today the Sun is Still in the Sky. Face parte din Korean Expatriate Literary Association, USA, și Yeji Literature, Chicago.

CA UN NOR ALB

E prea albastru cerul
și norul mult prea alb.

Peste Pacific saltă bancul de balene,
Și dorul mă poartă spre cuibul
meu
cu azalee înflorite

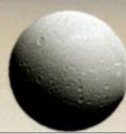
Azi-noapte m-am visat
nor alb plutitor:
Vai, anii mei...!

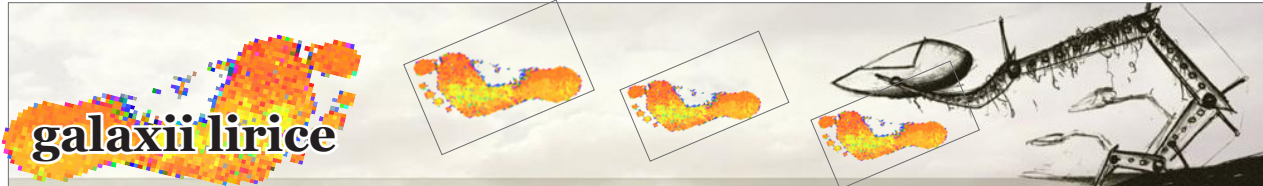
TĂCERE

Prin fereastra deschisă
torente orbitoare de lumină
și adiere alunecînd peste frunze

Cînd inima îți este ferecată
Într-o lume a morții
Aud tăcerea

Cînd îți deschizi inima
Apare în zbor o pasăre
Așezîndu-se cuminte
pe creanga de lîngă fereastră.

4) POEȚI COREENI

MI HEE OH

(Coreea de Sud)

Mi Hee Oh s-a născut în Coreea de Sud (North Kyung Sang Province). A studiat artele la Kyungbook University. După debutul literar, Revista Seoul Munhakin i-a acordat un premiu pentru poezie (the Poetry Award). Este profesor de artă și fotograf.

OCHII MESTEACĂNULUI ARGINTIU

Lacrimi -
ei, și?
Să curgă, da, de ce să le-mpiedici?
Înlăcrimat,
cu ochi pierduți se uită spre locul
rămas neștiut.

AZALEE REGALĂ

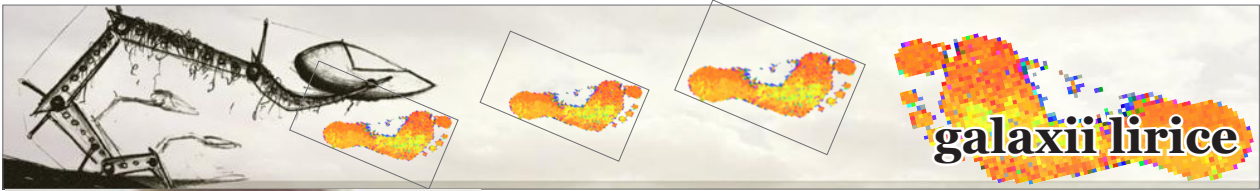
Inima-ți
aprinsă
Picuri
de ploaie
curg
curg
curg
asemenea lacrimilor

*Din Bridging the Waters II / Punți peste ape II
/ An International Bilingual Poetry Anthology
(Korean, American, Other. Co-edited by Yoon-
Ho Cho & Stanley H.Barkan. Co-published by
Korean Expatriate Literature & Cross-Cultural
Communications. New York, USA, 2017)*

Liviu Șoptelea - Îngerii

Lei REN

China

DOR CU LOTUS

Dor cu lotus
Dor aprig de iubire
Se-ntinde-n depărtare,
Eu, pavăză subțire
De cețuri mișcătoare,
Plutesc pân' la fereastra
In care-ai poposit -
Și-n toată starea asta
Un lotus a-nflorit.

In zorii dimineții
Trezindu-te mereu,
În prima răsuflare
Simți-vei dorul meu.

RĂSTURNAREA NINSORII

Ninsoarea
Vine tiptil,

Fără publicitate,
Pe neanunțate -
Vine subtil

Și-ntr-o clipită
Rostogolită
Albește locul
Și nenorocul

Negrul dispare,
Albul răsare -
Lotus în floare
De sărbătoare

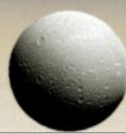
Oameni, copaci,
Toți ce ni-s dragi -
Pe pânza zării
Suntem cu toții
Fiii ninsorii.

S-A ÎMBĂTAT ZĂPADA...

Zăpada
Nu mai știe de ea - S-a îmbătat lulea

Flori, dalbe flori
Scăpate din strânsori.
Cu capu-n jos picând,
Văzduhul amețind,
Acoperă pământul

În clătinare, vântul
Mai mișcă-o rămurea -
Zăpada-și ia avântul
Și în beția ei învăluie-n mirare
Bărbați, copii, femei

Și apele și munții
Își pleacă fala frunții
Și se aștern în zare
Zăpezii la picioare

Bunici și bunicuțe-n
Zăpada îmbătată
Așteaptă laolaltă
Din ceruri să coboare
O iarnă-adevărată.

OGLINDA DIN VASUL DE FLORI

În sezonul vaselor de flori
Este totdeauna
Primăvară

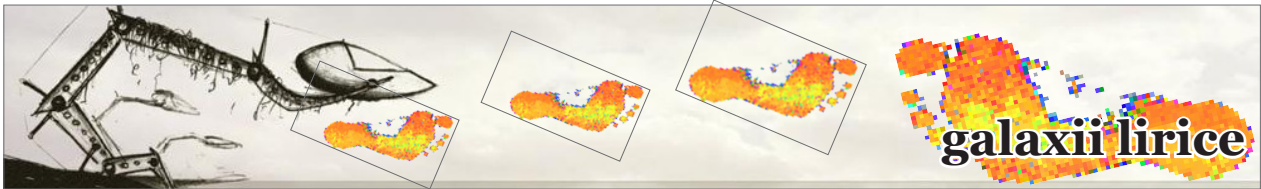
Îmbrățișând oglinda apei
Din minunatul vas de flori
Las zilele să treacă-n taină
Cu pasul visător.

AUTOPERSIFLARE

Cine cumpără versurile frumoase
Ce-mi vin în vis?
Li Taibai* n-a încetat să cânte
Munții și apele
In al său scris.

Bătrânul Li Taibai oftează
Cu voce tare,
Neștiind ce nemuritor
Este Lei Ren Care apare!

Menachem M. FALEK

Israel

S-a născut în 1951, la Bistrița. Trăiește în Israel din 1964, locuind în prezent în Ierusalim. Studii universitare în literatura ebraică și filosofie. Este adjunctul președintelui Asociației scriitorilor evrei din Israel, șeful sectorului de primire al noilor scriitori în asociație, membru în direcțiunea sucursalei Jerusalem a comitetului scriitorilor, membrul comitetului de artă în cartiere, membrul comitetului de redactori-ziariști, membru în diferite redacții ale unor reviste literare (scrise și virtuale). Delegat la noile congrese sioniste în anii 2003, 2005, 2007.

Poeme, povestiri și traduceri ale lui au fost publicate în diferite ziare, magazine și periodice, scrise și virtuale, citite la radio.

Publică recenzii și articole literare, susține în public interviuri cu scriitori și poeți.

Cărți publicate:

Zbîrcituri, poezii, 1990,
Două etaje, poezii, 1992,
Magic, poezii, 1994,
Agătător, poezii, 1995,
Cuțit uns cu miere, poezii, 1997,
Prisma de dragoste, aforisme, 1997,
Un gram de sentiment, poezii, 1999,
Despre grasi și creiere electronice, aforisme, 1999,
Printre pietrele sufletului, poezii, 2000,
Sedimente de cafea, poezii, 2001,
Sapte zile furie, poezii, 2005,
Fermoare de toamnă, poezii, 2006,
Voiajurile lui Pegasus, poezii, 2007,
Textura vestei lui Dracula, poezii, povestiri și articole, 2007,
Fermoarele inimii, poezii selectate traduse în limba engleză, 2008,
Restituirea onoarei pierdute a motanului Mao, o poemă și 14 traduceri, 2008,
Noii vînători, 10 povestiri, 2008.

Unul după altul

Înaintează două siluete

Una după alta

Sufletele nu sunt cu ele.

Le urmează

La oarece distanță

Grijulii să nu depășească hotare interzise.

Cuvinte emise în aer

Legănându-se în vânt

Căi paralele

A lui pe partea stângă a drumului

A ei pe dreapta

Priveau în briza ușoară

Căutau o balustradă de care să se sprijine.

Un sentiment al miniaturalului

Rostogolirea din Alfalfa

Atenție mare, să nu cazi în pârâu

Mâinile întinse, ca să prinzi

Umbra ce înaintează

Fără un suflet în ea.

Un cuplu tânăr care a cam terminat
acum

cu

Un conflict periodic

Se mișca pas cu pas

Cu o apatie înnăscută

Vorbind

Fiecare pentru sine

Pregătind explicații

Pentru următoarea întâlnire

Care oricum va avea loc în

Alta fază într-un punct neprevăzut de pe

Axa timpului

La o adresă întâmplătoare sau nedefinită.

Unul după altul, altul

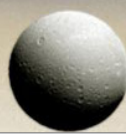
După altul.

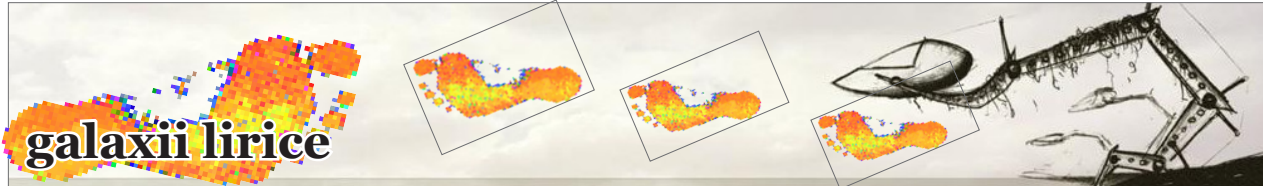
Mărfuri

Te-am cumpărat

Și tu m-ai cumpărat pe mine

Iar amândoi am cumpărat un fier de

călcăt.
Aburii lui își fluierau cântecul de la
distanță
Voind să acopere trupul nostru obosit.

Fierul de călcăt încerca să netezească
zbârciturile anilor noștri.

Am rămas
Numai cu certificatul de garanție.

Dragoste în umbra tufei

În această zi el a văzut dragostea.
Sub o tufă în grădina publică
Pe o pătură aruncată pe pământ.

Picioare îmbrățișate, cap pe umăr
Aripi strânse.
Au trimis spre el o privire indiferentă.
Cu răbdare până la plecarea lui.
Nu se gândesc prea mult
La legea modestiei,
Nu se interesează ce gândește publicul.
Numai dorința și înțelegerea este
în ochii
lor verzi
Numai mângâierea.

În această zi el a văzut dragoste
Ca la pisici
Îmbrățișare fără margini
Fără condiții
Trăit numai momentul local, nesfârșit
Și iertarea publicului nechemat.

La noapte, da, la noapte
Ei o să poată să-și deschidă aripile
și să zboare,
În timp ce publicul nechemat o să-și caute
propriile aripi
Fără să poată să se despartă de pământul
cunoscut.

Fermoarele inimii

Fecioria i-a lăsat-o iubitului
Într-o noapte cu lună, vânt moderat
Așteptare încordată până ce respirația se

liniștește
Și degetele se-ating, împletind fantezii
viitoare.

Cosițele i le-a lăsat tatălui ei
Înainte ca el să părăsească apartamentul
Pornind la drum spre alt oraș, altă femeie
Altă tentativă de-a-și aranja inima.

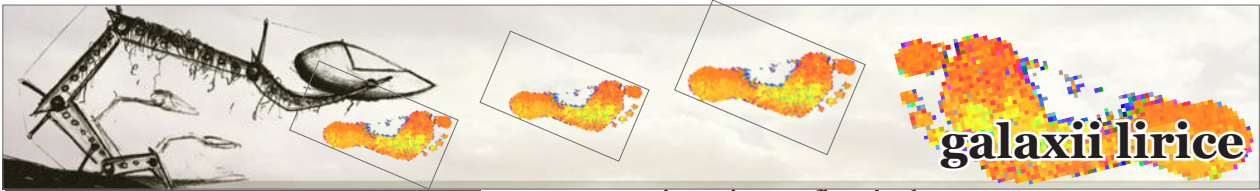
Zâmbetul i l-a lăsat mamei
Într-o dimineată de iarnă,
După ce mama ei îi găsisse în poșetă
Dovezi inacceptabile de legături
primejdioase
Și secrete pe care nu și le revela decât sieși
În zile ploioase, sub o pătură groasă.

Păpușica mică i-a lăsat-o surioarei ei
Pentru că nu-i mai ședea bine să strângă-n
brațe
niște călți
Și surioara ei avea mare nevoie de păpușă
Mai mare ca de orice altceva
Mai mare ca de orice lacrimă.

Jurnalul și l-a încredințat flăcărilor
La o reuniune
Băieți curioși
E mai bine să-ți iei rămas-bun în felul ăsta
De la cuvântul consacrat.

Și nevinovăția și-a lăsat-o pe masa din
restaurant când
A văzut bacșișurile luate
De-așa-zișii tovarăși care serveau cu ea.

Astăzi, la o vârstă rotundă, este
Gata de viață.
Are tot ce-i trebuie:
Capacitatea de-a iubi la parolă
Coafură variabilă
Zâmbet după ordin
O fotografie a păpușii în portofel
Povești ținute minte
Pieteni de duminică, poate și de marți
Și-o inimă plină de fermoare care
Se-nchid și se deschid la cerere.

John DIGBY

S.U.A.

Tu nu erai acolo

Acolo unde un copac ofilit
a crescut în patul tău
degetele mele trosnind
se învîrteau în țeasta ta năpădită de mușchi
dansînd cu o piatră bărboasă

Cățărîndu-mă am ieșit dintr-un învîlvorat
pahar cu apă
să ajung la mîna ta moartă
admirîndu-i visele fluide
într-un sat bîntuit de blestemul focului
unde noduri de cai mestecau vînt

Te-am văzut ieșind din propria-ți carne
să dai binețe umbrei mele explodînd
în munții din zare unde și cuvintele
copac se făceau
în mijlocul mării

Ziua întregă m-am împleticit pe cărările
ducînd în trupul tău

și nu ți-am aflat rîsul
am privit și îndărătul ochilor
și am văzut soarele împreunîndu-se cu luna

tu nu erai acolo mi-am zis în șoaptă
ținîndu-mi numele în mîinile tale
cocoloș din vie țărîină
prin vegetația neagră a cerului

din fericire te-am aflat aruncîndu-ți
visătorul păr peste chipul rece al lunii
ți-am urmărit rîsul scriindu-și fulgerul
peste ochii tăi cînd te-ntreceai
săvîrșind nunta aerului cu focul

Cea mai scurtă oră a zilei de ieri pentru H.Z.

Cu fiecare pagină
micuțul meu prieten întoarce
colțurile cărnii ei
să scape de peștii suflînd bulele de aer
în mijlocul ochilor ei

o pasăre cu aripi de zăpadă
zboară printre nori de piatră
căutîndu-și umbra
dormind în păduri
prefăcîndu-se într-un deal de foc

acum animalele toate o iau spre lumină
vorbele tale capătă forma mîinilor mele
în somn vorbindu-mi
cu limba nopții
promisiunile lor nedeslușite ca soarele

liberi rămînem captivii văzduhului
noapții cu pernele-i de cuțite
alinîndu-ne pâinea furată
vîntului abandonat și rîsului

petrecînd lungimea dintre mîinile mele
încercuiesc strălucirea cărnii tale
trimițându-și raza departe în întuneric
acolo unde eu aștept
regalul neîndoielnic al luminii

Monsieur Dada

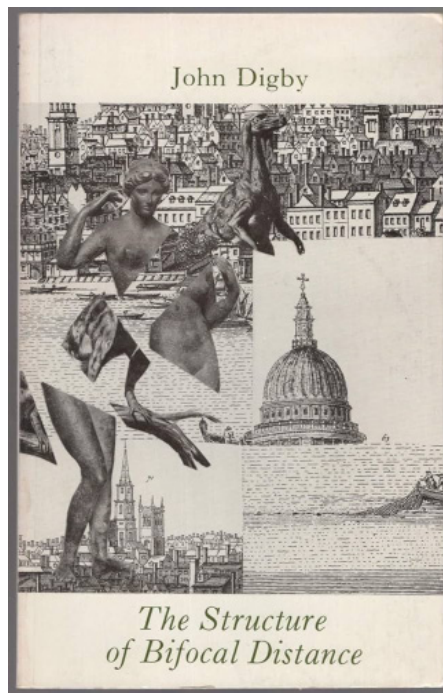
Pe invizibile picioare din vată dănțuitoare
Te văd mergînd sub mustața de cristal
Nefiresc de mare rămînînd ascunsă ochiului
E totuși cît un elefant într-o ceașcă de ceai
Sufflînd fulgi moi din săruturi de hulubi
Din nestatornicele stări ale mușchilor tăi

Înaintînd în mare
În buzunarul de la spate
Ții scheletul nurliu
Din ochi de șarpe
Și fluturii îi sperii fără pic de milă
Cu găleata golindu-le de lacrimi cenușii
bărbile

Cînd părul tău ascunde sub spumă
Zîmbetele tigrilor ca să clocească struții
Prin zonele de munte ale batistelor tale
Din orbitoare zăpezi te văd ieșind
Din somnul cațrului te văd
Plimbîndu-te de-alungul Senei stîrnind aburul
În fața soarelui provocîndu-i rîsul

Tristan Tzara Tristan Tzara

Păsările își bat cielele gumate din cînturi
În jobenultău elegant din cînturi fluide
În care ții pantofii zîmbitori din foc înghețat
Din ouă cu două capete ciripitoare părul
Din douăzeci de milioane de cînturi de
privighetori urechile
Din aer ars desenînd lupinguri bastonul
Din tunet făcînd tumbe monocul
Din iepuri albi intrînd ieșind
Țopăind pe vîrfuri prin golurile cerului
antipoemele tale
Rîzînd ca sclavii roboți
Din scobiturile ochilor
O Monsieur Tristan Tzara
Plouă plouă plouă plouă plouă
Bolboroci crescînd din rîsu-ți bulbucind
Peste Rue Rivoli Jardin des Tuileries Rue
Jacob
Boulevard St Germain Pont-Neuf

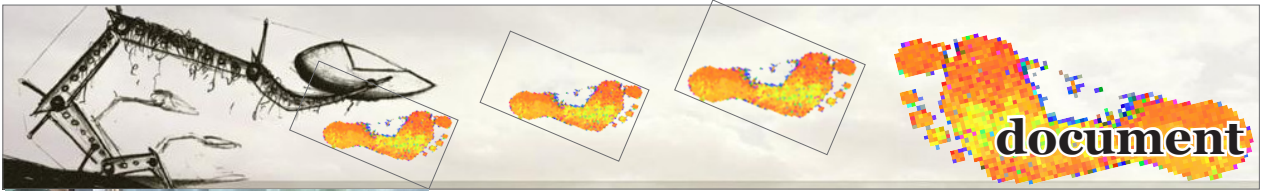
Les Mots Pour Rides

Fantomatice cuvinte modelate
Cu rănilile mîinilor rupte
Intrînd și ieșind din soare
Le aud istorioarele
Încredințate
Unei păsări mici cenușii
Cîntînd în mijlocul unei pagini albe

Înțepătoare cuvinte cu pustiite miresme
de seară
Întărite cu izuri prelinse din ploioase
după-amiezi
Le aud scuturîndu-se de sunetele vlăguite
Apoi clocotind în foc
În jurul buzei unui pahar
Nerăbdătoare așteptînd să cadă
Acolo unde lumina duce chipu-i orbitor
Într-un sac azvîrlit în ziua de mîine

Ridic paharul
Pînă aproape de rîurile de lumină neobosite
Și urmăresc cuvintele
Sunetele sensurile ciocnindu-se ca peștii
de peșteră orbi
Mărturisind un dans al sălbătăciei tăcute

Traducere de Olimpia IACOB

Adam Puslojić

✱ Astăzi, 15032019... ✱

spze Petre Ștoica

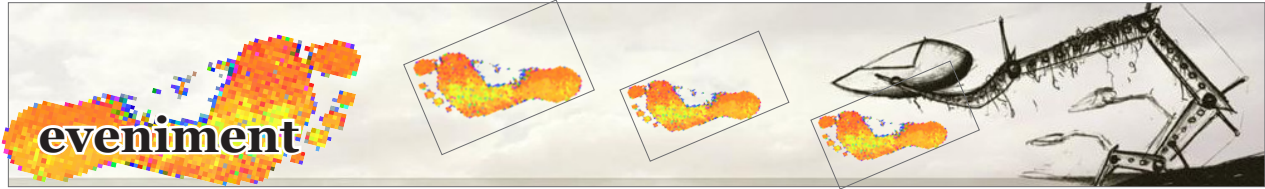
După un deceniu șiată...
am venit să-ți tacem solemn
sub ochi, alături de inima ta
plină de albastrul cerului
secund și senin... exact ai domna
ochilor 'tăi abia acum
și aici banalizați defini tiv.

Ah, fratele Petre și bunul nostru
patron patriotic 'el ocostui puz
Muzeum de proză adresată chiar
și exact numai nouă... adică
tuturoza din lumea aceasta
mai bună și salvată pe veci
de Tizania noastră, a celor
Einci pucteni din Belgradul
ah, atât de înverzit și împletzit!

Belgrad-Jimbolia, Adam
15 martie 2019 de Serbia

☞ P P P P P P ! Puslojić

REVISTA DE EXPERIENT LITERAR „FEED BACK”

douăzeci de ani de apariție

Atras de valorile literare identificate în această revistă literară de excepție, nu mi-a fost greu să mă apropiu din nou, de data aceasta, de numerele 9-10, Anul XX, 2023 ale acestei reviste, să le parcurg și să le prezint cu interes conținutul.

Revista ”Feed Back”, după cum se știe, apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România cu sprijinul Primăriei municipiului Iași, începând din anul 2003, la Iași și este editată de Asociația Culturală ”Feed Back”, având director pe poetul și distinsul om de cultură ieșean Daniel CORBU, redactor șef, pe scriitorul Călin COCORA, redactori, pe scriitorii:

Tiberiu ROȘU, Iulian MOCANU, Ion P. IACOB, tehnoredactor, pe Janine PÎRVULESCU, corector: Daniela ASTĂRĂSTOAE și redactori asociați pe scriitorii: Emilian MARCU, Adrian SUCIU, Ionuț CARAGEA, Olimpia IACOB, Victoria FONARI (Rep. Moldova), Viorel BOLDIȘ (Italia), Carmen DOREAL (Canada), Bill WOLAK (S.U.A.), Laureano SILVEIRA (Portugalia).

Publicația se deschide cu un amplu editorial semnat de **Daniel CORBU**, directorul revistei.

Din parcurgerea textelor revistei îți poți da seama că întregul conținut se constituie un monolit literar, cu o densitate de valori ideatice expuse

într-o estetică tipologic- culturală și într-o concepție stilistic unitară, integralistă, notabile în formule de abordare hermeneutică a unor teme extrase, mai bine spus, selectate din diferitele medii literare și cultural-noezice, abordate cu accente, atitudini și semantici extrem de interesante, sub aspect epistemologic și axiologic.

Revista publică, în general, poezie, proză și exegeze, cronici pentru scrieri literare, remembrace ale unor scriitori ..., lucrări cu conținut valoric, aparținând unor personalități științifice, scriitorilor și poezilor români și străini.

Seria de rubrici literare din cele două numere, 9 și 10 ale revistei, s-au relevat după succesiunea publicării titlurilor lor în pagini, astfel:

- Editorialul realizat de directorul revistei, Daniel CORBU;

- Cronicile pentru scrieri literare sunt realizate de Ștefan VIDA MARINESCU, Amalia ACHARD, Constantin STANCU, Vasile HATOS;

- Eseu- Aceste exegeze sunt semnate de: Ioan-Aurel-POP, Cassandra CORBU, Tudor GHIDEANU, Lucian GRUIA, Gheorghe IORGA, Evghenios ARANITSIS- Grecia despre Odyseas ELYTIS (Alepuodelis), Jean PONCET- Franța, Ludmila BEJENARU, Mioara BAHNA despre

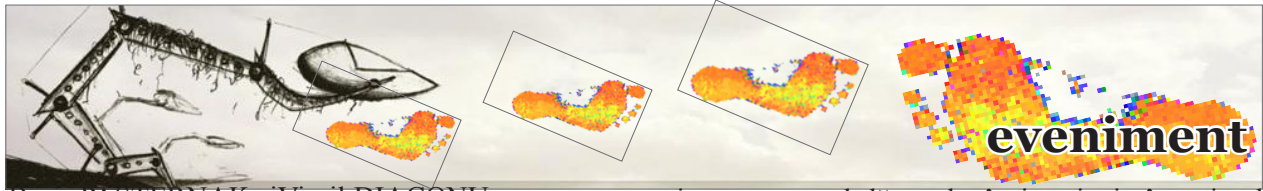
pagina
194

REVISTA FEED BACK

nr. 11-12 / nov.-dec. 2023

Boris PASTERNAK și Virgil DIACONU;

- Poezia, aparținând poezilor tineri: Mihaela Roxana BOBOC și Daniel MOȘOIU;

- Poezia, aparținând slujitorilor consacrați ai poeziei: Ion MIRCEA, Adrian SUCIU, Lidia POPA, Valeriu BARBU, Petruț PÂRVESCU, Victoria MILESCU, Nicolae TZONE, Vasile TUDOR, Gheorghe Mihai BÂRLEA;

- Atelier poetic- eseu, de Horea ZILIERU;

- Poezia experimentală: Șerban FOARȚĂ cu o introducere de Daniel CORBU, Mihai MERTICARU;

- Poemul vizual, de Mihai PÎNZARU PIM;

- Biblioteca de poezie: Fernando PESSOA- Portugalia, cu traducere de Geo VASILE;

- Proză semnată de Aurelian SILVESTRU și Lucian MERIȘCA;

- Confesiuni literare: Miron KIROPOL;

- Jurnalul unei asceze: Gheorghe SIMION;

- Teorii, idei, manifeste: Dumitru ȚEPENEAG;

- Interviu: în dialog Daniel CORBU cu Nasos VAGHENAS;

- Portrete critice: Ana BLANDIANA;

- Imagini-document: Emil CIORAN și Constantin NOICA, Lucian BLAGA și Cornelia BLAGA-BREDICEANU, Mircea ELIADE și Nina ELIADE, Panait ISTRATI și Nikos KAZANTSAKIS;

- Remember: Adam PUSLOJIĆ; Radu CÂRNECI, Vasile ANDRU;

- In memoriam: Eugen SIMION, Vasile TĂRÂȚEANU, Emil BRUMARU, Tucu MOROȘANU, Dumitru-Radu POPESCU;

- Galaxii lirice: Carl SANDBURG- S.U.A., Wiliam E. LEPARULO- S.U.A., Jorge Luis BORGES- Argentina, Wystan Hugh AUDEN- în memoria poetului irlandez William Butler Yeats, Laureano SILVEIRA- Portugalia;

- Violon d'Ingres, poeme de Franz KAFKA;

- Promo libris: Vasile CONTA, Matei VIȘNIEC;

- Supliment Feed Back 85: Rainer Maria RILKE.

Pentru o retrospectivă a conținutului acestor două numere, 9 și 10 ale revistei FEED BACK m-am oprit succint, de această dată, în succesiunea paginilor de revistă, la editorialul scris de **Daniel CORBU**, directorul revistei, cu titlul „Cartea sau mitul universului ficțional”, în care se accentuează rolul istoric al cărții și se fac trimiteri la scrierile vechi, pe tăblițe și pe papyrus- pergament-Biblia, la cartea în viziunile lui MALLARMÉ și BORGES, dar și în holografiile mai noi din ecranul Internetului...

- Interesant este eseu în excurs prezentat de **Ioan- Aurel POP**, președintele Academiei Române cu titlul „Eminescu și Transilvania sau Elogiul culturii naționale românești”-”Avatarurile globalizării și identitatea românească” prin care se înțelege și se reconfirmă că „Identitatea românească este felul de a te simți român”. Domnia sa, în această speță, arată că „Academia Română are menirea-

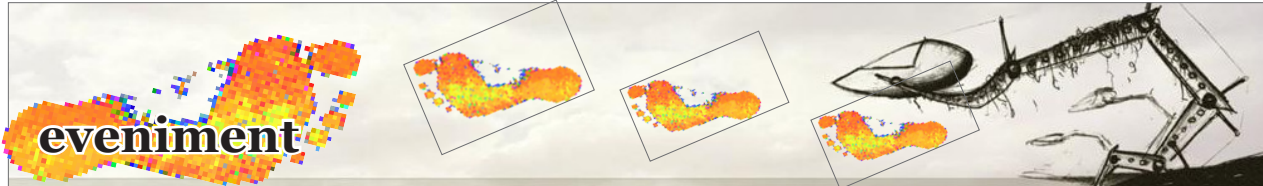
prin testamentul lăsat de înaintași și, în primul rând, de EMINESCU, să vegheze la conservarea, dezvoltarea și perpetuarea acestei realități și să nu permită punerea sub semnul întrebării a legatului unității naționale...” Acad. Ioan Aurel POP îl preia pe „Luceafăr” din expozele lui George Călinescu și îl transpune, sub semnul eternității, în peisajul cultural românesc, evidențiind, în același timp, rolul Secției de Filologie din Academia Română, care a conturat pozitiv geniul literar românesc Eminescu, sentimentele sale naționaliste, dar justificate istoric, ca fiind relevate în „spiritual aspirațiilor de libertate națională și de formare, la acea vreme, a statelor naționale, în construcția statelor moderne, în speță, cel românesc. Ioan Aurel Pop admite existența viziunilor eminesciene și le reliefează ca mesaje istorice, limitându-se numai la cele cu referire la spațiul intern românesc „de la Nistru până la Tisa”, acesta preluând viziunea anticipativă a predecesorilor săi, precum Miron COSTIN, Dimitrie CANTEMIR, Școala Ardeleană, așa cum și alte spirite gânditoare universale s-au manifestat în spațiul European, printre care DANTE, SHAKESPEARE, CERVANTES, GOETHE, PUȘKIN, PETOFI, GIBBON, MOMMSEN, sau MICHELET, care s-au exprimat într-un mod naționalist despre țările și popoarele (națiunile lor).

Un eseu care se identifică valoric în revistă este și cel semnat de criticul literar **Ștefan VIDA MARINESCU**, intitulat „Magia urcușului poetic: George Vulturescu- César Vallejo urcă pe Manchu Picchu”, precum și cronică literară semnată de **Amalia ACHARD**, intitulată „Meditația transcendentală în poezia lui Daniel CORBU”, la volumul lui Daniel CORBU, intitulat „Conseils pour tromper les ténèbres”, apărut la editura Jaques André și pe care Amalia ACHARD îl definește a fi „o filosofie transcendentală despre viață, despre moarte și despre ființa umană”.

Criticul literar, poet **Constantin STANCU** realizează penetrații de profunzime critică în romanul autoarei Dorit Silverman, intitulat „Poarta Milei și Poarta Jocului” apărut la Editura Fundației Culturale „Ion D. Sârbu” din Petroșani în anul 2023, tradus în limba română de M.M. Falek. Acțiunea se desfășoară în Israel, într-un loc plin de simboluri religioase, istorice, existențiale, bine reliefate și prin intervențiile critice în structura epică ale romanului.

Revista prezintă, în continuare, pe tinerii poeți: **Mihaela-Roxana BOBOC** cu poemele sale: „Iubește-l, Anya” și „Număr până la zece, mamă”, din care se poate percepe o transcendere celestă a existenței în variile sale forme ființiale, trecătoare, într-o structură lirică metaforizată și

pe poetul **Daniel MOȘOIU**, cel care abordează în poezie principii ontice și metafizic-spirituale cu expuneri într-o lirică grosieră, impregnată cu elemente pasionale, unele chiar respingătoare, impudice, cu excederea sexualismului, în elemente

poetice neomoderniste, în expuneri imunde.

Se poate semnala și cronică literară scrisă de **Vasile HATOS**, intitulată „Problema morții în lirica poetică la Dorina Brândușa Landén”, la cartea de poeme introspective „Mitologia morții moderne” (Editura Vinea-București, 2019). Prin acest studio se „intră în sfera ineluctabilă a morții, mai ales a omului modern, care, pe zi ce trece, se îndepărtează tot mai mult de Sacru, de valorile spirituale” și aceasta prin depărtarea de „adevărată iubire” a sufletului de la porțile apollinice, prin care „Omul se apropie de absolut” și prin căutarea sensului vieții în durere (din Nichomachus), ipostaze existențiale cu accente thanatice și sepulcrale, pe care le identifică Vasile Hatos în poezia Dorinei Brândușa Landén – în sufletul unei poete „învolverat de tristețe, amăgiri, văzând că lumea se îndreaptă spre prăpastie, dar care încercă să redea adevărata față a lumii, prin întoarcerea la suflet(ul) de copil...”.

Poetul **Ion MIRCEA**, pentru animația trecerii în devenire ființială își învesmântează regal metafora cu o parte din cosmosul existențialismului mureșan mundan și, în aceeași măsură, cu simbolismul apolliniceului genezic sibian, în filigrane lirice, uneori încifrate neavizaților, generând reflexii ontologice apodictice într-o permanentă devenire hilbertiană, evident metafizice, sinergii axiale în misterul creației poetice și ne întâmpină, în acest număr de revistă, cu trei poeme, într-o lirică ieșită din decorul său metaforic, cu care ne obișnuise poetul, de data aceasta într-o o structură mai mult epic-narativă, sluziv ironică. În primul poem, intitulat „Pleiada”, poetul identifică anumite excentricități și excese existențiale ale unor personalități culturale românești, precum: Eminescu, Vasile Voiculescu, Mircea Eliade, Sadoveanu, Noica, Ioan Alexandru ș.a.. În poemul „Din Egiptul unei fotografii” poetul, referindu-se la Cetatea Tebei, la vechile reședințe ale faraonilor, motivează, într-o notă de ironie și sarcasm, din istoric și din prezent, ușurința declanșării morții la un simplu semn faraonic, cum ar fi cel al bății clopotelor, relevând multitudinea ipostazelor create de om și de mediile naturale, cu imprevizibilul morții și al descompunerii... În poemul „Adam Puslojic”, autorul poemului ipostaziază, tot în nota ironică a primelor două poeme, condiția de traducător a poetului sârb, deficiențele lingvistice în traduceri ale acestuia.

Poetul și filologul **Horea Zilieru** este prezent în acest număr de revistă cu eseul „Meditând la păcatul bipolar” face o trecere în revistă a pozițiilor extreme ale vieții, la Unitatea divină (tawhid) și a recunoștinței nobleței (kibriya), „anonimatul, ca normă a frumuseții individuale (Faguet), dincolo de amorul « „liber”, care nu se supune perceptelor religioase, cel pasional presupunând suferință, umilință, refuz, iubirea spiritual își asumă respingerea „materialității și a senzualului”», accentuează Horea ZILIERU, relevând și abandonul rilkeean, iubirea

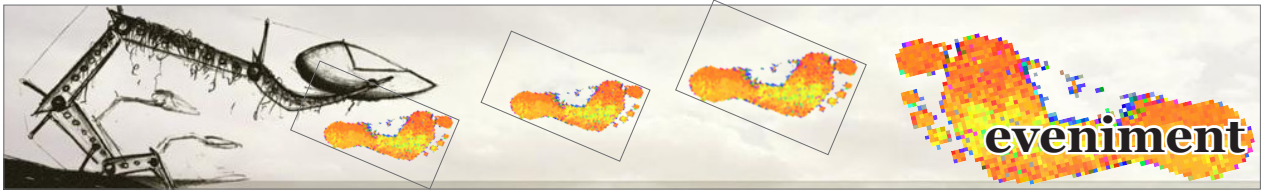
platonice fără duh, radicalismul schopenhauerean, trupul Preoției universale, paroxismul tristeții, maladia alienării, ieșirea din „tenebrele ignoranței”.

La rubrica **de poezie** îi găsim pe poeții: **Adrian SUCIU** cu cele zece scrisori din care respiră celestul cu vibrațiile lirice ale prezenței în spațiile antinomice, telurice și apollinice, în construirea sferei religiosului apocrif, antitetice divinului... și pe poeta **Lidia POPA**, fondatoarea grupului literar „LIDO DELL ANIMA” de la Roma, cu poemele: „Din diminețile cu rime împărătești”; „Două măști împotriva unei crizaline”; „Despre răbufnirile nehimerei” și „Ce himeră te-a născut”, cu abordări existențiale și abstractizări în virtutea unei episteme care le constrânge și remodelează intuitive, în forme lirice proustiene.

Valeriu BARBU, prin poemele sale se identifică ca poet nihilist extaziat de întrebările pe care și le pune retoric sinelui dar și astralului structurat și reformulat într-o lirică antinomică cosmopolită, uneori specifică liricii folk, de dor și erotice, cu laitmotive, precum frunza, pe care o ipostaziază semantic.

La rubrica „**Confesiuni literare**” semnează **Miron KIROPOL** eseul „Despre scriitură” care apare în pseudocolaje, implicat în reverimentul curentului pseudodadaist și descendent al postmodernismului baudelairean, omul căruia moartea, de ea îndrăgostit, o substituie cu statuile pe care le sărută drogat, în obținerea devenirii în „Lucifer” și în trăirea de „momente atât de terne, venite din nu știu din ce regiune vulcanică a sufletului și refuză Providența”, luând act de mediocritatea prezentă în literatura română și franceză, amintind de o literatură idolatrică și de pudibonderia marxistă, de simplitate și de mister, explorând și aducând argumente din zona socialului și a politicului cu un limbaj uneori vehement și ton spontan al unui Musil și Kafka, uneori contradictorii, vădit accentuate, în demersuri cu oarecare dificultate.

La rubrica eseu, criticul exeget **Cassandra CORBU** vine cu o comunicare elaborată- livrescă, intitulată „Metamorfoze literare de la romantism la postmodernism- Poezia de dragoste”, prin care se relevă conținutul și formele cunoscute și canonice ale evoluției poeziei de la romantism la modernism și de la avangardism la postmodernism. În poezia postmodernă de dragoste, tema acesteia, erosul, a cunoscut o interesantă metamorfoză literară, prin care trezirea emoției estetice se obține printr-o generalizare a particularului, plecând de la creațiile de factură romantică și în spațiul literar românesc, eminescian, în care „eul lyric se află în poziția geniului neînțeleș...” , proiectat în spațiul oniric, în care iubita plutește ca visul de ușor” (Atât de fragedă), cu o viziune a perechii androginice, preluată de simboțiști, după modelul yin și yang. Cassandra CORBU arată că în perioada avangardei forma ideală consacrată poeziei în romantism a fost

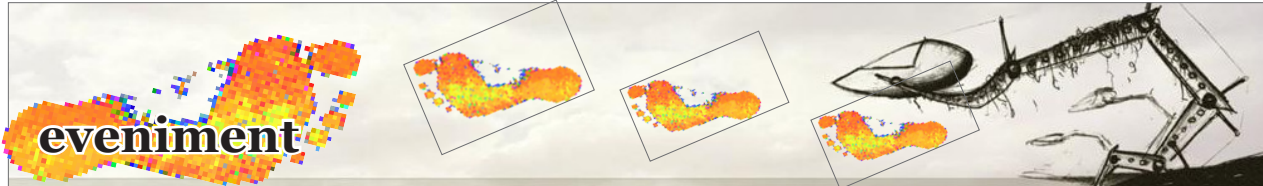

sfidată «dorind crearea unei „nepoezii” și șocarea... cititorului», iar pentru desființarea conceptelor canonice se promovează «„un coșmar baroc adus la nivelul spectacolului pur”, „umorul negru și ironia reprezintă instrumente vitale în construirea mesajului poetic avangardist, ce se află pe linia unei „rupturi” (E.Coșeriu), în aparență, de sens». Eseista accentuează că principiile acestui avangardism cu trecere prin dadaism „vor fi preluate într-o manieră mai puțin radicală, viziunea asupra iubirii aflându-se undeva între cele două extreme ale romantismului, simbolismului și avangardismului” și că principiile creației neomoderniste, a poeziei pure (Edgar Allan Poe) le aflăm, la noi, la Nichita Stănescu, Casandra CORBU arătând că «poezia de dragoste a acestuia nu poate fi „decodificată”, înțeleasă pe deplin, aspect pur neomodernist, însă sesizează că aceasta transmite stări de o profunzime lirică și estetică impresionantă, prin subiectivizarea mesajului... (poveste sentimentală)». Această poezie a iubirii, este cu evidență în lirica postmodernă, de aflare a sacrului în profan în noile metamorfoze literare.

Poetul **Petruț PÂRVESCU** apare în paginile revistei cu poeme în versuri în care excelează prin răceala generată de carența lirismului și prin tenta pronunțată a politicului, construite în forme canonice atipice, ieșite mult în afara registrului pudorii poetice, iar **Victoria MILESCU** apare cu poemele „Acolo unde...”; „Lucrurile”; „Doar prezentul contează” și „Trezire”, cu versuri în structuri și forme neorealiste, pe linia liricii lui Nichita Stănescu, într-o curgere liberă dar, uneori, cu hiatusuri spontane, în structuri greoaie, mai mult încifrate, care subiectivează și nu spun aproape nimic unui neavizat, impresionând, totuși, prin lirism și estetica formei versului...

Un eseu care poate trezi un interes deosebit cititorilor, datorită conținutului cu accente reflexive, este intitulat „EMIL CIORAN- Taborul răstignit și cinismul axiologic” și aparține filosofului ieșean **Tudor GHIDEANU**, fost profesor la Univ. „Al. Ioan Cuza” din Iași, din pleiada filosofilor, sociologilor și esteticienilor trecuți pe la catedra de filosofie și sociologie a Universității ieșene, precum: Ștefan AFLOROE; Petre ANDREI; Nicolae BAGDAZAR; Dan BĂDĂRĂU; Simion BĂRNUȚIU; Alexandru CLAUDIAN; Vasile CONTA; Petre NEGULESCU; Ion PETROVICI; Ernest STERE și Ștefan ZELETIN, colaborator principal la realizarea unor lucrări de referință, printre care *Istoria filosofiei românești* (Editura Academiei, 1985), pentru care a primit premiul Vasile Conta, acordat de Academia Română în anul 1990. În eseuul său, de un lung metraj axiologic, „TABORUL, blestemat de profetul IOV”, cea culme a «plângerii» de pe care se revendică «întemeierea logică a necesității ontologice a NAȘTERII» descrisă de filosoful Tudor GHIDEANU (T.G.)

adică dealul de la 590 m, cu pante abrupte din Israel, în Galileea, la 8 km SE de Nazareth, locul schimbării la față a Mântuitorului, de data aceasta, cel al nașterii este și Taborul cioranian, dar pe care acesta, vorbind „despre neajunsul de a te fi născut», la un TABOR («Fără Dumnezeu și fără lepră»). Și, totuși, Cioran, adoptând filosofia absurdului, afirmă că «punerea în cauză a nașterii ține de un tip special de veghe», unul lipsit de temeii, «că nimic material nu e de natură să înnobileze ceva, «că realitatea» ține de «absurd», răul fiind în urma și nu înaintea noastră, relevă o conduită antiphysis, cinică, față de unicitatea nașterii... Acest stil aforistic, tradus prin „rău”, la Cioran se încadrează în spațiul unei axiologii cinice, bine receptată la fenomenologul axiolog Raymond POLIN, echivalentă cu izolarea-detașarea de toate valorile existente și de toate ierarhiile valorice. Se poate, astfel, lua o „decizie legitimă”, de a transcende conștient intențional axial- valoric în timpul real și de a gândi axiologic, în viitor (Polin, Heidegger și Sartre), de a cunoaște și a judeca valorile într-o nouă ierarhie axiologică, în relativitatea principiilor axiologie: identității, finalității, analogiei-echivalenței și ierarhiei, neexcluzând din analiza valorii Neantul și Posibilul (Jean-Paul SARTRE), incertitudinea, apărând, astfel, într-o poziție demiurgică, cu calități colectiviste, suprimarea oricărei izolări, prin muncă și acțiunea forței. Atunci, când individul creator izolat refugiat într-o certitudine axiologică, făcându-și datoria cu o decizie conștientă, luată în arbitrar și în incertitudine, refugiat într-o incertitudine, cu o opțiune pentru inopțiune- structurată pe logica functorului sau operatorului, «nici-nici» a echivalenței și o autosuspendare cinică, Cioran a ales să evalueze și să acționeze, într-o atitudine cinică, care presupune altceva decât altceva al altcuiva, deci, prețuirea de sine și libertatea, o permanentă depășire responsabilă, o valoare intrinsecă cu cuantificare pozitivă. Cinismul axiologic al lui Emil Cioran, arată T.G. se integrează și, chiar se fundează, independent de Jean-Francois LYOTARD, Jurgen HABERMAS, Michel FOUCAULT n.a.- filosofia modernă. Tot, la fel, T.G. arată că CIORAN își definește, prin cinism, propria situație de refuz al trecutului, a valorilor tradiționale, de răzvrătire împotriva eredității, preferând singurătatea, a se descurca singur, liber, „... Total liber. Liber ca un mort din fașă” de a pierde agresivitatea, expansiunea, furia, localizate în origini și nu simte „nevoia de nimeni” iar indispoziția o consideră o experiență fizică avortată, pe când nașterea aduce temporalitatea concretă, individuală iar non-cunoașterea o eroare care servește drept suport tuturor adevărilor, necesitatea de a exista în timp, care personalizează eul (unicitatea existenței) și non-necesitatea fiind contingente, nu exclusive, într-un extaz al temporalității, functor syntactic de detașarea eului existențial, de naștere și de începuturi, putând, astfel, identifica un eu anterior

eului și o sfidare a morții. Urmare a reliefării în acest eseu a cinismului axiologic cioranian pe întreg spațiu al acestui studiu, universitarul filosof, Tudor GHIDEANU concluzionează metafizic: „Să te tot duci cu gândul la o lume, în care încă nimic nu s-a înjosit să se ivească, în care presimți conștiința, fără să aspiri la ea, în care, tolănit în virtual, te bucuri de plenitudinea vidă a unui eu anterior eului... Să nu te fi născut, numai să te gândești la asta, ce fericire, ce libertate, ce spațiu!”

Poetul Nicolae TZONE în poemul „Omul roșu zidește în urmă ușa” realizează o identificare în versuri cu structură neomodernistă dispozițiile malefice ale „omului roșu”, obișnuit cu maltratarea geniilor, în speță, a geniilor poetice.

Poetul Vasile TUDOR, în poemele sale, reclamă nașterea sa ca o regenerare lăuntrică spirituală a sinelui contopit organic cu cosmosul poetic și trecerea ca o devenire axiomatică, demiurgică („Qui prodest?...”).

Poetul Gheorghe Mihai BĂRLEA, în poemele sale cu reliefări și configurări moderniste, abordează formele erosului în structuri lirice insolite, rezultate prin transfigurări genezice deterministe, plener factuale, uneori cu tentă hedonică (Epicureică), alteori reflexive, până în vecinătatea absurdului...

Dumitru ȚEPENEAG în ideatica sa „Onirismul- În căutarea unei definiții” consideră onirismul tern și îl expune în viziunea lui Breton și Aragon, ca o recuzită a suprarealiștilor și în teatrul absurdului, în sensul transcendental, al proiectării hiperbolice a sentimentelor, până la a le obiectualiza și a crea, astfel, o stare de ubicuitate. Face referiri, de asemenea, la onirismul lyric și epic, dezvoltă onirismul aesthetic în literatură și arată că în realitatea estetică operele artistice conțin ambele realități, onirică și cotidiană (diurnă), iar oniricul se opune liricului și metaforicului.

Pe poetul și criticul literar Lucian GRUIA îl găsim în paginile revistei cu eseu „BRÂNCUȘI-formele demiurgului” și în cercetarea sa, pentru care folosește o bibliografie impresionantă, prezintă flaneur-ul perfect al arhetipurilor ființiale hiperbolizate și cu extrapolare în tehnicitatea actuală, în amploarea monumentelor brâncușiene și în formele arhitecturale moderne, preluate în viziunea criticului literar Roxana MARCOCI, „de depășire, la BRÂNCUȘI a limitelor în dublu sens, a ieșirii interiorului în exterior și a aducerii exteriorului în interior, urmate de o refacere a unicității”, stării libere, a regnului mineral, în principal, cu sentimentul cosmic al totalității, proprii marii creații brâncușiene, care ne facilitează pătrunderea în interiorul formelor demiurgice...

Gheorghe IORGA, eseistul și criticul literar cu o viziune realistă și un spirit creator sensibil a reușit să recepteze magnific activitatea teatrală și social-politică a actorului-profesor Dorel VIȘAN în eseu intitulat „Paradigma „Dorel VIȘAN”, sesizându-I „eul psihologic și eul artistic/creator, în terminologia

lui Prust din „Contre Sainte-Beuve”, într-o alchimie a variațiilor stilistice și a rafinamentelor sofisticat-comunicative”, identificându-l ca mare actor polimorf, un aristocrat al spiritului, iubitor de parabile și de învățături, dăruit spiritului cu toată ființa, descoperit în arheologia umană a personajelor sale.

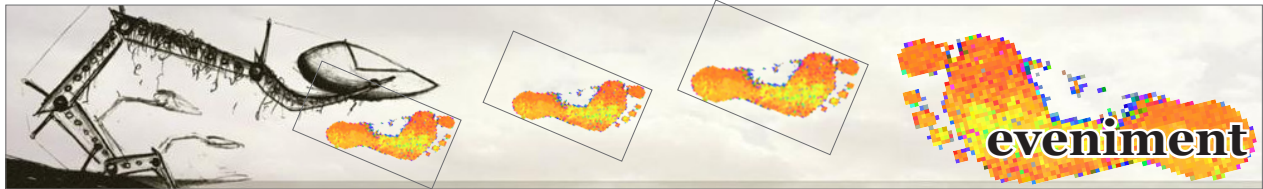
La rubrica **POEZIA EXPERIMENTALĂ** îl găsim pe Șerban FOARȚĂ cu poemul „ALLEMANDĂ” unul din poemele sale- spectacole livrești de surprinzătoare incantații (Daniel CORBU) și, de asemenea, pe poetul Mihai MERTICARU, cu poemele „Toul seamănă cu tine”; „Slavă ție-n veci, femeie”; „Noaptea lungă ce m-așteaptă”; „Din zâmbete și suspine” ș.a, cu structură ideatică și lirică - rimă și ritm, experimental- clasicizate, cu teme, precum erosul, criticul, natura, existențialul, apollinicul în tandem cu teluricul ș.a..

La rubrica **proză** îl găsim pe Aurelian SILVESTRU cu „O istorie controversată”. Este narată viața sa în varii ipostaze și condiția psihologică panicardă a romanticului țar al Rusiei, PETRU I, luptător nepretențios, cu insuccese la Narva-Suedia și Stănilești-Moldova, cu slăbiciuni erotice (vezi sevitoarea baltică- letonă Marta, devenită Ecaterina, cu care s-a și căsătorit la anul 1711) și cu apucături stranii, de deghizare-și de saltimbanc...de pelerin deghizat pe străzile Europei civilizate, de unde va culege informații în varii domenii, valorificându-le, apoi, pentru imperiul său și de călău al pedepsitorilor din imperiu, făcând din condamnările la moarte o distracție. Petru I moare la 28 ianuarie 1725, după ce o instalase în tron pe Ecaterina și după ce își înalță capitala Petersburg. Se reține din cuprinsul prozei lui A. Silvestru câteva caracteristici ale țarului: „Petru I a fost geniu al paradoxului. Stimulând progresul în plan social, el a declanșat regresul în plan individual. Datorită reformelor sale, Rusia a devenit o țară modern, dar prin caracterul ei a rămas un deșert al instictelor primare, asiatice”.

Tot la rubrica **proză** semnează medicul scriitor și jurnalist Lucian MERIȘCA narațiunea sa, intitulată „închide lumina în lumea cealaltă”, din care se desprinde existențialismul nihilist generat de lenea și adicția la masochismul realității;

De semnalat este și interviul poetului „Daniel CORBU în dialog cu Nasos VAGHENAS, intitulat „Iașul este un oraș al amintirilor”, luat de Daniel Corbu cu ocazia apariției în limba română a antologiei de poezie „Rătăcirile unui călător”, având ca interlocutor pe importantul poet grec Nasos VAGHENAS, original, prin modalitatea abordării ideatice și stilistice a scrierii, continuator al modernismului poeziei neogrecești, generat prin Kavafis, Iannis RITOS, Odysseas ELYTIS, Ghiorghios SEFERIS, încununată cu două premii Nobel, cel care nu crede într-un realism absolut al postmodernismului ci într-un relativism relativ.

Poemul vizual se identifică în paginile revistei cu poemul unor fascinații, inedit în viziunea

lui **Mihai PÂNZARU-PIM**, cu poemul „Eu tot la adevăr, bine și frumos” dei **Matei VIȘNIEC** și cu poemul „răsturnarea lumilor cu un planș de oțel”, de **Alexandru Ovidiu VINTILĂ**.

La rubrica **document** beneficiem de imaginile lui Emil CIORAN și Constantin NOICA, Lucian BLAGA și Cornelia BLAGA-BREDICEANU, Mircea ELIADE și Nina ELIADE, Panait ISTRATI și Nikos KAZANTSAKIS;

La rubrica Remember:

- Adam PUSLOJIČ apare cu poemul doinit „Podul luciferic”, dedicat lui Mihai Eminescu;

- Acad. Eugen SIMION este înscris cu eseul intitulat „Naționalismul a creat România modernă”, în care marele filolog și critic literar roman sesizează criza morală, identitară și criza spiritului românesc de care este bântuit, de 30 de ani, poporul român. S-a început cu negarea lui Călinescu, pentru capitoul din Istoria Literaturii Române „Specificul național”, în timp ce România Modernă, țara cu pământul ei, cu limba sa, cu toleranța, religia și ideea de unitate s-a creat sub naționalismul pe care încearcă să-l combată delatorii și zelatorii poporului roman, unul cu aceste în clișee, fiind, în singurătatea sa retras, Emil CIORAN. apoi M. Ralea și, nu în ultimul rând, mediile și politicile românești actuale;

- Poetul român bucovinean din Cernăuți, Vasile TĂRĂȚEANU apare cu poemul „Spovedanie”, prin care acesta se identifică cu ecoul adânc și nobil național, cu accente românești, în versurile: „Cum să-mpart, Doamne, strămoșii/ Și copiii ce îi am/ Cum să-mpart o țară-n trei/și în două același neam”, precum și în versurile: „Cum să-mpart, Doamne, Moldova/ Și prea dulcea Bucovină./ Lăsând crengile de-oparte/ De străbuna lor tulpină”;

- Medicul- poet Emil BRUMARU (1938 -2019) apare în studiul operei sale, realizat de Daniel CORBU, intitulat „Emil BRUMARU sau Poezia ca epopee eroico-erotică”. Acesta este caracterizat ca „o voce lirică absolut originală”, un precursor al tinerilor poeți postmoderni de astăzi, propunând „senzualitatea ca un spectacol nesfârșit”. Sunt redată în studiu titlurile volumelor sale și se realizează o analiză critic-literară a unui număr însemnat din creațiile sale. Poemele sale, ne spune Daniel CORBU, sunt „un fel de bocete de adult răsfățat, venind în linia Conachi, Dimov, Tonegaru, dar și a unui Apollinaire, din cântecele pentru Lou, sunt exotice, grațioase și cuceresc la prima vedere.”;

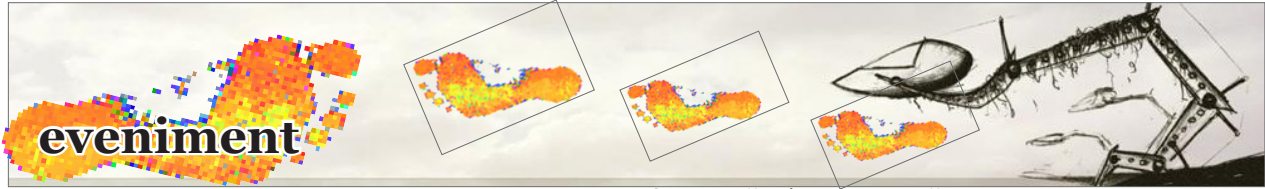
-Poetul și prozatorul Tucu MOROȘANU (1954-2022) este prezentat în studiul operei sale, realizat de dr. filolog Mihaela GRĂDINARU, ca „parte din categoria celor care scriu mai întâi pentru propriul suflet. Interior sensibil, nutrit cu esențele spirituale ale Bucovinei” ne apare mai întâi ca poet cu un număr important de volume, apărute la edituri de prestigiu, dar și cu romanul „Guzgani de apă” construit din două planuri narrative cu personaje puternic polarizate, arhitectura narativă sprijinindu-se „pe opoziția dintre polii principiilor morale,

dintre întuneric și lumină”...;

- Prozatorul și dramaturgul acad. Dumitru Radu POPESCU (1935-2023), un scriitor devenit clasic, ne este prezentat de Daniël CORBU, de Răzvan VONCU, Nicolae BALOTĂ și de Horea GÂRBEA în studiul HIC ET NUNC sau La Vânătoarea regală, cu blazonul de Împărat al norilor, însoțit de Cei doi din dreptul Țebeii, duios D.R. Popescu trecea” Este un mare scriitor din generația 60, din pleiada Nicolae VELEA, Fănuș NEAGU, Ștefan BĂNULESCU, Romulus GUGA, Sorin TITEL, care și-a împărțit scrisul între proza scurtă, roman și teatru. Daniel CORBU ne sesizează, referindu-se la opera dramatică a lui D.R.P. „ca fiind de un neobaroc esențialmente modern, în algoritmizări luxuriante și, deopotrivă, stilizate, cu structuri necanonice, mixând atitudinea romantică, realismul fantastic, hiperbolizarea grotescă, farsa bufonă, ambiguitatea tragică”. Prin piesa de teatru „Muntele”, Valentin SILVESTRU, citat de Daniel Corbu, îl consideră „reprezentativ pentru întreaga mișcare literară, prin cota de conștiință critică și expresivitate originală a scrierilor sale, definind o direcție estetică”. D.R.P. s-a dedicat și obștei scriitoricești, de redactor șef al revistei „Tribuna” din Cluj (1969-1982), în care debutează și Daniel CORBU, de redactor șef la „Contemporanul” (1982-1990) și președinte al Uniunii Scriitorilor din România. Nuvela scrisă de Dumitru Radu POPESCU „Duios Anastasia trecea” este prezentată de Răzvan VONCU ca fiind „Densă prin semnificații, originală prin stil, generoasă prin mesajul ei protestatar...demonstrează maturitatea nuvelei noastre contemporane, care consolidează virtuțile genului scurt...”. Nicolae BALOTĂ îl identifică pe Dumitru Radu POPESCU, - prozator și dramaturg contemporan „cel care a demonstrat până acum o mai acută sensibilitate a tragicului” iar Costin TUCHILĂ evidențiază faptul că „Romanele lui D.R. Popescu fixează într-o veritabilă fenomenologie narativă drama...de factură deopotrivă ontologică și pragmatică” iar Horea GÂRBEA ne va spune că „Nici o istorie literară scrisă în timpul activității sale nu l-a ignorat pe D.R. Popescu. Nici nu ar fi fost posibil”.

- Poetul Radu CÂRNECI (1928-2017) este prezentat cu poemele „La paradisul biblic”, un excurs biblic- eufratic și „Ce ierburi fi-vom”, un poem existențial, al temporalității, în metamorfoze entropice, în versurile „când clopote vor bate armonios/ce ierburi fi-vom, ce pământ duios”;

- Scriitorul Vasile ANDRU (1942-2016) este prezentat prin ideatica sa narativă „Te vei schimba...-Despre perfecțiune”, cu referire la exprimarea e-goului și a antinomiilor existențialității telurice, care eluviază în imaginea perfecțiunii sau imperfecțiunii ontice, din volumul „Terapia destinului”, editura Princeps și din Clipa –Timpul din „Omul împotriva morții”, de limită în finalitatea vieții „Pentru marea masă a oamenilor, singura relație cu veșnicia este totuși dragostea. După cum

singura lor iluminare este vecinătatea morții”.

La rubrica portrete critice, revista o prezintă pe poeta Ana BLANDIANA printr-o descriere-analiză a universului său liric realizată de poetul Daniel CORBU, aceasta fiind prezentată cu „distanța de poet autentic în literatura noastră la sfârșit de secol douăzeci”, ducând „mai departe expresionismul blagian, poezia sa fiind un joc al spiritului, o gnoză culminând cu o contopire a subiectului cu elementele lumii, cu simbolurile și mitologia” și „cultivă starea de grație a textului”. „Viața simbolică, somnul vegetal, moartea, anotimpurile, iubirea necarnală, frica existențială... sunt materia primară a poeziei sale...”. Ana BLANDIANA se reliefează în literatura română și în mediul social românesc ca un „artist de o ținută morală impecabilă, în social, dissident... în întunecatul deceniu nouă pentru rezistența intelectuală la regimul communist...” Îi sunt prezentate, în continuare, volumele sale de scrieri și imaginile foto ale copertelor volumelor, precum și unele dintre cele mai semnificative poeme, relevând mai jos poemele: „Epitaf”, „Elegie de dimineață”, „Umilință”, „Legături”, „Hibernare”, „Eu cred”, „Cruciada copiilor”, „Delimitări”, „Corabia cu poezi”, „Descântece de ploaie”, „Ar trebui” și „Eu cred că norii”.

În biblioteca de poezie îl găsim pe poetul, eseistul și scriitorul portughez modern, reprezentant al modernismului lusitan Fernando PESSOA-Portugalia, cu referințele lui Claude Michel CLUNI și Luciana STEGANGO-PICCHIO, într-un grupaj alcătuit și tradus din limba portugheză de criticul literar, traducător și poet Geo VASILE;

Evghenios ARANITSIS - Grecia este cuprins în paginile revistei cu esul, „Odyseea ELYTIS (Alepuodelis)- Geografia paradisiului”, un paradisiu enigmatic, reversal fericirii, al aceluia murmur delicat al singurătății, provenit din inocență, de conciliere a contrariilor, care să învingă distanța între dragoste și lumină, între etică și simțire, între pasiune și decență...;

La rubrica *galaxii lirice* îl găsim pe poetul Carl SANDBURG-S.U.A.. apropiat de lirica lui Edgar Allan POE, cu poemele: „Motiv în galben”, „Monumentul lui Washington, noaptea”, „Spălarea creierului”, „Călăul, acasă”, „Roșu și alb”, „Casieria roșcată de la restaurant”, „Porumbelul vesel”, „Nocturnă într-o cărămidărie”, „Sub un bour de pălărie”, „Feamățul mării” și „Copil”, pe **William E.LEPARULO**- S.U.A., docent în literatura italiană, poet și prozator, specialist în CAMUS, îl găsim în revista nr. 9-10, cu poemele scrise în lb. italiană: „Lake Bradford”, „Al ristorante”, „Ricordo”, „Ultimo giorno a Caserta”, „Incontro”, „Panama City”, „Amore de vivere”, „Autuno” și „Panta Rei”, iar pe **Jorge Luis BORGES**- Argentina, cu o lirică preponderant erotică, elegiacă sau duală și hristic- celestă îl găsim cu poemele: „Remușcarea”, „Paznicul cărților”, „Poetul își proclamă faima”, „Everness”, „Poema umbrei”, „Înserare”, „O viață

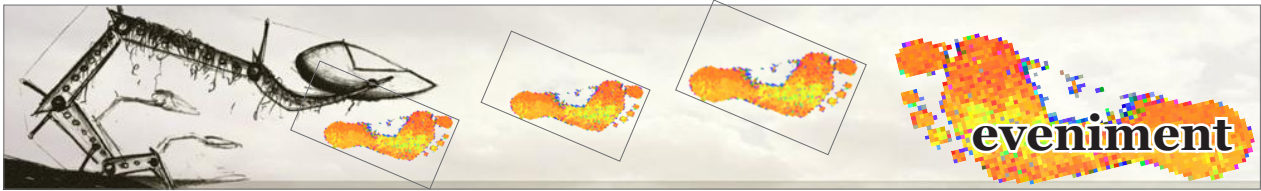
întreagă” și „Fragment”.

Ludmila BEJENARU, la o nouă rubrică eseu își prezintă volumul, intitulat „Realism magic în contextual cunoașterii celuilalt” în care autorul său, azerul KAMAL ABDULLA, abordează fenomenul străvechi culturii azere, făcând posibilă înțelegerea „ce înseamnă Azerbaidjan și acel spațiu etnocultural specific, care dintotdeauna a fost o permanență a culturii universale”. În acest roman, ca și toate celelalte romane ale sale, regândind miturile tradiționale, universitarul Ludmila BEJENARU ne arată că autorul transferă personajele din mituri în lumea modernă, „mitul folosindu-l ca o bază structurală și etico-estetică a genului fantezy...”, sublimând „două două perspective ale realismului magic, perspectiva rațională asupra realității și acceptarea supranaturalului ca realitate prozaică... punctele esențiale ale aceluia real miraculos - un veritabil tezaur identitar, unul dintre elementele absolute necesare unui realism magic mereu reconfigurat și recontextualizat într-un spațiu anume”.

De reținut la rubrica *galaxii lirice* pe **Wystan Hug AUDEN**, unul din cei mai mari poezi americani cu grupajul de poeme, intitulat, „În memoria poetului și dramaturgului irlandez William Butler YEATS- 8 Martie 1939”, în traducere de **Adriana BULZ**, prin care deplânge într-un cadru poetic inedit, prin lirismul pronunțat, moartea marelui YEATS, în versul său sublimat „Azi cu el secă izvorul poeziilor din stâncă”.

Mioara BAHNA, în esul său, intitulat **BORIS PASTERNAK** (1890-1960)- Drame fără sfârșit” îi prezintă biografia și opera. Acesta, prin intermediul părinților săi- artiști evrei localizați în Moscova, îi va întâlni în propria casă pe Lev Tolstoi, Émile Verhaeren, Serghei Rahmaninov, Alexandr Skriabin, Rainer Maria Rilke... Prin studii în filosofie la Univ. din Moscova și prin continuarea acestora la Universitatea din Marburg, cu debutul ca poet în anul 1911 îl consacră poet apropiat de creația simbolistă rusă și de futurism și, realizând traduceri din operele marilor scriitori, aceștia îl vor influența ideologic, devenind, astfel, suspect prin introducerea liberalismului în scrieri. Romanul „Doctor Jivago”, romanul existențialist complex, epopeic al lui BORIS PASTERNAK, comparat cu romanul lui Lev Tolstoi „Război și pace”, caracterizat prin nucleele sale epice în succesiunea acțiunilor- un bildungsroman generat, prin flashbank, de realismul imaginilor mizeriei și a deportațiilor politici și a personajelor aristocratice, celor considerați dușmani ai poporului, din perioada 1903-1929, ca parte din imaginea tipică a spațiului lumii rusești, „prin urmărirea concomitentă a mai multor planuri, prin îmbinarea realismului și a romantismului”, prin numărul mare al personajelor în dinamică scenică, Academia Suedeză îi va decerna Premiul Nobel. Pentru romanul genial „Doctor Jivago”, cât și pentru critica stalinismului și colectivizării agriculturii,

BORIS PASTERNAK a suportat consecințele excluderii din rândul Uniunii Scriitorilor și a fost amenințat cu expulzarea, în cazul nerenunțării la marele premiu, obligat fiind să-l refuze, nedorind a părăsi pământul Rusiei, de care va fi legat până la moarte...

Mai prezentăm, din paginile revistei, la rubrica galaxii lirice pe Laureano SILVEIRA-Potugalia, cu poemele sale "Leopoldina Augusta-in perpetuum", "Cuvântul și fructul", "Sânul-Catrinei", "Figură subtilă", "Portretul Anei- pentru Ana Luiza", "Trupurile – omagiu războiului" și "Felinele ascunse (fragment)", poeme scrise într-o lirică neomodernistă cu teme existențiale majore, precum moartea, tăcerea, iubirea și tentațiile nudului, războiul ș.a.

Scriitorul și criticul literar Virgil DIACONU, în eseu său elaborat, intitulat „O umanitate tăcută sângereză liniște” – „Observații generale asupra poeziei lui TRAKL” ne prezintă pe poetul austriac Georg TRAKL (1887-1914), născut la Salzburg, absolvent al Universității din Viena, secția Farmacie. Militar farmacist, acesta participă la războiul dintre Austro-Ungaria și Rusia în bătălia de la Grodek din anul 1914. Este diagnosticat schizofrenic în spitalul garnizoanei din Cracovia și se sinucide. Scrie poezie, în perioada 1906-1914 și I se publică volumul „Tânguirea mierlei”, în anul 1919. Este imediat receptat ca un mare talent poetic, prin construcțiile sale lirice în sublimat semantic, unitare, înlănțuite, sau mixte, în versuri cu incoerențe, fără o continuitate semantică, dar axiologizate pozitiv

prin viziunea sa poetică, a eului său asupra unei lumi „crepuscular-dramatică...în prăbușire și descompunere”(Virgil DIACONU.) Eco-ul acestor versuri în rândul cititorilor vienezi, în condițiile de loc favorabile Imperiului Austro-Ungar la acei ani, sunt imediat receptate, favorabil, iar poetul așezat lângă Rilke și Homannsthal.

Franz KAFKA este prezent în Violon d'Ingres, cu poemele „Cunoaște-te pe tine însuși”, „Satul învecinat”, „Sub soarele înserării”, „Rece și nepăsător”, „Declarație de dragoste”, „Ți-mi dai” și „Lasă viitorul să doarmă”, în care lirismul și ideaticul se înglobează în ineditul ipostazelor existențiale suficient de bine cuprinse de autor în chingile ego-ului său poetic.

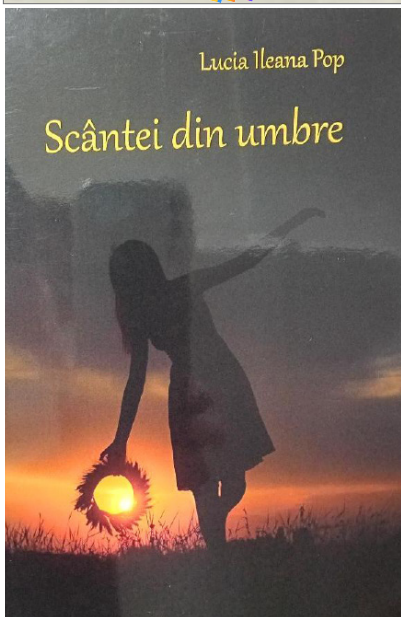
Și, în sfârșit, la promo libris găsim tratatul filosofic Vasile CONTA, intitulat Teoria fatalismului-apărut la Editura Princeps, Multimedia, cu o prezentare doctă de Andrei STURDZA și volumul de versuri Matei VIȘNIEC, intitulat „Imaginează-ți că ești Dumnezeu”, apărut la Editura Cartea Românească, cu o prezentare realistă de Nora VELICICOVSKI.

Cele două numere 9 și 10 (septembrie-octombrie) ale revistei FEED BACK, anul XX, astfel cum au fost prezentate succint, mai sus, cuprind material literar de o mare valoare axiologică, pentru care se impune o parcurgere analitică, atentă, a întregului conținut, pentru o valorizare superioară de către cititori.

Gheorghe APETROAE

pagina
201

Lucia Ileana POP
Scânteii din umbre
 Editura Sfântul Ioan,
 Brăila, 2023

pagina
202

O poetă de mare vibrație și sensibilitate, beneficiind de o impresionantă știință a construcției poemului este Lucia Ileana Pop. Născută în Deseștii de Maramureș (conserva noastră de românism), cu studii filologice, profesoară de limba și literatura română în Italia, a publicat până acum trei volume de poeme: *Scânteii de suflet / Scintille dell'animo* (2020), *Umbre și lumini / Ombre e luci* (2022), ambele bilingve, la Editura „Recidiva” din Milano și *Scânteii din umbre* (Ed. „Sfântul Ioan”, Brăila, 2023).

Avem în față volumul recent, *Scânteii din umbre*, o sută de poeme al acestei poete autentice, trăitoare în Italia dar înfășurată într-un dor neîndepărtat de țara natală, așa cum mărturisește poeta într-un cuvânt însoțitor: „Am încercat să redau în poeziile din acest volum scânteile pe care le-am văzut în umbrele pe care le avem cu toții în viață sau care m-au impresionat pe mine, dar și în umbrele pe care anul 2020 ni le-a scos în față tuturor, umbre pe care le-am

transformat în articole pentru două jurnale cu care am colaborat în timpul primului val al pandemiei, Graiul Maramureșului și știri pe surse.ro, un mod pe care l-am simțit necesar pentru a încerca să mă detașez de un prezent care era destul de înspăimântător, mai ales pentru că mă aflam departe de casă. Din păcate, umbrele continuă să ne invadeze, dar speranța în zile mai bune nu ne permitem să o pierdem.”

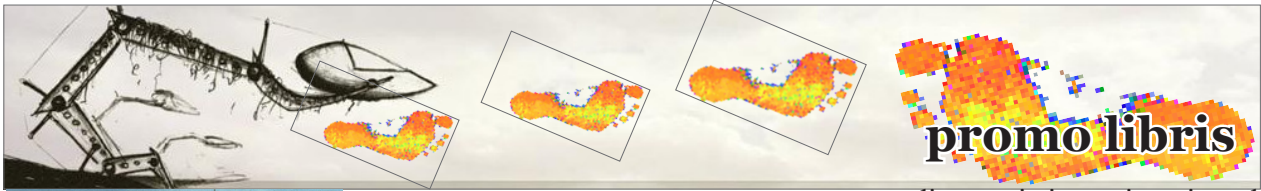
Multe din poemele cărții au ca temă identitatea poetei, traseul existențial, bucuriile, suferințele, dorul de țară. „Vin din satul în care vara se mai simte încă mirosul / de iarbă abia cosită și de busuioc”. Sau: „Vin de unde bisericile urcate până-n cer / scară ne sunt către cealaltă lue, / de unde orții și viii continuă să trăiască împreună. / Vin de-acolo de unde oamenii iubesc floorile și sărbătorile, / de unde-s săteni ce știu munca să cinstească, / viața și moartea mândru să trăiască.”, spune poeta în *Eu vin de la Desești*.

Temele Luciei Ileana Pop sunt: *Nașterea, Iubirea, Fericirea, Călătoria, Moartea*.

Lectorul va admira frumusețea și frustețea discursului poetic. Poeta știe că sacralizarea emoției se produce doar prin mijloace artistice. Ea știe că „există o muzică a cuvintelor, / cum există și una a culorii / văzutului și nevăzutului, / a cunoscutului și a neștiutului.” Poeta știe: „fără iubire, nimic!” și „Nimic nu-i pustiu dacă are iubire.” Iubire de oameni, de patrie, de cuvânt, de frumusețe, care e partea de sus a binelui.

Poetă a armoniei, de mare forță lirică, bazându-se pe un original catharsis al trăirii poetice, Lucia Ileana Pop și-a găsit, prin ton, ideatie și rostire, Calea proprie ce se va așeza în timp în albia unei opere poetice originale.

Daniel CORBU

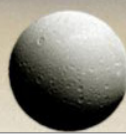
Alexandru VLAD
Cenușă în buzunare
Editura Charmides, Bistrița

Alexandru Vlad este un prozator despre care nu se poate discuta serios fără a vorbi despre atmosferă. Textul care deschide volumul de față, *Amintirea clară și precisă a zilei de 27 septembrie, 1970* aduce în prim-plan de la bun început obsesia pentru punere în pagină pe care Alexandru Vlad o manifestă uniform. Descrierile prozatorului sunt exacte, personale, fără lăbărtări, șlefuite lingvistic până la luciul plin și greu al vanadiului imposibil de zgâriat. O privire fugară în laboratorul de creație al autorului, atât cât arareori și cu zgârcenie o permite, arată caiete pline cu notații descriptive. Creionări ale contemplației. Atunci când acestea se adună, se decantează, în paginile textului finisat apar surprinzător de simple și întâmplătoare. Frazarea e atât de sculptată încât pare relaxată și necăutată. Firescul și cursivitatea obținute printr-un travaliu extrem de îngrijit oferă suport pentru o imagistică extrem de puternică și originală, adeseori cu impact vizual și asociativ net superior poeziei practice de mulți dintre autorii-vedetă de azi. Dar adevărata poezie din proza lui Alexandru Vlad nu vine din acest registru al spectacolului lexical și vizual, ci din surprinzătoarea ambiguitate pe care o instaurează descrierile sale exacte. În universul pe care îl construiește autorul există mereu un cadru mai larg, niciodată vizibil, dar constant intuit, care deschide perspective spre o dimensiune mai largă. Este intuiție, o senzație dincolo de palpabil, conștient sau logic, de parcă lectura ar păși în permanență în marginea grandorii revelației. Subtilitatea acestui joc este parșivă. *Drumul spre Polul Sud*, povestirea clasică din repertoriul lui Alexandru Vlad ilustrează perfect acest mecanism. Ai senzația că prozatorul ar putea scrie despre orice pârând profund și metaforic. Frigul pare să devină un

pretext pentru un studiu cazuistic, mai apoi unul pentru tablouri de grup, pare să se desprindă în simbol, să irizeze rece în metaforă pentru ca abia în final să realizezi că oferă pretextul unei construcții foarte moderne a textului care, abia aceasta, realizează ruperea înspre simbolic. Stratificarea narațiunii este cea care joacă în realitate un rol mai important decât nivelul vizual sau cel al sonorității lingvistice. Povestirile lui Alexandru Vlad sunt povestiri etajate, nici cel mai simplu text al său nefiind unul plan. Tocmai această construcție complexă, cu planuri mereu dublate, instaurează capacitatea firelor narrative de a rezona între ele, de a dialoga și astfel de a permite ridicarea la un nivel superior.

Viața mea în slujba statului, o nuvelă extrem de frumoasă și complexă ca execuție, exemplifică foarte bine modul în care Alexandru Vlad înțelege să opereze cu planuri diferite, să uziteze de personaje reflector și să facă tăieturi narrative care nu doar că sistematizează materia textului, dar, prin compartimentare propun acel plan secund. Viața aparent anostă a unor controlori de trafic din anii optzeci devine astfel mai atrăgătoare, mai semnificativă și mai vie decât multe alte reîntoarceri cu pretenții în trecutul comunist al României. Aici se observă și un alt element important și peren în proza lui Alexandru Vlad - transpunerea sa recurentă ca personaj narator. Personajul Alexandru Vlad îi permite prozatorului Alexandru Vlad un joc foarte subtil pe marginea verosimilității și credibilității lumii ficționale propuse. Textele sale au întotdeauna o aromă autobiografică, fără să aibă, însă, niciodată valoarea reală de autobiografie. Ficționalul transcende experiența reală și oferă cititorului surpriza descoperirii unei lumi ușor infuzate de fantastic, ușor livrescă, ușor poetică, niciodată lăcrămos retrasă în esteticism, lume pe care cititorul o identifică aproape ca prin automatism, cu lumea reală proprie, așa cum și-ar dori-o proiectată în subconștient. Personajul Alexandru Vlad este unul dintre elementele de bază ale prozatorului. Recursul la medierea narațiunii prin intermediul unui personaj îi facilitează discursul cu accent confesiv și introduce o altă constantă, morala.

Alexandru Vlad scrie întotdeauna în linia unei morale subînțelese, dar una ușor recognoscibilă și chiar, uneori, angajată. Textele sale nu sunt moraliste sau moralizatoare, dar problematica pe care o pune în scenă autorul are obligatoriu o dimensiune profund umană. Și implicit subscrisă unui set de valori morale. Prozatorul nu vrea să convingă sau să impună un punct de vedere, dar însăși poveștile sale reprezintă un mod de a vedea și judeca lumea care recunoaște un set de valori și implicit înțelege să fie polemic în alegerile morale.

Antologia de față, deși propune un număr relativ mic de titluri, reușește să ordoneze texte despărțite în cronologia creației de un număr semnificativ de ani într-un bloc omogen care pare să pună în valoare fiecare piesă într-o modalitate nouă. Ansamblul evidențiază o omogenitate surprinzătoare a liniei de dezvoltare a autorului. În acest fel volumul devine o semnătură, o marcă a elementelor care îl fac pe Alexandru Vlad mereu unic, mereu fermecător.

Victor CUBLEȘAN

Aurelian SILVESTRU

Zborul dintre Ea și El

Editura Princeps Multimedia, Iași, 2023

Autor de magnetice romane, povestiri, aforisme, promotor al realismului magic și moral, Aurelian Silvestru a devenit, după cele peste douăzeci de cărți publicate, unul dintre cei mai reprezentativi și mai citați prozatori români. Toate scrierile acestui autor de raftul întâi se află la confluența *Esteticului* cu *Eticul* și *Sacrul*. Purtător al nuielușei fermecate, transformând tot ce i se ivește în text estetizat, de cele mai multe ori cu benefice învățăminte morale, Aurelian Silvestru este pilduitor ca Esop, șfichiuitor ca înțeleptul Seneca, visător ca Cervantes și mereu în legătură tainică cu divinul, pentru că, spune el însuși, „literatura are nevoie de miracol.”

Cartea pe care o avem în față, *Zborul dintre Ea și El*, adună douăzeci și șapte de

povestiri noi, urmând celor câteva sute din cărțile precedente. Și dacă ar fi să formulez câteva considerații asupra scriiturii lui Aurelian Silvestru voi spune mai întâi că el stăpânește ca nimeni altul construcția

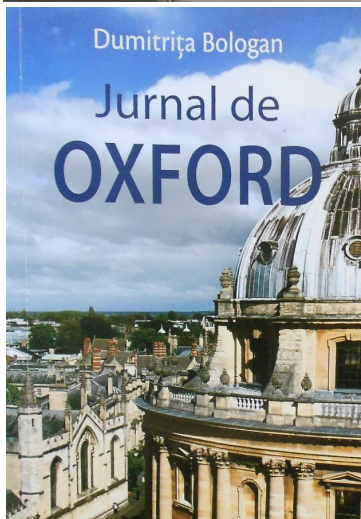
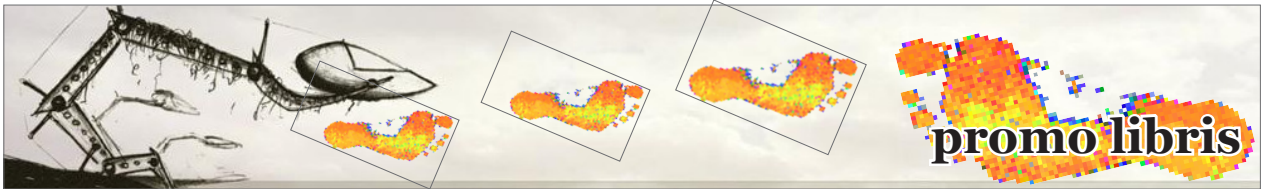
Autor de magnetice romane, povestiri, aforisme, promotor al realismului magic și moral, Aurelian Silvestru a devenit, după cele peste douăzeci de cărți publicate, unul dintre cei mai reprezentativi și mai citați prozatori români. Toate scrierile acestui autor de raftul întâi se află la confluența *Esteticului* cu *Eticul* și *Sacrul*. Purtător al nuielușei fermecate, transformând tot ce i se ivește în text estetizat, de cele mai multe ori cu benefice învățăminte morale, Aurelian Silvestru este pilduitor ca Esop, șfichiuitor ca înțeleptul Seneca, visător ca Cervantes și mereu în legătură tainică cu divinul, pentru că, spune el însuși, „literatura are nevoie de miracol.”

Cartea pe care o avem în față, *Zborul dintre Ea și El*, adună douăzeci și șapte de povestiri noi, urmând celor câteva sute din cărțile precedente. Și dacă ar fi să formulez câteva considerații asupra scriiturii lui Aurelian Silvestru voi spune mai întâi că el stăpânește ca nimeni altul construcția unei povestiri, că oricărei povestiri semnate de Domnia Sa i se pot aplica teoriile genului legate de detaliile construcției: *ouverture*, *fermeture*, *spațiu acțional*, *fiorul moral*. De aceea nu ezit să-l așez fără să greșesc pe același raft celest cu Gogol și Cehov, sfinții estici ai genului scurt și cu mai vesticii Chrétien de Troyes și Michel Tournier din proza scurtă. Dar panoplia empatiilor care alătură spirite creative ar fi și mai completă dacă l-aș adăuga pe Kahlil Gibran din cartea magică, prozo-poetică *Profetul* și chiar pe Rilke din *Povestiri despre Bunul Dumnezeu*.

Lectorul va fi captivat de ideea fiecărei povestiri, de dinamismul și naturalețea dialogurilor, de spectacolul aforistic sau de acuratețea ideilor acestor povestiri scrise cu mână de mare prozator. Se va lăsa impresionat de vraja și miracolul din povestirea *Magia pensulei*, de învățătura morală „Fii ceea ce ești!” din *Debutantul*, de declicul din „*Iubirea nu moare nici la bătrânețe*” sau de apostolul zisei „*Învinsu-m-am însumi*” din povestirea *Însoțitorul*.

Maestru al genului scurt, îmbolnăvit de poveste, Aurelian Silvestru ne aduce și prin această carte, un dar de înalt rafinament, forță artistică și sensibilitate.

Daniel CORBU

Dumitrița BOGDAN
Jurnal de Oxford
Editura Pontos, Chișinău

Aterizat pe masa proprie de lectură printr-o împrejurare inedită legată de recenta noastră descindere la Centrul Academic Internațional “Mihai Eminescu” din Chișinău (prilejuită de aniversarea a trei sferturi de veac de la nașterea regretatului poet / romancier / publicist, acad. Nicolae Dabija), un excelent jurnal de călătorie a sărit peste rând, umplând de invidie câteva (de fapt, mai multe) cărți ce-și așteaptă cumiți rândul la o cronică ori măcar la câteva rânduri despre ele, în perspectiva prinderii *trenului* care să le asigure prezența în cel de-al treilea volum al nostru de însemnări pe marginea lecturilor, intitulat *Cu cărțile pe masă*.

Însoțită de o binevenită *Adnotare* din partea Editurii, pe post de prefață, și de două consistente *Referințe* plasate în final (aparținând prof. univ. dr. Ion Negură și jurnalistului Nicolae Negru), cartea Dumitriței Bologan se prezintă în fața cititorului bine echipată, am putea spune.

Dacă mai adăugăm și documentarea de rigoare, ușurată de notița biobibliografică de pe coperta a IV-a și, în completare, de utilizarea celui mai la îndemână și mai rapid ajutor, calculatorul nostru cel de toate zilele, putem spune că am intrat cât de cât *înarmați* în paginile acestui volum ce se remarcă din start prin bogăția informației, stilul curgător, nuanțat și limbajul pe deplin adecvat unei asemenea scrieri.

Așa am aflat cine este autoarea acestei minunate cărți care a obținut Premiul pentru debut al Uniunii Scriitorilor din Moldova în 2019 (și nu

spunem aceasta pentru a-i spori noi valoarea; o are, iar cititorul se convinge de acest lucru încă din primele pagini): o merituoasă absolventă a Liceului “Mircea Eliade” din Chișinău și apoi a Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova, cu un masterat la Oxford și un doctorat la Academia de Științe a Moldovei, cu stagii de practică și cercetare în instituții naționale și europene de profil, autoare de articole științifice publicate în presa de specialitate din R. Moldova și de dincolo de hotarele ei.

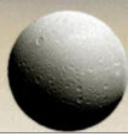
Și totuși, această scurtă înșiruire de elemente din bogata panoplie profesională a autoarei nu trădează în niciun fel talentul diaristic și nu numai, degajat din volumul asupra căruia ne-am aplecat, mai întâi din simplă curiozitate și apoi din convingerea că trebuie lecturat pe așezate, nu în diagonală, cum suntem uneori tentați a o face (nici într-un caz la cărțile despre care intenționăm a scrie). Dar poate că tocmai acesta e farmecul ori măcar o latură a acestuia.

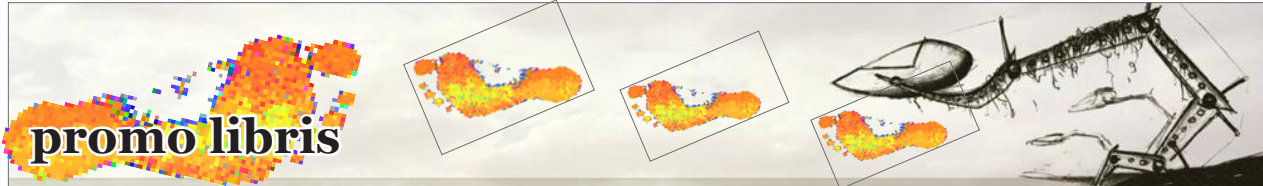
Structural vorbind, cartea se compune din patru capitole ce și-au luat (un fel de a spune) denumirea de la cele trei etape ale anului de studii, așa cum este el organizat în cel mai mediatizat oraș universitar al Europei: “Trimestrul Michaelmas”, “Trimestrul Hilary” și “Trimestrul Trinity”, capitole cărora li se adaugă o scurtă concluzie finală (“Un fel de epilog”, îi spune autoarea) sub semnătura lui Cheryllyn Shakespeare, menită a ne aminti că latinescul “Tempus irreparabile fugit” nu e o vorbă în vânt: “Timpul trece. Amintirile se șterg. Sentimentele se schimbă. Oamenii pleacă. Dar inimile nu uită niciodată”. Este tocmai un binevenit rezumat al cărții, în lumina căruia se derulează încântătoarele ei pagini.

Acestea fiind spuse, considerăm că putem pași (cu dreptul, desigur) în universul studentesc oxfordian redat de autoare de o manieră menită a provoca, deopotrivă, și pozitive aprecieri, și admirativă scriitoricească invidie (câți condeieri nu exclamă, după întoarcerea ultimei file a unei cărți bune: “Ce rău îmi pare că n-am scris-o eu!”).

Ajunsă a fi, asemenea surorii mai mari (cu câțiva ani înainte) masterandă la Oxford, autoarea-naratoare trece (cu brio) prin experiența unui extrem de intens an de studii la unul din cele 38 de colegii (Hertford) ale renumitei cetăți universitare cu origini aflate, din punct de vedere temporal, în plin Ev Mediu european.

Atmosfera meteo tipic britanică (se putea altfel?) ce o întâmpină de la primii pași făcuți în Patria lui Shakespeare, după aterizarea pe unul din aeroporturile londoneze (“tot drumul de la Londra spre Oxford a plouat mărunțel”), e

contracarată de energia deosebită și optimismul molipsitor al protagonistei, care se manifestă pe fondul unei voințe de invidiat și a unei forțe de socializare remarcabile.

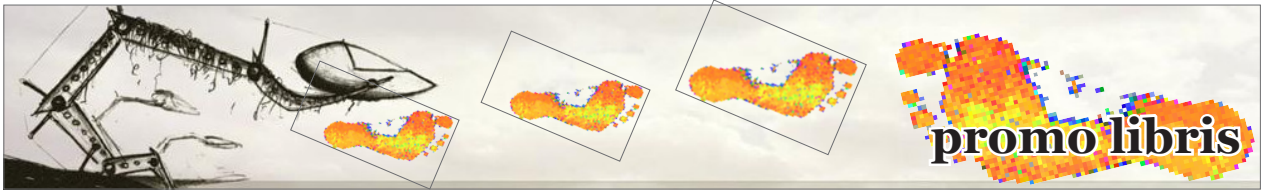
Cititorul face cunoștință cu un Oxford surprins din unghiul de vedere al masterandei ce și-a dorit cu ardoare să ajungă aici, unde posibilitățile de informare depășesc așteptările, unde evantaiul activităților recreativ-distractive este unul extrem de vast, de o varietate uimitoare și unde doar o organizare draconică a timpului o fac să-și ducă la bun sfârșit sarcina pe care singură și-a asumat-o.

Se impune cu necesitate să menționăm, din capul locului, faptul că prezentarea orașului și mai ales a campusului universitar cu adevărat unic în lume este una aproape exhaustivă, desfășurându-se pe o paletă de aspecte atât de variată, încât nimic sau aproape nimic din ceea ce ar interesa pe viitorii candidați la o asemenea aventură a cunoașterii nu rămâne pe dinafară, conferindu-i-se astfel cărții și un statut de valoros ghid oferit tuturor celor care urmează a se încumeta să-și încerce abilitățile intelectuale, fizice și psihice într-o competiție (extrem de dură) ce vizează, prioritar, propriile forțe, propriile limite.

Bineînțeles că pe primul plan stă imaginea orașelului studentesc, adevărată cetate a științelor și nu mai puțin a artelor, sportului, turismului, a conviețuirii într-un amalgam etnic dat de atât de diversa origine a celor veniți din toate colțurile lumii.

O multitudine de aspecte inedite legate de condițiile de cazare și masă, de anumite cutume ale procesului didactic ori de posibilitățile de recreere și fortificare în vederea noilor praguri ce se cer depășite sunt inventariate și însemnate parcă într-un registru prețios ce nu trebuie să se piardă: codurile de acces de peste tot, biblioteca și capela (instituții vecine) cu program non-stop, cursurile de probă ținute de profesori la început de an, prin care fiecare încearcă să convingă studenții de importanța obiectului său, întâmpinarea noilor veniți de către voluntari bine instruiți și la fel de bine intenționați, ceremonia de înmatriculare, ținuta obligatorie în funcție de eveniment, deplasarea către "Examinations schools" în rând, câte doi (așa cum se obișnuia cândva și la noi, în școala primară), cina festivă, târgul locurilor de muncă, punctualitatea englezească respectată *ad literam* (protagonista era cât pe ce să piardă autocarul din Londra spre Oxford în una din călătoriile în capitala Marii Britanii), ciudățeniile gastronomice britanice atenuate, uneori, când timpul o permite, prin gătitul de bucate *ca acasă* în bucătăria comună

de care dispune corpul edilitar unde este cazată, modul extrem de politicos cu care se adresează cumpărătorilor fermierii locali veniți să-și valorifice produsele în piața orașului (cu siguranță legat și de interesul lor financiar), politețea uneori exagerată a britanicilor, libertatea absolută de care se bucură o pisicuță cu clopoțel la gât (Simpkins) aflată pe post de mascotă a Colegiului și care este tolerată peste tot, chiar dacă-și alege, din când în când, drept loc de odihnă, vreunul din rafturile cu cărți ale bibliotecii (una dintre tipărituri, ținută la loc de cinste, îi prezintă arborele genealogic până la a noua generație), rostirea, în limba latină, de către directorul Colegiului, a rugăciunii, în debutul Cinei de Crăciun, procedura "one out, one in" ("unul iese, unul intră") utilizată la evenimentele unde nu mai sunt locuri în sală, agitata viață de noapte, excesul de vanitate dovedit de întemeietorul Colegiului "Nuffield" (pe pereții acestuia se află doar portretele sale), virusarea automată a calculatoarelor celor ce deschid "Royal Mail", denumirile ciudate ale străduțelor Oxfordului, formula magică ce se întrebunțează în cazul necesității unei evadări din sfera cronofagilor de moment ("I have an essay due tomorrow" / "Am de făcut un eseu pentru mâine"), interdicția (respectată inclusiv de suveranul Coroanei Britanice) împrumutului acasă a cărților din Bibliotecile Oxfordului, una din cele 6 biblioteci ale țării care au dreptul să primească un exemplar (doar unul) din fiecare carte apărută în țară, purtarea garoafelor (albă, roz, roșie) în funcție de stadiul în care studentul se află în timpul sesiunii de examene, domnia absolută a bicicletei ca mijloc de deplasare între corpurile colegiului, distanță care, pe jos, ia peste un sfert de oră, prezența zilnică, indiferent de anotimp, a unui mare număr de turiști înarmați cu cele mai sofisticate aparate de immortalizat momente și imagini ce vor ajunge pe toate meridianele Globului (Oxfordul fiind "un adevărat muzeu în aer liber, de dimensiuni colosale, dar care abundă în rafinament, unicitate și stil"), plimbarea maiestuoasă a lebedelor negre pe Tamisa, măsurile de o severitate nemaiîntâlnită pentru asigurarea corectitudinii examenelor, seriozitatea firmelor de transport (autoarea călătorește o dată de la Oxford la Londra ca unic pasager), marcarea începutului fiecărui examen prin bătaie de clopot, pentru a se asigura liniștea în zonă, vocabularul specific al orașului, ținând mai ales de mediul studentesc, ceremonialul de la absolvire, situat undeva la granița dintre un eveniment comemorativ și un ritual magic, având momente obligatorii cu semnificații nu ușor de înțeles de către cei

neavizați, și multe altele.

Având o predispoziție nativă pentru socializare, personajul narator-autor se integrează rapid, din mers, în mediul colegiului și-și face prieteni de care se va lega puternic sufletește și a căror imagine o va păstra în suflet pentru totdeauna. O spun scenele din final, la care vom reveni.

Portretele câtorva dintre ei, schițate cu destulă lejeritate lingvistică, deși succinte, sunt demne de reținut. Unul dintre colegi este “un britanic străniut”, “japonezele sunt josuțe, cu păr negru drept și toate seamănă între ele”, un student chinez care a intrat în sala calculatoarelor “m-a privit pe deasupra ochelarilor și am avut impresia că este supărat. Avea ochii tulburi, probabil de nesomn...”. Despre una din colege, Valeria, autoarea spune cu umor fin: “e josuță și foarte slabă. Să aiba vreo 45 de kg cu tot cu ochelari”. Unul din băieții “a cărui figură îmi este cunoscută”, văzut la “întâlnirea cu tutorii din Hertford”, i se pare “mai în vârstă cu vreo zece ani [...] bărbos, slab și încovoiat de parcă ar fi dus saci cu pietre în spate. Arăta ca un proaspăt ieșit din peșteră la lumea civilizației.” Portretul surorii, Otilia, care o vizitează la Oxford, e surprins tot succint, văzut prin geamul autocarului: “În stație a mai sosit un National Express. Prin parbriz mă caută niște ochi mari, verzi și îmi apare un zâmbet cald și drag. E același chip frumos, ce se umplea de strălucire când îmi vorbea de Oxford.”

Expedierea în câteva cuvinte e înlocuită cu portrete mai ample atunci când personajul se evidențiază prin vestimentație, gesturi ori comportament, așa cum e cazul vecinului de la etajul 3, “un pakistanez care face master în business” și “iese totdeauna din casă îmbrăcat la patru ace. Pantofii strălucesc, dunga la pantaloni este perfectă, părul este dat cu gel și niciun fir nu-i rătăcește rebel pe frunte, de la el adie un miros de parfum care te face să leșini și care persistă, în coridor, o jumătate de oră după trecerea lui. Așa arată la orele de curs, așa arată și când își face cumpărăturile la alimentară. Zâmbește larg și se comportă de parcă s-ar afla într-o călătorie de afaceri...”

Dintre profesorii colegiului, Paul Craig, de la Drept Constituțional, “marea legendă vie a Oxfordului”, se bucură de o atenție deosebită din partea autoarei, care ni-l înfățișează conferențiind în fața unei săli arhipline: “Agitație și rumoare. Dar a apărut Craig și s-a făcut liniște mortală. El și-a fixat microfonul, a zâmbit simpatic și a început. Este un bărbat trecut de mult de 60, înalt, cu nas acvilin, zâmbet frumos și privire caldă. Amintea de un fragment de manuscris vechi, elegant, la

care te temi să te uiți prea mult, pentru a nu-l deteriora cu privirea. Nu prea mi-am notat nimic din discursul său. Fiindcă l-am ascultat cu încântare. Vorbea rar, răspicat, pentru toți, în general, și pentru fiecare în parte! Nu dicta, vorbea cursiv. Se auzeau doar tastele de la zecile de laptop-uri [...] Acasă, i-am citit CV-ul pe internet. E un fenomen.”

O rezistență deosebită la efort intelectual susținut (în sesiune ajunge să citească 18-20 de ore pe zi), capacitatea de a se adapta cu ușurință la noile condiții (aici o ajută și experiențele trăite la școlile de vară ce le urmasse anterior), predispoziția pentru o bună socializare, de care aminteam mai sus, ca și permanenta legătură cu familia și cu prietenii (vechi și noi), cu meleagurile natale evocate așa de frumos când rememorează scene din copilărie o ajută să biruie tot ce-i stă în cale. Trezește admirație voința de neclintit și perseverența cu care știe să-și urmărească scopul, în dauna tentațiilor de tot felul (și sunt destule la Oxford). De altfel, unul din mottourile “Ghidului Studentului Internațional...”, pe care-l citează, include două verbe esențiale: “Perseverează și vei supraviețui!” Da, “vei supraviețui”, aceasta e formularea și nu e nimic exagerat, căci de supraviețuire este vorba atâta timp cât s-au înregistrat atâtea cazuri când cei ce s-au încumetat să acceseze Oxfordul au capotat. Oxfordul nu e pentru oricine (“Numai cei foarte buni și rezistenți fizic și psihic reușesc”, îi spune o chinezoaică). Și acest lucru se vede clar din jurnalul Dumitriței Bologan.

Un program zilnic extrem de încărcat, în cadrul căruia trebuie să încapă totul, dozat de așa manieră încât, la sfârșitul zilei, bilanțul să fie pozitiv, o determină să recurgă de multe ori la o suprapunere de acțiuni fizice și intelectuale, în stil napoleonian adaptat timpurilor noastre, suprapunere menită a folosi la maximum bugetul de timp ce-i stă la îndemână. O dată o surprindem în timpul cinei, vorbind “pe Skype”, verificând “poșta electronică”, luând “cunoștință de noutățile de pe Facebook” și făcând “revista presei”, apoi lecturând “un articol de 20 de pagini” în timp ce-și usucă părul. Altă dată, în drum spre sala de curs / seminar, își citește eseul din mers și vorbește, sub umbrelă, cu sora Otilia de acasă, anulând prin câteva simple apăsări de taste telefonice o distanță de peste două mii de kilometri, legând pe calea undelor Oxfordul cu Chișinăul. Numai cine n-a trecut prin sesiuni de examene nu poate înțelege prețul minutelor și, uneori, al secundelor în asemenea împrejurări.

Cine nu-și uită rădăcinile și reușește, oriunde s-ar afla pe Glob, să fie conectat la

pulsul țării, al meleagului natal are toate șansele să izbândească. Iată unul din mesajele de bază pe care jurnalul Dumitriței Bologan ni-l transmite prin emoționantele lui pagini. Căci cum altfel am putea interpreta faptul că de bucatele moldovenesti gătite printre timp iau cunoștință, apreciindu-le cu notă maximă, colegi de pe atâtea meridiane ale planetei (scena cu mirosul de la zeama de găină care-i scoate din camere pe vecini este notabilă), că autoarea-naratoare își face timp să meargă la vot atunci când în țară au loc alegeri parlamentare (surprinsă însă negativ de “răceala” membrilor comisiei electorale de la ambasadă), că-și “decorează” colegii, ca și propriul palton, de altfel, cu măștișoare în prag de primăvară, că e tentată de multe ori să compare realitățile britanice, în general, și cele oxfordiene, în special, cu cele de acasă, din Basarabia natală, că se străduiește mereu să-și facă cunoscută țara, Moldova, de care extrem de puțini dintre colegi auziseră, că se înscrie în Societatea Românească din Oxford, că-și invită conaționalii la un tur al orașului, că amintește, atunci când se ivește ocazia în discuțiile cu colegii, de personalități de care aceștia au auzit, precum, spre exemplu, maestrul compozitor Eugen Doga, cunoscut în întreaga lume?

Și, ca să ne folosim de prietul conexiunii cu muzica, am aminti aici faptul că sufletul autoarei vibrează ori de câte ori îi e dat să se afle în preajma dansului magic al notelor pe portativ. Memorabil e momentul muzical din finalul examenelor când, în capelă, într-un asfințit în care prin coloritul magic al vitraliilor pătrundeau ultimele raze de soare, Dumitrița interpretează, la pian, “Für Elize” și “Sonata lunii”, în prezența colegelor Andrea și Maria: “Am luat primele acorduri din *Elize* de Beethoven. Ecolu m-a cutremurat. Era atât de limpede, puternic și divin. Pătrundea prin toți pereții de piatră masivă. Se ridica până în cupola înaltă și cobora înapoi, prefirându-se prin toate strunele sufletului. Era un moment sublim. Din acela în care, dacă viața s-ar opri acum, nu ți-ar părea rău...”

Altă dată, Dumitrița, fire sensibilă la frumos, nu poate trece indiferentă pe lângă doi romi care “cântau, în ploaie, la acordeon și vioară”, fiindcă aude vorbă de acasă: “O melodie cunoscută răzbătea parcă din altă lume. Nu-mi puteam da seama ce era, dar acordurile îmi erau familiare. Am grăbit pasul [...] Din ochi negri lăcrimând și de Radu întrebând [...] Lumea trecea pe lângă ei indiferentă. M-am oprit discret în spatele lor, ascultând. Țineam strâns umbrela deasupra capului. Niște picături mi s-au rostogolit pe obraz.”

Se cuvine a nu încheia fără a spune că Jurnalul Dumitriței Bologan este și o vibrantă pledoarie pentru prietenie și solidaritate, aceste minunate sentimente umane, mai ales când acestea derivă din aflarea împreună a unor tineri veniți aici cu dorința arzătoare de a adăuga propriei formări intelectuale carate prețioase, date, în primul rând, de prestigiul recunoscut al acestei cetăți universitare. Buchetul de prieteni pe care autoarea și-l face încă din primele zile (Christine, Maria, Andrea, Valeria, Radomir, ca să amintim doar pe câțiva) cuprinde firi atât de deosebite, dar pe care le unește un element comun: reușita în scopul propus, acela de a se întoarce acasă cu o diplomă pe care să figureze numele dorit de atâția tineri ai Planetei: OXFORD.

Despărțirea de prieteni generează scene emoționante. Ne oprim la una din ele, cea a despărțirii de sârbul Rado, orfanul de mamă care a scăpat de armată doar pentru că s-a terminat războiul din fosta Iugoslavie: “L-am văzut, i-am zărit silueta, i-am auzit pașii...Mantia neagră îi fâlfâia în vânt. Ploua mărunț, ca de obicei [...] Mergeam la câțiva metri în urma lui. Fâșiile-i de mantie parcă se uitau în urmă. Se apropia de colț. Pășea apăsător pe trotuar, pe lângă pereții negri, plini de carbon ai caselor medievale. Colțul era atât de aproape. Fâșiile i s-au oprit parcă, pentru o clipă în aer... și-apoi au dispărut de tot. Știam că n-o să ne mai vedem niciodată.”

Ultimele fraze ale cărții au darul de a umple cumva golul pe care-l naște acest “niciodată”: “Nu mi-aș fi imaginat vreodată că [...] un orașel întreg îl poți lua cu tine, îl poți purta, acolo, într-un colț, îl poți contempla oricând și la care poți să te întorci mereu. Un orașel de care să nu-ți mai fie dor niciodată, pentru că e al tău și e cu tine. Pentru totdeauna.”

Iar soarta orașelului Oxford o poate avea și acest minunat *Jurnal* al Dumitriței Bologan, care-și va găsi un locușor în sufletele tuturor aceluia care-i vor parcurge paginile pe îndelete, “atenți la tot și la toate” (vorba poetului Marin Sorescu), fără graba ce caracterizează, din nefericire, viața în mult prea galopantul secol în care ne e dat a ne duce existența. Felicitările ce se cuvin adresate autoarei după întoarcerea ultimei file a acestei antrenante cărți nu sunt de complezență, ci expresia unei reale aprecieri *pro meritis*. “Carte frumoasă, cinste cui te-a scris”, ar spune marele meșter de *cuvinte potrivite*, Tudor Arghezi, iar noi nu avem decât să-i dăm dreptate.

Vasile FLUTUREL

SUPLIMENT FEED BACK

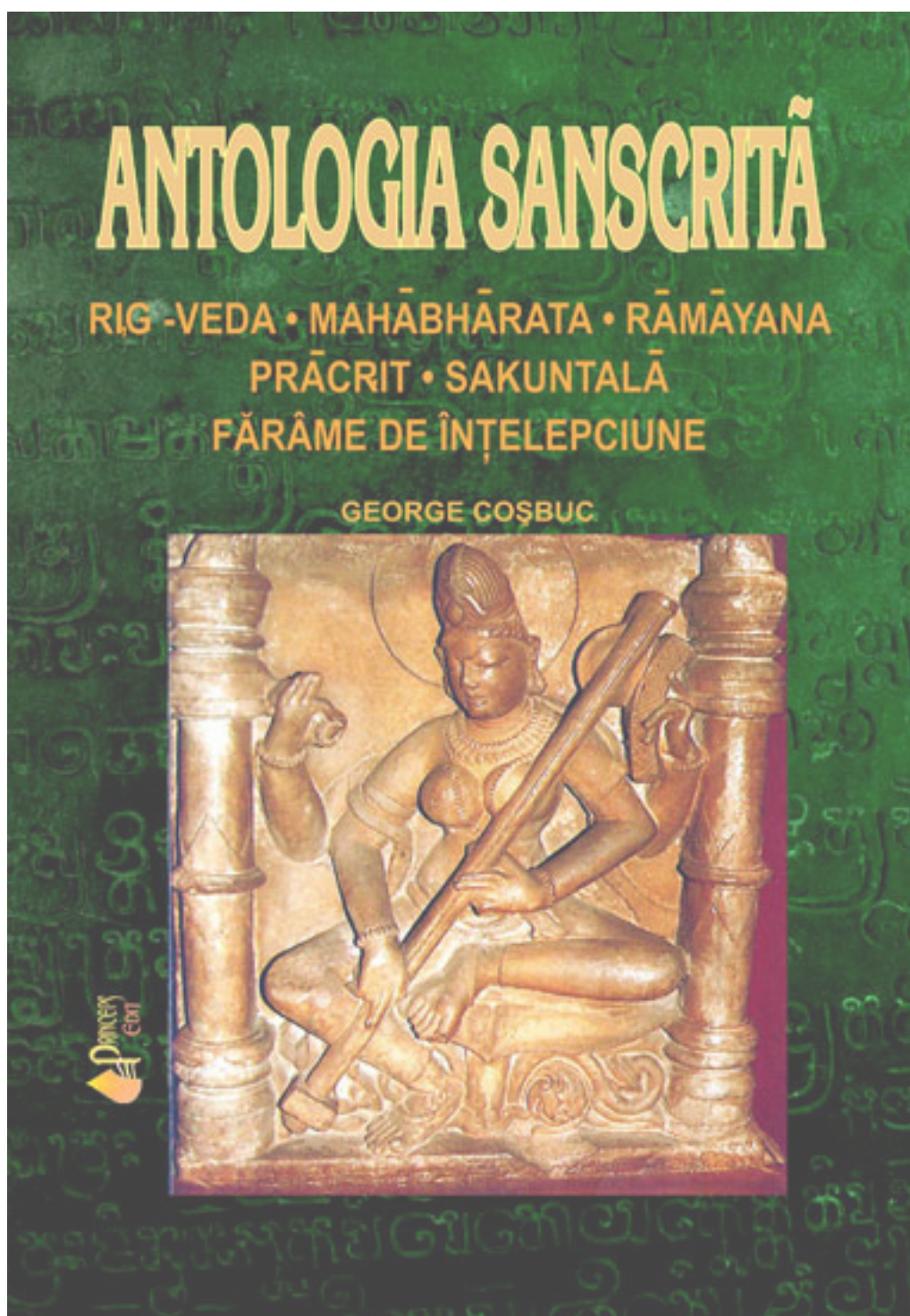
86

MAHĀBHĀRATA

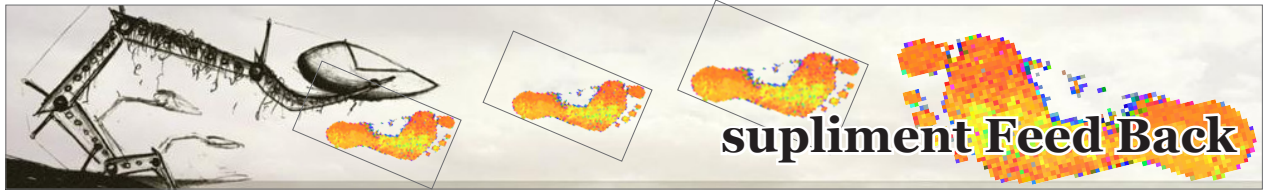
în traducerea lui George Coşbuc

pagina
209

Considerăm traducerea MAHĀBHĀRATA un demers important pentru întregirea imaginii poetului român, subliniind gustul sigur în alegerea fragmentelor poetice din operele vechii culturi indiene, precum și puterea de a pătrunde sensurile profundelor scrieri și redarea lor în veșmânt poetic românesc, recomandăm cititorului, prin acest *Supliment FEED BACK*, o lectură agreabilă, captivantă, cuceritoare.

C. Daniel

BHIMA¹

Bhima când văzu că vine uriașul furios,
Cu privirea zâmbitoare s-a sculat încet de jos:
„Vii să-mi turburi noaptea somnul? Ce voiești?
Ia seama bine!
Tu, scârbosule, ai grijă, că stai piept la piept cu mine –
Dă năvală, ce? Ucide, dacă te cunoști voinic,
P-un bărbat, nu p-o femeie! N-a făcut doar rău nimic
Fata asta, nu, ci zeii au făcut un rău, păgâne,
C-au lăsat-o să se nască fiind soră unui câine!
Nu e proprie iubirea celor care se-ndrăgesc,
Nu, Ananga² e de vină, că săgețile-i lovesc
Totdeauna până-n suflet! Înțelegi tu ce-i iubirea?
Iată, soră-ta Hidimba, tu, spurcatule cu firea,
M-a văzut frumos și tânăr și e veștedă de-amor:
Mă iubește-nfricoșata! Tu, rușinea tuturor
Ucigașilor! Hidimba nu e-ntru nimic de vină!
Vrei tu să ucizi o fată? Pentru ce? De ești jivină,
Prinde-mă de piept și-naltă brațul tău asupra mea,
Hai, năprasnicule! Iute! Sânge astăzi nu vei bea,
Am să te trimit la Iama: capul tău în astă-seară
Ți-l voi despărți de munte și-l voi arunca afară,
Sfârâmat, ca de piciorul elefantului! S-o știi!
Și din corpul tău mânca-vor corbii lacomi, și vei fi
Hrană șoimilor sălbatici și șacalilor, tu, câine!
Pe toți uriașii voștri eu am să-i stârpesc de mâine,
Ca să luminez pădurea, să vă scurm de prin locaș,
Procleți mâncători de oameni! O, de-ai fi mai uriaș
De trei ori, tu nu-mi scapi astăzi. Tu asemenea unui munte
Vei cădea - ce te ții tare, că ești de trei palme-n frunte?
Cum p-un elefant îl prinde leul și-l doboră jos,
Te voi doborî cu pumnul, tu, nemernic păcătos.”
„Omule! Cine te pune să îmi aperi pe Hidimba?

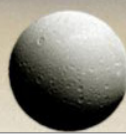
pagina
211

1 Cei cinci frați, fii ai regelui Pandu, pleacă prin țară ca să facă vitejii, întocmai ca Tezeu la greci, să curețe pădurile de monștri, să facă dreptate celor asupriți, să ucidă hoții etc. Acești cinci frați sunt (cu epitetele lor) puternicul Bhima, înțeleptul Ardjuna, viteazul Sahadev, frumosul Naculas și lipsitul de păcate Iudhișira.

Ei merg însoțiți de mama lor, de „fericita” Cunti, fericită fiindcă a născut pe acești viteji. De obicei, ei țineau strajă pe rând prin pădurile unde dormeau.

Într-o pădure, unde ajunseră cu vremea, locuiau o mulțime de uriași, între care mai puternic era Hidimb. Acesta avea o soră, uriașă și ea, și numită Hidimba. Ea văzu pe Bhima trecând prin pădure și prinse o dragoste nebună de el. Fiind năzdrăvană, ea-și schimbă monstruoasa ei făptură de uriaș în fată frumoasă și cu chip obișnuit de om și fugi la Bhima. Asta s-a întâmplat într-o noapte, tocmai pe când era de strajă Bhima în peștera unde dormeau frații și mama. Uriașul Hidimb, văzând că sora sa a dispărut, bănuie îndată că au furat-o cei cinci frați. Mânios, el alergă din loc în loc, până ce-i găsi. El dete peste Bhima, care sta de vorbă cu Hidimba în ușa peșterii (De aci începe textul tradus.).

2 Un nume al lui Kāma, zeu al dragostei.

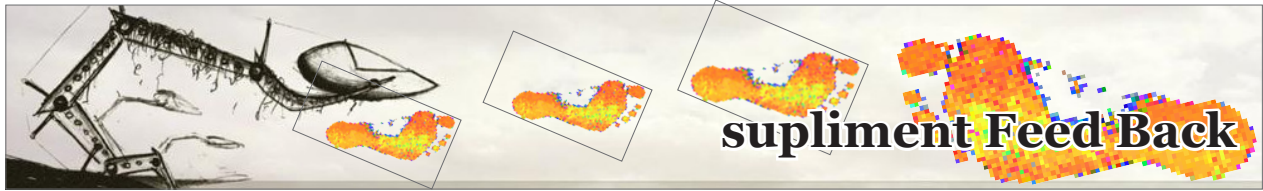
Nu știi cum întorci săgeata: văd că-ntorci băbește limba,
 Dacă ești așa de faptă precum ești la vorbă, hai,
 Dă-nainte! Stai și numeri ce virtuți frumoase ai
 Și te crezi voinic, de nimeni nebătut, dar mie-mi pare
 Că te-nvăț eu astăzi minte să cunoști pe cel mai tare
 Dintre noi!... piticii ăștia pot să-și doarmă somnul lor,
 Tu, nevrednice, pe tine vreau întâi să te omor,
 Babă! Și-ți voi soarbe vesel sângele, și-apoi voi face
 Și piticilor de colea tot așa! Mă crezi? Și-ți place?"
 Și, zicând așa, s-aruncă ridicându-și mânios
 Pumnii peste cap, dar Bhima se ferește, și din jos
 Prinde brațele robuste și le strânge cu putere.
 Bhima cu dispreț zâmbește, Hidimb urlă de durere,
 Și-nspăimântătorul Bhima, hărțuind pe uriaș,
 Îl izbește fără milă îndărăt, treizeci de pași,
 Ca p-un cerb mai tânăr, leul. Și-acum Bhima năvălește
 Până nu-și revine-n fire uriașul, și-ntre clește
 Îi cuprinde pieptul zdravăn.
 Hidimb geme, dar stă drept.
 „Nici un zgomot! strigă Bhima, că-mi dorm frații și-i deștept!”
 Și-amândoi, târâș, sălbatic, unul d-altul, ies afară;
 Încleștați se mișcă-n roată, un vârtej de vânt de vară,
 Arbori rup și rup pământul, prăvălind în vale stânci.
 Duc cu ei stufișuri smulse, zgomotos ei cad pe brânci,
 Și se-nalță iar mișcându-și carnea de sub haina ruptă,
 Și se zvârcolesc turbații ca doi elefanți în luptă.
 Deșteptați d-atâta zgomot, principii-n picioare sar,
 Și d-alături sta Hidimba. Leii văilor ei par.
 Și, văzând pe mândra fată, stau fără de suflet leii,
 Căci nu pot să-și deie seama de frumsețile femeii.
 Cunti, veșnic fericită, o privește lung, și-apoi
 Zice: „Cine ești tu? Spune, de-unde vii? Ce vrei la noi?
 Ești zeița vrunii codru? Ești o nimfă?” Și-i răspunde
 Cea de farmec dulce plină, nici un adevăr n-ascunde,
 Și le-arată cum se luptă cei puternici în zadar.
 Nici n-a isprăvit ea vorba, și ca fulgerele sar
 Principii cu arma-n gură: Iudhișira³-n zbor ca vântul,
 Ardjun⁴ după el, puternic de-afunda sub el pământul,
 Și Naculas⁵ și vânjosul Sahadev⁶; pe sub stejari
 Văd pe Hidimb și pe Bhima, amândoi și iuți și tari,

³ Iudhișira: cel mai mare dintre frați, era și cel mai drept și mai nobil dintre ei. După întoarcerea din exil el devine rege.

⁴ Ardjun: (cel alb), al treilea dintre pandavi; era un războinic viteaz, generos și inteligent. El era și cel mai plăcut dintre frați.

⁵ Nacula: Nākulas, al patrulea pandav, era foarte priceput în antrenarea cailor.

⁶ Sahadeva: era cel mai tânăr frate, bun astronom și crescător de vite; era frate gemăn al lui Naculas.

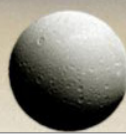
Cum se prind unul pe altul, cum se-nceleastă-n
repejune,
Pulberea ca fumul negru peste luptători se pune,
Îngropându-i; dar din norul pulberii răsar curând
Ca doi munți care se mișcă. Și spre dânșii alergând
Ardjun strigă: „Frate Bhima! Stai cu suflet o clipită
Până vin și eu!
Mi-e arma precum știi tu obosită;
Dar și-n oboseala morții cei viteji mai pot lovi.”
Și de glasul lui puternic, jalnic codrul clocoti.
„Sahadev, pe lângă mine! Naculas, tu stai cu mama!
Pe din dos tu, Iudhitșira! Să-l trimitem azi la Iama!”
„Nu v-apropiați! răcnește Bhima, stați pe loc privind!
Sunt d-ajuns eu unul singur! Lasă-mi-l acum să-l prind
Cum știi eu, așa!
Din mână nu mai scapi cu zile, câine!”
Ardjun s-a oprit. „Știi, frate, că plecăm din codru mâine.
Trebuie! Și lupta asta până când va mai ținea?
Când să te-odihnești tu, Bhima? Pentru ce-am întârzia
Moartea proclerului ăsta? Și tu știi că-n fapt de seară
Sunt puternici uriașii și vicleni din cale-afară –
Lasă-mă măcar o dată să-l ating pe placul meu!”
Și răspuns nu-i dete Bhima. Și-acum leul, și mai leu,
Adunând putere nouă dintr-a fraților venire,
Prinde pe Hidimb și-l strânge până l-a făcut subțire.
Și nerăbdător Ardjuna iarăși zice: „Dă o dată
Și izbește-mi-l să-i crape inima lui cea spurcată,
Ori mă lasă să-i fac capăt eu mai bine, că eu sunt Odihnit!”
Și iată, Bhima, vânat la acest cuvânt,
A scrâșnit, și drept în aer ridicându-și sus povara,
O izbește ca pe mielul cel de jertfă, primăvara.
Și puternic, ca și vântul care-n ziua cea d-apoi
Va clăti temeiul lumii și va face munții moi,
Bhima, negru de mânie, p-uriază îl învârtește,
Și d-o sută de ori grabnic îl ridică și-l izbește.

7 Tilotama: este numele unei apsarās (nimfă a cerului lui Indra).

Fragmentul este o parte din povestirea despre Sunda și Upasunda, povestire ce se află în capitolul Alegerea unui regat, conținut în Ādiparva. Cei cinci frați primiseră de la Drithārāshtra, unchiul lor, o jumătate din regatul lui și-l fixaseră pe malul fluviului Yamunā, întemeind o cetate pe care Yudhishtira o guvernează cu pricepere. Soția lor comună este Draupadī.

Înțeleptul Nārada spune celor cinci frați o poveste pentru a împiedica să apară vreo dezbinare între ei.

Fiii lui Nikumba, Sunda și Upasunda, fuseseră un exemplu de unire frățească; ei capătă o putere extraordinară după ce practicaseră austerități excepționale. Brahma însuși vine și le acordă tot ce doresc cu excepția imortalității. Sunda și Upasunda cer ca nici un pericol să nu-i poată distruge decât numai dacă ar veni de la unul dintre ei doi. Brahma le acordă această favoare. Cei doi părăsesc asceza și se dedau unei vieți josnice; ei pornesc la cucerirea chiar a imperiului lui Indra. Zeii îngroziți îl roagă pe Brahma să-i scape de cei doi. Acesta hotărăște să-i omoare prin ei înșiși, singura cale pe care o avea, și poruncește să fie creată Tilotamā. Aici începe fragmentul de mai jos.

Amorțit de trăsnet, urlă uriașul sugrumat:
 Ca d-un sunet de chimvală sună codrul răsculat;
 Apoi Bhima ia cadavrul și cu mâna-l rupe-n două,
 Mulțumindu-și astfel frații cu o biruință nouă.

TILOTAMA⁷

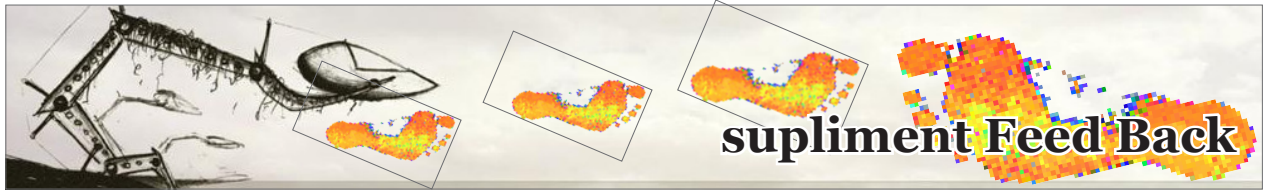
Au vorbit pe rând toți zeii și s-au plâns care de care,
 Iar părintele luminii, ascultându-i cu mirare,
 A clătit sub plete capul și o clipă s-a gândit.
 Pe Visvakarman⁸ chemându-l,
 Creatorul i-a vorbit:
 „Hotărât-am să pierd astăzi pe cei doi!
 Să-mi faci o față
 Cum vei ști tu mai cu farmec.”
 Și, după porunca dată,
 Închinându-se la Brama⁹, meșterul plăsmuitor
 A cules din mintea-i multă chipul cel mai avător
 De frumseți, făcând o față: tot ce-n lumile tustrele
 E frumos și-n stat și-n umblet, adunând din toate cele,
 Ici a pus puțin și colo tot așa-n făptura ei –
 Chintesența frumuseții dată-n tot unei femei.
 Acest chip, cu multă trudă a gândirii plăsmuit,
 Neasemănat de mândru și cu greu de-nchipuit
 Sta-n desăvârșirea formei, zeilor sublimi în față.
 Și-a zâmbit cu mulțumire dătătorul de viață
 Și-au înmărmurit sublimii și-o priveau pierduți așa,
 Căci din talpe până-n creștet nici un punct nu exista,
 Unde ochii admirării nu erau siliți să steie
 Ca-ndelung să poată soarbe formele. Nici o femeie
 N-a avut drăgălășia Tilotamei; pe deplin
 Era Sri¹⁰. Și-mbătătoarea minților, un vis senin,
 Ca o ducere-n ispită era toată Tilotama.
 Stete fără de suflare, ca de piatră, însuși Brama,
 Și cu ochii mari, sălbatici și de foc, sublimii zei
 Tresăreau de voluptatea netedului corp al ei.
 Și-a zis Brama: „Du-te, dragă, uriașilor în cale!
 Du-te, fericito, grabnic, și prin zâmbetele tale
 Tu deșteaptă și aprinde patimile în uriași,

8 Visvakarman e arhitectul și solul zeilor. Atribuțiunile lui sunt cam asemeni cu ale lui Hefaistos și Mercur din mitologia greco-romană.

Visvakarman: Visvakarmā sau Visvakarman personifica puterea de creație; era socotit arhitectul universului.

9 Părintele lumii e Brama. El e ziditorul lumii, el a despărțit lumina de întuneric.

10 Sri: Srī, „fortuna sau prosperitatea”, este și un prefix onorific dat zeilor, regilor, eroilor sau oamenilor, dar și cărților care merită o stimă deosebită.

Să-i înnebunești, frumoaso, până când, de pătimași.
Se vor dușmăni!" „Voi merge!"
Și-ntorcându-se la dreapta,
Arătând astfel respectul și cu vorba și cu fapta¹¹,
Tilotama ocolește tot consiliul adunat.
Indra era-ntors cu fața către ost, cum sta la sfat Totdeauna;
Mahadeva¹² către sud avea privirea;
Zei mici spre nord, iar Ridșii¹³ spre apus.
În ocolirea
Tilotamei, Mahadeva, doritor cum era el
De frumsețile femeii, n-o lăsa din ochi de fel:
Când era la vest copila, către vest un cap răsare
Zeului; când ea se-ntoarce către nord, îndată, mare
Către nord un cap ia zeul, și, ajunsă-n răsărit,
Alt cap cătr-această parte zeului i-a răsărit.
Indra, regele, își naște - decât Siva mai cuminte -
Mii de ochi, pe amândouă părțile, și dinainte
Și-ndărăt, toți mari și roșii, plini de lacome scânteii,
Astfel urmărind cu poftă pe copilă-n cercul ei.
D-atunci Mahadeva are patru capete, și are
Mii de ochi stăpânul Indra. Zei mici din adunare
Urmăreau, cu ochii lâncezi de dorință, fata-n mers,
Și toți Ridșii și stăpânii liberului univers
Întorceau cuprinși de farmec fețele admiratoare
După fată, cum se-ntoarce și lianul după soare.

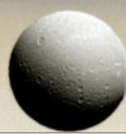
II

Tilotama, scoborâtă, a-mplinit porunca ei -
Plini de cântec și de jocuri, uriașii, cu femei,
Se-ntorceau urlând de veseli în orgiile barbare,
Și-ajungând lângă pădure au întins o masă mare.
Tilotama, îmbrăcată într-un străveziu vestmânt,
Cu frumoasele ei plete rătăcite, negre-n vânt,
Leneșă venea pe luncă, veselă dar liniștită,
Și frumoasă, zâmbitoare, ca o ducere-n ispită...
Culegea, venind pe cale, flori și-n poală le punea.
Uriașii, cu ochi roși, morți de vin privesc la ea
Și sălbateci se ridică amândoi și iuți dodată
Pleacă lacomi de iubire, fug turbați, sosesc la fată.

11 „Și cu vorba și cu fapta”: Respectul către superior îl arătau inzii prin vorbe umilite, ca oricare alt popor; dar în loc de plecări ale corpului ori alte semne și gesturi, ei înconjurau de trei ori persoana cui arătau respect.

12 Mahadeva: Mahādeva - marele zeu Rudră ori Siva, ori unul din zeitățile ajutoare lor.

13 Ridșii: Rșis, poeții inspirați sau înțelepți, autorii cărora le-au fost revelate imnurile vedice. Aici „cei șapte Rșis” (saptarși), care se află în cer și sunt copii „născuți din minte” ai lui Brahma.

Sund își plimbă grabnic mâna peste pieptul ei rotund,
Peste mijloc vrea s-o prindă și s-o strângă Upasund,
Ea zâmbește, când pe unul, când pe altul dezmierdându-l:
Vinul le-amețește ochii, pofta le orbește gândul,

Și, rivali ai dezmierdării, ei ridică pumnii lor,
Lasă fata și doparte se privesc fulgerător:
„Upasund, mie nevastă, zi numai cumnată ție!”
Sund s-aruncă furtunatic, arde vânat de mânie:
„Ba nevasta mea!”
Și negri amândoi, înviforați,
Tăbărăsc unul pe altul!
Și-acum uită că sunt frați,
Că sunt prieteni, și cu pumnii se izbesc să se răstoarne.
Brațul ei și-l smulge din umăr, sfâșie cu dinții carne:
„Eu întâi!” „Ba eu!”
Și-n urmă, buzduganele ei prind,
Se izbesc dodată-n piepturi și dodată lungi se-ntind
Pe pământul ud de sânge. Au căzut fără suflare,
Ca doi sori ce cad din ceruri zgomotând cu vuiet mare.

Una dintre credințele neamului indic era și asta, că omul, printr-o viață de ascet dusă până la extrem, putea să devie puternic încât să miște pământul din loc, să rupă osia lumii, să spargă cerul etc.

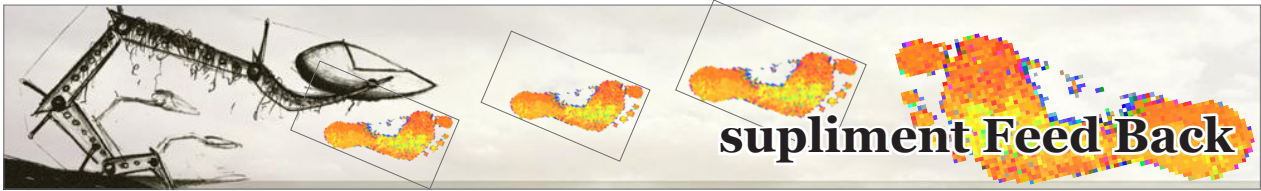
De câte ori însă vrăun om începea să devie prea cucernic, zeii din cer începeau să-i poarte frica și căutau toate chipurile să pună piedici acestui evlavios, ca nu cumva, devenind prea tare, să răstoarne ordinea universului și să surpe puterea însăși a zeilor. Ei îi făceau deci fel de fel de neajunsuri. Să intre direct în luptă cu el se temeau și nici nu voiau, ca să nu-l întărească și ca să nu dea exemplu rău. Căutau să-l doboare pe ascunsul.

Una din cele mai întrebuințate arme contra asceților era femeia: zeii trimiteau câte o fată frumoasă la ascet, ca să-i ispitească, la păcat, și, dacă sihastrul era slab și se ispitea, el pierdea toată puterea câștigată. Nu însă totdeauna își ajungeau zeii scopul. (Vezi episodul Urvasi.)

Sund și Upasund erau doi uriași asceți foarte puternici și ca uriași, și ca sihastri. Dar puterea cea câștigată prin cucernicie a fost dărâmată de zei, care născociseră vinul și cântecul anume ca să poată ispiti pe uriași la plăcerile lumești ale beției și ale muzicii.

Însă le rămase puterea cea născută, puterea de uriași. Zeii căutau deci să-i piardă cu totul. Au trimis deci pe-o femeie, pe Tiloltama, ca să bage zăvanie între cei doi uriași.

Privirea fixă joacă mare rol în religia bramană și cea budaistă. Preoții bramani când se roagă țin privirea fixată la vârful degetelor de la picioare, preoții budaști țin privirea fixată pe buric. Asceții indici stăteau câte 15 ceasuri cu privirea ținută la degetul arătător al mâinii ridicate spre cer. Oricine voia să ispășească păcatele

postea, se flagela, se ruga și ținea privirea fixată spre un punct. Sihaștrii cei mai cucernici priveau spre un punct viața întreagă¹⁴.

Privirea neconținută spre un punct hipnotiza pe ascet¹⁵; ei ajungeau într-o stare de negândire și de nesimțire absolută, ajungeau într-o Nirvana scurtă. Nirvana cea eternă era tocmai acest fel de stare pe loc a tuturor simțurilor și a tuturor activităților intelectuale, o împietrire pe veci a corpului.

Sihaștrii prin voință își ruinau sistemul nervos într-atâta, încât se idiotizau și într-adevăr ajungeau în Nirvana, căci nu mai simțeau nimic: nici loviturile biciului, nici înțepăturile cu acul, nici nu știau când și ce mănâncă, nici cum și unde dorm. Erau „abrutizați” cu totul. Sihaștrii care își veneau în fire și se lepădau de Nirvana deveneau fakiri¹⁶.

Toți fakirii de azi, care uimesc și sperie Europa cu producțiile lor, nu sunt decât oameni care s-au obișnuit cu Nirvana¹⁷.

Tot așa, cu privirea fixă, stăteau și zeii în consiliu. Ei stăteau roată, și fiecare privea veșnic numai drept înainte. Cu nimic n-ar fi putut poetul să ne arate frumusețea Tilottamei decât cu tabloul acesta: înșiși zeii nu se pot răbda și călcară cea mai sfântă lege, întorcându-se cu privirea după față. Mahadev, șiret, ca să nu calce legea fățiș, își face 4 capete, cu fața în 4 părți, iar Indra, și mai șiret, nu se mișcă deloc, dar își creează mii de ochi pe toate părțile.

Tabloul cu Brama, când își clătește fruntea sub puternicele-i plete, se regăsește și la Homer (începutul Cărții IV: „însă zeii adunați în sala de aur, iar la mijloc Zevs” etc. și imediat după Homer, și la Virgil, la începutul Cărții X). Tabloul cu zeii, care se întorc cu ochii după Tilottama, se regăsește la Homer în Cartea III, cu bătrânii din Troia, care, stând la sfat, văd pe Helena, și toți își întorc ochii după ea. Tabloul din Mahābhārata e însă mai puternic. Povestea Tilottamei cu cei doi uriași e comună popoarelor ariene. Ea se găsește și la turci, și la slavi etc. Românește

14 Contemplarea este un act de gândire, a cărui caracteristică este concentrarea atentă, adică conștientă și continuă, asupra unui obiect; de ideea de concentrare conștientă este legată și ideea de considerare obiectivă sau detașată a unui obiect particular. Contemplarea vie asupra frumuseților naturii și a valorilor estetice ușurează adâncirea sensului obiectului contemplat și înțelegerea lui; activitatea științifică de orice fel nu se poate concepe fără o contemplare activă a obiectului de cercetat.

Privirea fixă și insensibilitatea nu înseamnă contemplare. Exercițiile-spectacol făcute cu intenția de a impresiona pe europenii vizitatori ai Indiei sunt necesare și nu servesc metoda psihologică a contemplării

15 Asceza, care vine de la grecescul *askein*, însemnând a exersa, este în fond un efort de voință pe care omul și-l impune în mod conștient, în vederea obținerii unui supliment de energie morală, în vederea obținerii forței și fermității caracterului.

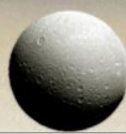
16 Fachirismul, bazat deseori pe ideea de spectacol, nu este străin de iluzionism; de obicei este vorba de aplicarea unor legi fizice cunoscute. Superioritatea morală și evoluția spirituală este înlocuită cu dorința de câștig sau în cazul lui Sundas și Upasundas, decăzuți la starea de fachiri imorali, cu dorința de stăpânire exterioară.

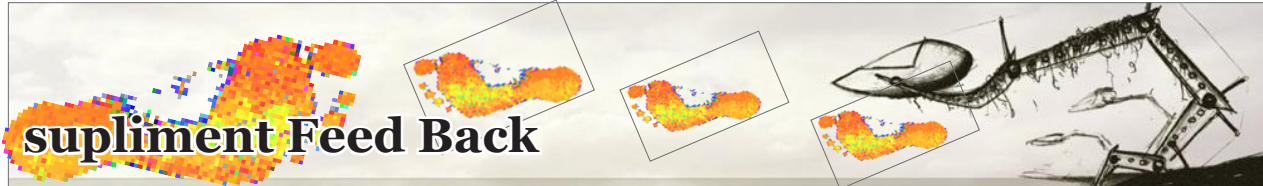
În privința buddhismului, „miracolele” erau interzise formal de Buddha, iar tradiția hinduistă le considera inutile.

17 Nirvana derivă de la *va* (a sufla ca vântul) și *nir*, prepoziție cu sens negativ. Ca adjectiv, cuvântul înseamnă stins ori calm și nemișcat de vânt. Ca substantiv, Nirvana înseamnă stingerea finală a suferinței, care apare ca rezultat natural al distrugerii dorințelor și reprezintă scopul suprem pe care fondatorul buddhismului l-a pus eforturilor omului.

Atingerea Nirvanei este cu puțință prin recunoașterea „celor patru nobile adevăruri” (adevărul despre existența suferinței, originea suferinței, despre posibilitatea încetării suferinței, și despre drumul care duce la încetarea suferinței), și prin intermediul eliberării de suferință pe „nobilul drum cu opt căi” (privirea dreaptă, hotărârea dreaptă, vorbirea dreaptă, acțiunea dreaptă, întreținerea dreaptă, silința dreaptă, atenția dreaptă, concentrarea dreaptă).

18 *Urvasi* e o zână, pe care o trimite zeul Indra să ispitească pe sihaștrul *Ardjuna*, de care se temea (vezi notele la *Tilotama*) (n.a.).

a tratat-o în versuri (se înțelege, schimbată mult) Alecsandri, în Răzbușnarea lui Statu-Palmă-Barbă-Cot. Aici uriașii Sfărâmă-Piatră cu Strâmbă- Lemne se ceartă pentru Trestiana.

URVASI¹⁸

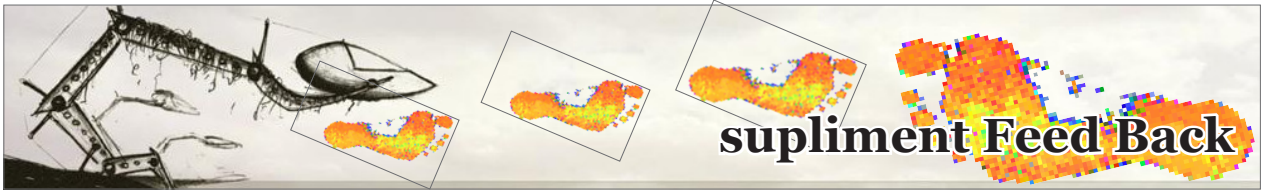
Seara, când ieșise-n coruri dând răcoare dulce luna,
Fata cea cu mândre șolduri¹⁹ iese-n cale lui Ardjuna.
Păru-i lung, făcut inele și cu flori împodobit
Îi juca pe ambii umeri.
Ca o lună în răsărit Era fața ei rotundă.
Strălucea frumoasa floare
Prin drăgălășia multă a privirii zâmbitoare,
Și prin gingașul ei umblet: parcă se-ndoia de vânt,
Și ca două roze albe sânurile fetei sunt,
Având muguri mici și roși; ea sălta în ritm pe cale
Și mergea puțin plecată, că doar sânurile sale
Prea erau povară multă pentru trupul ei ușor.
Brâul, cu podoabe-alese, o încingea ca un fecior
Cu un braț voinic. Și-ntocmai cum răsar două coline
Pe un șes, răsar întocmai șoldurile fetei, pline
Și rotunde parcă-s tronul lui Ananga. Iar pe ea
Un vesmânt ca de lumină, iar vesmântul n-ascundea
Precât arăta frumsețea cea pretins-a fi-nvelită.
Ca un gând de dor, ca vântul primăverii de grăbită,
A sosit zâmbind șireata la Ardjuna, la palat.
Iar portarul i-a dat drumul ca să intre.
Și-a intrat. Fata ce era podoaba cerului, fermecătoarea,
A umplut prin întuneric tot palatul de splendoarea
Frumuseții ei,
și-Ardjuna sta cucernic și pierdut
Noaptea să primească-n casă p-un străin!
Când a văzut Pe copila cea din ceruri, înroșit-a fața-i strânsă
De rușine, că o fată e-n palat, mai ales însă
Că era de tot frumoasă, zăpăcit el îngâna:

18 Urvasi e o zână, pe care o trimite zeul Indra să ispitească pe sihastrul Ardjuna, de care se temea (vezi notele la Tilotama) (n.a.).

Urvasi: Urvași, numele unei nimfe cerești, personificarea zorilor, care a devenit soția regelui muritor Purūravas. Fragmentul Urvași face parte din capitolul intitulat Călătoria lui Arjuna în cerul lui Indra, conținut în Vanaparva (Cartea pădurii), a treia carte din Mahābhārata. Arjuna fusese chemat de Indra în cerul său, „Svarga”, și fusese așezat lângă tronul său. Între zeitățile care îi onorează se află și Urvaș, cea mai frumoasă dintre apsare, pe care Arjuna o privește îndelung; observând aceasta, pentru a-l pune la încercare, Indra trimite pe Urvași la Arjuna. Urmează fragmentul tradus de George Coșbuc.

19 „Fata cea cu șolduri mândre.” Cum am spus în pre față, poezia indică e senzuală. Poeții indici, ca să arate frumusețea, descriu pieptul, pântecul și șoldurile. Descrierea zânei Urvasi e la mine trunchiată, căci de acolo de unde am rupt textul prin semnul pauzei descrierea începe să fie obscenă pentru noi (n.a.).

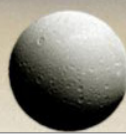
„Te salut, plecându-mi fruntea, zână, înaintea ta!
Tu, cea mai drăguță nimfă, spune-mi care ți-este dorul!
Robul tău se cheam-Ardjuna!” și-nvelindu-și obrăjorul
De rușine, ea, plecată, i-a spus tot, cum la palat
A chemat-o însuși Indra, tunătorul, și i-a dat
O poruncă, să se lase pe pământ ca să îmbete
Pe Ardjuna. Și naiva, cea mai dragă dintre fete,
A sfârșit zicând: „De-aceea vin trimeasă, vezi tu bine,
Ca să-ți fiu mereu aproape, să faci ce voiești ca mine.
O, tu cel fără păcate! Te-am văzut și-am fost d-atunci
Biruită de puterea celui fără de porunci,
De Ananga. Și-acum, iată tatăl tău o vrea aceasta
Și-o voiesc și eu: în mine tu să-ți recunoști nevasta!”
Auzind Ardjuna, sfântul, a roșit d-un singur gând,
Și cu mâinile-amândouă el urechile-astupând
A răspuns: „Dureri de moarte mi-au făcut a ta dorință,
Tu, cea plină de frumsețe! Eu, cel plin de pocăință,
Te privesc ca pe nevasta unui Guru²⁰, te privesc
Ca pe Cunti, ca pe Sadji²¹ a părintelui ceresc!
Da, eu te stimez, de tine mă apropii cu sfială;
Ca și mama mi-ești de sfântă, și nu-ncape îndoială.
Dacă m-am uitat la tine mai cu drag și mai ades
Decât la oricare alta, este lucru cu-nțeleș,
Și am să ți-l spui, iubită! Am văzut că ești menită,
Să ne fii renăscătoarea neamului, tu, cea iubită!
Oh! strămoașa viței Poros²² este veselă-n mormânt,
Că tu-i vei renaște neamul! Tot așa de vesel sunt

Și eu, o, tu, cea mai bună dintre zâne, tu, femeia
Cea mai bună! Tu mi-ești sfântă ca un Guru, și d-aceea
Te-am privit cu drag și-ades mă-mbăta surâsul tău, Asta e!
Dar niciodată n-am avut vreun cuget rău!”
„Toți suntem ai nemuririi, tu, născutele din rege!
Dintre cei născuți din Poros nu știu pentru ce-ai alege
Ori pe unul, ori pe altul - pentru ce-s aleasă eu?
Cei din Poros, fiu ori tată, ori nepot, vor fi mereu
Buni și tari, trăindu-și viața fără să păcătuiască.
Nu mă privi ca o rudă, nici ca virgină cerească,
Nici ca o soție dată unui Guru! Nu fi rău,
N-alunga pe cea rănită, suferind de dragul tău!”
„Ah! ascultă adevărul, tu cea cu frumsețe multă!

20 În general, orice persoană venerabilă sau respectabilă; aici în sensul de preceptor sau maestru spiritual.

21 Sadji: săkti, energia sau puterea creatoare a unei zeiță.

22 „Cei din Poros...” etc. Aceștia erau o castă privilegiată, din care s-a născut casta preoților. Poros: Puru, al șaselea rege din rasa lunară. Coborâtorii din Puru sunt pauravii, cu cele două ramuri, kauravi și pandavii; dintre pandavi făcea parte și Arjuna.

Ascultați, voi, zei puternici, tu, pământule, ascultă!
 Ca pe Cunti, născătoarea, ca pe Madri²³ te ador
 Cu sfințenie ca pe Sadji: tu asemenea mi-ești lor
 Vei renaște neamul nostru, pentru veci îl vei renaște,
 Și te vor cunoaște zeii, lumile te vor cunoaște!
 Mergi! Cu umilință capul eu mi-l plec! Al tău mă știu:
 Dacă te stimez ca mamă, tu păstrează-mă ca fiu!”²⁴
 Tremurând d-aceste vorbe, cu privirea-ntunecată,
 Amețit avându-și capul, poate de mânie beată,
 Urvasi p-Ardjuna sfântul a-nceput a-l blestema:
 „Mă arunci să mor pe drumuri, beată de durerea ta!
 O s-ajungi, s-ajungi, Ardjuna, saltimbanc între popoare²⁵.
 Tu, născutele din Cunti, despuiat d-a ta onoare
 Sa ajungi de răs, momâia și bațjocura pe veci
 A femeilor, prin peșteri huiduit tu să petreci,
 Părăsit d-a ta virtute, de puterea bărbătească:
 Lângă ea nici o femeie eunuc să nu primească!”

Astfel blestema, ținându-și mâinile încrucișat
 Peste cap, și-ale ei buze tremurau. Și l-a lăsat
 Pe Ardjuna, dus pe gânduri, și s-a-ntors grăbit acasă.
 Dar Ardjuna, și el grabnic, mândrul său palat și-l lasă
 Și se suie-n locuința lui Citrasena²⁶ spunând
 Prințului Gandarvic²⁷ toate cum s-au petrecut pe rând,
 Cum venise noaptea-n casă Urvasi, ce-a spus nebuna,
 Cum l-a blestemat în urmă. „Ce să fac?” a zis Ardjuna.
 Și-a răs prințul, și degrabă a plecat și-a spus apoi
 Toate vorbele lui Indra dătătorului de ploii.
 Și zâmbind, cu vorbă dulce, regele din tron vorbește
 Lui Ardjuna, care vine și-n genunchi se umilește:

„Fericită este Cunti: lumile-o vor lăuda!
 Biruiți sunt toți strămoșii prin statornicia ta!
 Nu te teme de blestemul asparei²⁸!
 O să v-ajungă,
 Veți trai în peșteri negre, îmbrăcați în haină lungă,

23 Madri: Madr, a doua soție a lui Pându, mamă a lui Nakula și Sahadeva, frații vitregi ai lui Arjuna.

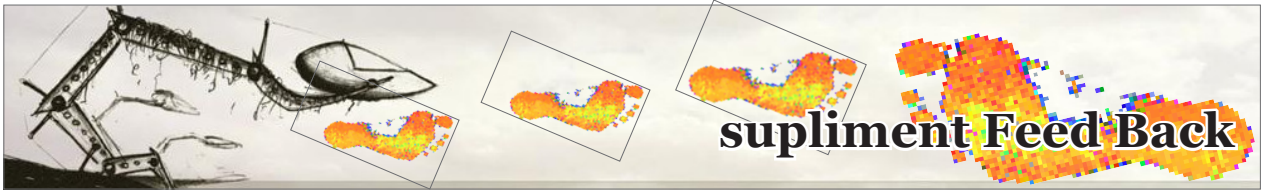
24 „Dacă te iubesc ca mamă, tu păstrează-mă ca fiu!” Un vers foarte frumos. A devenit mai târziu mama poporului indic, adică femeia din care își trage începutul neamul hindu - așa ca romanii din Rhea Silvia. Ardjuna era un fiu al viitorului neam indic; el, prevăzând pe Urvasi ca mamă a poporului indic, zice: „tu ești mama neamului meu, eu sunt un fiu al acestui neam, deci tu ești mama mea, eu fiul tău. Nu sili pe fiul tău să facă păcate cu mamă-sa”.

25 »Saltimbanc între popoare» etc. Blestemul s-a împlinit, căci tribul născut din Ardjuna a fost vreo două veacuri subjugat de popoare străine, iar triburile celorlalți patru frați ai săi au rămas tot libere (n.a.).

26 Citrasena: Chitrasena, conducătorul yakhașilor, o clasă de zeități inferioare.

27 Regele Gandarvic: Chitraratha era regele ființelor cerești numite gandharvas, care puteau cunoaște secretele și le puteau revela.

28 Apsarele erau nimfe cerești făcând parte din cerul lui Indra; Urvași era o astfel de nimfă.

Și-n tot omul de pe cale veți afla câte-un dușman,
Dar un singur an, Ardjuna.
Da, și-n hotărâtul an
Vei fi saltimbanc de târguri și neom, să nu te-asameni
Cu bărbații, dar în urmă vei fi om ca orice oameni!"
Auzind aceste vorbe, de la Indra a plecat,
Vesel, fără nici o grijă că-i d-o zână blestemat.
Și unit în prietenie cu Citrasena, cu sfântul, Panduidul²⁹,
În palatul cerului, uitând pământul,
A trăit în fericire, de toți zeii-nconjurat.

NALA³⁰

CÂNTECUL IX - din „NALA ȘI DAMAJANTI”³¹

„Mai jucăm o dată, rege! Ce pui tu? Într-un noroc,
N-ai decât pe Damajanti, pune-ți dar nevasta-n joc.”
Nal, izbit de-aceste vorbe, a-nnegrit.
Mișelul cere Pe nevastă-sa!
Cu vocea sfâșiată de durere,
A răspuns: „O pun”, și cubii au pierdut-o și pe ea.
Zăpăcit și beat de pierderi, Nal cu ochii stinși privea
Cubii regelui Pușcaras³²: și-atunci haina lui cea verde,
Cea din urmă bogăție, el o pune-n joc și-o pierde!
Numai în cămașă, Nala, regele iubit, acum
Pleacă, rușinându-și frații, și p-un lăturalnic drum
Iese din oraș, se duce blestemându-se pe sine;
Numai Damajanti, goală de podoabe, tristă vine După el.
Și cu nevasta pe sub ziduri a dormit
Două nopți în vânt și-n ploaie Nala cel dezmoștenit,
Dar Pușcara, domnul lumii, dă poruncă aspră foarte:
„Cine va primi pe Nala dojenit va fi cu moarte!”

29 Panduidul: fiul lui Pându.

30 Rege în Nishada și soțul lui Damayanti.

31 Damajanti e fata unui rege bogat. Se mărită cu Mala, urs rege vecin, pe care-l iubea foarte mult. În episodul, Nala și Damajanti (cel mai mare din Ramajana: are peste 5.000 de versuri) este descrisă iubirea femeii Damajanti și credința cea fără de margini a ei față de bărbatul său. Am tradus un episod din cântecul al IX-lea (din cele 24), pentru că e cel mai complet. Nala are patima jocului la noroc; el își pierde toată averea, își pierde regatul; își pune la joc nevasta și o pierde! Damajanti, în loc să rămâie la cel ce-a câștigat-o, pleacă cu bărbatu-său. Ea putea să plece acasă la părinți, dar nu vrea să-și lase bărbatul, și rabdă foame cu el împreună, dorm pe unde pot și umblă goi prin locuri ferite de oameni. Iar când îi spune el să plece la mă-sa, căci el n-are cum s-o ție, ea plânge și nu vrea. În loc să-l înjure, îl mângâie și-l cheamă să meargă împreună la părinții ei, căci dâșii îi vor primi cu drag, și ea, în loc să se plângă mamei sale de câte îi face bărbatul, îl va lăuda și-l va arăta „ca pe omul cel mai vrednic, pe iubitul ei, pe Nala” (n.a.).

32 Pușcaras : Pushkara (Lotus albastru, fratele lui Nala).

Și temându-se de vorba celui aspru la porunci,
 Toți au ocolit pe Nala, și zăvor au pus d-atunci
 Ușilor, să nu primească pe cel vrednic de primire.
 Și-a trăit trei nopți, sărmanul, gol și fără-adăpostire
 Pe sub ziduri, blând de foame apa bălților de ploii
 Și-a plecat d-aici: nevasta l-a urmat. Și amândoi
 Supti erau de multă foame, galbeni de amar ca luna.
 Și-au văzut, umblând pe dealuri, stoluri multe de sacuna³³,
 Și-a zis prințul de Nișada³⁴: „Am o pasăre să prind;
 Astăzi vom mânca, iubită, și noi bine!” Și zâmbind
 De noroc, dezbracă Nala grabnic haina și-o aruncă
 Peste-un stol, dar stolul zboară de pe deal, ducând în luncă
 Haina prințului, departe, mai departe-n cerul sfânt.
 Gol de tot rămâne prințul, și cu ochii la pământ,
 El aude cum sacunas râd cu inimă pizmașă:
 „Noi suntem, nebune, cubii. Și-am știut că ai cămașă,
 Și ne doare câtă vreme noi mai știm că ai ceva!”
 Rușinat până la suflet, Nala fără suflet sta,
 Despoiat de cea din urmă haină, și, privind nevasta,
 El a zis: „Tu vezi, iubito, cum mă bate soarta asta?
 Cubii mi-au pierdut averea, tronul ei mi l-au vândut,
 M-au lăsat flămând pe drumuri. Cine-i ajutor și scut
 Unui om căzut la rele? Omului cu patimi, cine?
 Și-au venit ca să-mi dezbrace și cămașa de pe mine,
 Și-am ajuns la mișelia cea din urmă, cea mai rea!...
 Sunt bărbatul tău, ascultă: Acest drum, iubita mea,
 Se desparte-n toată partea: unul duce la Vidarba³⁵,
 Unde sunt cu roduri pomii, unde crește-naltă iarba
 Și sunt rădăcini destule; la Vidarba sunt ai tăi.
 Altul duce la Cosales³⁶; și la Ricsavan³⁷ în văi
 Cestălalt, la munții Vindja³⁸ ăst de-aici, și la Avanti³⁹
 Cel de colo, altul duce la Pajosni⁴⁰, Damajanti!

El a zis strivit de soarta fiicei regelui, cu gând
 Să-i mai ușureze greul nenorocului, lăsând
 Drumul liber, să se ducă unde vrea d-acum!
 De dânsul
 Ce-o mai leagă? de ce-o ține el, nemângâindu-i plânsul?

33 Sacuna: nume ad-hoc; în text e vorba de păsări care păreau că au aripile de aur.

34 Nișada: Nishada (sau Nala), rege al poporului Nishāda.

35 Vidarba: Vidarbha, țara tatălui lui Damuyantī.

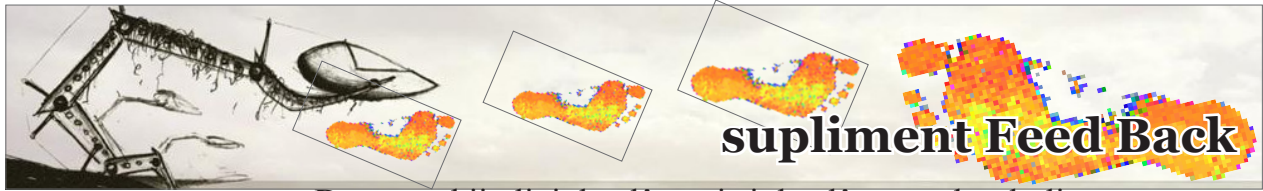
36 Cosales: Kosala, țară din nordul Indiei de-a lungul râului Sarayu.

37 Ricsavan: Rikshāvat, nume de munte.

38 Vindja: Vindhya, lanț de munți la mijlocul Indiei.

39 Avanti: Ujjainī, oraș al primului meridian Hinduș.

40 Pajosni: Payasvani, numele unui râu.

Dar cu ochii plini de plângeri și de plâns cu glasul plin,
A răspuns tremurătoare Damajanti cu suspin:
„Tu-mi rupi inima, iubite, tu mă judeci în tot felul,
Un cuțit d-oțel ți-e vorba și-mi străbați prin piept oțelul!
Să te las plângând în noapte? Fără hrană la popas,
Sa te las bătut de vânturi! Gol în codru să te las?
Obosit de căi, cu ochii stinși de gânduri troienite,
În pustiul unui codru dacă vei cădea, iubite,
Mort de foame, spune-mi, cine să te mângâie-n dureri?
Ca femeia nu e nimeni ajutorul când i-l ceri;
Știe chinul tău să-l simtă și puteri din nou să-ți deie –
Eu aș fi, lăsând pe Nala, cea mai josnică femeie!”

„Tu, cea plină de iubire! Zeii zic acest, cuvânt:
O nevestă-i cea mai scumpă mângâiere pe pământ!
Nu vreau să te las! Adese, când mi-e mintea tulburată,
Eu mă părăsesc pe mine, dar pe tine niciodată!”

„Dacă nu voiești, iubite, să m-alungi, de ce-mi arăți
Drumurile spre Vidarba? O, dar știu, d-atâtea dăți
Ți se-ntunecă lumina gândurilor și te-neacă
Dorul să m-alungi! Știu bine că tu nu poți să-mi zici
„Pleacă!”
Ca p-un zeu te-ador eu, Nala! Cel mai bun dintre bărbați
Tu ești, Nala! Mai-nainte tu, cu ochii lăcrămați,
Mi-ai spus drumul spre Vidarba, și am luat îndată seama
Că tu vrei să plec acasă, să merg singură la mama!
Dacă vrei atunci să mergem amândoi - eu fac cum vrei!
Mama știu că ne primește cu tot dragu-n casa ei,
Și cu cinste tata Bhima va primi, redându-ți fala,
Pe bărbatul cel mai vrednic, pe iubitul meu, pe Nala.”

Sus pe muntele Hivavan⁴² merg bărbații cei cucernici,
 Cei nebiruiți de nimeni, nesupuși nici într-un chip.
 Ajungând pe munte, dâșii văd o mare de nisip.
 Un pustiu, și vârful Meru⁴³, craiul munților puternici.
 Draupadi⁴⁴, mergând alături cu bărbații călători,
 Cufundată-n gânduri sfinte, a căzut deodată moartă.
 Bhima, plinul de putere, a-ntrebat: „Ce vină poartă
 Fiica regelui, o, spune-mi, tu, acel care omori
 Pe dușmani numai cu pumnul! Iudhișira să ne spui,
 Pentru ce-a murit femeia?” Și privind în ochii lui,
 Îi răspunde panduidul: „Draupadi întotdeauna
 A iubit mai mult și-n toate părținea numai pe-Ardjuna.
 Pentru-această nedreptate seceră ce-a semănat.”
 Astfel zice cel mai nobil dintre fiii lui Barat⁴⁵
 Fără ca să mai privească la femeie trece-n cale⁴⁶
 Panduidul cel mai vrednic și la vorbă și la port,
 Și mergând așa, deodată, Sahadevas cade mort.
 Și duios privindu-l Bhima, zice regelui cu jale:
 „Pentru ce-a murit și-acesta? Mândru n-a fost el
 nicipând,
 A fost bun, supus în toate și-a murit așa curând!”

Și-i răspunse Iudhișira: „Sahadev, viteazul, moare
 Pentru că-n viața toată numai lupte-a plănuț,

41 Panduizi: cei cinci frați, fiii regelui Pându.

Moartea panduizilor face parte din Mahāprasthānika (Cartea mării călătorii), care este Cartea XVII din Mahābhārata. În această carte se povestește despre renunțarea la domnie a lui Yudhishtira, care devenise foarte bătrân; conform unui vechi obicei, el pornește împreună cu frații lui și cu Draupadī, pe jos, spre cerul lui Indra, pe muntele Meru..

42 Hivavan: Himavat, personificare a Munților Himālaya; Himachāla sau Himadri, numele lanțului Munților Himālaya.

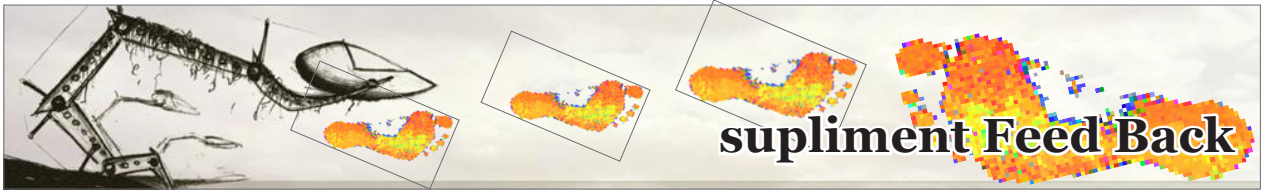
43 Un munte fabulos, considerat centrul pământului; ca obiect terestru, era un munte la nordul lanțului Himālaya.

44 Draupadi este soția comună a celor cinci frați. Astfel e căsătoria pe vremea acțiunii din Mahabharata. Toți frații, oricâți ar fi fost, aveau o singură nevastă, și a fiecăruia în parte era numai câte o noapte și o zi. Copiii pe care îi naștea erau crescuți ca frați, nu ca veri, și niciodată nu se făcea deosebire între ei; se creșteau așa încât nici un părinte nu știa care îi sunt copiii, și nici un copil nu știa care-i e tată.

Cum se vede din versul 12, Draupadi „a iubit mai mult și-n toate părținea numai pe Ardjuna”. Femeia putea să aibă multă tragere de inimă spre unul dintre frați, să-l iubească mai mult; acest lucru i se ierta, însă era privit ca o necuviință.

45 Barat: Bhārata, descendent al lui Bhārata - rege din rasa lunară - fiu al lui Dushyanta și al lui Sakūntalā. Iudhishtira era considerat ca întrupare a dreptății; calmul, judecata lipsită de patimă, spiritul de dreptate îi erau caracteristice. Vestit mai mult ca un conducător drept decât ca luptător, el este preferat de indieni între cei cinci frați.

46 „Fără ca să mai privească la femeie trece-n cale”: Versul nu trebuie înțeles ad litteram. Prea ar fi fost o faptă barbară. Acțiunea poeziei nu se petrece așa repede cum se pare. Mergerea fraților spre Meru e alegorie. Meru este Olimpul indienilor, locul nemuritorilor. Acum poezia spune: năzuind frații spre nemurire, n-au putut face fapte așa ca să rămâie nemuritori, sau zei, deci patru dintre ei și Draupadi au murit, fiecare având câte un păcat. Iudhișir singur ajunsese la Meru. El a fost zeificat și e părintele neamului indic (n.a.).

Gândul i-a fost totdeauna cum să prade și s-omoare,
Dar ca noi la lucruri sfinte niciodată n-a gândit”.
A tăcut în plânset Bhima, și-apoi fără să privească
La cel mort plecă pe cale. Neputând să-și stăpânească
Fierea cea de griji slăbită și de multe lupte frânt;
Naculas atunci, frumosul, mort s-așterne la pământ.
De durere urlă Bhima: „Iudhitsira! Cel mai tare
Dintre buni, frumos ca nimeni pe pământ, acesta care
A ținut credința Vedei și tot cerul l-a pătruns,
Pentru ce-a murit și-acesta?” Și-atunci regele-a răspuns:
„A căzut! El plin de fapte și virtuți, el, cel cuminte;
Și-a zis însuși: „Nu e nimeni mai frumos decât sunt eu,
Nici mai bun, și nici mai tare, și nici cu virtuți de leu,
Cine să-mi ridice arma? Cine-mi poate sta-nainte?”

Și pieirea lui e asta: a fost mândru. Să-l lăsăm!
De e nempăcată soarta, noi cu plânsul n-o-mpăcăm!”
Și-au mers regii mai departe.
Dar zdrobit de-a sa durere,
Morți în jur văzându-și frații, a căzut fără putere
Panduidul cel mai nobil, a rămas Ardjuna mort.

Bhima,-ngălbenit de milă și rupând al hainei tort,
A răcnit: „Ah, iată piere și Ardjun, nebircuitul!
Fala cerului! Tu, Indra, iată, ți-a murit iubitul!
De ce-l lași? El niciodată n-a mințit!
Părtașul tău
N-a mințit oricât nevoia l-ar fi strâmtorat de rău.
Ce-a făcut el ca să moară?”
Iudbitsira i-a răspuns:
„Cel mai înțelept din lume el a fost!
Dar nu-i de-ajuns! El a zis odată-n luptă:
„Fraților, vă jur pe zei,
Până mâine oastea toată va pieri de pumnii mei”.
Oastea n-a pierit, dușmanii au rămas întregi, dar piere
Azi Ardjun laudărosul; mândrul cel fără putere,
El disprețuia bătrânii și pe cei buni din popor.
Vezi, și asta nu se cade nici unui stăpânitor.
Cine vrea să fie rege trebuie să fie soare,
Buni și răi să încâlzească - n-a făcut, de-aceea moare!”

Și-au plecat ei doi pe gânduri.
 Și-ntr-un loc, gemând mereu,
 Însăpământătorul Bhima cade, și murind întreabă:
 „Pentru ce-i puterea-n oameni, Iudhișir, așa de slabă?
 Cine te-a iubit pe tine mai cu patimă? Nu eu?
 Pentru ce mă cere Iama? Spune, dacă știi, o, spune!”
 Și-i răspunde baratidul⁴⁷: „Pentru faptele nebune
 Ce le-ai făptuit tu, Bhima! Tu făceai de capul tău
 Volnicii, și pentr-un rege asta-i cel mai mare rău.”
 Și-a plecat Iudhișir singur, fără frații luptători,
 Însoțit de scumpu-i câine, cel numit de multe ori⁴⁸.

47 Baratidul: descendent al lui Bhārata.

48 Câinele „cel numit de multe ori”, adică pomenit des în multe versuri din Mahābhārata. Ajungerea câinelui la Meru e o idee foarte pesimistă și răutăcioasă: mai bine un câine decât frați!

